Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯେ

ପଞ୍ଚକନିପାତ-ଅଟ୍ଠକଥା

୧। ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ

୧। ସେଖବଲୱଗ୍ଗୋ

୧। ସଂଖିତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧। ପଞ୍ଚକନିପାତସ୍ସ ପଠମେ ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେଖାନଂ ବଲାନୀତି ସେଖବଲାନି। ସଦ୍ଧାବଲାଦୀସୁ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ନ କମ୍ପତୀତି ସଦ୍ଧାବଲଂ। ଅହିରିକେ ନ କମ୍ପତୀତି ହିରୀବଲଂ। ଅନୋତ୍ତପ୍ପେ ନ କମ୍ପତୀତି ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ। କୋସଜ୍ଜେ ନ କମ୍ପତୀତି ୱୀରିଯବଲଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନ କମ୍ପତୀତି ପଞ୍ଞାବଲଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଇମାନି ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେଖାନଂ ବଲାନି, ତସ୍ମା।

୨। ୱିତ୍ଥତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨। ଦୁତିଯେ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନାତିଆଦୀସୁ ଉପଯୋଗତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ, ହିରୀଯିତବ୍ବାନି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀନି ହିରୀଯତି ଜିଗୁଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓତ୍ତପ୍ପନିଦ୍ଦେସେ ହେତ୍ୱତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ, କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି ଓତ୍ତପ୍ପସ୍ସ ହେତୁଭୂତେହି ଓତ୍ତପ୍ପତି ଭାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋତି ପଗ୍ଗହିତୱୀରିଯୋ ଅନୋସକ୍କିତମାନସୋ। ପହାନାଯାତି ପହାନତ୍ଥାଯ। ଉପସମ୍ପଦାଯାତି ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ। ଥାମୱାତି ୱୀରିଯଥାମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋତି ଥିରପରକ୍କମୋ। ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୋରୋପିତଧୁରୋ ଅନୋସକ୍କିତୱୀରିଯୋ।

ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯାତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯୱଯଗାମିନିଯା ଉଦଯଞ୍ଚ ୱଯଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ସମତ୍ଥାଯ। ପଞ୍ଞାଯସମନ୍ନାଗତୋତି ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ ଚେୱ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ଚ ସମଙ୍ଗିଭୂତୋ। ଅରିଯାଯାତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ଚ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ଚ କିଲେସେହି ଆରକା ଠିତାଯ ପରିସୁଦ୍ଧାଯ। ନିବ୍ବେଧିକାଯାତି ସା ଚ ଅଭିନିୱିଜ୍ଝନତୋ ନିବ୍ବେଧିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞା ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧଂ ଦୋସକ୍ଖନ୍ଧଂ ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି ନିବ୍ବେଧିକା, ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞା ତଦଙ୍ଗୱସେନ ନିବ୍ବେଧିକା, ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ପଟିଲାଭସଂୱତ୍ତନତୋ ତବ୍ବିପସ୍ସନା ନିବ୍ବେଧିକାତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯାତି ଇଧାପି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞା ସମ୍ମା ହେତୁନା ନଯେନ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ କିଲେସଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଖେପଯମାନା ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନୀ ନାମ, ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞା ତଦଙ୍ଗୱସେନ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ କିଲେସଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଖେପଯମାନା ଗଚ୍ଛତୀତି ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନୀ। ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା ୱା ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତନତୋପେସା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମିସ୍ସକାନେୱ କଥିତାନି, ତଥା ପଞ୍ଚମେ।

୬। ସମାପତ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬। ଛଟ୍ଠେ ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତୀତି ଅକୁସଲଧମ୍ମସ୍ସ ସମାପଜ୍ଜନା, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମଙ୍ଗିଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଯୁଟ୍ଠାଯ ତିଟ୍ଠତୀତି ପରିଯୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି।

୭। କାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭। ସତ୍ତମେ କାମେସୁ ଲଳିତାତି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେସୁ ଲଳିତା ଅଭିରତା। ଅସିତବ୍ଯାଭଙ୍ଗିନ୍ତି ତିଣଲାଯନଅସିତଞ୍ଚେୱ ତିଣୱହନକାଜଞ୍ଚ।

କୁଲପୁତ୍ତୋତି ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତୋ। ଓହାଯାତି ପହାଯ। ଅଲଂୱଚନାଯାତି ଯୁତ୍ତଂ ୱଚନାଯ। ଲବ୍ଭାତି ସୁଲଭା ସକ୍କା ଲଭିତୁଂ। ହୀନା କାମାତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ନୀଚକୁଲାନଂ କାମା। ମଜ୍ଝିମା କାମାତି ମଜ୍ଝିମସତ୍ତାନଂ କାମା। ପଣୀତା କାମାତି ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାନଂ କାମା। କାମାତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି କାମନୱସେନ କାମେତବ୍ବୱସେନ ଚ କାମାଇଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱୁଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ମହଲ୍ଲକୋ ହୋତି। ଅଲଂପଞ୍ଞୋତି ଯୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ। ଅତ୍ତଗୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ତନାୱ ଗୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୋ, ଅତ୍ତାନଂ ୱା ଗୋପେତୁଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ନାଲଂ ପମାଦାଯାତି ନ ଯୁତ୍ତୋ ପମଜ୍ଜିତୁଂ। ସଦ୍ଧାଯ ଅକତଂ ହୋତୀତି ଯଂ ସଦ୍ଧାଯ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ କତଂ ହୋତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅନପେକ୍ଖୋ ଦାନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ହୋମୀତି ଏୱଂ ସଦ୍ଧାଦୀହି କାତବ୍ବଂ କତ୍ୱାୱ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତେ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅନପେକ୍ଖୋ ହୋମୀତି ଦସ୍ସେତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ।

୮। ଚୱନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮। ଅଟ୍ଠମେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋତି ସାସନସଦ୍ଧମ୍ମୋ। ଅସ୍ସଦ୍ଧୋତି ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧାଯ ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦନସଦ୍ଧାଯ ଚାତି ଦ୍ୱୀହିପି ସଦ୍ଧାହି ୱିରହିତୋ। ଚୱତି ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଗୁଣେହି ଚୱତି, ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ପତିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ କଥିତଂ।

୯। ପଠମଅଗାରୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯। ନୱମେ ନାସ୍ସ ଗାରୱୋତି ଅଗାରୱୋ। ନାସ୍ସ ପତିସ୍ସୋତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଅଜେଟ୍ଠକୋ ଅନୀଚୱୁତ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

୧୦। ଦୁତିଯଅଗାରୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦। ଦସମେ ଅଭବ୍ବୋତି ଅଭାଜନଂ। ୱୁଦ୍ଧିନ୍ତି ୱଡ୍ଢିଂ। ୱିରୂଳ୍ହିନ୍ତି ୱିରୂଳ୍ହମୂଲତାଯ ନିଚ୍ଚଲଭାୱଂ। ୱେପୁଲ୍ଲନ୍ତି ମହନ୍ତଭାୱଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ସେଖବଲୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ବଲୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅନନୁସ୍ସୁତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧। ଦୁତିଯସ୍ସ ପଠମେ ପୁବ୍ବାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚଧମ୍ମେସୁ। ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ପଟିଜାନାମୀତି ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ସୋଳସୱିଧସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସ କରଣେନ ଅଭିଜାନିତ୍ୱା ୱୋସାନପାରମିଂ ସବ୍ବେସଂ କିଚ୍ଚାନଂ ନିଟ୍ଠିତତ୍ତା କତକିଚ୍ଚଭାୱଂ ପାରଂ ପତ୍ତୋ ପଟିଜାନାମୀତି ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ଅତ୍ତନୋ ଆଗମନୀଯଗୁଣଂ ଦସ୍ସେତି। ତଥାଗତସ୍ସାତି ଅଟ୍ଠହି କାରଣେହି ତଥାଗତସ୍ସ। ତଥାଗତବଲାନୀତି ଯଥା ତେହି ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ତଥେୱ ଗତାନି ପୱତ୍ତାନି ଞାଣବଲାନି। ଆସଭଂ ଠାନନ୍ତି ସେଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ। ସୀହନାଦନ୍ତି ଅଭୀତନାଦଂ। ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କନ୍ତି ସେଟ୍ଠଚକ୍କଂ। ପୱତ୍ତେତୀତି କଥେତି।

୨। କୂଟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨। ଦୁତିଯେ ସେଖବଲାନୀତି ସେଖାନଂ ଞାଣବଲାନି। ଅଗ୍ଗନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ। ସେସବଲାନି ଗୋପାନସିଯୋ କୂଟଂ ୱିଯ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ସଙ୍ଗାହିକଂ। ତାନେୱ ବଲାନି ସଂହତାନି କରୋତୀତି ସଙ୍ଘାତନିଯଂ।

୩। ସଂଖିତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩। ତତିଯେ ତତ୍ଥ ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚେ ନ କମ୍ପତୀତି ସତିବଲଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ନ କମ୍ପତୀତି ସମାଧିବଲଂ।

୪। ୱିତ୍ଥତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪। ଚତୁତ୍ଥେ ସତିନେପକ୍କେନାତି ଏତ୍ଥ ନେପକ୍କଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ସା ସତିଯା ଉପକାରକଭାୱେନ ଗହିତା।

୫। ଦଟ୍ଠବ୍ବସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫। ପଞ୍ଚମେ ସୱିସଯସ୍ମିଂଯେୱ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ କଥେତୁଂ କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତିଆଦିମାହ। ଯଥା ହି ଚତ୍ତାରୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା, ରାଜାତି ରାଜପଞ୍ଚମେସୁ ସହାଯେସୁ ‘‘ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସାମା’’ତି ୱୀଥିଂ ଓତିଣ୍ଣେସୁ ଏକସ୍ସ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗତକାଲେ ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି, ଗେହସାମିକୋୱ ‘‘ଇମେସଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଦେଥ, ଗନ୍ଧମାଲାଲଙ୍କାରାଦୀନି ଦେଥା’’ତି ଗେହେ ୱିଚାରେତି। ଦୁତିଯତତିଯଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଗେହଂ ଗତକାଲେ ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି, ଗେହସାମିକୋୱ ‘‘ଇମେସଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଦେଥ, ଗନ୍ଧମାଲାଲଙ୍କାରାଦୀନି ଦେଥା’’ତି ଗେହେ ୱିଚାରେତି। ଅଥ ସବ୍ବପଚ୍ଛା ରଞ୍ଞୋ ଗେହଂ ଗତକାଲେ କିଞ୍ଚାପି ରାଜା ସବ୍ବତ୍ଥ ଇସ୍ସରୋ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ଅତ୍ତନୋ ଗେହେଯେୱ ‘‘ଇମେସଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଦେଥ, ଗନ୍ଧମାଲାଲଙ୍କାରାଦୀନି ଦେଥା’’ତି ୱିଚାରେତି, ଏୱମେୱଂ ସଦ୍ଧାପଞ୍ଚମେସୁ ବଲେସୁ ତେସୁ ସହାଯେସୁ ଏକତୋ ୱୀଥିଂ ଓତରନ୍ତେସୁ ୱିଯ ଏକାରମ୍ମଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେସୁପି ଯଥା ପଠମସ୍ସ ଗେହେ ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି, ଗେହସାମିକୋୱ ୱିଚାରେତି, ଏୱଂ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗାନି ପତ୍ୱା ଅଧିମୋକ୍ଖଲକ୍ଖଣଂ ସଦ୍ଧାବଲମେୱ ଜେଟ୍ଠକଂ ହୋତି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ, ସେସାନି ତଦନ୍ୱଯାନି ହୋନ୍ତି। ଯଥା ଦୁତିଯସ୍ସ ଗେହେ ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି, ଗେହସାମିକୋୱ ୱିଚାରେତି, ଏୱଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନି ପତ୍ୱା ପଗ୍ଗହଲକ୍ଖଣଂ ୱୀରିଯବଲମେୱ ଜେଟ୍ଠକଂ ହୋତି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ , ସେସାନି ତଦନ୍ୱଯାନି ହୋନ୍ତି। ଯଥା ତତିଯସ୍ସ ଗେହେ ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି, ଗେହସାମିକୋୱ ୱିଚାରେତି, ଏୱଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନି ପତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣଂ ସତିବଲମେୱ ଜେଟ୍ଠକଂ ହୋତି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ, ସେସାନି ତଦନ୍ୱଯାନି ହୋନ୍ତି। ଯଥା ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଗେହେ ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି, ଗେହସାମିକୋୱ ୱିଚାରେତି, ଏୱଂ ଝାନୱିମୋକ୍ଖେ ପତ୍ୱା ଅୱିକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣଂ ସମାଧିବଲମେୱ ଜେଟ୍ଠକଂ ହୋତି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ, ସେସାନି ତଦନ୍ୱଯାନି ହୋନ୍ତି। ସବ୍ବପଚ୍ଛା ରଞ୍ଞୋ ଗେହଂ ଗତକାଲେ ପନ ଯଥା ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି, ରାଜାୱ ଗେହେ ୱିଚାରେତି, ଏୱମେୱ ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ପତ୍ୱା ପଜାନନଲକ୍ଖଣଂ ପଞ୍ଞାବଲମେୱ ଜେଟ୍ଠକଂ ହୋତି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ, ସେସାନି ତଦନ୍ୱଯାନି ହୋନ୍ତୀତି ଏୱମିଧ ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମିସ୍ସକାନି କଥିତାନି। ଛଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଏୱଂ ପୁରିମୱଗ୍ଗେ ଚ ଇଧ ଚ ଅଟ୍ଠସୁ ସୁତ୍ତେସୁ ସେଖବଲାନେୱ କଥିତାନି। କରଣ୍ଡକୋଲୱାସୀ ମହାଦତ୍ତତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ‘‘ହେଟ୍ଠା ଚତୂସୁ ସୁତ୍ତେସୁ ସେଖେବଲାନି କଥିତାନି, ଉପରି

ଚତୂସୁ ଅସେଖବଲାନୀ’’ତି।

୭। ପଠମହିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭। ସତ୍ତମେ ସୀଲାଦଯୋ ମିସ୍ସକାୱ କଥିତା। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲୱିମୁତ୍ତିଯେୱ। ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ, ତଂ ଲୋକିଯମେୱ।

୮-୧୦। ଦୁତିଯହିତସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୮-୨୦। ଅଟ୍ଠମେ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ କଥିତୋ, ନୱମେ ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ, ଦସମେ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଖୀଣାସୱୋତି।

ବଲୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଓ୍ୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଅଗାରଓ୍ୱସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୧। ତତିଯସ୍ସ ପଠମେ ଅସଭାଗଓ୍ୱୁତ୍ତିକୋତି ଅସଭାଗାଯ ଓ୍ୱିସଦିସାଯ ଜୀଓ୍ୱିତଓ୍ୱୁତ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ । ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମନ୍ତି ଉତ୍ତମସମାଚାରଭୂତଂ ଓ୍ୱତ୍ତଓ୍ୱସେନ ପଞ୍ଞତ୍ତସୀଲଂ। ସେଖଂ ଧମ୍ମନ୍ତି ସେଖପଣ୍ଣତ୍ତିସୀଲଂ। ସୀଲାନୀତି ଚତ୍ତାରି ମହାସୀଲାନି। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ଓ୍ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ। ସମ୍ମାସମାଧିନ୍ତି ମଗ୍ଗସମାଧିଞ୍ଚେଓ୍ୱ ଫଲସମାଧିଞ୍ଚ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସୀଲାଦୀନି ମିସ୍ସକାନି କଥିତାନି।

୨। ଦୁତିଯଅଗାରଓ୍ୱସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୨। ଦୁତିଯେ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧନ୍ତି ସୀଲରାସିଂ। ସେସଦ୍ୱଯେପି ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ। ଇମେ ପନ ତଯୋପି ଖନ୍ଧା ମିସ୍ସକାଓ୍ୱ କଥିତାତି।

୩। ଉପକ୍କିଲେସସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୩। ତତିଯେ ନ ଚ ପଭସ୍ସରନ୍ତି ନ ଚ ପଭାଓ୍ୱନ୍ତଂ। ପଭଙ୍ଗୁ ଚାତି ପଭିଜ୍ଜନସଭାଓ୍ୱଂ। ଅଯୋତି କାଠଅଲୋହଂ। ଲୋହନ୍ତି ଠପେତ୍ୱା ଇଧ ଓ୍ୱୁତ୍ତାନି ଚତ୍ତାରି ଅଓ୍ୱସେସଂ ଲୋହଂ। ସଜ୍ଝନ୍ତି ରଜତଂ। ଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଚାତୁଭୂମକକୁସଲଚିତ୍ତସ୍ସ। ତେଭୂମକସ୍ସ ତାଓ୍ୱ ଉପକ୍କିଲେସା ହୋନ୍ତୁ, ଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସ କଥଂ ହୋନ୍ତୀତି? ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ଅପ୍ପଦାନେନ। ଯଦଗ୍ଗେନ ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି, ତଦଗ୍ଗେନେଓ୍ୱ ତେ ଲୋକିଯସ୍ସପି ଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସପି ଉପକ୍କିଲେସା ନାମ ହୋନ୍ତି। ପଭଙ୍ଗୁ ଚାତି ଆରମ୍ମଣେ ଚୁଣ୍ଣଓ୍ୱିଚୁଣ୍ଣଭାଓ୍ୱୂପଗମନେନ ଭିଜ୍ଜନସଭାଓ୍ୱଂ। ସମ୍ମାସମାଧିଯତି ଆସଓ୍ୱାନଂ ଖଯାଯାତି ଆସଓ୍ୱାନଂ ଖଯସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହେତୁନା କାରଣେନ ସମାଧିଯତି। ଏତ୍ତାଓ୍ୱତା ଚିତ୍ତଂ ଓ୍ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଖୀଣାସଓ୍ୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦାନିସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାପଟିଓ୍ୱେଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ଚାତିଆଦିମାହ। ତଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଓ୍ୱାତି।

୪। ଦୁସ୍ସୀଲସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୪। ଚତୁତ୍ଥେ ହତୂପନିସୋତି ହତୌପନିସ୍ସଯୋ ହତକାରଣୋ। ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦଞ୍ଞାଣଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ତରୁଣଓ୍ୱିପସ୍ସନା। ନିବ୍ବିଦାଓ୍ୱିରାଗୋତି ନିବ୍ବିଦା ଚ ଓ୍ୱିରାଗୋ ଚ । ତତ୍ଥ ନିବ୍ବିଦା ବଲଓ୍ୱିପସ୍ସନା, ଓ୍ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ। ଓ୍ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ଫଲଓ୍ୱିମୁତ୍ତି ଚ ପଚ୍ଚଓ୍ୱେକ୍ଖଣଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ।

୫। ଅନୁଗ୍ଗହିତସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୫। ପଞ୍ଚମେ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ଓ୍ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଚେତୋଓ୍ୱିମୁତ୍ତିଫଲାତିଆଦୀସୁ ଚେତୋଓ୍ୱିମୁତ୍ତୀତି ମଗ୍ଗଫଲସମାଧି। ପଞ୍ଞାଓ୍ୱିମୁତ୍ତୀତି ଫଲଞ୍ଞାଣଂ। ସୀଲାନୁଗ୍ଗହିତାତି ସୀଲେନ ଅନୁଗ୍ଗହିତା ଅନୁରକ୍ଖିତା। ସୁତାନୁଗ୍ଗହିତାତି ବାହୁସଚ୍ଚେନ ଅନୁଗ୍ଗହିତା। ସାକଚ୍ଛାନୁଗ୍ଗହିତାତି ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛାଯ ଅନୁଗ୍ଗହିତା। ସମଥାନୁଗ୍ଗହିତାତି ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାଯ ଅନୁଗ୍ଗହିତା।

ଇମସ୍ସ ପନତ୍ଥସ୍ସ ଆଓ୍ୱିଭାଓ୍ୱତ୍ଥଂ ମଧୁରମ୍ବବୀଜଂ ରୋପେତ୍ୱା ସମନ୍ତା ମରିଯାଦଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କାଲାନୁକାଲଂ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ୱା କାଲାନୁକାଲଂ ମୂଲାନି ସୋଧେତ୍ୱା କାଲାନୁକାଲଂ ପତିତପାଣକେ ହାରେତ୍ୱା କାଲାନୁକାଲଂ ମକ୍କଟଜାଲଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅମ୍ବଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ପୁରିସୋ ଦସ୍ସେତବ୍ବୋ। ତସ୍ସ ହି ପୁରିସସ୍ସ ମଧୁରମ୍ବବୀଜରୋପନଂ ଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ମରିଯାଦବନ୍ଧନଂ ଓ୍ୱିଯ ସୀଲେନ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ଉଦକାସେଚନଂ ଓ୍ୱିଯ ସୁତେନ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ମୂଲପରିସୋଧନଂ ଓ୍ୱିଯ ସାକଚ୍ଛାଯ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ପାଣକହରଣଂ ଓ୍ୱିଯ ଝାନଓ୍ୱିପସ୍ସନାପାରିପନ୍ଥିକସୋଧନଓ୍ୱସେନ ସମଥାନୁଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ମକ୍କଟଜାଲଲୁଞ୍ଚନଂ ଓ୍ୱିଯ ବଲଓ୍ୱିପସ୍ସନାନୁଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ଏଓ୍ୱଂ ଅନୁଗ୍ଗହିତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଖିପ୍ପମେଓ୍ୱ ଓ୍ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଫଲପ୍ପଦାନଂ ଓ୍ୱିଯ ଇମେହି ସୀଲାଦୀହି ଅନୁଗ୍ଗହିତାଯ ମୂଲସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଖିପ୍ପମେଓ୍ୱ ମଗ୍ଗଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଚେତୋଓ୍ୱିମୁତ୍ତିପଞ୍ଞାଓ୍ୱିମୁତ୍ତିଫଲପ୍ପଦାନଂ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୬। ଓ୍ୱିମୁତ୍ତାଯତନସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୬। ଛଟ୍ଠେ ଵିମୁତ୍ତାଯତନାନୀତି ଵିମୁଚ୍ଚନକାରଣାନି। ଯତ୍ଥାତି ଯେସୁ ଵିମୁତ୍ତାଯତନେସୁ। ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅତ୍ଥପଟିସଂଵେଦିନୋତି ପାଳିଅତ୍ଥଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ। ଧମ୍ମପଟିସଂଵେଦିନୋତି ପାଳିଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ। ପାମୋଜ୍ଜନ୍ତି ତରୁଣପୀତି। ପୀତୀତି ତୁଟ୍ଠାକାରଭୂତା ବଲଵପୀତି। କାଯୋତି ନାମକାଯୋ। ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସୁଖଂ ଵେଦେତୀତି ସୁଖଂ ପଟିଲଭତି। ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲସମାଧିନା ସମାଧିଯତି। ଅଯଞ୍ହି ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଆଗତାଗତଟ୍ଠାନେ ଝାନଵିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲାନି ଜାନାତି, ତସ୍ସ ଏଵଂ ଜାନତୋ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୋ ତସ୍ସା ପୀତିଯା ଅନ୍ତରା ଓସକ୍କିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତୋ ଉପଚାରକମ୍ମଟ୍ଠାନିକୋ ହୁତ୍ୱା ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତୀ’’ତି। ସେସେସୁପି ଏସେଵ ନଯୋ। ଅଯଂ ପନ ଵିସେସୋ – ସମାଧିନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠତିଂସାଯ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ ସମାଧିଯେଵ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ। ସୁଗ୍ଗହିତଂହୋତୀତିଆଦିସୁ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଗହିତଂ ହୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ମନସିକତଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଉପଧାରିତଂ। ସୁପ୍ପଟିଵିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯାତି ପଞ୍ଞାଯ ସୁଟ୍ଠୁ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତଂ। ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେତି ତସ୍ମିଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନପାଳିଧମ୍ମେ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ପଞ୍ଚପି ଵିମୁତ୍ତାଯତନାନି ଅରହତ୍ତଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତାନୀତି।

୭। ସମାଧିସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୭। ସତ୍ତମେ ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି ପମାଣକରଧମ୍ମରହିତଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ। ନିପକା ପତିସ୍ସତାତି ନେପକ୍କେନ ଚ ସତିଯା ଚ ସମନ୍ନାଗତା ହୁତ୍ୱା। ପଞ୍ଚ ଞାଣାନୀତି ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞାଣାନି। ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେଵ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନିଯେଵ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଯଂ ସମାଧି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖୋ ଚେଵାତିଆଦୀସୁ ଅରହତ୍ତଫଲସମାଧି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ମଗ୍ଗସମାଧୀତିପି ଵଦନ୍ତିଯେଵ। ସୋ ହି ଅପ୍ପିତପ୍ପିତକ୍ଖଣେ ସୁଖତ୍ତା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖୋ, ପୁରିମୋ ପୁରିମୋ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ସମାଧିସୁଖସ୍ସ ପଚ୍ଚଯତ୍ତା ଆଯତିଂ ସୁଖଵିପାକୋ, କିଲେସେହି ଆରକତ୍ତା ଅରିଯୋ, କାମାମିସଵଟ୍ଟାମିସଲୋକାମିସାନଂ ଅଭାଵା ନିରାମିସୋ। ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ମହାପୁରିସେହି ସେଵିତତ୍ତା ଅକାପୁରିସସେଵିତୋ। ଅଙ୍ଗସନ୍ତତାଯ ଆରମ୍ମଣସନ୍ତତାଯ ସବ୍ବକିଲେସଦରଥସନ୍ତତାଯ ଚ ସନ୍ତୋ, ଅତପ୍ପନିଯଟ୍ଠେନ ପଣୀତୋ। କିଲେସପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଲଦ୍ଧତ୍ତା କିଲେସପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଭାଵଂ ଵା ଲଦ୍ଧତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଲଦ୍ଧୋ। ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀତି ହି ଇଦଂ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧକିଲେସେନ ଵା ଅରହତା ଲଦ୍ଧତ୍ତାପି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଲଦ୍ଧୋ, ଏକୋଦିଭାଵେନ ଅଧିଗତତ୍ତା ଏକୋଦିଭାଵମେଵ ଵା ଅଧିଗତତ୍ତା ଏକୋଦିଭାଵାଧିଗତୋ। ଅପ୍ପଗୁଣସାସଵସମାଧି ଵିଯ ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପଯୋଗେନ ଚିତ୍ତେନ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେ ନିଗ୍ଗଯ୍ହ କିଲେସେ ଵାରେତ୍ୱା ଅନଧିଗତତ୍ତା ନ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହଵାରିତଗତୋ। ତଂ ସମାଧିଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ତତୋ ଵା ଵୁଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସତିଵେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତତ୍ତା ସତୋଵ ସମାପଜ୍ଜତି, ସତୋଵ ଵୁଟ୍ଠହତି। ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲଵସେନ ଵା ସତୋ ସମାପଜ୍ଜତି, ସତୋ ଵୁଟ୍ଠହତି। ତସ୍ମା ଯଦେତ୍ଥ ‘‘ଅଯଂ ସମାଧି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖୋ ଚେଵ ଆଯତିଞ୍ଚ ସୁଖଵିପାକୋ ଚା’’ତି ଏଵଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖମାନସ୍ସ ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେଵ ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ଏକଂ ଞାଣଂ। ଏସେଵ ନଯୋ ସେସେସୁ। ଏଵଂ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଞାଣାନି ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେଵ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି।

୮। ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅରିଯସ୍ସାତି ଵିକ୍ଖମ୍ଭନଵସେନ ପହୀନକିଲେସେହି ଆରକା ଠିତସ୍ସ। ଭାଵନଂ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ବ୍ରୂହନଂ ଵଡ୍ଢନଂ ପକାସଯିସ୍ସାମି। ଇମମେଵ କାଯନ୍ତି ଇମଂ କରଜକାଯଂ। ଅଭିସନ୍ଦେତୀତି ତେମେତି ସ୍ନେହେତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ପଵତ୍ତପୀତିସୁଖଂ କରୋତି। ପରିସନ୍ଦେତୀତି ସମନ୍ତତୋ ସନ୍ଦେତି। ପରିପୂରେତୀତି ଵାଯୁନା ଭସ୍ତଂ ଵିଯ ପୂରେତି। ପରିପ୍ଫରତୀତି ସମନ୍ତତୋ ଫୁସତି। ସବ୍ବାଵତୋ କାଯସ୍ସାତି ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାସଵତୋ କାଯସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଉପାଦିନ୍ନକସନ୍ତତିପଵତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ଛଵିମଂସଲୋହିତାନୁଗତଂ ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ଠାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନସୁଖେନ ଅଫୁଟଂ ନାମ ନ ହୋତି।

ଦକ୍ଖୋତି ଛେକୋ ପଟିବଲୋ ନ୍ହାନୀଯଚୁଣ୍ଣାନି କାତୁଞ୍ଚେଵ ଯୋଜେତୁଞ୍ଚ ସନ୍ନେତୁଞ୍ଚ। କଂସଥାଲେତି ଯେନ କେନଚି ଲୋହେନ କତଭାଜନେ। ମତ୍ତିକାଭାଜନଂ ପନ ଥିରଂ ନ ହୋତି, ସନ୍ନେନ୍ତସ୍ସ ଭିଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ତଂ ନ ଦସ୍ସେସି। ପରିପ୍ଫୋସକଂପରିପ୍ଫୋସକନ୍ତି ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା। ସନ୍ନେଯ୍ୟାତି ଵାମହତ୍ଥେନ କଂସଥାଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ପମାଣଯୁତ୍ତଂ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପରିମଦ୍ଦନ୍ତୋ ପିଣ୍ଡଂ କରେଯ୍ୟ। ସ୍ନେହାନୁଗତାତି ଉଦକସିନେହେନ ଅନୁଗତା। ସ୍ନେହପରେତାତି ଉଦକସିନେହେନ ପରିଗ୍ଗହିତା। ସନ୍ତରବାହିରାତି ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତୋପଦେସେନ ଚେଵ ବହିପଦେସେନ ଚ, ସବ୍ବତ୍ଥକମେଵ ଉଦକସିନେହେନ ଫୁଟାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚ ପଗ୍ଘରିଣୀତି ନ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଉଦକଂ ପଗ୍ଘରତି, ସକ୍କା ହୋତି ହତ୍ଥେନପି ଦ୍ୱୀହିପି ଅଙ୍ଗୁଲୀହି ଗହେତୁଂ ଓଵଟ୍ଟିକାଯପି କାତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୁତିଯଜ୍ଝାନସୁଖୌପମାଯଂ ଉବ୍ଭିଦୋଦକୋତି ଉବ୍ଭିନ୍ନୋଦକୋ, ନ ହେଟ୍ଠା ଉବ୍ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନୌଦକୋ, ଅନ୍ତୋଯେଵ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନୌଦକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଯମୁଖନ୍ତି ଆଗମନମଗ୍ଗୋ। ଦେଵୋତି ମେଘୋ। କାଲେନ କାଲନ୍ତି କାଲେ କାଲେ, ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଵା ଅନୁଦସାହଂ ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ଧାରନ୍ତି ଵୁଟ୍ଠିଂ। ନାନୁପ୍ପଵେଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି ନପ୍ପଵେସେଯ୍ୟ, ନ ଵସ୍ସେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀତା ଵାରିଧାରା ଉବ୍ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ସୀତା ଵାରିଧାରା ତଂ ରହଦଂ ପୂରଯମାନା ଉବ୍ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା।

ହେଟ୍ଠା ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନୌଦକଞ୍ହି ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜନ୍ତଂ ଉଦକଂ ଖୋଭେତି, ଚତୂହି ଦିସାହି ପୱିସନୌଦକଂ ପୁରାଣପଣ୍ଣତିଣକଟ୍ଠଦଣ୍ଡକାଦୀହି ଉଦକଂ ଖୋଭେତି। ୱୁଟ୍ଠିଉଦକଂ ଧାରାନିପାତବୁବ୍ବୁଳଅକେହି ଉଦକଂ ଖୋଭେତି, ସନ୍ନିସିନ୍ନମେୱ ପନ ହୁତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିନିମ୍ମିତମିୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଉଦକଂ ଇମଂ ପଦେସଂ ଫରତି, ଇମଂ ନ ଫରତୀତି ନତ୍ଥି। ତେନ ଅଫୁଟୋକାସୋ ନାମ ନ ହୋତି। ଏତ୍ଥ ରହଦୋ ୱିୟ କରଜକାୟୋ, ଉଦକଂ ୱିୟ ଦୁତିୟଜ୍ଝାନସୁଖଂ, ସେସଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତିୟଜ୍ଝାନସୁଖୌପମାୟଂ ଉପ୍ପଲାନି ଏତ୍ଥ ସନ୍ତୀତି ଉପ୍ପଲିନୀ। ସେସପଦଦ୍ୱୟେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ସେତରତ୍ତନୀଲେସୁ ୟଂକିଞ୍ଚି ଉପ୍ପଲମେୱ, ଊନକସତପତ୍ତଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂ, ସତପତ୍ତଂ ପଦୁମଂ। ପତ୍ତନିୟମଂ ୱା ୱିନାପି ସେତଂ ପଦୁମଂ, ରତ୍ତଂ ପୁଣ୍ଡରୀକନ୍ତି ଅୟମେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନୀତି ଉଦକତୋ ନ ଉଗ୍ଗତାନି। ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନୀତି ଉଦକତଲସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ନିମୁଗ୍ଗାନିୟେୱ ହୁତ୍ୱା ପୋସନ୍ତି ୱଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୌପମାୟଂ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିୟୋଦାତେନାତି ଏତ୍ଥ ନିରୁପକ୍କିଲେସଟ୍ଠେନ ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ପଭସ୍ସରଟ୍ଠେନ ପରିୟୋଦାତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଓଦାତେନ ୱତ୍ଥେନାତି ଇଦଂ ଉତୁଫରଣତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଲିଟ୍ଠୱତ୍ଥେନ ହି ଉତୁଫରଣଂ ନ ହୋତି, ତଙ୍ଖଣଧୋତପରିସୁଦ୍ଧେନ ଉତୁଫରଣଂ ବଲୱଂ ହୋତି। ଇମିସ୍ସା ହି ଉପମାୟ ୱତ୍ଥଂ ୱିୟ କରଜକାୟୋ, ଉତୁଫରଣଂ ୱିୟ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସୁଖଂ। ତସ୍ମା ୟଥା ସୁନ୍ହାତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ୱତ୍ଥଂ ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ସରୀରତୋ ଉତୁ ସବ୍ବମେୱ ୱତ୍ଥଂ ଫରତି, ନ କୋଚି ୱତ୍ଥସ୍ସ ଅଫୁଟୋକାସୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସୁଖେନ ଭିକ୍ଖୁନୋ କରଜକାୟସ୍ସ ନ କୋଚି ଓକାସୋ ଅଫୁଟୋ ହୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଚିତ୍ତମେୱ ୱା ୱତ୍ଥଂ ୱିୟ, ତଂସମୁଟ୍ଠାନରୂପଂ ଉତୁଫରଣଂ ୱିୟ। ୟଥା ହି କତ୍ଥଚି କତ୍ଥଚି ଓଦାତୱତ୍ଥେ କାୟଂ ଅଫୁସନ୍ତେପି ତଂସମୁଟ୍ଠାନେନ ଉତୁନା ସବ୍ବତ୍ଥକମେୱ କାୟୋ ଫୁଟୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମୁଟ୍ଠାପିତେନ ସୁଖୁମରୂପେନ ସବ୍ବତ୍ଥକମେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ କାୟୋ ଫୁଟୋ ହୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନିମିତ୍ତନ୍ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣମେୱ। ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀତି ୟଥା ତେନ ଝାନୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗା ସୁଟ୍ଠୁ ଗହିତା ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନିମିତ୍ତଂ ଅପରାପରେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନିମିତ୍ତେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଗହିତଂ ହୋତି। ଅଞ୍ଞୋ ୱା ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଅଞ୍ଞୋ ଏକୋ ଅଞ୍ଞଂ ଏକଂ, ଅତ୍ତନୋୟେୱ ହି ଅତ୍ତା ନ ପାକଟୋ ହୋତି। ଠିତୋ ୱା ନିସିନ୍ନନ୍ତି ଠିତକସ୍ସାପି ନିସିନ୍ନୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ତେନେୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଉଦକମଣିକୋତି ସମେଖଲା ଉଦକଚାଟି। ସମତିତ୍ତିକୋତି ସମଭରିତୋ। କାକପେୟ୍ୟୋତି ମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା କାକେନ ଗୀୱଂ ଅନାମେତ୍ୱାୱ ପାତବ୍ବୋ।

ସୁଭୂମିୟନ୍ତି ସମଭୂମିୟଂ। ‘‘ସୁଭୂମେ ସୁଖେତ୍ତେ ୱିହତଖାଣୁକେ ବୀଜାନି ପତିଟ୍ଠାପେୟ୍ୟା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୪୩୮) ଏତ୍ଥ ପନ ମଣ୍ଡଭୂମି ସୁଭୂମୀତି ଆଗତା। ଚତୁମହାପଥେତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମହାମଗ୍ଗାନଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗତଟ୍ଠାନେ। ଆଜଞ୍ଞରଥୋତି ୱିନୀତଅସ୍ସରଥୋ। ଓଧସ୍ତପତୋଦୋତି ୟଥା ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଠିତେନ ସକ୍କା ହୋତି ଗଣ୍ହିତୁଂ, ଏୱଂ ଆଲମ୍ବନଂ ନିସ୍ସାୟ ତିରିୟତୋ ଠପିତପତୋଦୋ। ୟୋଗ୍ଗାଚରିୟୋତି ଅସ୍ସାଚରିୟୋ। ସ୍ୱେୱ ଅସ୍ସଦମ୍ମେ ସାରେତୀତି ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥି। ୟେନିଚ୍ଛକନ୍ତି ୟେନ ୟେନ ମଗ୍ଗେନ ଇଚ୍ଛତି। ୟଦିଚ୍ଛକନ୍ତି ୟଂ ୟଂ ଗତିଂ ଇଚ୍ଛତି। ସାରେୟ୍ୟାତି ଉଜୁକଂ ପୁରତୋ ପେସେୟ୍ୟ। ପଚ୍ଚାସାରେୟ୍ୟାତି ପଟିନିୱତ୍ତେୟ୍ୟ।

ଏୱଂ ହେଟ୍ଠା ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମାପତ୍ତିପରିକମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ଇମାହି ତୀହି ଉପମାହି ପଗୁଣସମାପତ୍ତିୟା ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାପଟିପାଟିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତୀତିଆଦିମାହ। ତଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

୯। ଚଙ୍କମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୯। ନୱମେ ଅଦ୍ଧାନକ୍ଖମୋ ହୋତୀତି ଦୂରଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଖମତି, ଅଧିୱାସେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ପଧାନକ୍ଖମୋତି ୱୀରିୟକ୍ଖମୋ। ଚଙ୍କମାଧିଗତୋ ସମାଧୀତି ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତେନ ଅଧିଗତୋ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ସମାପତ୍ତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରସମାଧି। ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀତି ଚିରଂ ତିଟ୍ଠତି। ଠିତକେନ ଗହିତନିମିତ୍ତଞ୍ହି ନିସିନ୍ନସ୍ସ ନସ୍ସତି, ନିସିନ୍ନେନ ଗହିତନିମିତ୍ତଂ ନିପନ୍ନସ୍ସ। ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତେନ ଚଲିତାରମ୍ମଣେ ଗହିତନିମିତ୍ତଂ ପନ ଠିତସ୍ସପି ନିସିନ୍ନସ୍ସପି ନିପନ୍ନସ୍ସପି ନ ନସ୍ସତୀତି।

୧୦। ନାଗିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୦। ଦସମେ ଉଚ୍ଚଂ ଉଗ୍ଗତତ୍ତା ଉଚ୍ଚୋ, ରାସିଭାୱେନ ଚ ମହା ସଦ୍ଦୋ ଏତେସନ୍ତି ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା। ତେସୁ ହି ଉଗ୍ଗତୁଗ୍ଗତେସୁ ଖତ୍ତିୟମହାସାଲ-ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାଦୀସୁ ମହାସକ୍କାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତେସୁ ‘‘ଅସୁକସ୍ସ ଓକାସଂ ଦେଥ, ଅସୁକସ୍ସ ଓକାସଂ ଦେଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମୟଂ ପଠମତରଂ

ଆଗତା, ମୟ୍ହଂ ପଠମତରଂ ଆଗତା, ନହି ଓକାସୋ’’ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଥେନ୍ତାନଂ ସଦ୍ଦୋ ଉଚ୍ଚୋ ଚେୱ ମହା ଚ ଅହୋସି। କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେତି କେୱଟ୍ଟା ୱିଯ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେ। ତେସଞ୍ହି ମଚ୍ଛପଚ୍ଛିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତାନଂ ୱିକ୍କିଣନଟ୍ଠାନେ ‘‘ମୟ୍ହଂ ଦେଥ ମୟ୍ହଂ ଦେଥା’’ତି ୱଦତୋ ମହାଜନସ୍ସ ଏୱରୂପୋ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି। ମୀଳ୍ହସୁଖନ୍ତି ଅସୁଚିସୁଖଂ। ମିଦ୍ଧସୁଖନ୍ତି ନିଦ୍ଦାସୁଖଂ। ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସୁଖନ୍ତି ଲାଭସକ୍କାରଞ୍ଚେୱ ୱଣ୍ଣଭଣନଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସୁଖଂ।

ଯଂନିନ୍ନାୱଗମିସ୍ସନ୍ତୀତି ଯଂ ଯଦେୱ ଭଗୱତୋ ଗତଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ଅନୁବନ୍ଧିସ୍ସନ୍ତିଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥା ହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୀଲପଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଯସ୍ମା ତଥାୱିଧଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସୀଲଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ମା ଚ ମଯା ଯସୋତି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଯସୋପି ମା ସମାଗଚ୍ଛତୁ। ପିଯାନନ୍ତି ପିଯଜନାନଂ। ଏସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦୋତି ଏସା ପିଯଭାୱସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତି। ଅସୁଭନିମିତ୍ତାନୁଯୋଗନ୍ତି ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗଂ। ସୁଭନିମିତ୍ତେତି ରାଗଟ୍ଠାନିଯେ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ। ଏସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦୋତି ଏସା ତସ୍ସ ଅସୁଭନିମିତ୍ତାନୁଯୋଗସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତି। ଏୱମିମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ୱିପସ୍ସନାୱ କଥିତାତି।

ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ସୁମନୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୁମନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୧। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପଠମେ ସୁମନା ରାଜକୁମାରୀତି ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନାମା ରାଜକଞ୍ଞା। ୱିପସ୍ସିସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲସ୍ମିଂ ହି ନାଗରେସୁ ‘‘ଯୁଦ୍ଧମ୍ପି କତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଅମ୍ହାକଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ସେନାପତିଂ ନିସ୍ସାଯ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ସଙ୍ଘଂ ଲଭିତ୍ୱା ପଟିପାଟିଯା ପୁଞ୍ଞାନି କାତୁଂ ଆରଦ୍ଧେସୁ ସବ୍ବପଠମଦିୱସୋ ସେନାପତିସ୍ସ ୱାରୋ ଅହୋସି। ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ସେନାପତି ମହାଦାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଯଥା ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଏକଭିକ୍ଖୁମ୍ପି ନ ଦେତି, ଏୱଂ ରକ୍ଖଥା’’ତି ସମନ୍ତା ପୁରିସେ ଠପେସି। ତଂଦିୱସଂ ସେଟ୍ଠିଭରିଯା ରୋଦମାନା ପଞ୍ଚହି କୁମାରିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଢଇତ୍ୱା ଆଗତଂ ଧୀତରଂ ଆହ – ‘‘ସଚେ, ଅମ୍ମ, ତୱ ପିତା ଜୀୱେଯ୍ୟ, ଅଜ୍ଜାହଂ ପଠମଂ ଦସବଲଂ ଭୋଜେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସା ତଂ ଆହ – ‘‘ଅମ୍ମ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ଅହଂ ତଥା କରିସ୍ସାମି, ଯଥା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ ସଙ୍ଘୋ ଅମ୍ହାକଂ ପଠମଂ ଭିକ୍ଖଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି। ତତୋ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକାଯ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଯା ନିରୁଦକପାଯାସଂ ପୂରେତ୍ୱା ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଦୀହି ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞିସ୍ସା ପାତିଯା ପଟିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ତଂ ସୁମନମାଲାଗୁଢଏହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମାଲାଗୁଢଅସଦିସଂ କତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଗାମଂ ପୱିସନୱେଲାଯ ସଯମେୱ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଧାତିଗଣପରିୱୁତା ଘରା ନିକ୍ଖମି।

ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସେନାପତିନୋ ଉପଟ୍ଠାକା, ‘‘ଅମ୍ମ, ମା ଇତୋ ଆଗମା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ମହାପୁଞ୍ଞା ନାମ ମନାପକଥା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ତେସଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭଣନ୍ତାନଂ କଥା ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି। ସା ‘‘ଚୂଢଅପିତ, ମହାପିତ, ମାତୁଲ, କିସ୍ସ ତୁମ୍ହେ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ସେନାପତିନା ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସ କସ୍ସଚି ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ମା ଦେଥା’’ତି ଠପିତମ୍ହ, ଅମ୍ମାତି। କିଂ ପନ ମମ ହତ୍ଥେ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପସ୍ସଥାତି? ମାଲାଗୁଢଅଂ ପସ୍ସାମାତି। କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସେନାପତି ମାଲାପୂଜମ୍ପି କାତୁଂ ନ ଦେତୀତି? ଦେତି, ଅମ୍ମାତି। ତେନ ହି ଅପେଥାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ମାଲାଗୁଢଅଂ ଗଣ୍ହଥ ଭଗୱା’’ତି ଆହ। ଭଗୱା ଏକଂ ସେନାପତିସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମାଲାଗୁଢଅଂ ଗଣ୍ହାପେସି। ସା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭୱାଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯଂ ମେ ସତି ପରିତସ୍ସନଜୀୱିତଂ ନାମ ମା ହୋତୁ, ଅଯଂ ସୁମନମାଲା ୱିଯ ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପିଯାୱ ହୋମି, ନାମେନ ଚ ସୁମନାଯେୱା’’ତି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ସତ୍ଥାରା ‘‘ସୁଖିନୀ ହୋହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଭଗୱାପି ସେନାପତିସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି। ସେନାପତି ଯାଗୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପଗଞ୍ଛି, ସତ୍ଥା ହତ୍ଥେନ ପତ୍ତଂ ପିଦହି। ନିସିନ୍ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋତି । ଅତ୍ଥି ନୋ ଏକୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଲଦ୍ଧୋତି? ମାଲଂ ଅପନେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଚୂଢଉପଟ୍ଠାକୋ ଆହ – ‘‘ସାମି ମାଲାତି ମଂ ୱତ୍ୱା ମାତୁଗାମୋ ୱଞ୍ଚେସୀ’’ତି। ପାଯାସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଭିକ୍ଖୂନଂ ପହୋସି। ସେନାପତି ଅତ୍ତନୋ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସେନାପତି ‘‘କା ନାମ ସା ପିଣ୍ଡପାତମଦାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସେଟ୍ଠିଧୀତା ସାମୀତି। ସପ୍ପଞ୍ଞା ଇତ୍ଥୀ, ଏୱରୂପାଯ ଘରେ ୱସନ୍ତିଯା ପୁରିସସ୍ସ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ନ ଦୁଲ୍ଲଭାତି କଂ ଆନେତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ ଠପେସି?

ସା ପିତୁଗେହେ ଚ ସେନାପତିଗେହେ ଚ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଯାୱତାଯୁକଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞାନି କରିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା କାମାୱଚରଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖଣେଯେୱ ଜାଣୁପ୍ପମାଣେନ ଓଧିନା ସକଲଂ ଦେୱଲୋକଂ ପରିପୂରଯମାନଂ ସୁମନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି। ଦେୱତା ‘‘ଅଯଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତା’’ତି ‘‘ସୁମନା ଦେୱଧୀତା’’ତ୍ୱେୱସ୍ସା ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସା ଏକନୱୁତିକପ୍ପେ ଦେୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସଂସରନ୍ତୀ ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଅୱିଜହିତସୁମନୱସ୍ସା ‘‘ସୁମନା ସୁମନା’’ତ୍ୱେୱ ନାମା ଅହୋସି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତାପି ପଞ୍ଚସତା କୁମାରିକା ତଂଦିୱସଞ୍ଞେୱ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କୁଲେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଦିୱସେଯେୱ ସବ୍ବା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତଂଖଣଂଯେୱ ଜାଣୁପ୍ପମାଣେନ ଓଧିନା ସୁମନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ‘‘ପୁବ୍ବେ କତାଭିନୀହାରା ଏସା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ‘‘ଧୀତା ମେ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତା’’ତି ସୁମନାତ୍ୱେୱସ୍ସା ନାମଂ କତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ଧୀତା ନ ଏକିକାୱ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ’’ତି ନଗରଂ ୱିଚିନାପେନ୍ତୋ ‘ପଞ୍ଚ ଦାରିକାସତାନି ଜାତାନୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବା ଅତ୍ତନାୱ ପୋସାପେସି। ମାସେ ମାସେ ସମ୍ପତ୍ତେ ‘‘ଆନେତ୍ୱା ମମ ଧୀତୁ ଦସ୍ସେଥା’’ତି ଆହ। ଏୱମେସା ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତସ୍ସା ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ୱିହାରଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ଦୂତେ ପେସିତେ ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରୋ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅଗମାସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଏୱମାହ – ‘‘ମହାରାଜ, ସତ୍ଥୁ ଇଧାଗମନଂ ଅମ୍ହାକମ୍ପି ମଙ୍ଗଲଂ ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ମଙ୍ଗଲମେୱ, ସୁମନଂ ରାଜକୁମାରିଂ ପଞ୍ଚହି ଦାରିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଚ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ପେସେଥା’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୁ ମହାସେଟ୍ଠୀ’’ତି ତଥା

ଅକାସି। ସାପି ରଞ୍ଞୋ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ପଞ୍ଚହି କୁମାରିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ଅଞ୍ଞାନିପି ପଞ୍ଚ ଦାରିକାସତାନି ପଞ୍ଚ ମାତୁଗାମସତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ତସ୍ମିଂୟେୱ ଖଣେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେୟେୱ ଦ୍ୱେ ସୋତାପନ୍ନସହସ୍ସାନି ଜାତାନି।

ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମୀତି? ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମତାୟ। କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ କିର ସହାୟକା ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ଏକୋ ସାରଣୀୟଧମ୍ମଂ ପୂରେତି, ଏକୋ ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତଂ। ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ ଇତରଂ ଆହ – ''ଆୱୁସୋ, ଅଦିନ୍ନସ୍ସ ଫଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ପରେସଂ ଦତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଇତରୋ ପନ ଆହ – ''ଆୱୁସୋ, ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସି, ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ ନାମ ୱିନିପାତେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅତ୍ତନୋ ୟାପନମତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତଂ ପୂରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ତେସୁ ଏକୋପି ଏକଂ ଅତ୍ତନୋ ଓୱାଦେ ଓତାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଦ୍ୱେପି ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା କାମାୱଚରଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତତ୍ର ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ ଇତରଂ ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ଅଧିଗଣ୍ହି।

ଏୱଂ ତେ ଦେୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସଂସରନ୍ତା ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ଖେପେତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି , ଇତରୋ ତସ୍ସାୟେୱ ଉପଟ୍ଠାକିତ୍ଥିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତେ ଦ୍ୱେପି ଜନା ଏକଦିୱସେନେୱ ଜାୟିଂସୁ। ତେ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ମାତରୋ ବହି ସକ୍କାରଂ ସଂୱିଦହିଂସୁ। ତେସୁ ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସିରିସୟନଂ ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତଞ୍ଚ ନିୱେସନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏକସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋସ୍ମୀ''ତି ଅଞ୍ଞାସି। ସୋ ''କିଂ ନୁ ଖୋ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତୋସ୍ମୀ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ସାରଣୀୟଧମ୍ମନିସ୍ସନ୍ଦେନା''ତି ଞତ୍ୱା ''ସହାୟୋ ମେ କୁହିଂ ନୁ ଖୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନୀଚସୟନେ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅୟଂ ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତଂ ପୂରେମୀତି ମମ ୱଚନଂ ନ ଗଣ୍ହି, ଇମସ୍ମିଂ ଇଦାନି ତଂ ଠାନେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ''ସମ୍ମ ମମ ୱଚନଂ ନାକାସୀ''ତି ଆହ। ଅଥ କିଂ ଜାତନ୍ତି। ପସ୍ସ ମୟ୍ହଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ, ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସିରିସୟନେ ନିପନ୍ନୋସ୍ମି, ତ୍ୱଂ ନୀଚମଞ୍ଚେ ଥଦ୍ଧଅତ୍ଥରଣମତ୍ତେ ନିପନ୍ନୋସୀତି। କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏତଂ ନିସ୍ସାୟ ମାନଂ କରୋସି, ନନୁ ୱେଳୁଦଣ୍ଡକାହି କତ୍ୱା ପିଲୋତିକାୟ ପଲିୱେଠିତଂ ସବ୍ବମେତଂ ପଥୱୀଧାତୁମତ୍ତମେୱାତି?

ସୁମନା ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ମମ ଭାତିକାନଂ ସନ୍ତିକେ କୋଚି ନତ୍ଥୀ''ତି ତେସଂ ସମୀପଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଦ୍ୱାରଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତା ''ଧାତୂ''ତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଇଦଂ ଧାତୂତି ୱଚନଂ ବହିଦ୍ଧା ନତ୍ଥି। ମମ ଭାତିକା ସମଣଦେୱପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା – ''ସଚାହଂ 'ଇମେ ଏୱଂ କଥେନ୍ତୀ'ତି ମାତାପିତୂନଂ କଥେସ୍ସାମି, 'ଅମନୁସ୍ସା ଏତେ'ତି ନୀହରାପେସ୍ସନ୍ତି। ଇଦଂ କାରଣଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅକଥେତ୍ୱା କଙ୍ଖଚ୍ଛେଦକଂ ପୁରିସହେରଞ୍ଞିକଂ ମମ ପିତରଂ ମହାଗୋତମଦସବଲଂୟେୱ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଭୁତ୍ତପାତରାସା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଦସବଲସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ପଞ୍ଚ ରଥସତାନି ୟୋଜାପେସି। ଜମ୍ବୁଦୀପତଲସ୍ମିଞ୍ହି ତିସ୍ସୋୱ କୁମାରିୟୋ ପିତୂନଂ ସନ୍ତିକା ପଞ୍ଚ ରଥସତାନି ଲଭିଂସୁ – ବିମ୍ବିସାରରଞ୍ଞୋ ଧୀତା ଚୁନ୍ଦୀ ରାଜକଞ୍ଞା, ଧନଞ୍ଚୟସ୍ସ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଧୀତା ୱିସାଖା, ଅୟଂ ସୁମନା ରାଜକଞ୍ଞାତି। ସା ଗନ୍ଧମାଲଂ ଆଦାୟ ରଥେ ଠିତା ପଞ୍ଚରଥସତପରିୱାରା ''ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି।

ଇଧସ୍ସୂତି ଇଧ ଭୱେୟ୍ୟୁଂ। ଏକୋ ଦାୟକୋତି ଏକୋ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଲାଭତୋ ପରସ୍ସ ଦତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନକୋ ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ। ଏକୋ ଅଦାୟକୋତି ଏକୋ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ପରସ୍ସ ଅଦତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନକୋ ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତପୂରକୋ। ଦେୱଭୂତାନଂ ପନ ନେସନ୍ତି ଦେୱଭୂତାନଂ ଏତେସଂ। ଅଧିଗଣ୍ହାତୀତି ଅଧିଭୱିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି ଅତିସେତି। ଆଧିପତେୟ୍ୟେନାତି ଜେଟ୍ଠକକାରଣେନ। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହୀତି ସେସଦେୱେ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ୱିୟ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି ଅଧିଗଣ୍ହାତି। ମାନୁସକେନାତିଆଦୀସୁ ଆୟୁନା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ୱିୟ ବାକୁଲତ୍ଥେରୋ ୱିୟ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ୱିୟ ଚ, ୱଣ୍ଣେନ ମହାଗତିମ୍ବଅଭୟତ୍ଥେରୋ ୱିୟ ଭଣ୍ଡାଗାରଅମଚ୍ଚୋ ୱିୟ ଚ, ସୁଖେନ ରଟ୍ଠପାଲକୁଲପୁତ୍ତୋ ୱିୟ ସୋଣସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ୱିୟ ୟସଦାରକୋ ୱିୟ ଚ, ୟସେନ ଧମ୍ମାସୋକୋ ୱିୟ, ତଥା ଆଧିପଚ୍ଚେନାତି ଇମେହି ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି ଅତିରେକୋ ଜେଟ୍ଠକୋ ହୋତି।

ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲନ୍ତି ବାକୁଲତ୍ଥେର-ସୀୱଲିତ୍ଥେର-ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରାଦୟୋ ୱିୟ ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଚୀୱରାଦୀନି ପରିଭୁଞ୍ଜତୀତି ଇମେହି କାରଣେହି ଅତିରେକୋ ହୋତି ଜେଟ୍ଠକୋ। ୟଦିଦଂ ୱିମୁତ୍ତିୟାତି ୱିମୁତ୍ତିନ୍ତି ୟଂ ଏକସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିୟା ସଦ୍ଧିଂ ଇତରସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିଂ ଆରବ୍ଭ ନାନାକରଣଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ତଂ ନ ୱଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଚେୱସ୍ସିକଦାରକୋ ୱା ହି ୱିମୁତ୍ତିଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତୁ ୱସ୍ସସତିକତ୍ଥେରୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ଉପାସକୋ ୱା ଉପାସିକା ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା, ପଟିୱିଦ୍ଧଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗେ ନାନତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅଲମେୱାତି ୟୁତ୍ତମେୱ। ୟତ୍ର ହି ନାମାତି ୟାନି ନାମ।

ଗଚ୍ଛଂ ଆକାସଧାତୁୟାତି ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ। ସବ୍ବୋତି ରତନତ୍ତୟଗୁଣାନଂ ସବ୍ବାତା। ଥନୟନ୍ତି ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ। ୱିଜ୍ଜୁମାଲୀତି ମାଲାସଦିସାୟ ମେଘମୁଖେ ଚରନ୍ତିୟା ୱିଜ୍ଜୁଲତାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସତକ୍କକୂତି ସତକୂଟୋ, ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଉଟ୍ଠିତେନ ୱଲାହକକୂଟସତେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋତି ସୋତାପନ୍ନୋ। ଭୋଗପରିବ୍ଯୂଳ୍ହୋତି ଉଦକୋଘେନ ୱିଯ ଦାନୱସେନ ଦୀଯମାନେହି ଭୋଗେହି ପରିବ୍ଯୂଳ୍ହୋ, ଦେୱଲୋକଂ ସମ୍ପାପିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପେଚ୍ଚାତି ପରଲୋକେ। ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀତି ଯସ୍ମିଂ ସଗ୍ଗେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥେୱ ମୋଦତୀତି।

୨। ଚୁନ୍ଦୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୨। ଦୁତିଯେ ପଞ୍ଚହି ରଥସତେହୀତି ଭୁତ୍ତପାତରାସା ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ରଥସତାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ତେହି ପରିୱୁତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପସଙ୍କମୀତି ଭାତରା ସଦ୍ଧିଂ ପଣ୍ଡିତଂ ପଞ୍ହସାକଚ୍ଛଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ଗନ୍ଧମାଲଚୁଣ୍ଣାଦୀନି ଆଦାଯ ଉପସଙ୍କମି। ଯଦେୱ ସୋ ହୋତୀତି ଯଦା ଏୱ ସୋ ହୋତି। ଅଥ ୱା ଯୋ ଏୱ ସୋ ହୋତି। ଅରିଯକନ୍ତାନି ସୀଲାନୀତି ମଗ୍ଗଫଲସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ସୀଲାନି। ତାନି ହି ଅରିଯାନଂ କନ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ଭୱନ୍ତରେପି ନ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି। ସେସଂ ଚତୁକ୍କନିପାତେ ଅଗ୍ଗପ୍ପସାଦସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୩। ଉଗ୍ଗହସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୩। ତତିଯେ ଭଦ୍ଦିଯେତି ଭଦ୍ଦିଯନଗରେ। ଜାତିଯାୱନେତି ସଯଂଜାତେ ଅରୋପିତେ ହିମୱନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧେ ୱନସଣ୍ଡେ, ତଂ ନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ତସ୍ମିଂ ୱନେ ୱିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥୋତି ଅତ୍ତନା ଚତୁତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ପନେସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥଂଯେୱ ନିମନ୍ତେସି? ଗେହେ କିରସ୍ସ ମଙ୍ଗଲଂ ମହନ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ମହନ୍ତେନ ସଂୱିଧାନେନ ବହୂ ମନୁସ୍ସା ସନ୍ନିପତିସ୍ସନ୍ତି। ତେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିୱିସନ୍ତେନ ଦୁସ୍ସଙ୍ଗହା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥଂଯେୱ ନିମନ୍ତେସି। ଅପି ଚସ୍ସ ଏୱମ୍ପି ଅହୋସି – ''ଦହରକୁମାରିକାଯୋ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ସହରି ୱଦନ୍ତେ ୱଲୀନମନା ୱାଦଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି। ଇମିନାପି କାରଣେନ ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥମେୱ ନିମନ୍ତେସି। ୱଦତୁ ତାସଂ, ଭନ୍ତେତି, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ଏତାସଂ ୱଦତୁ, ଏତା ୱଦତୁତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଯୋଗତ୍ଥସ୍ମିଞ୍ହି ଏତଂ ସାମିୱଚନଂ। ଯଂ ତାସନ୍ତି ଯଂ ୱାଦାନୁସାସନଂ ଏତାସଂ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସୋ ସେଟ୍ଠି ''ଇମା ମମ ସନ୍ତିକେ ୱାଦଂ ଗଣ୍ହମାନା ହରାଯେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଭତ୍ତୂତି ସାମିକସ୍ସ। ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯାତି ଅନୁଦ୍ଦଯଂ ପଟିଚ୍ଚ। ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯିନିଯୋତି ସବ୍ବପଠମଂ ଉଟ୍ଠାନସୀଲା। ପଚ୍ଛାନିପାତିନିଯୋତି ସବ୍ବପଚ୍ଛା ନିପଜ୍ଜନସୀଲା। ଇତ୍ଥିଯା ହି ପଠମତରଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସଯନଂ ଆରୁଯ୍ହ ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସବ୍ବେ ପନ ଗେହପରିଜନେ ଭୋଜେତ୍ୱା ଉପକରଣଭଣ୍ଡଂ ସଂୱିଧାଯ ଗୋରୂପାଦୀନି ଆଗତାନାଗତାନି ଞତ୍ୱା ସ୍ୱେ କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା କୁଞ୍ଚିକାମୁଦ୍ଦିକଂ ହତ୍ଥେ କତ୍ୱା ସଚେ ଭୋଜନଂ ଅତ୍ଥି, ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା, ନୋ ଚେ ଅତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞଂ ପଚାପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନିପନ୍ନାଯପି ଯାୱ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନା ନିଦ୍ଦାଯିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସବ୍ବପଠମଂ ପନ ଉଟ୍ଠାଯ ଦାସକମ୍ମକରେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କମ୍ମଂ କରୋଥା''ତି କମ୍ମନ୍ତଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ଧେନୁଯୋ ଦୁହାପେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଗେହେ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂଯେୱ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି । ଏତମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ''ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯିନିଯୋ ପଚ୍ଛାନିପାତିନିଯୋ''ତି ଆହ। ''କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱିନିଯୋତି କିଂ କରୋମ କିଂ କରୋମା''ତି ମୁଖଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ୱିଚରଣସୀଲା। ମନାପଚାରିନିଯୋତି ମନାପଂଯେୱ କିରିଯଂ କରଣସୀଲା। ପିଯୱାଦିନିଯୋତି ପିଯମେୱ ୱଚନଂ ୱାଦନସୀଲା। ପୂଜେସ୍ସାମାତି ଚତୁପଚ୍ଚଯପୂଜାଯ ପୂଜଯିସ୍ସାମ।

ଅବ୍ଭାଗତେତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତେ। ଆସନୋଦକେନ ପଟିପୂଜେସ୍ସାମାତି ଆସନେନ ଚ ପାଦଧୋୱନୋଦକେନ ଚ ପୂଜଯିସ୍ସାମ। ଏତ୍ଥ ଚ ମାତାପିତୂନଂ ଦେୱସିକଂ ସକ୍କାରୋ କାତବ୍ବୋ। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପନ ଅବ୍ଭାଗତାନଂ ଆସନଂ ଦତ୍ୱା ପାଦଧୋୱନଞ୍ଚ ଦାତବ୍ବଂ, ସକ୍କାରୋ ଚ କାତବ୍ବୋ।

ଉଣ୍ଣାତି ଏଳକଲୋମଂ। ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସାମାତି ଏଳକଲୋମାନଂ ୱିଜଟନଧୋୱନରଜନୱେଣିକରଣାଦୀସୁ କପ୍ପାସସ୍ସ ଚ ୱଟ୍ଟନପିସନଫୋଟନକନ୍ତନାଦୀସୁ ଛେକା ଭୱିସ୍ସାମ। ତତ୍ରୁପାଯାଯାତି ତସ୍ମିଂ ଉଣ୍ଣାକପ୍ପାସସଂୱିଧାନେ ଉପାଯଭୂତାଯ ''ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଇଦଂ ନାମ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତାଯ ୱୀମଂସାଯ ସମନ୍ନାଗତା। ଅଲଂ କାତୁଂ ଅଲଂ ସଂୱିଧାତୁନ୍ତି ଅତ୍ତନା କାତୁମ୍ପି ପରେହି କାରାପେତୁମ୍ପି ଯୁତ୍ତା ଚେୱ ସମତ୍ଥା ଚ ଭୱିସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

କତଞ୍ଚ କତତୋ ଜାନିସ୍ସାମ, ଅକତଞ୍ଚ ଅକତତୋତି ସକଲଦିୱସଂ ଇଦଂ ନାମ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଆଗତାନଂ, ଉପଡ୍ଢଦିୱସଂ ଇଦଂ ନାମ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଆଗତାନଂ, ନିକ୍କମ୍ମାନଂ ଗେହେ ନିସିନ୍ନାନଂ ଇଦଂ ନାମ ଦାତୁଞ୍ଚ ଏୱଞ୍ଚ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏୱଂ ଜାନିସ୍ସାମ। ଗିଲାନକାନଞ୍ଚ ବଲାବଲନ୍ତି ସଚେ ହି ଗିଲାନକାଲେ ତେସଂ ଭେସଜ୍ଜଭୋଜନାଦୀନି ଦତ୍ୱା ରୋଗଂ ଫାସୁଂ ନ କରୋନ୍ତି, ''ଇମେ ଅରୋଗକାଲେ ଅମ୍ହେ ଯଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ କାରେନ୍ତି। ଗିଲାନକାଲେ ଅତ୍ଥି ଭାୱମ୍ପି ନୋ ନ ଜାନନ୍ତୀ''ତି ୱିରତ୍ତରୂପା ପଚ୍ଛା କିଚ୍ଚାନି ନ କରୋନ୍ତି, ଦୁକ୍କଟାନି ୱା କରୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ନେସଂ ବଲାବଲଂ ଞତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଞ୍ଚ କାତବ୍ବଞ୍ଚ ଜାନିସ୍ସାମାତି ଏୱଂ ତୁମ୍ହେହି ସିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଞ୍ଚସ୍ସାତି ଖାଦନୀଯଞ୍ଚ ଭୋଜନୀଯଞ୍ଚ ଅସ୍ସ ଅନ୍ତୋଜନସ୍ସ।

ପଟ୍ଟଂସେନାତି ପଟିଲଭିତବ୍ବେନ ଅଂସେନ, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧବ୍ବକୋଟ୍ଠାସାନୁରୂପେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଂୱିଭଜିସ୍ସାମାତି ଦସ୍ସାମ। ସମ୍ପାଦେସ୍ସାମାତି ସମ୍ପାଦୟିସ୍ସାମ।

ଅଧୁତ୍ତୀତି ପୁରିସଧୁତ୍ତସୁରାଧୁତ୍ତତାୱସେନ ଅଧୁତ୍ତିୟୋ। ଅଥେନୀତି ଅଥେନିୟୋ ଅଚୋରିୟୋ। ଅସୋଣ୍ଡୀତି ସୁରାସୋଣ୍ଡତାଦିୱସେନ ଅସୋଣ୍ଡିୟୋ।

ଏୱଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଇଦାନି ଗାଥାହି କୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଯୋ ନଂ ଭରତି ସବ୍ବଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଭରତୀତି ପୋସତି ପଟିଜଗ୍ଗତି। ସବ୍ବକାମହରନ୍ତି ସବ୍ବକାମଦଦଂ। ସୋତ୍ଥୀତି ସୁଇତ୍ଥୀ। ଏୱଂ ୱତ୍ତତୀତି ଏତ୍ତକଂ ୱତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱତ୍ତତି। ମନାପା ନାମ ତେ ଦେୱାତି ନିମ୍ମାନରତୀ ଦେୱା। ତେ ହି ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଂ ରୂପଂ ମାପେତ୍ୱା ଅଭିରମଣତୋ ନିମ୍ମାନରତୀତି ଚ ମନାପାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି।

୪। ସୀହସେନାପତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୪। ଚତୁତ୍ଥେ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତି ସାମଂ ପସ୍ସିତବ୍ବକଂ। ଦାୟକୋତି ଦାନସୂରୋ। ନ ସୋ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନେୱ ତିଟ୍ଠତି, ପରିଚ୍ଚଜିତୁମ୍ପି ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦାନପତୀତି ଯଂ ଦାନଂ ଦେତି, ତସ୍ସ ପତି ହୁତ୍ୱା ଦେତି, ନ ଦାସୋ, ନ ସହାୟୋ। ଯୋ ହି ଅତ୍ତନା ମଧୁରଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ପରେସଂ ଅମଧୁରଂ ଦେତି, ସୋ ଦାନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଦାସୋ ହୁତ୍ୱା ଦେତି। ଯୋ ଯଂ ଅତ୍ତନା ଭୁଞ୍ଜତି, ତଦେୱ ଦେତି, ସୋ ସହାୟୋ ହୁତ୍ୱା ଦେତି। ଯୋ ପନ ଅତ୍ତନା ଯେନ କେନଚି ଯାପେତି, ପରେସଂ ମଧୁରଂ ଦେତି, ସୋ ପତି ଜେଟ୍ଠକୋ ସାମୀ ହୁତ୍ୱା ଦେତି। ତାଦିସଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦାନପତୀ''ତି।

ଅମଙ୍କୁଭୂତୋତି ନ ନିତ୍ତେଜଭୂତୋ। ୱିସାରଦୋତି ଞାଣସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ। ସହବ୍ୟତଂ ଗତାତି ସହଭାୱଂ ଏକୀଭାୱଂ ଗତା। କତାୱକାସାତି ଯେନ କମ୍ମେନ ତତ୍ଥ ଅୱକାସୋ ହୋତି, ତସ୍ସ କତତ୍ତା କତାୱକାସା। ତଂ ପନ ଯସ୍ମା କୁସଲମେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା କତକୁସଲାତି ୱୁତ୍ତଂ। ମୋଦରେତି ମୋଦନ୍ତି ପମୋଦନ୍ତି। ଅସିତସ୍ସାତି ଅନିସ୍ସିତସ୍ସ ତଥାଗତସ୍ସ। ତାଦିନୋତି ତାଦିଲକ୍ଖଣଂ ପତ୍ତସ୍ସ।

୫। ଦାନାନିସଂସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୫। ପଞ୍ଚମେ ଗିହିଧମ୍ମା ଅନପଗତୋ ହୋତୀତି ଅଖଣ୍ଡପଞ୍ଚସୀଲୋ ହୋତି। ସତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନୁକ୍କମନ୍ତି ସପ୍ପୁରିସାନଂ ମହାପୁରିସାନଂ ଧମ୍ମଂ ଅନୁକ୍କମନ୍ତୋ । ସନ୍ତୋନଂ ଭଜନ୍ତୀତି ସପ୍ପୁରିସା ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧତଥାଗତସାୱକା ଏତଂ ଭଜନ୍ତି।

୬। କାଲଦାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୬। ଛଟ୍ଠେ କାଲଦାନାନୀତି ଯୁତ୍ତଦାନାନି, ପତ୍ତଦାନାନି ଅନୁଚ୍ଛୱିକଦାନାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନୱସସ୍ସାନୀତି ଅଗ୍ଗସସ୍ସାନି। ନୱଫଲାନୀତି ଆରାମତୋ ପଠମୁପ୍ପନ୍ନାନି ଅଗ୍ଗଫଲାନି। ପଠମଂ ସୀଲୱନ୍ତେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତୀତି ପଠମଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ୱଦଞ୍ଞୂତି ଭାସିତଞ୍ଞୂ। କାଲେନ ଦିନ୍ନନ୍ତି ଯୁତ୍ତପ୍ପତ୍ତକାଲେନ ଦିନ୍ନଂ। ଅନୁମୋଦନ୍ତୀତି ଏକମନ୍ତେ ଠିତା ଅନୁମୋଦନ୍ତି। ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚନ୍ତି କାୟେନ ୱେୟ୍ୟାୱଟିକକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ଅପ୍ପଟିୱାନଚିତ୍ତୋତି ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ। ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଦଦେୟ୍ୟ।

୭। ଭୋଜନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୭। ସତ୍ତମେ ଆୟୁଂ ଦେତୀତି ଆୟୁଦାନଂ ଦେତି। ୱଣ୍ଣନ୍ତି ସରୀରୱଣ୍ଣଂ। ସୁଖନ୍ତି କାୟିକଚେତସିକସୁଖଂ। ବଲନ୍ତି ସରୀରଥାମଂ। ପଟିଭାନନ୍ତି ଯୁତ୍ତମୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନଂ।

୮। ସଦ୍ଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୀତି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଖନ୍ଧିମାୱ ମହାଦୁମୋତି ଖନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନୋ ମହାରୁକ୍ଖୋ ୱିୟ। ମନୋରମେ ଆୟତନେତି ରମଣୀୟେ ସମୋସରଣଟ୍ଠାନେ। ଛାୟଂ ଛାୟତ୍ଥିକା ଯନ୍ତୀତି ଛାୟାୟ ଅତ୍ଥିକାୱ ଛାୟଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନିୱାତୱୁତ୍ତିନ୍ତି ନୀଚୱୁତ୍ତିଂ। ଅତ୍ଥଦ୍ଧନ୍ତି କୋଧମାନଥଦ୍ଧତାୟ ରହିତଂ। ସୋରତନ୍ତି ସୋରଚ୍ଚେନ ସୁଚିସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତଂ। ସଖିଲନ୍ତି ସମ୍ମୋଦକଂ।

୯। ପୁତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୯। ନୱମେ ଭତୋ ୱା ନୋ ଭରିସ୍ସତୀତି ଅମ୍ହେହି ଥଞ୍ଞପାଯନହତ୍ଥପାଦୱଡ୍ଢନାଦୀହି ଭତୋ ପଟିଜଗ୍ଗିତୋ ଅମ୍ହେ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ହତ୍ଥପାଦଧୋୱନ-ନ୍ହାପନଯାଗୁଭତ୍ତଦାନାଦୀହି ଭରିସ୍ସତି। କିଚ୍ଚଂ ୱା ନୋ କରିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ଠପେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ରାଜକୁଲାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କିଚ୍ଚଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କରିସ୍ସତି । କୁଲୱଂସୋ ଚିରଂ ଠସ୍ସତୀତି ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକଂ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିଂ ଅୱିନାସେତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତେ ପୁତ୍ତେ କୁଲୱଂସୋ ଚିରଂ ଠସ୍ସତି, ଅମ୍ହେହି ୱା ପୱତ୍ତିତାନି ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୱତ୍ତେସ୍ସତି, ଏୱମ୍ପି ନୋ କୁଲୱଂସୋ ଚିରଂ ଠସ୍ସତି। ଦାଯଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି କୁଲୱଂସାନୁରୂପାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ଅତ୍ତାନଂ ଦାଯଜ୍ଜାରହଂ କରୋନ୍ତୋ ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକଂ ଦାଯଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଦକ୍ଖିଣଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସତୀତି ପତ୍ତିଦାନଂ କତ୍ୱା ତତିଯଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସତି।

ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସାତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ମାତାପିତୂସୁ ସମ୍ମା ପଟିପତ୍ତିଯା ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ପୁବ୍ବେ କତମନୁସ୍ସରନ୍ତି ମାତାପିତୂହି ପଠମତରଂ କତଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତା। ଓୱାଦକାରୀତି ମାତାପିତୂହି ଦିନ୍ନସ୍ସ ଓୱାଦସ୍ସ କତ୍ତା। ଭତପୋସୀତି ଯେହି ଭତୋ, ତେସଂ ପୋସକୋ। ପସଂସିଯୋତି ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ମହାଜନେନ ପସଂସିତବ୍ବୋ ହୋତି।

୧୦। ମହାସାଲପୁତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୦। ଦସମେ ମହାସାଲାତି ମହାରୁକ୍ଖା। ସାଖାପତ୍ତପଲାସେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଖୁଦ୍ଦକସାଖାହି ଚ ପତ୍ତସଙ୍ଖାତେନ ଚ ପଲାସେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଅରଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ଅଗାମକେ ପଦେସେ। ବ୍ରହାୱନେତି ମହାୱନେ ଅଟୱିଯଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ସୁମନୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ମୁଣ୍ଡରାଜୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆଦିୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୧। ପଞ୍ଚମସ୍ସ ପଠମେ ଭୋଗାନଂ ଆଦିୟାତି ଭୋଗାନଂ ଆଦାତବ୍ବକାରଣାନି। ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହୀତି ଉଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତେନ ୱୀରିୟେନ ଅଧିଗତେହି। ବାହାବଲପରିଚିତେହୀତି ବାହୁବଲେନ ସଞ୍ଚିତେହି। ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହୀତି ସେଦଂ ଅୱକ୍ଖିପେତ୍ୱା ଉପ୍ପାଦିତେହି। ଧମ୍ମିକେହୀତି ଧମ୍ମୟୁତ୍ତେହି। ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହୀତି ଦସକୁସଲକମ୍ମଂ ଅକୋପେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧେହି। ପୀଣେତୀତି ପୀଣିତଂ ଥୂଲଂ କରୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ଚତୁକ୍କନିପାତେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଦୁତିୟଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୩। ଇଟ୍ଠସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୩। ତତିୟେ ଆୟୁସଂୱତ୍ତନିକା ପଟିପଦାତି ଦାନସୀଲାଦିକା ପୁଞ୍ଞପଟିପଦା। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅତ୍ଥାଭିସମୟାତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅଭିସମାଗମେନ, ଅତ୍ଥପ୍ପଟିଲାଭେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୪। ମନାପଦାୟୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଉଗ୍ଗୋତି ଗୁଣେହି ଉଗ୍ଗତତ୍ତା ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମୋ। ସାଲପୁପ୍ଫକଂ ଖାଦନୀୟନ୍ତି ଚତୁମଧୁରୟୋଜିତେନ ସାଲିପିଟ୍ଠେନ କତଂ ସାଲପୁପ୍ଫସଦିସଂ ଖାଦନୀୟଂ। ତଞ୍ହି ପଞ୍ଞାୟମାନୱଣ୍ଟପତ୍ତକେସରଂ କତ୍ୱା ଜୀରକାଦିସମ୍ଭାରୟୁତ୍ତେ ସପ୍ପିମ୍ହି ପଚିତ୍ୱା ସପ୍ପିଂ ୱିନିୱତ୍ତେତ୍ୱା କୋଲୁମ୍ବେ ପୂରେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୱାସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପିଦହିତ୍ୱା ଲଞ୍ଛେତ୍ୱା ଠପିତଂ ହୋତି। ତଂ ସୋ ୟାଗୁଂ ପିୱିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅନ୍ତରଭତ୍ତେ ଦାତୁକାମୋ ଏୱମାହ। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗୱାତି ଦେସନାମତ୍ତମେତଂ, ଉପାସକୋ ପନ ତଂ ଭଗୱତୋ ଚ ପଞ୍ଚନ୍ନଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ଅଦାସି। ୟଥା ଚ ତଂ, ଏୱଂ ସୂକରମଂସାଦୀନିପି। ତତ୍ଥ ସମ୍ପନ୍ନକୋଲକନ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନବଦରଂ। ସୂକରମଂସନ୍ତି ମଧୁରରସେହି ବଦରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଜୀରକାଦିସମ୍ଭାରେହି ୟୋଜେତ୍ୱା ପକ୍କଂ ଏକସଂୱଚ୍ଛରିକସୂକରମଂସଂ। ନିବ୍ବତ୍ତତେଲକନ୍ତି ୱିନିୱତ୍ତିତତେଲଂ। ନାଲିୟସାକନ୍ତି ସାଲିପିଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଜୀରକାଦିସଂୟୁତ୍ତେ ସପ୍ପିମ୍ହି ପଚିତ୍ୱା ଚତୁମଧୁରେନ ୟୋଜେତ୍ୱା ୱାସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଠପିତଂ ନାଲିୟସାକଂ। ନେତଂ ଭଗୱତୋ କପ୍ପତୀତି ଏତ୍ଥ ଅକପ୍ପିୟଂ ଉପାଦାୟ କପ୍ପିୟମ୍ପି ନ କପ୍ପତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ସେଟ୍ଠି ପନ ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ରାସିଂ କତ୍ୱା ୟଂ ୟଂ ଅକପ୍ପିୟଂ, ତଂ ତଂ ଅନ୍ତରାପଣଂ ପହିଣିତ୍ୱା କପ୍ପିୟଂ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗଭଣ୍ଡଂ ଅଦାସି। ଚନ୍ଦନଫଲକଂ ନାତିମହନ୍ତଂ ଦୀଘତୋ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟରତନଂ, ତିରିୟଂ ଦିୟଡ୍ଢରତନଂ, ସାରୱରଭଣ୍ଡତ୍ତା ପନ ମହଗ୍ଘଂ ଅହୋସି। ଭଗୱା ତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛେଦାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଞ୍ଜନପିସନତ୍ଥାୟ ଦାପେସି।

ଉଜ୍ଜୁଭୂତେସୂତି କାୟୱାଚାଚିତ୍ତେହି ଉଜ୍ଜୁକେସୁ। ଛନ୍ଦସାତି ପେମେନ। ଚତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ପରିଚ୍ଚାଗୱସେନ ଚତ୍ତଂ। ମୁତ୍ତଚାଗତାୟ ମୁତ୍ତଂ। ଅନପେକ୍ଖଚିତ୍ତତାୟ ଚିତ୍ତେନ ନ ଉଗ୍ଗହିତନ୍ତି ଅନୁଗ୍ଗହୀତଂ। ଖେତ୍ତୂପମେତି ୱିରୁହନଟ୍ଠେନ ଖେତ୍ତସଦିସେ।

ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମୟନ୍ତି ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଏକଂ ଝାନମନେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଦେୱକାୟଂ। ୟଥାଧିପ୍ପାୟୋତି ୟଥାଜ୍ଝାସୟୋ। ଇମିନା କିଂ ପୁଚ୍ଛତି? ତସ୍ସ କିର ମନୁସ୍ସକାଲେ ଅରହତ୍ତତ୍ଥାୟ ଅଜ୍ଝାସୟୋ ଅହୋସି, ତଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଦେୱପୁତ୍ତୋପି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତତାୟ ତଗ୍ଘ ମେ ଭଗୱା ୟଥାଧିପ୍ପାୟୋତି ଆହ। ୟତ୍ଥ ୟତ୍ଥୂପପଜ୍ଜତୀତି ତୀସୁ ୱା କୁଲସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ଛସୁ ୱା କାମସଗ୍ଗେସୁ ୟତ୍ଥ ୟତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦୀଘାୟୁ ୟସୱା ହୋତୀତି। ପଞ୍ଚମଂ ଚତୁକ୍କନିପାତେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଛଟ୍ଠସତ୍ତମାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୮। ଅଲବ୍ଭନୀୟଠାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅଲବ୍ଭନୀୟାନୀତି ଅଲଦ୍ଧବ୍ବାନି, ନ ସକ୍କା ଲଭିତୁଂ। ଠାନାନୀତି କାରଣାନି। ଜରାଧମ୍ମଂ ମା ଜୀରୀତି ୟଂ ମୟ୍ହଂ ଜରାସଭାୱଂ, ତଂ ମା ଜୀରତୁ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ନଚ୍ଛାଦେୟ୍ୟାତି ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ। ଅଙ୍ଗୁହୀତି ନୀହରି।

ୟତୋତି ୟସ୍ମିଂ କାଲେ। ଆପଦାସୂତି ଉପଦ୍ଦୱେସୁ। ନ ୱେଧତୀତି ନ କମ୍ପତି ନାନୁସୋଚତି। ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛୟଞ୍ଞୂତି କାରଣତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛୟେ କୁସଲୋ। ପୁରାଣନ୍ତି ନିବ୍ବିକାରତାୟ ପୋରାଣକମେୱ। ଜପ୍ପେନାତି ୱଣ୍ଣଭଣନେନ। ମନ୍ତେନାତି ମହାନୁଭାୱମନ୍ତପରିୱତ୍ତନେନ। ସୁଭାସିତେନାତି

ସୁଭାସିତକଥନେନ। ଅନୁପ୍ପଦାନେନାତି ସତସ୍ସ ୱା ସହସ୍ସସ୍ସ ୱା ଦାନେନ। ପୱେଣିଯାୱାତି କୁଲୱଂସେନ ୱା, ‘‘ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ପୱେଣିଯା ଆଚିଣ୍ଣଂ, ଇଦଂ ଅନାଚିଣ୍ଣ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ପୱେଣିକଥନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ଯଥା ଯତ୍ଥ ଲଭେଥ ଅତ୍ଥନ୍ତି ଏତେସୁ ଜପ୍ପାଦୀସୁ ଯେନ ଯେନ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଠାନେ ଜରାଧମ୍ମାଦୀନଂ ଅଜୀରଣତାଦିଅତ୍ଥଂ ଲଭେଯ୍ଯ। ତଥା ତଥା ତତ୍ଥ ପରକ୍କମେଯ୍ଯାତି ତେନ ତେନ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରକ୍କମଂ କରେଯ୍ଯ। କମ୍ମଂ ଦଳ୍ହନ୍ତି ୱଟ୍ଟଗାମିକମ୍ମଂ ମଯା ଥିରଂ କତ୍ୱା ଆଯୂହିତଂ, ସ୍ୱାହଂ ଇଦାନି କିନ୍ତି କରୋମୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅଧିୱାସେଯ୍ଯାତି।

୯। କୋସଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୯। ନୱମେ ଉପକଣ୍ଣକେତି କଣ୍ଣମୂଲେ। ଦୁମ୍ମନୋତି ଦୁଟ୍ଠୁମନୋ। ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋତି ପତିତକ୍ଖନ୍ଧୋ। ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋତି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ। ଅପ୍ପଟିଭାନୋତି ନିପ୍ପଟିଭାନୋ ହୁତ୍ୱା। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୧୦। ନାରଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୦। ଦସମେ ଅଜ୍ଝୋମୁଚ୍ଛିତୋତି ଅଧିଓମୁଚ୍ଛିତୋ ଗିଲିତ୍ୱା ପରିନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଗହଣସଭାୱାଯ ଅତିରେକମୁଚ୍ଛାଯ ତଣ୍ହାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମହଚ୍ଚା ରାଜାନୁଭାୱେନାତି ମହତା ରାଜାନୁଭାୱେନ, ଅଟ୍ଠାରସହି ସେନୀହି ପରିୱାରିତୋ ମହତିଯା ରାଜିଦ୍ଧିଯା ପାଯାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଗ୍ଘାତି ଏକଂସତ୍ଥେ ନିପାତୋ , ଏକଂସେନେୱ ସୋକସଲ୍ଲହରଣୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ରାଜା ଇମଂ ଓୱାଦଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଠିତୋ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ମୁଣ୍ଡରାଜୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୨। ଦୁତିଯପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୬) ୧। ନୀୱରଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆୱରଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୧। ଦୁତିଯସ୍ସ ପଠମେ ଆୱରଣଓ୍ୱସେନ ଆୱରଣା। ନୀୱରଣଓ୍ୱସେନ ନୀୱରଣା। ଚେତୋ ଅଜ୍ଝାରୁହନ୍ତୀତି ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହା। ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞଞ୍ଚ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଉପ୍ପତ୍ତିନିୱାରଣଟ୍ଠେନ ଦୁବ୍ବଲଂ କରୋନ୍ତୀତି ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣା। ଯା ୱା ଏତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱୋକିଣ୍ଣା ପଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କରୋନ୍ତୀତିପି ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣା। ଅବଲାଯାତି ପଞ୍ଚନୀୱରଣପରିଯୋନଦ୍ଧତ୍ତା ଅପଗତବଲାଯ। ଉତ୍ତରି ୱା ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସନ୍ତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥସଙ୍ଖାତା ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଉତ୍ତରି ଅରିଯଭାୱଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ। ହାରହାରିନୀତି ହରିତବ୍ବଂ ହରିତୁଂ ସମତ୍ଥା। ନଙ୍ଗଲମୁଖାନୀତି ମାତିକାମୁଖାନି। ତାନି ହି ନଙ୍ଗଲସରିକ୍ଖକତ୍ତା ନଙ୍ଗଲେହି ଚ ଖତତ୍ତା ନଙ୍ଗଲମୁଖାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ସୋତଂ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉଭତୋ ନଙ୍ଗଲମୁଖାନଂ ୱିୱରଣକାଲୋ ୱିଯ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ସଂୱରସ୍ସ ୱିସ୍ସଟ୍ଠକାଲୋ, ମଜ୍ଝେନଦିଯା ରୁକ୍ଖପାଦେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପଲାଲତିଣମତ୍ତିକାହି ଆୱରଣେ କତେ ଉଦକସ୍ସ ୱିକ୍ଖିତ୍ତୱିସଟବ୍ୟାଦିଣ୍ଣକାଲୋ ୱିଯ ପଞ୍ଚହି ନୀୱରଣେହି ପରିଯୋନଦ୍ଧକାଲୋ, ଏୱଂ ଆୱରଣେ କତେ ୱିହତୱେଗସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ ତିଣପଲାଲାଦୀନି ପରିକଡ୍ଢିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦଂ ପାପୁଣିତୁଂ ଅସମତ୍ଥକାଲୋ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଞାଣେନ ସବ୍ବାକୁସଲେ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନସାଗରଂ ପାପୁଣିତୁଂ ଅସମତ୍ଥକାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ୱୁତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସେନ ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ। ଦୁତିଯଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୩। ପଧାନିଯଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୩। ତତିଯେ ପଧାନିଯଙ୍ଗାନୀତି ପଧାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦହନଭାୱୋ, ପଧାନମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ପଧାନିଯୋ, ପଧାନିଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗାନୀତି ପଧାନିଯଙ୍ଗାନି। ସଦ୍ଧୋତି ସଦ୍ଧାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସଦ୍ଧା ପନେସା ଆଗମସଦ୍ଧା ଅଧିଗମସଦ୍ଧା ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ପସାଦସଦ୍ଧାତି ଚତୁବ୍ବିଧା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧା, ଅଭିନୀହାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆଗତତ୍ତା ଆଗମସଦ୍ଧା ନାମ। ଅରିଯସାୱକାନଂ ପଟିୱେଧେନ ଅଧିଗତତ୍ତା ଅଧିଗମସଦ୍ଧା ନାମ। ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଘୋତି ୱୁତ୍ତେ ଅଚଲଭାୱେନ ଓକପ୍ପନଂ ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ନାମ। ପସାଦୁପ୍ପତ୍ତି ପସାଦସଦ୍ଧା ନାମ। ଇଧ ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ଅଧିପ୍ପେତା। ବୋଧିନ୍ତି ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣଂ। ତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ତଥାଗତେନାତି ସଦ୍ଦହତି। ଦେସନାସୀସମେୱ ଚେତଂ, ଇମିନା ପନ ଅଙ୍ଗେନ ତୀସୁପି ରତନେସୁ ସଦ୍ଧା ଅଧିପ୍ପେତା। ଯସ୍ସ ହି ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ପସାଦୋ ବଲୱା, ତସ୍ସ ପଧାନୱୀରିଯଂ ଇଜ୍ଝତି।

ଅପ୍ପାବାଧୋତି ଅରୋଗୋ। ଅପ୍ପାତଙ୍କୋତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ। ସମୱେପାକିନିଯାତି ସମୱିପାକିନିଯା। ଗହଣିଯାତି କମ୍ମଜତେଜୋଧାତୁଯା। ନାତିସୀତାଯ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାଯାତି ଅତିସୀତଲଗ୍ଗହଣିକୋ ହି ସୀତଭୀରୁକୋ ହୋତି, ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହଗ୍ଗହଣିକୋ ଉଣ୍ହଭୀରୁକୋ, ତେସଂ ପଧାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି, ମଜ୍ଝିମଗ୍ଗହଣିକସ୍ସ ଇଜ୍ଝତି। ତେନାହ – ମଜ୍ଝିମାଯ ପଧାନକ୍ଖମାଯାତି। ଯଥାଭୂତଂଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତାତି ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଗୁଣଂ ପକାସେତା। ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯାତି ଉଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଗନ୍ତୁଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥାଯ। ଏତେନ ପଞ୍ଞାସଲକ୍ଖଣପରିଗ୍ଗାହକଂ ଉଦଯବ୍ବଯଞାଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅରିଯାଯାତି ପରିସୁଦ୍ଧାଯ। ନିବ୍ବେଧିକାଯାତି ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବେ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧାଦଯୋ ନିବ୍ବିଜ୍ଝିତୁଂ ସମତ୍ଥାଯ। ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯାତି ତଦଙ୍ଗୱସେନ କିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଖୀଯତି, ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଖଯଗାମିନିଯା। ଇତି ସବ୍ବେହିପି ଇମେହି ପଦେହି ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାୱ କଥିତା। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ ହି ପଧାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି।

୪। ସମଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୪। ଚତୁତ୍ଥେ ପଧାନାଯାତି ୱୀରିଯକରଣତ୍ଥାଯ। ନ ସୁକରଂ ଉଞ୍ଛେନ ପଗ୍ଗହେନ ଯାପେତୁନ୍ତି ନ ସକ୍କା ହୋତି ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ଯାପେତୁଂ। ଇମସ୍ମିମ୍ପି ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟମେୱ କଥିତଂ।

୫। ମାତାପୁତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୫। ପଞ୍ଚମେ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀତି ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଖେପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଉଗ୍ଘାତିତାତି ଉଦ୍ଧୁମାତା।

ଅସିହତ୍ଥେନାତି ସୀସଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାଯ ଅସିଂ ଆଦାଯ ଆଗତେନାପି। ପିସାଚେନାତି ଖାଦିତୁଂ ଆଗତଯକ୍ଖେନାପି। ଆସୀଦେତି ଘଟ୍ଟେଯ୍ୟ। ମଞ୍ଜୁନାତି

ମୁଦୁକେନ। କାମୋଘୱୁଳ୍ହାନନ୍ତି କାମୋଘେନ ୱୁଳ୍ହାନଂ କଡ୍ଢିତାନଂ। କାଲଂଗତି ଭୱାଭୱନ୍ତି ୱଟ୍ଟକାଲଂ ଗତିଞ୍ଚ ପୁନପ୍ପୁନବ୍ଭୱେ ଚ। ପୁରକ୍ଖତାତି ପୁରେଚାରିକା ପୁରତୋ ଗତାଯେୱ। ଯେ ଚ କାମେ ପରିଞ୍ଞାଯାତି ଯେ ପଣ୍ଡିତା ଦୁୱିଧେପି କାମେ ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା। ଚରନ୍ତି ଅକୁତୋଭଯାତି ଖୀଣାସୱାନଂ କୁତୋଚି ଭଯଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତେ ଅକୁତୋଭଯା ହୁତ୍ୱା ଚରନ୍ତି। ପାରଙ୍ଗତାତି ପାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ଉପଗତା, ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଠିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆସୱକ୍ଖଯନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟମେୱ କଥେତ୍ୱା ଗାଥାସୁ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ।

୬। ଉପଜ୍ଝାଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୬। ଛଟ୍ଠେ ମଧୁରକଜାତୋତି ସଞ୍ଜାତଗରୁଭାୱୋ। ଦିସା ଚ ମେ ନ ପକ୍ଖାଯନ୍ତୀତି ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଚ ଅନୁଦିସା ଚ ମଯ୍ହଂ ନ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି ୱଦତି। ଧମ୍ମା ଚ ମଂ ନପ୍ପଟିଭନ୍ତୀତି ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମାପି ମେ ନ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ଅନଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମୀତି ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ହୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସଂ ୱସାମି। ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ବୁଦ୍ଧୱେନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ତଂ କାରଣଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେତୁଂ ଉପସଙ୍କମି। ଅୱିପସ୍ସକସ୍ସ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନନ୍ତି କୁସଲଧମ୍ମେ ଅୱିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ, ଅନେସନ୍ତସ୍ସ ଅଗୱେସନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ବୋଧିପକ୍ଖିଯାନଂ ଧମ୍ମାନନ୍ତି ସତିପଟ୍ଠାନାଦୀନଂ ସତ୍ତତିଂସଧମ୍ମାନଂ।

୭। ଅଭିଣ୍ହପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଠାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୭। ସତ୍ତମେ ଜରାଧମ୍ମୋମ୍ହୀତି ଜରାସଭାୱୋ ଅମ୍ହି। ଜରଂ ଅନତୀତୋତି ଜରଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତୋ, ଅନ୍ତୋଜରାଯ ଏୱ ଚରାମି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। କମ୍ମସ୍ସକୋତିଆଦୀସୁ କମ୍ମଂ ମଯ୍ହଂ ସକଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକନ୍ତି କମ୍ମସ୍ସକୋ ଅମ୍ହି। କମ୍ମସ୍ସ ଦାଯାଦୋତି କମ୍ମଦାଯାଦୋ, କମ୍ମଂ ମଯ୍ହଂ ଦାଯଜ୍ଜଂ ସନ୍ତକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମଂ ମଯ୍ହଂ ଯୋନି କାରଣନ୍ତି କମ୍ମଯୋନି। କମ୍ମଂ ମଯ୍ହଂ ବନ୍ଧୂତି କମ୍ମବନ୍ଧୁ, କମ୍ମଞାତକୋତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମଂ ମଯ୍ହଂ ପଟିସରଣଂ ପତିଟ୍ଠାତି କମ୍ମପଟିସରଣୋ। ତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ତେନ ଦିନ୍ନଫଲପଟିଗ୍ଗାହକୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋବ୍ବନମଦୋତି ଯୋବ୍ବନଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନମଦୋ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀତି ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସଂଯୋଜନାନି ସବ୍ବସୋ ପହୀଯନ୍ତୀତି ଦସ ସଂଯୋଜନାନି ସବ୍ବସୋ ପହୀଯନ୍ତି। ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତୀତି ସତ୍ତ ଅନୁସଯା ୱିଗତନ୍ତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା ପରିୱଟୁମା ହୋନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ୱିପସ୍ସନା କଥିତା, ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ।

ଇଦାନି ଗାଥାହି କୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ନିରୂପଧିନ୍ତି ଉପଧିରହିତଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଞତ୍ୱା। ସବ୍ବେ ମଦେ ଅଭିଭୋସ୍ମୀତି ସବ୍ବେ ଇମେ ତଯୋପି ମଦେ ଅଧିଭୱିଂ, ଅତିକ୍କମ୍ମ ଠିତୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଖେମତୋ ଦିସ୍ୱା। ତସ୍ସ ମେ ଅହୁ ଉସ୍ସାହୋ, ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିପସ୍ସତୋତି ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ୱାଯାମୋ ଅହୋସି। ଅନିୱତ୍ତି ଭୱିସ୍ସାମୀତି ପବ୍ବଜ୍ଜତୋ ଅନିୱତ୍ତିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସତୋ ଅନିୱତ୍ତିକୋ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣତୋ ଅନିୱତ୍ତିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରାଯଣୋତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରାଯଣୋ। ଇମିନା ଲୋକୁତ୍ତରୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋତି।

୮। ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୮। ଅଟ୍ଠମେ ସଜ୍ଜାନି ଧନୂନୀତି ସଜିଯାନି ଆରୋପିତଧନୂନି। ଅଦ୍ଦସୂତି ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱଜ୍ଜୀତି ୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତି ୱଜ୍ଜିରାଜାନୋ। ଅପାନୁଭାତି ଅୱଡ୍ଢିନିସ୍ସିତା ମାନଥଦ୍ଧା। ପଚ୍ଛାଲିଯଂ ଖିପନ୍ତୀତି ପଚ୍ଛତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ପାଦେନ ପହରନ୍ତି। ରଟ୍ଠିକସ୍ସାତିଆଦୀସୁ ରଟ୍ଠଂ ଭୁଞ୍ଜତୀତି ରଟ୍ଠିକୋ। ପିତରା ଦତ୍ତଂ ସାପତେଯ୍ୟଂ ଭୁଞ୍ଜତୀତି ପେତ୍ତନିକୋ। ସେନାଯ ପତି ଜେଟ୍ଠକୋତି ସେନାପତିକୋ। ଗାମଗାମଣିକସ୍ସାତି ଗାମାନଂ ଗାମଣିକସ୍ସ, ଗାମସାମିକସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୂଗଗାମଣିକସ୍ସାତି ଗଣଜେଟ୍ଠକସ୍ସ। କୁଲେସୂତି ତେସୁ ତେସୁ କୁଲେସୁ। ପଚ୍ଚେକାଧିପଚ୍ଚଂ କାରେନ୍ତୀତି ପଚ୍ଚେକଂ ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନଂ କାରେନ୍ତି। କଲ୍ୟାଣେନ ମନସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୀତି ସୁନ୍ଦରେନ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଖେତ୍ତକମ୍ମନ୍ତସାମନ୍ତସବ୍ୟୋହାରେତି ଯେ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଖେତ୍ତକମ୍ମନ୍ତାନଂ ସାମନ୍ତା ଅନନ୍ତରକ୍ଖେତ୍ତସାମିନୋ, ତେ ଚ ରଜ୍ଜୁଦଣ୍ଡେହି ଭୂମିପ୍ପମାଣଗ୍ଗାହକେ ସବ୍ୟୋହାରେ ଚ। ବଲିପଟିଗ୍ଗାହିକାଦେୱତାତି କୁଲପ୍ପୱେଣିଯା ଆଗତା ଆରକ୍ଖଦେୱତା। ସକ୍କରୋତୀତି ତା ଦେୱତା ଅଗ୍ଗଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀହି ସକ୍କରୋତି।

କିଚ୍ଚକରୋତି ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କିଚ୍ଚାନଂ କାରକୋ। ଯେ ଚସ୍ସ ଅନୁଜୀୱିନୋତି ଯେ ଚ ଏତଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଜୀୱନ୍ତି। ଉଭିନ୍ନଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥାଯାତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ହିତତ୍ଥାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବପେତାନନ୍ତି ପରଲୋକଗତାନଂ। ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଚ ଜୀୱତନ୍ତି ଯେ ଚ ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଜୀୱନ୍ତି। ଇତି ପଦଦ୍ୱଯେନାପି ଅତୀତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଞାତଯୋ ଦସ୍ସେତି। ୱିତ୍ତିସଞ୍ଜନନୋତି ତୁଟ୍ଠିଜନନୋ। ଘରମାୱସନ୍ତି ଘରାୱାସଂ ୱସନ୍ତୋ। ପୁଜ୍ଜୋ ହୋତି ପସଂସିଯୋତି

ପୂଜେତଙ୍କୋ ଚ ପସଂସିତଙ୍କୋ ଚ ହୋତୀତି।

୯-୧୦। ୱୁଢ୍ଢପଜ୍ଜିତସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୫୯-୬୦। ନୱମେ ନିପୁଣୋତି ସଣ୍ହୋ ସୁଖୁମକାରଣଞ୍ଞୂ। ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋତି ସମଣାକପ୍ପେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ। ଦସମେ ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀତି ଦିନ୍ନୋୱାଦଂ ପଦକ୍ଖିଣତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ନୀୱରଣୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୭) ୨। ସଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ

୧-୨। ସଞ୍ଞାସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୬୧-୬୨। ଦୁତିଯସ୍ସ ପଠମେ ମହପ୍ଫଲାତି ୱିପାକଫଲେନ ମହପ୍ଫଲା। ୱିପାକାନିସଂସେନେୱ ମହାନିସଂସା। ଅମତୋଗଧାତି ନିବ୍ବାନପତିଟ୍ଠା। ସବ୍ବଲୋକେଅନଭିରତିସଞ୍ଞାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ତେଧାତୁସନ୍ନିୱେସେ ଲୋକେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସଞ୍ଞା। ଦୁତିଯଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୩-୪। ୱଡ୍ଢିସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୬୩-୬୪। ତତିଯେ ୱରାଦାଯୀତି ଉତ୍ତମସ୍ସ ୱରସ୍ସ ଆଦାଯକୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଚତୁତ୍ଥେ ଚ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

୫। ସାକଚ୍ଛସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୫। ପଞ୍ଚମେ ଅଲଂସାକଚ୍ଛୋତି ସାକଚ୍ଛାଯ ଯୁତ୍ତୋ। ଆଗତଂ ପଞ୍ହନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତଂ ପଞ୍ହଂ। ବ୍ଯାକତ୍ତା ହୋତୀତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତା ହୋତି।

୬। ସାଜୀୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୬। ଛଟ୍ଠେ ଅଲଂସାଜୀୱୋତି ସାଜୀୱାଯ ଯୁତ୍ତୋ। ସାଜୀୱୋତି ପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନଞ୍ଚେୱ ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନଞ୍ଚ। ସବ୍ବେପି ହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ପଞ୍ହଂ ଉପଜୀୱନ୍ତି, ତେନେତଂ ପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ସମାନାଜୀୱତାଯ ସାଜୀୱୋତି ୱୁତ୍ତଂ। କତଂ ପଞ୍ହନ୍ତି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ପଞ୍ହଂ।

୭-୧୦। ପଠମଇଦ୍ଧିପାଦସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୬୭-୭୦। ସତ୍ତମେ ଉସ୍ସୋଢହୀତି ଅଧିମତ୍ତୱୀରିଯଂ। ଅଟ୍ଠମେ ଅତ୍ତନୋ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ପଟିୱିଦ୍ଧେ ଆଗମନଇଦ୍ଧିପାଦେ କଥେତ୍ୱା ଉପରି ଅତ୍ତନୋ ଛ ଅଭିଞ୍ଞା କଥେସୀତି। ନୱମଦସମେସୁ ୱିପସ୍ସନା କଥିତା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ସଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୮) ୩। ଯୋଧାଜୀଵଵଗ୍ଗୋ

୧ । ପଠମଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଫଲସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୭୧ । ତତିୟସ୍ସ ପଠମେ ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେତି ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତନୟେନ ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇଦାନି ଵଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଂ ଇଦଂ ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ଯତୋ ଖୋତି ଯଦା ଖୋ। ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋତି ଅଵିଜ୍ଜାପଲିଘଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଅପନେତ୍ଵା ଠିତୋ। ସଂକିଣ୍ଣପରିଖୋତି ସଂସାରପରିଖଂ ସଂକିରିତ୍ଵା ଵିନାସେତ୍ଵା ଠିତୋ। ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକୋତି ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତଂ ଏସିକାଥମ୍ଭଂ ଅବ୍ବୁୟ୍ହ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଠିତୋ। ନିରଗ୍ଗଳୋତି ନୀଵରଣକଵାଟଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ଵା ଠିତୋ। ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋତି ମାନଦ୍ଧଜଞ୍ଚ ଖନ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରକିଲେସଭାରଞ୍ଚ ପାତେତ୍ଵା ଓତାରେତ୍ଵା ଠିତୋ। ଵିସଂୟୁତ୍ତୋତି ଵଟ୍ଟେନ ଵିସଂୟୁତ୍ତୋ। ସେସଂ ପାଳିନୟେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ତାଵତା ଭଗଵତା ମଗ୍ଗେନ କିଲେସେ ଖେପେତ୍ଵା ନିରୋଧସୟନଵରଗତସ୍ସ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣଂ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ଵା ଵିହରତୋ ଖୀଣାସଵସ୍ସ କାଲୋ ଦସ୍ସିତୋ।

ଯଥା ହି ଦ୍ଵେ ନଗରାନି ଏକଂ ଚୋରନଗରଂ ଏକଂ ଖେମନଗରଂ। ଅଥ ଏକସ୍ସ ମହାଯୋଧସ୍ସ ଏଵଂ ଭଵେୟ୍ୟ – ‘‘ୟାଵିମଂ ଚୋରନଗରଂ ତିଟ୍ଠତି, ତାଵ ଖେମନଗରଂ ଭୟତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି, ଚୋରନଗରଂ ଅନଗରଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସନ୍ନାହଂ କତ୍ଵା ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ଵା ଚୋରନଗରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ନଗରଦ୍ଵାରେ ଉସ୍ସାପିତେ ଏସିକାଥମ୍ଭେ ଖଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ଵାରବାହାହି କଵାଟଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ପଲିଘଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ପାକାରଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ପରିଖଂ ଵିକିରିତ୍ଵା ନଗରସୋଭତ୍ଥାୟ ଉସ୍ସିତେ ଧଜେ ପାତେତ୍ଵା ନଗରଂ ଅଗ୍ଗିନା ଝାପେତ୍ଵା ଖେମନଗରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ପାସାଦଂ ଆରୁୟ୍ହ ଞାତିଗଣପରିଵୁତୋ ସୁରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ। ଏଵଂ ଚୋରନଗରଂ ଵିୟ ସକ୍କାୟୋ, ଖେମନଗରଂ ଵିୟ ନିବ୍ବାନଂ, ମହାଯୋଧୋ ଵିୟ ୟୋଗାଵଚରୋ। ତସ୍ସେଵଂ ହୋତି – ‘‘ୟାଵ ସକ୍କାୟଵଟ୍ଟଂ ଵଟ୍ଟତି, ତାଵ ଦ୍ଵତ୍ତିଂସକମ୍ମକାରଣାଅଟ୍ଠନଵୁତିରୋଗପଞ୍ଚଵୀସତିମହାଭୟେହି ପରିମୁଚ୍ଚନଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ସୋ ମହାଯୋଧୋ ସନ୍ନାହଂ ଵିୟ ସୀଲସନ୍ନାହଂ କତ୍ଵା ପଞ୍ଞାଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ଵା ଖଗ୍ଗେନ ଏସିକାଥମ୍ଭେ ଵିୟ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ତଣ୍ହେସିକଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ଵା, ସୋ ୟୋଧୋ ସଦ୍ଵାରବାହକଂ ନଗରକଵାଟଂ ଵିୟ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିୟସଂୟୋଜନଅଗ୍ଗଳଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ଵା, ସୋ ୟୋଧୋ ପଲିଘଂ ଵିୟ ଅଵିଜ୍ଜାପଲିଘଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା, ସୋ ୟୋଧୋ ପାକାରଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ପରିଖଂ ଵିୟ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ଜାତିସଂସାରପରିଖଂ ଵିକିରିତ୍ଵା, ସୋ ୟୋଧୋ ନଗରଂ ସୋଭତ୍ଥାୟ ଉସ୍ସାପିତଦ୍ଧଜେ ଵିୟ ମାନଦ୍ଧଜେ ପାତେତ୍ଵା ସକ୍କାୟନଗରଂ ଝାପେତ୍ଵା, ସୋ ୟୋଧୋ ଖେମନଗରେ ଉପରିପାସାଦେ ସୁଭୋଜନଂ ଵିୟ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନନଗରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଅମତଂ ନିରୋଧାରମ୍ମଣଂ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ଅନୁଭଵମାନୋ କାଲଂ ଵୀତିନାମେତି।

୨ । ଦୁତିୟଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଫଲସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୭୨ । ଦୁତିୟେ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାତି ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ ହୁତ୍ଵା ଅଭାଵାକାରେନ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସଞ୍ଞା। ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞାତି ୟଦନିଚ୍ଚଂ, ତଂ ପଟିପୀଳନାକାରେନ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞାତି ୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ତଂ ଅଵସଵତ୍ତନାକାରେନ ଅନତ୍ତାତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସଞ୍ଞା। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତନୟମେଵ। ଇମେସୁ ପନ ଦ୍ଵୀସୁପି ସୁତ୍ତେସୁ ଵିପସ୍ସନାଫଲଂ ନାମ କଥିତନ୍ତି।

୩। ପଠମଧମ୍ମଵିହାରୀସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୭୩। ତତିୟେ ଦିଵସଂ ଅତିନାମେତୀତି ଦିଵସଂ ଅତିକ୍କାମେତି। ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନନ୍ତି ଏକୀଭାଵଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ଦେସେତୀତି କଥେତି ପକାସେତି। ଧମ୍ମପଞ୍ଞତ୍ତିୟାତି ଧମ୍ମସ୍ସ ପଞ୍ଞାପନାୟ। ଧମ୍ମଂପରିୟାପୁଣାତୀତି ନଵଙ୍ଗଵସେନ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ପରିୟାପୁଣାତି ଵଳଞ୍ଜେତି କଥେତି। ନ ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନନ୍ତି ଏକୀଭାଵଂ ନ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ଅନୁୟୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥନ୍ତି ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତେ ଚିତ୍ତସମାଧିଂ ଆସେଵତି ଭାଵେତି, ସମଥକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ୟୁତ୍ତପ୍ପୟୁତ୍ତୋ ହୋତି।

ହିତେସିନାତି ହିତଂ ଏସନ୍ତେନ। ଅନୁକମ୍ପକେନାତି ଅନୁକମ୍ପମାନେନ। ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟାତି ଅନୁକମ୍ପଂ ଚିତ୍ତେନ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ଵା, ପଟିଚ୍ଚାତିପି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। କତଂ ଵୋ ତଂ ମୟାତି ତଂ ମୟା ଇମେ ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦେସେନ୍ତେନ ତୁମ୍ହାକଂ କତଂ। ଏତ୍ତକମେଵ ହି ଅନୁକମ୍ପକସ୍ସ ସତ୍ଥୁ କିଚ୍ଚଂ ୟଦିଦଂ ଅଵିପରୀତଧମ୍ମଦେସନା, ଇତୋ ପରଂ ପନ ପଟିପତ୍ତି ନାମ ସାଵକାନଂ କିଚ୍ଚଂ। ତେନାହ – ଏତାନି ଭିକ୍ଖୁ ରୁକ୍ଖମୂଲାନି…ପେ… ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁସାସନୀତି। ତତ୍ଥ ଚ ରୁକ୍ଖମୂଲାନୀତି ଇମିନା ରୁକ୍ଖମୂଲସେନାସନଂ ଦସ୍ସେତି। ସୁଞ୍ଞାଗାରାନୀତି ଇମିନା ଜନଵିଵିତ୍ତଟ୍ଠାନଂ। ଉଭୟେନାପି ଚ ୟୋଗାନୁରୂପଂ ସେନାସନମାଚିକ୍ଖତି, ଦାୟଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାତେତି। ଝାୟଥାତି ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣାନି, ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଚ

ଅନିଚ୍ଚାଦିତୋ ଖନ୍ଧାଯତନାଦୀନି ଉପନିଜ୍ଝାଯଥ, ସମଥଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସନଞ୍ଚ ୱଡ୍ଢେଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମା ପମାଦତ୍ଥାତି ମା ପମଜ୍ଜିତ୍ଥ। ମା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଅହୁୱତ୍ଥାତି ଯେ ହି ପୁବ୍ବେ ଦହରକାଲେ ଆରୋଗ୍ୟକାଲେ ସତ୍ତସପ୍ପାଯାଦିସମ୍ପତ୍ତିକାଲେ ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱକାଲେ ଚ ଯୋନିସୋମନସିକାରୱିରହିତା ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ମଙ୍କୁଲଭତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ସେଯ୍ୟସୁଖମିଦ୍ଧସୁଖମନୁଯୁତ୍ତା ପମଜ୍ଜନ୍ତି, ତେ ପଚ୍ଛା ଜରାକାଲେ ରୋଗକାଲେ ମରଣକାଲେ ୱିପତ୍ତିକାଲେ ସତ୍ଥୁ ପରିନିବ୍ବାନକାଲେ ଚ ତଂ ପୁବ୍ବେ ପମାଦୱିହାରଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତା ସପ୍ପଟିସନ୍ଧିକାଲକିରିଯଞ୍ଚ ଭାରିଯଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ହୋନ୍ତି। ତୁମ୍ହେ ପନ ତାଦିସା ମା ଅହୁୱତ୍ଥାତି ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ – ''ମା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଅହୁୱତ୍ଥା''ତି। ଅଯଂ ୱୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁସାସନୀତି ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକା ''ଝାଯଥ ମା ପମାଦତ୍ଥା''ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଅନୁସାସନୀ, ଓୱାଦୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୪। ଦୁତିଯଧମ୍ମୱିହାରୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଉତ୍ତରି ଚସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି ତତୋ ପରିଯତ୍ତିତୋ ଉତ୍ତରି ତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ସହୱିପସ୍ସନାଯ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଂ ନପ୍ପଜାନାତି , ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ନ ପସ୍ସତି ନପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସୱାରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏୱମେତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁପି ସୁତ୍ତେସୁ ବହୁସ୍ସୁତଭିକ୍ଖୁ ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମିକୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ସକଦାଗାମୀ ଅନାଗାମୀ ଖୀଣାସୱୋତି ଛ ଜନା ଧମ୍ମୱିହାରିନୋ ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୫। ପଠମଯୋଧାଜୀୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୫। ପଞ୍ଚମେ ଯୋଧାଜୀୱାତି ଯୁଦ୍ଧୂପଜୀୱିନୋ। ରଜଗ୍ଗନ୍ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନଂ ପାଦପ୍ପହାରଭିନ୍ନାଯ ଭୂମିଯା ଉଗ୍ଗତଂ ରଜକ୍ଖନ୍ଧଂ। ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତୀତି ସନ୍ଥମ୍ଭିତ୍ୱା ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସହତି ରଜଗ୍ଗନ୍ତି ରଜକ୍ଖନ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାପି ଅଧିୱାସେତି। ଧଜଗ୍ଗନ୍ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନଂ ପିଟ୍ଠେସୁ ୱା ରଥେସୁ ୱା ଉସ୍ସାପିତାନଂ ଧଜାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ଉସ୍ସାରଣନ୍ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥାନଞ୍ଚେୱ ବଲକାଯସ୍ସ ଚ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦଂ। ସମ୍ପହାରେତି ସମାଗତେ ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି ପହାରେ। ହଞ୍ଞତୀତି ୱିହଞ୍ଞତି ୱିଘାତଂ ଆପଜ୍ଜତି। ବ୍ୟାପଜ୍ଜତୀତି ୱିପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ପକତିଭାୱଂ ଜହତି। ସହତି ସମ୍ପହାରନ୍ତି ଦ୍ୱେ ତଯୋ ପହାରେ ପତ୍ୱାପି ସହତି ଅଧିୱାସେତି। ତମେୱସଙ୍ଗାମସୀସନ୍ତି ତଂଯେୱ ଜଯକ୍ଖନ୍ଧାୱାରଟ୍ଠାନଂ। ଅଜ୍ଝାୱସତୀତି ସତ୍ତାହମତ୍ତଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଆୱସତି। କିଂ କାରଣା ? ଲଦ୍ଧପହାରାନଂ ପହାରଜଗ୍ଗନତ୍ଥଞ୍ଚେୱ କତକମ୍ମାନଂ ୱିସେସଂ ଞତ୍ୱା ଠାନନ୍ତରଦାନତ୍ଥଞ୍ଚ ଇସ୍ସରିଯସୁଖାନୁଭୱନତ୍ଥଞ୍ଚ।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ସତ୍ଥୁ ଯୋଧାଜୀୱେହି କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସାସନେ ତଥାରୂପେ ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦଂ ଓପମ୍ମଂ ଆଭତଂ। ତସ୍ମା ତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମେୱ ଖୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଂସୀଦତୀତି ମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କସ୍ମିଂ ସଂସୀଦତି ଅନୁପ୍ପୱିସତି। ନ ସକ୍କୋତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସନ୍ଧାରେତୁନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସଂ ଅନୁପଚ୍ଛିଜ୍ଜମାନଂ ଗୋପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱାତି ସିକ୍ଖାଯ ଦୁବ୍ବଲଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା। କିମସ୍ସ ରଜଗ୍ଗସ୍ମିନ୍ତି କିଂ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ରଜଗ୍ଗଂ ନାମାତି ୱଦତି। ଅଭିରୂପାତି ଅଭିରୂପୱତୀ। ଦସ୍ସନୀଯାତି ଦସ୍ସନଯୋଗ୍ଗା। ପାସାଦିକାତି ଦସ୍ସନେନେୱ ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦାୱହା। ପରମାଯାତି ଉତ୍ତମାଯ। ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯାତି ସରୀରୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଅଙ୍ଗସଣ୍ଠାନେନ ଚ। ଉହସତୀତି ଅୱହସତି। ଉଲ୍ଲପତୀତି କଥେତି। ଉଜ୍ଜଗ୍ଘତୀତି ପାଣିଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାହସିତଂ ହସତି। ଉପ୍ପଣ୍ଡେତୀତି ଉପ୍ପଣ୍ଡନକଥଂ କଥେତି। ଅଭିନିସୀଦତୀତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସନ୍ତିକେ ୱା ଏକାସନେ ୱା ନିସୀଦତି। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତୀତି ଅୱତ୍ଥରତି। ୱିନିୱେଠେତ୍ୱା ୱିନିମୋଚେତ୍ୱାତି ଗହିତଟ୍ଠାନତୋ ତସ୍ସା ହତ୍ଥଂ ୱିନିବ୍ବେଠେତ୍ୱା ଚେୱ ମୋଚେତ୍ୱା ଚ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ।

୬। ଦୁତିଯଯୋଧାଜୀୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୬। ଛଟ୍ଠେ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଅସିଞ୍ଚ ଚମ୍ମଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା। ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱାତି ଧନୁଞ୍ଚ ସରକଲାପଞ୍ଚ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା। ୱିଯୂଳ୍ହନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧସନ୍ନିୱେସୱେସେନ ଠିତଂ। ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତୀତି ମହାଯୁଦ୍ଧଂ ଓତରତି। ଉସ୍ସହତି ୱାଯମତୀତି ଉସ୍ସାହଞ୍ଚ ୱାଯାମଞ୍ଚ କରୋତି। ହନନ୍ତୀତି ଘାତେନ୍ତି। ପରିଯାପାଦେନ୍ତୀତି ପରିଯାପାଦଯନ୍ତି। ଉପଲିକ୍ଖନ୍ତୀତି ୱିଜ୍ଝନ୍ତି। ଅପନେନ୍ତୀତି ସକସେନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅପନେତ୍ୱା ଞାତକାନଂ ନେନ୍ତୀତି ସକସେନଂ ନେତ୍ୱା ତତୋ ଞାତକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ନେନ୍ତି। ନୀଯମାନୋତି ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ୱା ସେସଞାତିସନ୍ତିକଂ ୱା ନିଯ୍ୟମାନୋ। ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ପରିଚରନ୍ତୀତି ପହାରସୋଧନୱଣକପ୍ପନାଦୀନି କରୋନ୍ତା ଜଗ୍ଗନ୍ତି ଗୋପଯନ୍ତି।

ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାଯେନାତି ଅରକ୍ଖିତେନ କାଯଦ୍ୱାରେନ। ଅରକ୍ଖିତାଯ ୱାଚାଯାତି ଅରକ୍ଖିତେନ ୱଚୀଦ୍ୱାରେନ। ଅରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନାତି ଅରକ୍ଖିତେନ ମନୋଦ୍ୱାରେନ। ଅନୁପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯାତି ସତିଂ ସୁପଟ୍ଠିତଂ ଅକତ୍ୱା। ଅସଂୱୁତେହିଇନ୍ଦ୍ରିଯେହୀତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅପିହିତେହି ଅଗୋପିତେହି। ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତୀତି ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋୱ ସମଥୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତଂ ଧଂସେତି, ଦୂରେ ଖିପତି। ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତୋମ୍ହି, ଆୱୁସୋ,

ରାଗପରେତୋତି ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ରାଗେନ ରତ୍ତୋ, ରାଗେନ ଅନୁଗତୋ।

ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମାତିଆଦୀସୁ ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମା ଅପ୍ପସ୍ସାଦଟ୍ଠେନ। ମଂସପେସୂପମା ବହୁସାଧାରଣଟ୍ଠେନ। ତିଣୁକ୍କୂପମା ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ। ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା ମହାଭିତାପଟ୍ଠେନ। ସୁପିନକୂପମା ଇତ୍ତରପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ। ଯାଚିତକୂପମା ତାୱକାଲିକଟ୍ଠେନ। ରୁକ୍ଖଫଲୂପମା ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗପଲିଭଞ୍ଜନଟ୍ଠେନ। ଅସିସୂନୂପମା ଅଧିକୁଟ୍ଟନଟ୍ଠେନ। ସତ୍ତିସୂଲୂପମା ୱିନିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ। ସପ୍ପସିରୂପମା ସାସଙ୍କସପ୍ପଟିଭଯଟ୍ଠେନ । ଉସ୍ସହିସ୍ସାମୀତି ଉସ୍ସାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଧାରଯିସ୍ସାମୀତି ସମଣଭାୱଂ ଧାରଯିସ୍ସାମି। ଅଭିରମିସ୍ସାମୀତି ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି ନ ଉକ୍କଣ୍ଠିସ୍ସାମି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତନ୍ତି।

୭। ପଠମଅନାଗତଭଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୭। ସତ୍ତମେ ଆରଞ୍ଞକେନାତି ଅରଞ୍ଞୱାସିନା। ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସାତି ଅସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଝାନୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲପ୍ପଭେଦସ୍ସ ୱିସେସସ୍ସ ପତ୍ତିଯା। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋତି ସୋ ମମ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତରାଯୋ ଚ, ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲକିରିଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସଗ୍ଗନ୍ତରାଯୋ ଚ ମଗ୍ଗନ୍ତରାଯୋ ଚ ଭୱେଯ୍ୟ। ହନ୍ଦାତି ୱୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମୀତି ଦୁୱିଧମ୍ପି ୱୀରିଯଂ କରୋମି। ସତ୍ଥକାତି ସତ୍ଥଂ ୱିଯ ସନ୍ଧିବନ୍ଧନଚ୍ଛେଦକୱାତା। ୱାଳଏହୀତି କକ୍ଖଳଏହି। ମାଣୱେହୀତି ଚୋରେହି। କତକମ୍ମେହି ୱା ଅକତକମ୍ମେହି ୱାତି ଏତ୍ଥ ଚୋରିକଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତା କତକମ୍ମା ନାମ, ଚୋରିକଂ କାତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅକତକମ୍ମା ନାମ। ତତ୍ଥ କତକମ୍ମା କମ୍ମସ୍ସ ନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ତା ସତ୍ତାନଂ ଗଲଲୋହିତଂ ଗହେତ୍ୱା ଦେୱତାନଂ ବଲିଂ କରୋନ୍ତି, ଅକତକମ୍ମା ''ଏୱଂ ନୋ କମ୍ମଂ ନିପ୍ଫଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ପଠମତରଂ କରୋନ୍ତି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ତେ ମଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେଯ୍ୟୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱାଳଆ ଅମନୁସ୍ସାତି କକ୍ଖଳଆ ଦୁଟ୍ଠା ଯକ୍ଖାଦଯୋ ଅମନୁସ୍ସା।

୮। ଦୁତିଯଅନାଗତଭଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୮। ଅଟ୍ଠମେ ପୁରା ମଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଯାୱ ସୋ ଧମ୍ମୋ ମଂ ନ ଉପଗଚ୍ଛତି, ତାୱ ଅହଂ ପୁରେତରମେୱ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଖୀରୋଦକୀଭୂତାତି ଖୀରୋଦକଂ ୱିଯ ଭୂତା ଏକୀଭାୱଂ ଉପଗତା। ପିଯଚକ୍ଖୂହୀତି ମେତ୍ତଚକ୍ଖୂହି।

୯। ତତିଯଅନାଗତଭଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୯। ନୱମେ ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସା ୱିନଯସନ୍ଦୋସୋତି ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସେନ ୱିନଯସନ୍ଦୋସୋ ହୋତି। କଥଂ ପନ ଧମ୍ମସ୍ମିଂ ଦୁସ୍ସନ୍ତେ ୱିନଯୋ ଦୁସ୍ସତି ନାମ? ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମେସୁ ଗବ୍ଭଂ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚୱିଧୋ ୱିନଯୋ ନ ହୋତି , ଏୱଂ ଧମ୍ମେ ଦୁସ୍ସନ୍ତେ ୱିନଯୋ ଦୁସ୍ସତି। ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପନ ସଂୱରୱିନଯୋ ନାମ ନ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ଅସତି ସମଥୱିପସ୍ସନା ଗବ୍ଭଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଏୱଂ ୱିନଯସନ୍ଦୋସେନପି ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଭିଧମ୍ମକଥନ୍ତି ସୀଲାଦିଉତ୍ତମଧମ୍ମକଥଂ। ୱେଦଲ୍ଲକଥନ୍ତି ୱେଦପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଞାଣମିସ୍ସକକଥଂ। କଣ୍ହଧମ୍ମଂ ଓକ୍କମମାନାତି ରନ୍ଧଗୱେସିତାଯ ଉପାରମ୍ଭପରିଯେସନୱସେନ କାଳକଧମ୍ମଂ ଓକ୍କମମାନା। ଅପିଚ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେନ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତାପି ତଂ କଣ୍ହଧମ୍ମଂ ଅତ୍ତନୋ ଦହନ୍ତାପି ଲାଭସକ୍କାରତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତାପି କଣ୍ହଧମ୍ମଂ ଓକ୍କମନ୍ତିଯେୱ।

ଗମ୍ଭୀରାତି ପାଳିଇଗମ୍ଭୀରା। ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରା। ଲୋକୁତ୍ତରାତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଦୀପକା। ସୁଞ୍ଞତାପଟିସଂଯୁତ୍ତାତି ଖନ୍ଧଧାତୁଆଯତନପଚ୍ଚଯାକାରପଟିସଂଯୁତ୍ତା। ନ ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତୀତି ଜାନନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ଠପେସ୍ସନ୍ତି। ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ପରିଯାପୁଣିତବ୍ବନ୍ତି ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବେ ଚ ୱଳଅଞ୍ଚେତବ୍ବେ ଚ। କୱିତାତି ସିଲୋକାଦିବନ୍ଧନୱସେନ କୱୀହି କତା। କାୱେଯ୍ୟାତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ବାହିରକାତି ସାସନତୋ ବହିଦ୍ଧା ଠିତା। ସାୱକଭାସିତାତି ବାହିରସାୱକେହି ଭାସିତା। ସେସମେତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟତ୍ତା ଚ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୧୦। ଚତୁତ୍ଥଅନାଗତଭଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୦। ଦସମେ କଲ୍ୟାଣକାମାତି ସୁନ୍ଦରକାମା। ରସଗ୍ଗାନୀତି ଉତ୍ତମରସାନି। ସଂସଟ୍ଠା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତୀତି ପଞ୍ଚୱିଧେନ ସଂସଗ୍ଗେନ ସଂସଟ୍ଠା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି। ସନ୍ନିଧିକାରପରିଭୋଗନ୍ତି ସନ୍ନିଧିକତସ୍ସ ପରିଭୋଗଂ। ଓଳଆରିକମ୍ପି ନିମିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଥୱିଂ ଖଣନ୍ତୋପି ଖଣାହୀତି ଆଣାପେନ୍ତୋପି ପଥୱିଯଂ ଓଳଆରିକଂ ନିମିତ୍ତଂ କରୋତି ନାମ। ତିଣକଟ୍ଠସାଖାପଲାସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋପି ଛିନ୍ଦାତି ଆଣାପେନ୍ତୋପି ହରିତଗ୍ଗେ ଓଳଆରିକଂ ନିମିତ୍ତଂ କରୋତି ନାମ। ଆଜୀୱତ୍ଥାଯ ପଣ୍ଣନିୱାପଆଦୀନି ଗାହାପେନ୍ତୋ ଫଲାନି ଓଚିନନ୍ତେ ୱା ଓଚିନାପେନ୍ତେନ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ସୁତ୍ତେସୁ ସତ୍ଥାରା

ସାସନେ ୱୁଡ୍ଢିପରିହାନି କଥିତାତି।

ଯୋଧାଜୀୱୱଗ୍ଗୋ ତତିୟୋ।

(୯) ୪। ଥେରୱଗ୍ଗୋ

୧। ରଜନୀୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୧। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପଠମେ ରଜନୀୟେସୂତି ରାଗସ୍ସ ପଚ୍ଚୟେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୨। ୱୀତରାଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୨। ଦୁତିୟେ ମକ୍ଖୀତି ଗୁଣମକ୍ଖକୋ। ପଳାସୀତି ୟୁଗଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣେନ ପଳାସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

୩। କୁହକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୩। ତତିୟେ କୁହକୋତି ତୀହି କୁହନୱତ୍ଥୂହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ଲପକୋତି ଲାଭସନ୍ନିସ୍ସିତାୟ ଲପନାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ନେମିତ୍ତିକୋତି ନିମିତ୍ତକିରିୟକାରକୋ। ନିପ୍ପେସିକୋତି ନିପ୍ପେସନକତାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଲାଭେନ ଚ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସିତାତି ଲାଭେନ ଲାଭଗୱେସକୋ। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ୱୁତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଚତୁତ୍ଥଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୫। ଅକ୍ଖମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୫। ପଞ୍ଚମେ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନନ୍ତି ରୂପାରମ୍ମଣାନଂ ଅନଧିୱାସକୋ ହୋତି, ତଦାରମ୍ମଣେହି ରାଗାଦୀହି ଅଭିଭୁୟ୍ୟତି। ଏସେୱ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୬। ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୬। ଛଟ୍ଠେ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ପଭେଦଗତଂ ଞାଣଂ ପତ୍ତୋ। ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ଚତୁବ୍ବିଧେ ଧମ୍ମେ ପଭେଦଗତଂ ଞାଣଂ ପତ୍ତୋ। ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ ପଭେଦଗତଂ ଞାଣଂ ପତ୍ତୋ। ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋତି ତେସୁ ତୀସୁ ଞାଣେସୁ ପଭେଦଗତଂ ଞାଣଂ ପତ୍ତୋ। ସୋ ପନ ତାନି ତୀଣି ଞାଣାନେୱ ଜାନାତି, ନ ତେସଂ କିଚ୍ଚଂ କରୋତି। ଉଚ୍ଚାୱଚାନୀତି ମହନ୍ତଖୁଦ୍ଦକାନି। କିଂକରଣୀୟାନୀତି ଇତି କତ୍ତବ୍ବାନି।

୭। ସୀଲୱନ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୭। ସତ୍ତମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ସୀଲଂ ପନେତ୍ଥ ଖୀଣାସୱସୀଲମେୱ, ବାହୁସଚ୍ଚମ୍ପି ଖୀଣାସୱବାହୁସଚ୍ଚମେୱ, ୱାଚାପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ କଲ୍ଲାଣୱାଚାୱ, ଝାନାନିପି କିରିୟଜ୍ଝାନାନେୱ କଥିତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୮। ଥେରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୮। ଅଟ୍ଠମେ ଥେରୋତି ଥିରଭାୱପ୍ପତ୍ତୋ। ରତ୍ତଞ୍ଞୂତି ପବ୍ବଜିତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅତିକ୍କନ୍ତାନଂ ବହୂନଂ ରତ୍ତୀନଂ ଞାତା। ଞାତୋତି ପଞ୍ଞାତୋ ପାକଟୋ। ୟସସ୍ସୀତି ୟସନିସ୍ସିତୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋତି ଅୟାଥାୱଦିଟ୍ଠିକୋ। ସଦ୍ଧମ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱାତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମତୋ ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା। ଅସଦ୍ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେତୀତି ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତି।

୯। ପଠମସେଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୯। ନୱମେ ସେଖସ୍ସାତି ସିକ୍ଖକସ୍ସ ସକରଣୀୟସ୍ସ। ପରିହାନାୟାତି ଉପରିଗୁଣେହି ପରିହାନତ୍ଥାୟ। କମ୍ମାରାମତାତି ନୱକମ୍ମେ ରମନକଭାୱୋ। ଭସ୍ସାରାମତାତି ଆଲାପସଲ୍ଲାପେ ରମନକଭାୱୋ। ନିଦ୍ଦାରାମତାତି ନିଦ୍ଦାୟନେ ରମନକଭାୱୋ। ସଙ୍ଗଣିକାରାମତାତି ଗଣସଙ୍ଗଣିକାୟ ରମନକଭାୱୋ। ୟଥାୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୀତି ୟଥା ୟଂ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ, ୟେ ଚ ଦୋସା ପହୀନା, ଗୁଣା ଚ ପଟିଲଦ୍ଧା, ତେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା

ଉପରିଗୁଣପଟିଲାଭାୟ ୱାୟାମଂ ନ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେଖାନଂ ଉପରିଗୁଣେହି ପରିହାନିକାରଣଞ୍ଚ ୱୁଦ୍ଧିକାରଣଞ୍ଚ କଥିତଂ। ଯଞ୍ଚ ନାମ ସେଖସ୍ସ ପରିହାନକାରଣଂ, ତଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ପଠମମେୱ ହୋତୀତି।

୧୦। ଦୁତିୟସେଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୦। ଦସମେ ୱିୟତ୍ତୋତି ବ୍ୟତ୍ତୋ ଛେକୋ। କିଂକରଣୀୟେସୂତି ଇତି କତ୍ତବ୍ବେସୁ। ଚେତୋସମଥନ୍ତି ସମାଧିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ଅନନୁଲୋମିକେନାତି ସାସନସ୍ସ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକେନ। ଅତିକାଲେନାତି ଅତିପାତୋୱ। ଅତିଦିୱାତି ଦିୱା ୱୁଚ୍ଚତି ମଜ୍ଝନ୍ହିକୋ, ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା। ଆଭିସଲ୍ଲେଖିକାତି ଅତିୱିୟ କିଲେସସଲ୍ଲେଖିକା। ଚେତୋୱିୱରଣସପ୍ପାୟାତି ଚିତ୍ତୱିୱରଣସଙ୍ଖାତାନଂ ସମଥୱିପସ୍ସନାନଂ ସପ୍ପାୟା। ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥାତି ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ହୋଥାତି କଥନକଥା। ସନ୍ତୁଟ୍ଠିକଥାତି ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ହୋଥାତି କଥନକଥା। ପୱିୱେକକଥାତି ତୀହି ୱିୱେକେହି ୱିୱିତ୍ତା ହୋଥାତି କଥନକଥା। ଅସଂସଗ୍ଗକଥାତି ପଞ୍ଚୱିଧେନ ସଂସଗ୍ଗେନ ଅସଂସଟ୍ଠା ହୋଥାତି କଥନକଥା। ୱୀରିୟାରମ୍ଭକଥାତି ଦୁୱିଧଂ ୱୀରିୟଂ ଆରଭଥାତି କଥନକଥା। ସୀଲକଥାଦୀସୁ ସୀଲଂ ଆରବ୍ଭ କଥା ସୀଲକଥା। ସମାଧିଂ ଆରବ୍ଭ, ପଞ୍ଞଂ ଆରବ୍ଭ, ପଞ୍ଚୱିଧଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ଆରବ୍ଭ, ଏକୂନୱୀସତିପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସଙ୍ଖାତଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ଆରବ୍ଭ କଥା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥା। ନ ନିକାମଲାଭୀତିଆଦୀସୁ ନ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଲାଭୀ, ଦୁକ୍ଖଲାଭୀ ନ ୱିପୁଲଲାଭୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଥେରୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

(୧୦) ୫। କକୁଧଵଗ୍ଗୋ

୧-୨। ସମ୍ପଦାସୁତ୍ତଦ୍ଵୟଵଣ୍ଣନା

୯୧-୯୨। ପଞ୍ଚମସ୍ସ ପଠମେ ପଞ୍ଚ ସମ୍ପଦା ମିସ୍ସିକା କଥିତା। ଦୁତିୟେ ପୁରିମା ଚତସ୍ସୋ ମିସ୍ସିକା, ପଞ୍ଚମୀ ଲୋକିକାଵ।

୩। ବ୍ୟାକରଣସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୯୩। ତତିୟେ ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣାନୀତି ଅରହତ୍ତବ୍ୟାକରଣାନି। ମନ୍ଦତ୍ତାତି ମନ୍ଦଭାଵେନ ଅଞ୍ଞାଣେନ। ମୋମୂହତ୍ତାତି ଅତିମୂଳ୍ହଭାଵେନ। ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋତୀତି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋସ୍ମୀତି କଥେତି। ଇଚ୍ଛାପକତୋତି ଇଚ୍ଛାୟ ଅଭିଭୂତୋ। ଅଧିମାନେନାତି ଅଧିଗତମାନେନ। ସମ୍ମଦେଵାତି ହେତୁନା ନୟେନ କାରଣେନେଵ।

୪-୫। ଫାସୁଵିହାରସୁତ୍ତାଦିଵଣ୍ଣନା

୯୪-୯୫। ଚତୁତ୍ଥେ ଫାସୁଵିହାରାତି ସୁଖଵିହାରା। ପଞ୍ଚମେ ଅକୁପ୍ପନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ।

୬। ସୁତଧରସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୯୬। ଛଟ୍ଠେ ଅପ୍ପଟ୍ଠୋତି ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭୋ। ଅପ୍ପକିଚ୍ଚୋତି ଅପ୍ପକରଣୀୟୋ। ସୁଭରୋତି ସୁଖେନ ଭରିତବ୍ବୋ ସୁପୋସୋ। ସୁସନ୍ତୋସୋତି ତୀହି ସନ୍ତୋସେହି ସୁଟ୍ଠୁ ସନ୍ତୋସୋ। ଜୀଵିତପରିକ୍ଖାରେସୂତି ଜୀଵିତସମ୍ଭାରେସୁ। ଅପ୍ପାହାରୋତି ମନ୍ଦାହାରୋ। ଅନୋଦରିକତ୍ତନ୍ତି ନ ଓଦରିକଭାଵଂ ଅମହଗ୍ଘସଭାଵଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ। ଅପ୍ପମିଦ୍ଧୋତି ନ ବହୁନିଦ୍ଦୋ। ସତ୍ତମଟ୍ଠମାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନି।

୯। ସୀହସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୯୯। ନଵମେ ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ଦେତି ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚନ୍ତି ଅନଵଞ୍ଞାୟ ଅଵିରଜ୍ଝିତ୍ଵାଵ ଦେତି, ନୋ ଅଵଞ୍ଞାୟ ଵିରଜ୍ଝିତ୍ଵା। ମା ମେ ୟୋଗ୍ଗପଥୋ ନସ୍ସାତି ମୟା କତୟୋଗ୍ଗପଥୋ ମୟ୍ହଂ ମା ନସ୍ସତୁ, ‘‘ଏକୋ ସୀହୋ ଉଟ୍ଠାୟ ବିଠଆରଂ ପହରନ୍ତୋ ଵିରଜ୍ଝିତ୍ଵା ପହରୀ’’ତି ଏଵଂ ଵତ୍ତାରୋ ମା ହୋନ୍ତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ନଭାରନେସାଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ନଂ ଵୁଚ୍ଚତି ୟଵଭତ୍ତଂ, ତଂ ଭାରୋ ଏତେସନ୍ତି ଅନ୍ନଭାରା। ୟାଚକାନଂ ଏତଂ ନାମଂ। ନେସାଦା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ସାକୁଣିକା। ଇତି ସଙ୍ଘପଚ୍ଛିମାୟ କୋଟିୟା ଏତେସଂ ୟାଚକନେସାଦାନମ୍ପି ସକ୍କଚ୍ଚମେଵ ଦେସେତି।

୧୦। କକୁଧଥେରସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୦୦। ଦସମେ ଅତ୍ତଭାଵପଟିଲାଭୋତି ସରୀରପଟିଲାଭୋ। ଦ୍ଵେ ଵା ତୀଣି ଵା ମାଗଧକାନି ଗାମକ୍ଖେତ୍ତାନୀତି ଏତ୍ଥ ମାଗଧିକଂ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି ଖୁଦ୍ଦକଂ, ଅତ୍ଥି ମଜ୍ଝିମଂ, ଅତ୍ଥି ମହନ୍ତଂ। ଖୁଦ୍ଦକଂ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତଂ ଇତୋ ଚତ୍ତାଲୀସଂ ଉସଭାନି, ଇତୋ ଚତ୍ତାଲୀସନ୍ତି ଗାଵୁତଂ ହୋତି, ମଜ୍ଝିମଂ ଇତୋ ଗାଵୁତଂ, ଇତୋ ଗାଵୁତନ୍ତି ଅଡ୍ଢୟୋଜନଂ ହୋତି, ମହନ୍ତଂ ଇତୋ ଦିୟଡ୍ଢଗାଵୁତଂ, ଇତୋ ଦିୟଡ୍ଢଗାଵୁତନ୍ତି ତିଗାଵୁତଂ ହୋତି। ତେସୁ ଖୁଦ୍ଦକେନ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତେନ ତୀଣି, ଖୁଦ୍ଦକେନ ଚ ମଜ୍ଝିମେନ ଚ ଦ୍ଵେ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତାନି ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାଵୋ। ତିଗାଵୁତଞ୍ହିସ୍ସ ସରୀରଂ। ପରିହରିସ୍ସାମୀତି ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି ଗୋପୟିସ୍ସାମି। ରକ୍ଖସ୍ସେତନ୍ତି ରକ୍ଖସ୍ସୁ ଏତଂ। ମୋଘପୁରିସୋତି ତୁଚ୍ଛପୁରିସୋ। ନାସ୍ସସ୍ସାତି ନ ଏତସ୍ସ ଭଵେୟ୍ୟ। ସମୁଦାଚରେୟ୍ୟାମାତି କଥେୟ୍ୟାମ। ସମ୍ମନ୍ନତୀତି ସମ୍ମାନଂ କରୋତି। ୟଂ ତୁମୋ କରିସ୍ସତି ତୁମୋଵ ତେନ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତୀତି ୟଂ ଏସ କରିସ୍ସତି, ଏସୋଵ ତେନ କମ୍ମେନ ପାକଟୋ ଭଵିସ୍ସତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵାତି।

କକୁଧଵଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ଦୁତିୟପଣ୍ଣାସକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୩। ତତିଯପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୧) ୧। ଫାସୁୱିହାରୱଗ୍ଗୋ

୧। ସାରଜ୍ଜସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୧। ତତିୟସ୍ସ ପଠମେ ୱେସାରଜ୍ଜକରଣାତି ୱିସାରଦଭାୱାୱହା। ସାରଜ୍ଜଂ ହୋତୀତି ଦୋମନସ୍ସଂ ହୋତି।

୨। ଉସ୍ସଙ୍କିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୨। ଦୁତିୟେ ଉସ୍ସଙ୍କିତପରିସଙ୍କିତୋତି ଉସ୍ସଙ୍କିତୋ ଚ ପରିସଙ୍କିତୋ ଚ। ଅପି ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମୋପୀତି ଅପି ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମୋ ଖୀଣାସୱୋ ସମାନୋପି ପରେହି ପାପଭିକ୍ଖୂହି ଉସ୍ସଙ୍କିତପରିସଙ୍କିତୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେସିୟାଗୋଚରୋତିଆଦୀସୁ ୱେସିୟା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ରୂପୂପଜୀୱିନିୟୋ, ତା ଗୋଚରୋ ଅସ୍ସାତି ୱେସିୟାଗୋଚରୋ, ତାସଂ ଗେହଂ ଅଭିଣ୍ହଗମନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତତ୍ଥ ପନ ୱିଧୱାତି ମତପତିକା। ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାତି ମହଲ୍ଲିକକୁମାରିକାୟୋ।

୩। ମହାଚୋରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୩। ତତିୟେ ଇତୋ ଭୋଗେନ ପଟିସନ୍ଥରିସ୍ସାମୀତି ଇତୋ ମମ ସାପତେୟ୍ୟତୋ ଭୋଗଂ ଗହେତ୍ୱା ତେନ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରିସ୍ସାମି, ତସ୍ସ ଚ ମମ ଚ ଅନ୍ତରଂ ପିଦହିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଗହଣାନୀତି ପରସନ୍ତକାନଂ ଭଣ୍ଡାନଂ ଗହଣାନି। ଗୁୟ୍ହମନ୍ତାତି ଗୁହିତବ୍ବମନ୍ତା। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାୟାତି ସସ୍ସତଂ ୱା ଉଚ୍ଛେଦଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଠିତାୟ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଚତୁତ୍ଥେ ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

୫। ଫାସୁୱିହାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୫। ପଞ୍ଚମେ ମେତ୍ତଂ କାୟକମ୍ମନ୍ତି ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ପୱତ୍ତିତଂ କାୟକମ୍ମଂ। ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚାତି ସମ୍ମୁଖେ ଚେୱ ପରମ୍ମୁଖେ ଚ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ୟାନି ତାନି ସୀଲାନୀତିଆଦି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନୀତି ମଗ୍ଗସମାଧିଂ ଫଲସମାଧିଂ ନିବ୍ବତ୍ତକାନି। ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋତି ସମାନସୀଲତଂ ଗତୋ, ଏକସଦିସସୀଲୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତକ୍କରସ୍ସାତି ୟୋ ନଂ କରୋତି, ତସ୍ସ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସୀଲଂ ମିସ୍ସକଂ କଥିତଂ, ଦିଟ୍ଠି ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି।

୬। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୬। ଛଟ୍ଠେ ନୋ ଚ ପରଂ ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ପୱତ୍ତା ହୋତୀତି ପରଂ ସୀଲଭାୱେନ ନ ଗରହତି ନ ଉପୱଦତି। ଅତ୍ତାନୁପେକ୍ଖୀତି ଅତ୍ତନୋୱ କତାକତଂ ଜାନନୱସେନ ଅତ୍ତାନଂ ଅନୁପେକ୍ଖିତା। ନୋ ପରାନୁପେକ୍ଖୀତି ପରସ୍ସ କତାକତେସୁ ଅବ୍ୟାୱଟୋ। ଅପଞ୍ଞାତୋତି ଅପାକଟୋ ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞୋ। ଅପଞ୍ଞାତକେନାତି ଅପଞ୍ଞାତଭାୱେନ ଅପାକଟତାୟ ମନ୍ଦପୁଞ୍ଞତାୟ। ନୋ ପରିତସ୍ସତୀତି ପରିତାସଂ ନାପଜ୍ଜତି। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଖୀଣାସୱୋୱ କଥିତୋ।

୭-୮। ସୀଲସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୦୭-୧୦୮। ସତ୍ତମେ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞା ମିସ୍ସିକା କଥିତା, ୱିମୁତ୍ତି ଅରହତ୍ତଫଲଂ , ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ଲୋକିୟମେୱ। ଅଟ୍ଠମେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ପନେତ୍ଥ ଅସେଖସ୍ସ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅସେଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୯-୧୦। ଚାତୁଦ୍ଦିସସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୦୯-୧୧୦। ନୱମେ ଚାତୁଦ୍ଦିସୋତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଅପ୍ପଟିହତଚାରୋ। ଇମସ୍ମିମ୍ପି ସୁତ୍ତେ ଖୀଣାସୱୋୱ କଥିତୋ। ଦସମେ ଅଲନ୍ତି ୟୁତ୍ତୋ। ଇଧାପି ଖୀଣାସୱୋୱ କଥିତୋ।

ଫାସୁୱିହାରୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୨) ୨। ଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦଵଗ୍ଗୋ

୧। କୁଲୂପକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୧୧। ଦୁତିଯସ୍ସ ପଠମେ ଅସନ୍ଥଵଵିସ୍ସାସୀତି ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥଵଂ ଅକରୋନ୍ତେସୁ ଵିସ୍ସାସଂ ଅନାପଜ୍ଜନ୍ତେସୁଯେଵ ଵିସ୍ସାସଂ କରୋତି। ଅନିସ୍ସରଵିକପ୍ପୀତି ଅନିସ୍ସରୋଵ ସମାନୋ ‘‘ଇମଂ ଦେଥ, ଇମଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଇସ୍ସରୋ ଵିଯ ଵିକପ୍ପେତି। ଵିସ୍ସଟ୍ଠୁପସେଵୀତି ଵିସ୍ସଟ୍ଠାନି ଭିନ୍ନକୁଲାନି ଘଟନତ୍ଥାଯ ଉପସେଵତି। ଉପକଣ୍ଣକଜପ୍ପୀତି କଣ୍ଣମୂଲେ ମନ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ଵୁତ୍ତଵିପରିଯାଯେନ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

୨। ପଚ୍ଛାସମଣସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୧୨। ଦୁତିଯେ ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନଂ ନ ଗଣ୍ହାତୀତି ଉପଜ୍ଝାଯେ ନିଵତ୍ତିତ୍ଵା ଠିତେ ଅତ୍ତନୋ ତୁଚ୍ଛପତ୍ତଂ ଦତ୍ଵା ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ତତୋ ଵା ଦୀଯମାନଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ନ ନିଵାରେତୀତି ଇଦଂ ଵଚନଂ ଆପତ୍ତିଵୀତିକ୍କମଵଚନଂ ନାମାତି ନ ଜାନାତି। ଞତ୍ଵା ଵାପି, ‘‘ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପଂ ନାମ ଵତ୍ତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି ନ ନିଵାରେତି। କଥଂ ଓପାତେତୀତି ତସ୍ସ କଥଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ କଥଂ ପଵେସେତି। ଜଢଓତି ଜଡୋ। ଏଢଅମୂଗୋତି ପଗ୍ଘରିତଖେଢଅମୁଖୋ। ତତିଯଂ ଉତ୍ତାନମେଵ।

୪। ଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୧୪। ଚତୁତ୍ଥେ ସୀଲଵା ହୋଥାତି ସୀଲଵନ୍ତା ହୋଥ। ଆରକ୍ଖସତିନୋତି ଦ୍ଵାରରକ୍ଖିକାଯ ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତା। ନିପକ୍କସତିନୋତି ଦ୍ଵାରରକ୍ଖନକେନେଵ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସତିନୋ। ସତାରକ୍ଖେନ ଚେତସା ସମନ୍ନାଗତାତି ସତାରକ୍ଖେନ ଚିତ୍ତେନ ସମନ୍ନାଗତା। ଅପ୍ପଭସ୍ସାତି ଅପ୍ପକଥା। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକାତି କମ୍ମସ୍ସକତଜ୍ଝାନ-ଵିପସ୍ସନାମଗ୍ଗ-ଫଲଵସେନ ପଞ୍ଚଵିଧାଯ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତା। ଅପିଚ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞାଣମ୍ପି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯେଵାତି ଵେଦିତବ୍ବା।

୫। ମଚ୍ଛରିନୀସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୧୫। ପଞ୍ଚମେ ଆଵାସମଚ୍ଛରିନୀତି ଆଵାସଂ ମଚ୍ଛରାଯତି, ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେସଂ ଵାସଂ ନ ସହତି। କୁଲମଚ୍ଛରିନୀତି ଉପଟ୍ଠାକକୁଲଂ ମଚ୍ଛରାଯତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମନଂ ନ ସହତି। ଲାଭମଚ୍ଛରିନୀତି ଲାଭଂ ମଚ୍ଛରାଯତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତଂ ନ ସହତି। ଵଣ୍ଣମଚ୍ଛରିନୀତି ଗୁଣଂ ମଚ୍ଛରାଯତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଗୁଣକଥଂ ନ ସହତି। ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିନୀତି ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମଂ ମଚ୍ଛରାଯତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଦାତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି।

୬-୭। ଵଣ୍ଣନାସୁତ୍ତାଦିଵଣ୍ଣନା

୧୧୬-୧୧୭। ଛଟ୍ଠେ ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ଯଂ ଵିନିପାତେତୀତି ପରେହି ସଦ୍ଧାଯ ଦିନ୍ନପିଣ୍ଡପାତତୋ ଅଗ୍ଗଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ଵା ପରସ୍ସ ଦେତି। ସତ୍ତମେ ଇସ୍ସୁକିନୀତି ଇସ୍ସାଯ ସମନ୍ନାଗତା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଵାତି।

ଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦଵଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୩) ୩। ଗିଲାନୱଗ୍ଗୋ

୪। ଦୁତିଯୌପଟ୍ଠାକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୪। ତତିଯସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥେ ନପ୍ପଟିବଲୋତି କାଯବଲେନ ଚ ଞାଣବଲେନ ଚ ଅସମନ୍ନାଗତୋ। ଆମିସନ୍ତରୋତି ଆମିସହେତୁକୋ ଚୀୱରାଦୀନି ପଚ୍ଚାସୀସମାନୋ।

୫-୬। ଅନାଯୁସ୍ସାସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୧୨୫-୧୨୬। ପଞ୍ଚମେ ଅନାଯୁସ୍ସାତି ଆଯୁପଚ୍ଛେଦନା, ନ ଆଯୁୱଡ୍ଢନା। ଛଟ୍ଠେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୭। ୱପକାସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୭। ସତ୍ତମେ ନାଲଂ ସଙ୍ଘମ୍ହା ୱପକାସିତୁନ୍ତି ସଙ୍ଘତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକକୋ ୱସିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତୋ। କାମଞ୍ଚେସ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେପି ୱସିତୁଂ ଅଯୁତ୍ତୋୱ ଅସଙ୍ଘସୋଭନତାଯ, ଓୱାଦାନୁସାସନିପ୍ପଟିବଦ୍ଧତ୍ତା ପନ ନିପ୍ପରିଯାଯେନେୱ ସଙ୍ଘମ୍ହା ୱପକାସିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତୋ। ଅଲଂ ସଙ୍ଘମ୍ହା ୱପକାସିତୁନ୍ତି ଚାତୁଦ୍ଦିସତ୍ତା ସଙ୍ଘମ୍ହା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଏକକୋ ୱସିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ, ସଙ୍ଘସୋଭନତାଯ ପନ ସଙ୍ଘେପି ୱସିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋଯେୱ। ଅଟ୍ଠମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୯। ପରିକୁପ୍ପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୯। ନୱମେ ଆପାଯିକାତି ଅପାଯଗାମିନୋ। ନେରଯିକାତି ନିରଯଗାମିନୋ। ପରିକୁପ୍ପାତି ପରିକୁପ୍ପନସଭାୱା ପୁରାଣୱଣସଦିସା। ଅତେକିଚ୍ଛାତି ଅକତ୍ତବ୍ବପରିକମ୍ମା। ଦସମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଗିଲାନୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୪) ୪। ରାଜୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଚକ୍କାନୁୱତ୍ତନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୧। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପଠମେ ଧମ୍ମେନାତି ଦସକୁସଲଧମ୍ମେନ। ଚକ୍କନ୍ତି ଆଣାଚକ୍କଂ। ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂତି ରଜ୍ଜତ୍ଥଂ ଜାନାତି। ଧମ୍ମଞ୍ଞୂତି ପୱେଣିଧମ୍ମଂ ଜାନାତି। ମତ୍ତଞ୍ଞୂତି ଦଣ୍ଡେ ୱା ବଲିମ୍ହି ୱା ପମାଣଂ ଜାନାତି। କାଲଞ୍ଞୂତି ରଜ୍ଜସୁଖାନୁଭୱନକାଲଂ, ୱିନିଚ୍ଛଯକରଣକାଲଂ, ଜନପଦଚାରିକାକାଲଞ୍ଚ ଜାନାତି। ପରିସଞ୍ଞୂତି ଅଯଂ ପରିସା ଖତ୍ତିଯପରିସା, ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୱେସ୍ସସୁଦ୍ଦସମଣପରିସାତି ଜାନାତି।

ତଥାଗତୱାରେ ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂତି ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ଜାନାତି। ଧମ୍ମଞ୍ଞୂତି ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମେ ଜାନାତି। ମତ୍ତଞ୍ଞୂତି ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ପଟିଗ୍ଗହଣପରିଭୋଗମତ୍ତଂ ଜାନାତି। କାଲଞ୍ଞୂତି ଅଯଂ କାଲୋ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ, ଅଯଂ ସମାପତ୍ତିଯା, ଅଯଂ ଧମ୍ମଦେସନାଯ, ଅଯଂ ଜନପଦଚାରିକାଯାତି ଏୱଂ କାଲଂ ଜାନାତି। ପରିସଞ୍ଞୂତି ଅଯଂ ପରିସା ଖତ୍ତିଯପରିସା…ପେ… ଅଯଂ ସମଣପରିସାତି ଜାନାତି। ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ନୱହି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେହି ଅନୁତ୍ତରଂ। ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି ସେଟ୍ଠଚକ୍କଂ।

୨। ଦୁତିଯଚକ୍କାନୁୱତ୍ତନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୨। ଦୁତିଯେ ପିତରା ପୱତ୍ତିତଂ ଚକ୍କନ୍ତି ଚକ୍କୱତ୍ତିମ୍ହି ପବ୍ବଜିତେ ୱା କାଲକତେ ୱା ଚକ୍କରତନଂ ସତ୍ତାହମତ୍ତଂ ଠତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯତି, କଥମେସ ତଂ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତି ନାମ? ପିତୁ ପୱେଣିଯଂ ଠତ୍ୱା ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋପି ପିତରା ପୱତ୍ତିତମେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତି ନାମ।

୩। ଧମ୍ମରାଜାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୩। ତତିଯଂ ତିକନିପାତେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବେ ପନେତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମପଦଦ୍ୱଯମେୱ ୱିସେସୋ। ତତ୍ଥ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ସେୱିତବ୍ବୋ, ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ। ସପ୍ପାଯୋ ଗାମନିଗମୋ ସେୱିତବ୍ବୋ, ଅସପ୍ପାଯୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ।

୪। ଯସ୍ସଂଦିସଂସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଉଭତୋତି ଦ୍ୱୀହିପି ପକ୍ଖେହି। ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚାତି ଯସ୍ସ ହି ମାତା ଖତ୍ତିଯା, ମାତୁମାତା ଖତ୍ତିଯା, ତସ୍ସାପି ମାତା ଖତ୍ତିଯା। ପିତା ଖତ୍ତିଯୋ, ପିତୁପିତା ଖତ୍ତିଯୋ, ତସ୍ସପି ପିତା ଖତ୍ତିଯୋ। ସୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ। ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋତି ସଂସୁଦ୍ଧାଯ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ‘‘ସମୱେପାକିନିଯା ଗହଣିଯା’’ତି ଏତ୍ଥ ପନ କମ୍ମଜତେଜୋଧାତୁ ଗହଣୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗାତି ଏତ୍ଥ ପିତୁପିତା ପିତାମହୋ, ପିତାମହସ୍ସ ଯୁଗଂ ପିତାମହଯୁଗଂ। ଯୁଗନ୍ତି ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଭିଲାପମତ୍ତମେୱ ଚେତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ପିତାମହୋଯେୱ ପିତାମହଯୁଗଂ। ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ସବ୍ବେପି ପୁବ୍ବପୁରିସା ପିତାମହଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତା। ଏୱଂ ଯାୱ ସତ୍ତମୋ ପୁରିସୋ, ତାୱ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଅଥ ୱା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନାତି ଦସ୍ସେତି। ଅକ୍ଖିତ୍ତୋତି ‘‘ଅପନେଥ ଏତଂ, କିଂ ଇମିନା’’ତି ଏୱଂ ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୱକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋତି ନ ଉପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ନ ଅକ୍କୋସଂ ୱା ନିନ୍ଦଂ ୱା ପତ୍ତପୁବ୍ବୋ। କେନ କାରଣେନାତି? ଜାତିୱାଦେନ, ‘‘ଇତିପି ହୀନଜାତିକୋ ଏସୋ’’ତି ଏୱରୂପେନ ୱଚନେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଡ୍ଢୋତିଆଦୀସୁ ଯୋ କୋଚି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେନ ୱିଭୱେନ ଅଡ୍ଢୋ ହୋତି। ଇଧ ପନ ନ କେୱଲଂ ଅଡ୍ଢୋଯେୱ, ମହଦ୍ଧନୋ ମହତା ଅପରିମାଣସଙ୍ଖେନ ଧନେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚକାମଗୁଣୱସେନ ମହନ୍ତା ଉଠଆରା ଭୋଗା ଅସ୍ସାତି ମହାଭୋଗୋ। ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋତି କୋସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଭଣ୍ଡାଗାରଂ, ନିଦହିତ୍ୱା ଠପିତେନ ଧନେନ ପରିପୁଣ୍ଣକୋସୋ, ଧଞ୍ଞେନ ଚ ପରିପୁଣ୍ଣକୋଟ୍ଠାଗାରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଚତୁବ୍ବିଧୋ କୋସୋ ହତ୍ଥୀ ଅସ୍ସା ରଥା ରଟ୍ଟନ୍ତି, ତିୱିଧଂ କୋଟ୍ଠାଗାରଂ ଧନକୋଟ୍ଠାଗାରଂ ଧଞ୍ଞକୋଟ୍ଠାଗାରଂ ୱତ୍ଥକୋଟ୍ଠାଗାରନ୍ତି। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ପରିପୁଣ୍ଣମସ୍ସାତି ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋ। ଅସ୍ସୱାଯାତି କସ୍ସଚି ବହୁମ୍ପି ଧନଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ ସେନା ନ ସୁଣାତି, ସା ଅନସ୍ସୱା ନାମ ହୋତି। କସ୍ସଚି ଅଦେନ୍ତସ୍ସାପି ସୁଣାତିଯେୱ, ଅଯଂ ଅସ୍ସୱା ନାମ। ଓୱାଦପଟିକରାଯାତି ‘‘ଇଦଂ ୱୋ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ନ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଦିନ୍ନଓୱାଦକରାଯ। ପଣ୍ଡିତୋତି ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ବ୍ଯତ୍ତୋତି ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ଯତ୍ତିଯେନ ଯୁତ୍ତୋ। ମେଧାୱୀତି

ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ପଟିବଲୋତି ସମତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥେ ଚିନ୍ତେତୁନ୍ତି ୱଡ୍ଢିଅତ୍ଥେ ଚିନ୍ତେତୁଂ। ସୋ ହି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଅତ୍ଥୱସେନେୱ "ଅତୀତେପି ଏୱଂ ଅହେସୁଂ, ଅନାଗତେପି ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ଚିନ୍ତେତି। ୱିଜିତାୱୀନନ୍ତି ୱିଜିତୱିଜଯାନଂ, ମହନ୍ତେନ ୱା ୱିଜଯେନ ସମନ୍ନାଗତାନଂ। ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତାନନ୍ତି ପଞ୍ଚହି ୱିମୁତ୍ତୀହି ୱିମୁତ୍ତମାନସାନଂ।

୫-୬। ପତ୍ଥନାସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୧୩୫-୧୩୬। ପଞ୍ଚମେ ନେଗମଜାନପଦସ୍ସାତି ନିଗମୱାସିନୋ ଚ ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଚ ଜନସ୍ସ। ହତ୍ଥିସ୍ମିନ୍ତିଆଦୀହି ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥଥରୁଧନୁଲେଖମୁଦ୍ଦାଗଣନାଦୀନି ସୋଳସ ମହାସିପ୍ପାନି ଦସ୍ସିତାନି। ଅନୱଯୋତି ସମତ୍ଥୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ। ସେସମେତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଛଟ୍ଠେ ଓପରଜ୍ଜନ୍ତି ଉପରାଜଭାୱଂ।

୭। ଅପ୍ପଂସୁପତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୭। ସତ୍ତମେ ପୁରିସାଧିପ୍ପାଯାତି ଅସ୍ସଦ୍ଧମ୍ମୱସେନ ପୁରିସେ ଉପ୍ପନ୍ନାଧିପ୍ପାଯା ପୁରିସଜ୍ଝାସଯା। ଆଦାନାଧିପ୍ପାଯୋତି ଇଦାନି ଗହେତୁଂ ସକ୍କିସ୍ସାମି, ଇଦାନି ସକ୍କିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ଗହଣାଧିପ୍ପାଯୋ। ୱିସଂଯୋଗାଧିପ୍ପାଯୋତି ଇଦାନି ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମି, ଇଦାନି ପାପୁଣିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ନିବ୍ବାନଜ୍ଝାସଯୋ।

୮। ଭତ୍ତାଦକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୮। ଅଟ୍ଠମେ ଭତ୍ତାଦକୋତି ଭତ୍ତକ୍ଖାଦକୋ, ବହୁଭତ୍ତଭୁଞ୍ଜୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଓକାସଫରଣୋତି ଓକାସଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ସମ୍ବାଧଂ କତ୍ୱା ଠାନେନ ଓକାସଫରଣୋ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଲଣ୍ଡଂ ସାରେତି ପାତେତୀତି ଲଣ୍ଡସାରଣୋ। ଏତ୍ତକା ହତ୍ଥୀତି ଗଣନକାଲେ ସଲାକଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ସଲାକଗ୍ଗାହୀ। ନିସୀଦନସଯନୱସେନ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ମଦ୍ଦତୀତି ମଞ୍ଚପୀଠମଦ୍ଦନୋ। ଭିକ୍ଖୁଗଣନକାଲେ ସଲାକଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ସଲାକଗ୍ଗାହୀ।

୯। ଅକ୍ଖମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୯। ନୱମେ ହତ୍ଥିକାଯନ୍ତି ହତ୍ଥିଘଟଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସଙ୍ଗାମେ ଅୱଚରନ୍ତୀତି ସଙ୍ଗାମାୱଚରା। ଏକିସ୍ସାୱା ତିଣୋଦକଦତ୍ତିଯା ୱିମାନିତୋତି ଏକଦିୱସଂ ଏକେନ ତିଣୋଦକଦାନେନ ୱିମାନିତୋ, ଏକଦିୱସମତ୍ତଂ ଅଲଦ୍ଧତିଣୋଦକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତୋ ପରମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ। ନ ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁନ୍ତି ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ମା ଠପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୦। ସୋତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୦। ଦସମେ ଦୁରୁତ୍ତାନନ୍ତି ନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱୁତ୍ତାନଂ ଦୋସୱସେନ ପୱତ୍ତିତାନଂ ଫରୁସୱଚନାନଂ। ଦୁରାଗତାନନ୍ତି ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦନାକାରେନ ସୋତଦ୍ୱାରଂ ଆଗତାନଂ। ୱଚନପଥାନନ୍ତି ୱଚନାନଂ। ଦୁକ୍ଖାନନ୍ତି ଦୁକ୍ଖମାନଂ। ତିବ୍ବାନନ୍ତି ବହଲାନଂ ତାପନସଭାୱାନଂ ୱା। ଖରାନନ୍ତି ଫରୁସାନଂ। କଟୁକାନନ୍ତି ତିଖିଣାନଂ। ଅସାତାନନ୍ତି ଅମଧୁରାନଂ। ଅମନାପାନନ୍ତି ମନଂ ଅପ୍ପାଯିତୁଂ ୱଡ୍ଢେତୁଂ ଅସମତ୍ଥାନଂ। ପାଣହରାନନ୍ତି ଜୀୱିତହରାନଂ। ଯା ସା ଦିସାତି ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥାଦିୱସେନ ଦିସ୍ସତି ଅପଦିସ୍ସତୀତି ନିବ୍ବାନଂ ଦିସାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ସମଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞା ମିସ୍ସିକା କଥିତାତି।

ରାଜୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୫) ୫। ତିକଣ୍ଡକୀୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅୱଜାନାତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୧। ପଞ୍ଚମସ୍ସ ପଠମେ ସଂୱାସେନାତି ଏକତୋୱାସେନ। ଆଦେୟ୍ୟମୁଖୋତି ଆଦିୟନମୁଖୋ, ଗହଣମୁଖୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତମେନଂ ଦତ୍ୱା ଅୱଜାନାତୀତି “ଅୟଂ ଦିନ୍ନଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁମେୱ ଜାନାତୀ”ତି ଏୱଂ ଅୱମଞ୍ଞତି। ତମେନଂ ସଂୱାସେନ ଅୱଜାନାତୀତି ଅପ୍ପମତ୍ତକେ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା “ଜାନାମହଂ ତୟା କତକମ୍ମଂ, ଏତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଅହଂ କିଂ କରୋନ୍ତୋ ୱସିଂ, ନନୁ ତୁୟ୍ହମେୱ କତାକତଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ”ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ହୋତି। ଅଥ ଇତରୋ “ଅଦ୍ଧା କୋଚି ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ”ତି କିଞ୍ଚି ପଟିପ୍ଫରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତଂ ଖିପ୍ପଞ୍ଞେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚିତା ହୋତୀତି ତଂ ୱଣ୍ଣଂ ୱା ଅୱଣ୍ଣଂ ୱା ସୀଘମେୱ ସଦ୍ଦହତି। ସଦ୍ଦହନଟ୍ଠେନ ହି ଆଦାନେନ ଏସ ଆଦିୟନମୁଖୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଆଧେୟ୍ୟମୁଖୋତି ପାଠଇୟା ପନ ଠପିତମୁଖୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମଗ୍ଗେ ଖଟଆୱାଟୋ ୱିୟ ଆଗତାଗତଂ ଉଦକଂ ୱଣ୍ଣଂ ୱା ଅୱଣ୍ଣଂ ୱା ସଦ୍ଦହନୱସେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ଠପିତମୁଖୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇତ୍ତରସଦ୍ଧୋତି ପରିତ୍ତକସଦ୍ଧୋ। କୁସଲାକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନ ଜାନାତୀତିଆଦୀସୁ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ “ଇମେ କୁସଲା”ତି ନ ଜାନାତି, ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ “ଇମେ ଅକୁସଲା”ତି ନ ଜାନାତି। ତଥା ସାୱଜ୍ଜେ ସଦୋସଧମ୍ମେ “ଇମେ ସାୱଜ୍ଜା”ତି, ଅନୱଜ୍ଜେ ଚ ନିଦ୍ଦୋସଧମ୍ମେ “ଇମେ ଅନୱଜ୍ଜା”ତି, ହୀନେ ହୀନାତି, ପଣୀତେ ପଣୀତାତି। କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗେତି “ଇମେ କଣ୍ହା ସୁକ୍କେ ପଟିବାହେତ୍ୱା ଠିତତ୍ତା ସପ୍ପଟିଭାଗା ନାମ, ଇମେ ଚ ସୁକ୍କା କଣ୍ହେ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଠିତତ୍ତା ସପ୍ପଟିଭାଗା”ତି ନ ଜାନାତି।

୨। ଆରଭତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୨। ଦୁତିୟେ ଆରଭତି ଚ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଚ ହୋତୀତି ଆପତ୍ତିୱୀତିକ୍କମନୱସେନ ଆରଭତି ଚେୱ, ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ଚ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି। ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିନ୍ତି ଅରହତ୍ତସମାଧିଞ୍ଚେୱ ଅରହତ୍ତଫଲଞାଣଞ୍ଚ। ନପ୍ପଜାନାତୀତି ଅନଧିଗତତ୍ତା ନ ଜାନାତି। ଆରଭତି ନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତୀତି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ୱୁଟ୍ଠିତତ୍ତା ପନ ନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି। ନାରଭତି ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତୀତି ସକିଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ପଚ୍ଛା କିଞ୍ଚାପି ନାପଜ୍ଜତି, ୱିପ୍ପଟିସାରଂ ପନ ୱିନୋଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ନାରଭତି ନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତୀତି ନ ଚେୱ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ଚ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି। ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ…ପେ… ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଂ ପନ ଅପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ପଞ୍ଚମନୟେନ ଖୀଣାସୱୋ କଥିତୋ।

ଆରମ୍ଭଜାତି ଆପତ୍ତିୱୀତିକ୍କମସମ୍ଭୱା। ୱିପ୍ପଟିସାରଜାତି ୱିପ୍ପଟିସାରତୋ ଜାତା। ପୱଡ୍ଢନ୍ତୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଆରମ୍ଭଜେ ଆସୱେ ପହାୟାତି ୱୀତିକ୍କମସମ୍ଭୱେ ଆସୱେ ଆପତ୍ତିଦେସନାୟ ୱା ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନେନ ୱା ପଜହିତ୍ୱା। ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱାତି ସୁଦ୍ଧନ୍ତେ ଠିତଭାୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ନୀହରିତ୍ୱା। ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱେତୂତି ୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତଞ୍ଚ ତଂସମ୍ପୟୁତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱେତୁ। ସେସଂ ଇମିନା ଉପାୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

୩। ସାରନ୍ଦଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୩। ତତିୟେ କାମାଧିମୁତ୍ତାନନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେସୁ ଅଧିମୁତ୍ତାନଂ। ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋତି ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମତ୍ଥାୟ ସହସୀଲକଂ ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ପଟିପତ୍ତିପୂରକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

୪। ତିକଣ୍ଡକୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଅପ୍ପଟିକୂଲେତି ଅପ୍ପଟିକୂଲାରମ୍ମଣେ। ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀତି ପଟିକୂଲନ୍ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। କଥଂ ପନାୟଂ ଏୱଂ ୱିହରତୀତି? ଇଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପନ ଅସୁଭାୟ ୱା ଫରତି, ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ତାୱ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମେତ୍ତାୟ ୱା ଫରତି, ଧାତୁତୋ ୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। ଉଭୟସ୍ମିଂ ପନ ପୁରିମନୟସ୍ସ ଚ ପଚ୍ଛିମନୟସ୍ସ ଚ ୱସେନ ତତିୟଚତୁତ୍ଥୱାରା ୱୁତ୍ତା, ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାୱସେନ ପଞ୍ଚମୋ। ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ଚେସା ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାସଦିସା, ନ ପନ ଖୀଣାସୱୁପେକ୍ଖା। ତତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରେୟ୍ୟାତି ମଜ୍ଝତ୍ତଭାୱେ ଠିତୋ ୱିହରେୟ୍ୟ। କ୍ୱଚନୀତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣେ। କମ୍ହଚୀତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି ପଦେସେ।

କିଞ୍ଚନତି କୋଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ୱିପସ୍ସନାୱ କଥିତା। ତଂ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋ ଭିକ୍ଖୁ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଜ୍ଝାଣୱା ପଞ୍ଚଞ୍ଜୁତ୍ତରୋ ବହୁସ୍ସୁତସମଣୋପି କାତୁଂ ସକ୍କୋତି। ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିଅନାଗାମିନୋ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତିଯେୱ, ଖୀଣାସୱେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି। ପଞ୍ଚମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୬। ମିତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୬। ଛଟ୍ଠେ କମ୍ମନ୍ତଂ କାରେତୀତି ଖେତ୍ତାଦିକମ୍ମନ୍ତଂ କାରେତି। ଅଧିକରଣଂ ଆଦିଯତୀତି ଚତ୍ତାରି ଅଧିକରଣାନି ଆଦିଯତି। ପାମୋକ୍ଖେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୂତି ଦିସାପାମୋକ୍ଖେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ପଟିୱିରୁଦ୍ଧୋହୋତୀତି ପଚ୍ଚନୀକଗ୍ଗାହିତାଯ ୱିରୁଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଅନୱତ୍ଥଚାରିକନ୍ତି ଅନୱଟ୍ଠାନଚାରିକଂ।

୭। ଅସପ୍ପୁରିସଦାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୭। ସତ୍ତମେ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦେତୀତି ନ ସକ୍କରିତ୍ୱା ସୁଚିଂ କତ୍ୱା ଦେତି। ଅଚିତ୍ତୀକତ୍ୱା ଦେତୀତି ଅଚିତ୍ତୀକାରେନ ଅଗାରୱୱସେନ ଦେତି। ଅପୱିଦ୍ଧଂ ଦେତୀତି ନ ନିରନ୍ତରଂ ଦେତି, ଅଥ ୱା ଛଡ୍ଡେତୁକାମୋ ୱିଯ ଦେତି। ଅନାଗମନଦିଟ୍ଠିକୋ ଦେତୀତି କତସ୍ସ ନାମ ଫଲଂ ଆଗମିସ୍ସତୀତି ନ ଏୱଂ ଆଗମନଦିଟ୍ଠିଂ ନ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦେତି।

ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତୀକତ୍ୱା ଦେତୀତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଚ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେସୁ ଚ ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦେତି। ତତ୍ଥ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ପଣୀତଂ ଓଜୱନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦେନ୍ତୋ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତି ନାମ। ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଦେନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେସୁ ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତି ନାମ। ସହତ୍ଥା ଦେତୀତି ଆଣତ୍ତିଯା ପରହତ୍ଥେନ ଅଦତ୍ୱା ''ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ୱିଚରନ୍ତେନ ମେ ହତ୍ଥପାଦାନଂ ଅଲଦ୍ଧକାଲସ୍ସ ପମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ୱଚ୍ଚମୋକ୍ଖଂ ଭୱନିସ୍ସରଣଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ସହତ୍ଥେନେୱ ଦେତି। ଆଗମନଦିଟ୍ଠିକୋତି ''ଅନାଗତଭୱସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି କମ୍ମଞ୍ଚ ୱିପାକଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦେତୀତି।

୮। ସପ୍ପୁରିସଦାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୮। ଅଟ୍ଠମେ ସଦ୍ଧାଯାତି ଦାନଞ୍ଚ ଦାନଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା। କାଲେନାତି ଯୁତ୍ତପ୍ପତ୍ତକାଲେନ। ଅନଗ୍ଗହିତଚିତ୍ତୋତି ଅଗ୍ଗହିତଚିତ୍ତୋ ମୁତ୍ତଚାଗୋ ହୁତ୍ୱା। ଅନୁପହଚ୍ଚାତି ଅନୁପଘାତେତ୍ୱା ଗୁଣେ ଅମକ୍ଖେତ୍ୱା। କାଲାଗତା ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥା ପଚୁରା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥା ଆଗଚ୍ଛମାନା ୱଯୋୱୁଡ୍ଢକାଲେ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁତ୍ତପ୍ପତ୍ତକାଲେ ପଠମୱଯସ୍ମିଂଯେୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ଚେୱ ବହୂ ଚ ହୋନ୍ତି।

୯। ପଠମସମଯୱିମୁତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୯। ନୱମେ ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସାତି ଅପ୍ପିତପ୍ପିତକ୍ଖଣେଯେୱ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତେହି କିଲେସେହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ସମଯୱିମୁତ୍ତିସଙ୍ଖାତାଯ ଲୋକିଯୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ। ଦସମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ତିକଣ୍ଡକୀୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତତିଯପଣ୍ଣାସକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥପଣ୍ଣାସକଂ

(୧୬) ୧। ସଦ୍ଧମ୍ମୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସମ୍ମତ୍ତନିଯାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୧। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପଠମେ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତନ୍ତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଭୂତଂ ମଗ୍ଗନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ ଅଭବ୍ବୋ ଅଭାଜନଂ। କଥଂ ପରିଭୋତୀତିଆଦୀସୁ ‘‘କିଂ କଥା ନାମ ଏସା’’ତି ୱଦନ୍ତୋ କଥଂ ପରିଭୋତି ନାମ। ‘‘କିଂ ନାମେସ କଥେତି, କିଂ ଅଯଂ ଜାନାତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ କଥିକଂ ପରିଭୋତି ନାମ। ‘‘ମଯଂ କିଂ ଜାନାମ, କୁତୋ ଅମ୍ହାକଂ ଏତଂ ସୋତୁଂ ବଲ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଭୋତି ନାମ। ୱିପରିଯାଯେନ ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨। ଦୁତିଯସମ୍ମତ୍ତନିଯାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୨। ଦୁତିଯେ ଅନଞ୍ଞାତେ ଅଞ୍ଞାତମାନୀତି ଅୱିଞ୍ଞାତସ୍ମିଂଯେୱ ‘‘ୱିଞ୍ଞାତମିଦଂ ମଯା’’ତି ଏୱଂମାନୀ।

୩। ତତିଯସମ୍ମତ୍ତନିଯାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୩। ତତିଯେ ମକ୍ଖୀ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତୀତି ମକ୍ଖୀ ହୁତ୍ୱା ଗୁଣମକ୍ଖନଚିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ଉପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋତି ନିଗ୍ଗହାରୋପନଚିତ୍ତୋ। ରନ୍ଧଗୱେସୀତି ଗୁଣରନ୍ଧଂ ଗୁଣଛିଦ୍ଦଂ ଗୱେସନ୍ତୋ।

୪। ପଠମସଦ୍ଧମ୍ମସମ୍ମୋସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୪। ଚତୁତ୍ଥେ ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀତି ଓହିତସୋତା ସୁକତକାରିନୋ ହୁତ୍ୱା ନ ସୁଣନ୍ତି । ନ ପରିଯାପୁଣନ୍ତୀତି ଯଥାସୁତଂ ଧମ୍ମଂ ୱଚଅଞ୍ଜନ୍ତାପି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନ ୱଚଅଞ୍ଜେନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୬। ତତିଯସଦ୍ଧମ୍ମସମ୍ମୋସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୬। ଛଟ୍ଠେ ଅପ୍ପଟିସରଣୋତି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠୋ। ଆଚରିଯା ହି ସୁତ୍ତନ୍ତସ୍ସ ପଟିସରଣଂ ନାମ, ତେସଂ ଅଭାୱା ଅପ୍ପଟିସରଣୋ ହୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୭। ଦୁକ୍କଥାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୭। ସତ୍ତମେ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉପନିଧାଯାତି ତଂ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉପନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା, ସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କଛମାନାଯାତି କଥିଯମାନାଯ। ସେସମେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠମଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

୯। ଉଦାଯୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୯। ନୱମେ ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ କଥେସ୍ସାମୀତି ଦାନାନନ୍ତରଂ ସୀଲଂ, ସୀଲାନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗନ୍ତି ଏୱଂ ଦେସନାନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ ୱା, ଯଂ ଯଂ ସୁତ୍ତପଦଂ ୱା ଗାଥାପଦଂ ୱା ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅନୁରୂପକଥଂ କଥେସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପରେସଂ ଧମ୍ମୋ ଦେସେତବ୍ବୋ। ପରିଯାଯଦସ୍ସାୱୀତି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ତଂ ତଂ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ। କାରଣଞ୍ହି ଇଧ ପରିଯାଯୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୁଦ୍ଦଯତଂ ପଟିଚ୍ଚାତି ‘‘ମହାସମ୍ବାଧପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତେ ସମ୍ବାଧତୋ ମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନୁକମ୍ପଂ ଆଗମ୍ମ। ନ ଆମିସନ୍ତରୋତି ନ ଆମିସହେତୁକୋ, ଅତ୍ତନୋ ଚତୁପଚ୍ଚଯଲାଭଂ ଅନାସୀସନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଅନୁପହଚ୍ଚାତି ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନପରୱମ୍ଭନାଦିୱସେନ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଗୁଣୁପଘାତେନ ଅନୁପହନ୍ତ୍ୱା।

୧୦। ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୦। ଦସମେ ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦୟାତି ଯାନି ହତ୍ଥାଦୀନି କିଚ୍ଚାନି ନିପ୍ଫାଦେତୁଂ ଠାନାନି ଉପ୍ପନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି, ତେସୁ ମତ୍ଥକଂ ଅସମ୍ପତ୍ତେସୁ ଅନ୍ତରାୟେୱ ଦୁନ୍ନୀହାରା ଦୁୱିକ୍ଖମ୍ଭୟା ହୋନ୍ତି। ପଟିଭାନନ୍ତି କଥେତୁକାମତା ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦୟାନି, ନ ସୁପ୍ପଟିୱିନୋଦୟାନି। ଉପାୟେନ ପନ କାରଣେନ ଅନୁରୂପାହି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଅନୁସାସନାଦୀହି ସକ୍କା ପଟିୱିନୋଦେତୁନ୍ତି।

ସଦ୍ଧମ୍ମୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

(୧୭) ୨। ଆଘାତୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଆଘାତପଟିୱିନଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୧। ଦୁତିଯସ୍ସ ପଠମେ ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେନ୍ତି ୱୂପସମେନ୍ତୀତି ଆଘାତପଟିୱିନଯା। ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଆଘାତୋ ସବ୍ବସୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋତି ଯତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣେ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆଘାତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ସୋ ସବ୍ବୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଟିୱିନୋଦେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମେତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଭାୱେତବ୍ବାତି ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନୱସେନ ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା। କରୁଣାଯପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଉପେକ୍ଖା ପନ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନୱସେନ ଭାୱେତବ୍ବା। ଯସ୍ମା ପନ ଯଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପସ୍ସତୋ ଚିତ୍ତଂ ନ ନିବ୍ବାତି, ତସ୍ମିଂ ମୁଦିତା ନ ସଣ୍ଠହତି, ତସ୍ମା ସା ନ ୱୁତ୍ତା। ଅସତିଅମନସିକାରୋତି ଯଥା ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, କୁଟ୍ଟାଦୀହି ଅନ୍ତରିତୋ ୱିଯ ହୋତି, ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଅସତିଅମନସିକାରୋ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବୋ। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନମେୱ।

୨। ଦୁତିଯଆଘାତପଟିୱିନଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୨। ଦୁତିଯେ ଆଘାତୋ ଏତେସୁ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋତି ଆଘାତପଟିୱିନଯା। ଆଘାତୋ ଏତେହି ପଟିୱିନେତବ୍ବୋତିପି ଆଘାତପଟିୱିନଯା। ପଟିୱିନଯୋତି ହି ପଟିୱିନଯୱତ୍ଥୂନମ୍ପି ପଟିୱିନଯକାରଣାନମ୍ପି ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ, ତଦୁଭଯମ୍ପି ଇଧ ୱଟ୍ଟତି। ପଞ୍ଚ ହି ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିୱିନଯୱତ୍ଥୂ ହୋନ୍ତି ପଞ୍ଚହି ଉପମାହି ପଞ୍ଚ ପଟିପତ୍ତିଯୋ ପଟିୱିନଯକାରଣାନି। ଲଭତି ଚ କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦନ୍ତି କାଲେ କାଲେ ସମଥୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୋକାସସଙ୍ଖାତଂ ୱିୱରଞ୍ଚେୱ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ପସାଦଞ୍ଚ ଲଭତି।

ରଥିଯାଯାତି ଅନ୍ତରୱୀଥିଯଂ। ନନ୍ତକନ୍ତି ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡଂ। ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଅକ୍କମିତ୍ୱା। ଯୋ ତତ୍ଥ ସାରୋତି ଯଂ ତତ୍ଥ ଥିରଟ୍ଠାନଂ। ତଂ ପରିପାତେତ୍ୱାତି ତଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ପଂସୁକୂଲିକୋ ୱିଯ ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ରଥିଯାଯ ନନ୍ତକଂ ୱିଯ ୱେରିପୁଗ୍ଗଲୋ, ଦୁବ୍ବଲଟ୍ଠାନଂ ୱିଯ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତା, ଥିରଟ୍ଠାନଂ ୱିଯ ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରତା, ଦୁବ୍ବଲଟ୍ଠାନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଥିରଟ୍ଠାନଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିବ୍ବିତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ପାରୁପିତ୍ୱା ୱିଚରଣକାଲୋ ୱିଯ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତଂ ଅମନସିକତ୍ୱା ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରତଂ ମନସିକତ୍ୱା ୱେରିମ୍ହି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ଫାସୁୱିହାରକାଲୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ସେୱାଲପଣକପରିଯୋନଦ୍ଧାତି ସେୱାଲେନ ଚ ଉଦକପପ୍ପଟକେନ ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା। ଘମ୍ମପରେତୋତି ଘମ୍ମେନ ଅନୁଗତୋ। କିଲନ୍ତୋତି ମଗ୍ଗକିଲନ୍ତୋ। ତସିତୋତି ତଣ୍ହାଭିଭୂତୋ। ପିପାସିତୋତି ପାନୀଯଂ ପାତୁକାମୋ। ଅପୱିଯୂହିତ୍ୱାତି ଅପନେତ୍ୱା। ପିୱିତ୍ୱାତି ପସନ୍ନୋଦକଂ ପିୱିତ୍ୱା। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ସେୱାଲପଣକଂ ୱିଯ ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରତା, ପସନ୍ନୋଦକଂ ୱିଯ ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତା, ସେୱାଲପଣକଂ ଅପବ୍ବୂହିତ୍ୱା ପସନ୍ନୋଦକଂ ପିୱିତ୍ୱା ଗମନଂ ୱିଯ ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରତଂ ଅମନସିକତ୍ୱା ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତଂ ମନସିକତ୍ୱା ୱେରିମ୍ହି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ଫାସୁୱିହାରକାଲୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଖୋଭେସ୍ସାମୀତି ଚାଲେସ୍ସାମି। ଲୋଢେସ୍ସାମୀତି ଆକୁଲଂ କରିସ୍ସାମି। ଅପେଯ୍ୟମ୍ପି ତଂ କରିସ୍ସାମୀତି ପିୱିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ କରିସ୍ସାମି। ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକୋତି ଜାଣୂହି ଚ ହତ୍ଥେହି ଚ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାନେନ ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକୋ ହୁତ୍ୱା। ଗୋପୀତକଂ ପିୱିତ୍ୱାତି ଗାୱୀ ୱିଯ ମୁଖେନ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ପିୱିତ୍ୱା। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଗୋପଦଂ ୱିଯ ୱେରିପୁଗ୍ଗଲୋ, ଗୋପଦେ ପରିତ୍ତୋଦକଂ ୱିଯ ତସ୍ସବ୍ଭନ୍ତରେ ପରିତ୍ତଗୁଣୋ, ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗୋପୀତକଂ ପିୱିତ୍ୱା ପକ୍କମନଂ ୱିଯ ତସ୍ସ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯୱଚୀସମାଚାରତଂ ଅମନସିକତ୍ୱା ଯଂ ସୋ କାଲେନ କାଲଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ନିସ୍ସାଯ ଚେତସୋ ୱିୱରପ୍ପସାଦସଙ୍ଖାତଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ଲଭତି, ତଂ ମନସିକତ୍ୱା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦନିବ୍ବାପନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଆବାଧିକୋତି ଇରିଯାପଥଭଞ୍ଜନକେନ ୱିସଭାଗାବାଧେନ ଆବାଧିକୋ। ପୁରତୋପିସ୍ସାତି ପୁରତୋପି ଭୱେଯ୍ୟ। ଅନଯବ୍ୟସନନ୍ତି ଅୱଡ୍ଢିୱିନାସଂ। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ସୋ ଅନାଥଗିଲାନୋ ୱିଯ ସବ୍ବକଣ୍ହଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗୋ ୱିଯ ଅନମତଗ୍ଗସଂସାରୋ, ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଗାମାନଂ ଦୂରଭାୱୋ ୱିଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଦୂରଭାୱୋ, ସପ୍ପାଯଭୋଜନାନଂ ଅଲାଭୋ ୱିଯ ସାମଞ୍ଞଫଲଭୋଜନାନଂ ଅଲାଭୋ, ସପ୍ପାଯଭେସଜ୍ଜାନଂ ଅଲାଭୋ ୱିଯ ସମଥୱିପସ୍ସନାନଂ ଅଭାୱୋ, ପତିରୂପୋପଟ୍ଠାକାନଂ ଅଲାଭୋ ୱିଯ ଓୱାଦାନୁସାସନୀହି କିଲେସତିକିଚ୍ଛକାନଂ ଅଭାୱୋ, ଗାମନ୍ତନାଯକସ୍ସ ଅଲାଭୋ ୱିଯ ନିବ୍ବାନସମ୍ପାପକସ୍ସ ତଥାଗତସ୍ସ ୱା ତଥାଗତସାୱକସ୍ସ ୱା ଅଲଦ୍ଧଭାୱୋ, ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଦିସ୍ୱା

କାରୁଞ୍ଞୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଯ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ମେତ୍ତାୱିହାରିକସ୍ସ କାରୁଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଚିତ୍ତନିଜ୍ଝାପନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଚ୍ଛୋଦକାତି ପସନ୍ନୋଦକା। ସାତୋଦକାତି ମଧୁରୋଦକା। ସୀତୋଦକାତି ତନୁସୀତସଲିଲା। ସେତକାତି ଊମିଭିଜ୍ଜନଟ୍ଠାନେସୁ ସେତୱଣ୍ଣା। ସୁପତିତ୍ଥାତି ସମତିତ୍ଥା। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ସା ପୋକ୍ଖରଣୀ ୱିଯ ପରିସୁଦ୍ଧସଦ୍ଧଦ୍ୱାରୋ ପୁରିସୋ, ନ୍ହତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯାଯ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଯଥାକାମଂ ଗମନଂ ୱିଯ ତେସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଚିତ୍ତନିଜ୍ଝାପନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତିଯଚତୁତ୍ଥାନି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯାନେୱ।

୫। ପଞ୍ଚପୁଚ୍ଛାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୫। ପଞ୍ଚମେ ପରିଭୱନ୍ତି ପରିଭୱନ୍ତୋ, ଏୱଂ ପରିଭୱିସ୍ସାମୀତି ପରିଭୱନତ୍ଥାଯ ପୁଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞାତୁକାମୋତି ଜାନିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା।

୬। ନିରୋଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୬। ଛଟ୍ଠେ ଅଟ୍ଠାନଂ ଠାନନ୍ତି ଅଦ୍ଧା ଏତଂ କାରଣଂ। ନୋ ଚେ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞଂ ଆରାଧେଯ୍ଯାତି ନୋ ଚେ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣେଯ୍ଯ। କବଳିଙ୍କାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନନ୍ତି କାମାୱଚରଦେୱାନଂ। ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମଯଂ କାଯନ୍ତି ଝାନମନେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ସୁଦ୍ଧାୱାସବ୍ରହ୍ମକାଯଂ। ଉଦାଯୀତି ଲାଳୁଦାଯୀ। ସୋ ହି ‘‘ମନୋମଯ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ଆରୁପ୍ପେ ନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଟିବାହି। ଥେରୋ ‘‘ସାରିପୁତ୍ତୋ କିଂ ଜାନାତି, ଯସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୂ ୱଚନଂ ପଟିକ୍କୋସନ୍ତୀ’’ତି ଏୱଂ ବାଲାନଂ ଲଦ୍ଧିଉପ୍ପତ୍ତିପଟିବାହନତ୍ଥଂ ତଂ ୱଚନଂ ଅନଧିୱାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି।

ଅଦ୍ଧି ନାମାତି ଅମରିସନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ତେନେୱ ଚେତ୍ଥ ‘‘ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିସ୍ସଥା’’ତି ଅନାଗତୱଚନଂ କତଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥତ୍ଥୋ – ଆନନ୍ଦ, ତୁମ୍ହେ ଥେରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱିହେଠିଯମାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖଥ, ନ ୱୋ ଏତଂ ମରିସଯାମି ନ ସହାମି ନାଧିୱାସେମୀତି। କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଆନନ୍ଦଥେରଂଯେୱ ଏୱମାହାତି? ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକତ୍ତା। ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ହି ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୋ ପଟିବାହିତୁଂ ଭାରୋ। ଅପିଚେସ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ପିଯସହାଯୋ, ତେନାପିସ୍ସ ଏସ ଭାରୋ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଭଗୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଗରହନ୍ତୋ ଏୱମାହ, ନ ପନେସା ତସ୍ସେୱ ଗରହା, ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାନଂ ସବ୍ବେସଂଯେୱ ଗରହାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ୱିହାରନ୍ତି ଗନ୍ଧକୁଟିଂ।

ଅନଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ନ ଅଚ୍ଛରିଯଂ। ଯଥାତି କାରଣୱଚନଂ। ଆଯସ୍ମନ୍ତଂଯେୱେତ୍ଥ ଉପୱାନଂ ପଟିଭାସେଯ୍ଯାତି ଏତ୍ଥ ଭଗୱତା ଚ ଏୱଂ ଏତଦେୱ କାରଣଂ ଆରବ୍ଭ ଉଦାହଟେ ଆଯସ୍ମତୋଯେୱ ଉପୱାନସ୍ସ ପଟିୱଚନଂ ପଟିଭାତୁ ଉପଟ୍ଠାତୂତି ଦୀପେତି। ସାରଜ୍ଜଂ ଓକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଦୋମନସ୍ସଂ ଅନୁପୱିଟ୍ଠଂ। ସୀଲୱାତିଆଦୀହି ଖୀଣାସୱସୀଲାଦୀନିଯେୱ କଥିତାନି। ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚେନାତିଆଦୀନି ସକ୍କାରାଦୀନଂ କାରଣପୁଚ୍ଛାୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି। କିଂ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦୀହି କାରଣେହି ତଂ ତଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ସକ୍କରେଯ୍ଯୁନ୍ତି ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୭। ଚୋଦନାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୭। ସତ୍ତମେ ଚୋଦକେନାତି ୱତ୍ଥୁସନ୍ଦସ୍ସନା ଆପତ୍ତିସନ୍ଦସ୍ସନା ସଂୱାସପ୍ପଟିକ୍ଖେପୋ ସାମୀଚିପ୍ପଟିକ୍ଖେପୋତି ଚତୂହି ଚୋଦନାୱତ୍ଥୂହି ଚୋଦଯମାନେନ। କାଲେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅକାଲେନାତି ଏତ୍ଥ ଚୁଦିତକସ୍ସ କାଲୋ କଥିତୋ, ନ ଚୋଦକସ୍ସ। ପରଂ ଚୋଦେନ୍ତେନ ହି ପରିସମଜ୍ଝେ ୱା ଉପୋସଥପୱାରଣଗ୍ଗେ ୱା ଆସନସାଲାଭୋଜନସାଲାଦୀସୁ ୱା ନ ଚୋଦେତବ୍ବୋ, ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନକାଲେ ‘‘କରୋତାଯସ୍ମା ଓକାସଂ, ଅହଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ’’ତି ଏୱଂ ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ଚୋଦେତବ୍ବୋ। ପୁଗ୍ଗଲଂ ପନ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଯୋ ଲୋଲପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଭୂତଂ ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଯସଂ ଆରୋପେତି, ସୋ ଓକାସକମ୍ମଂ ୱିନାପି ଚୋଦେତବ୍ବୋ। ଭୂତେନାତି ତଚ୍ଛେନ ସଭାୱେନ। ସଣ୍ହେନାତି ମଟ୍ଠେନ ମୁଦୁକେନ। ଅତ୍ଥସଂହିତେନାତି ଅତ୍ଥକାମତାଯ ହିତକାମତାଯ ଉପେତେନ। ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋତି ଅମଙ୍କୁଭାୱୋ ଉପନେତବ୍ବୋ। ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯାତି ଯୁତ୍ତଂ ତେ ଅମଙ୍କୁଭାୱାଯ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି। ଅଟ୍ଠମଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ପାକଟମେୱ।

୯। ଖିପ୍ପନିସନ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୯। ନୱମେ ଖିପ୍ପଂ ନିସାମଯତି ଉପଧାରେତୀତି ଖିପ୍ପନିସନ୍ତି। ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତୀତି ସୁଗ୍ଗହିତଗ୍ଗାହୀ। ଅତ୍ଥକୁସଲୋତି ଅଟ୍ଠକଥାଯ ଛେକୋ।

ଧମ୍ମକୁସଲୋତି ପାଠଇଯଂ ଛେକୋ। ନିରୁତ୍ତିକୁସଲୋତି ନିରୁତ୍ତିଓଚନେସୁ ଛେକୋ। ବ୍ୟଞ୍ଜନକୁସଲୋତି ଅକ୍ଖରପ୍ପଭେଦେ ଛେକୋ। ପୁବ୍ବାପରକୁସଲୋତି ଅତ୍ଥପୁବ୍ବାପରଂ, ଧମ୍ମପୁବ୍ବାପରଂ, ଅକ୍ଖରପୁବ୍ବାପରଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନପୁବ୍ବାପରଂ, ଅନୁସନ୍ଧିପୁବ୍ବାପରନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ପଞ୍ଚୱିଧେ ପୁବ୍ବାପରେ ଛେକୋ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥପୁବ୍ବାପରକୁସଲୋତି ହେଟ୍ଠା ଅତ୍ଥେନ ଉପରି ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତି, ଉପରି ଅତ୍ଥେନ ହେଟ୍ଠା ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତି। କଥଂ? ସୋ ହି ହେଟ୍ଠା ଅତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ଉପରି ଅତ୍ଥେ ୱୁତ୍ତେ ''ହେଟ୍ଠା ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଜାନାତି। ଉପରି ଅତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଅତ୍ଥେ ୱୁତ୍ତେପି ''ଉପରି ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଜାନାତି। ଉଭତୋ ଠପେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଅତ୍ଥେ ୱୁତ୍ତେ ''ଉଭତୋ ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଜାନାତି। ମଜ୍ଝେ ଅତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ଉଭତୋଭାଗେସୁ ଅତ୍ଥେ ୱୁତ୍ତେ ''ମଜ୍ଝେ ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଜାନାତି। ଧମ୍ମପୁବ୍ବାପରାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅନୁସନ୍ଧିପୁବ୍ବାପରେ ପନ ସୀଲଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଆରଦ୍ଧେ ସୁତ୍ତନ୍ତେ ମତ୍ଥକେ ଛସୁ ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ଆଗତାସୁ ''ଯଥାନୁସନ୍ଧିଂ ଯଥାନୁପରିଚ୍ଛେଦଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ଗତୋ''ତି ଜାନାତି। ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଆରଦ୍ଧେ ଉପରି ସଚ୍ଚେସୁ ଆଗତେସୁପି ''ଯଥାନୁସନ୍ଧିନା ଗତୋ''ତି ଜାନାତି। କଲହଭଣ୍ଡନୱସେନ ଆରଦ୍ଧେ ଉପରି ସାରଣୀଯଧମ୍ମେସୁ ଆଗତେସୁପି, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସତିରଚ୍ଛାନକଥାୱସେନ ଆରଦ୍ଧେ ଉପରି ଦସକଥାୱତ୍ଥୂସୁ (ଅ। ନି। ୧୦।୬୯; ଉଦା।୩୧) ଆଗତେସୁପି ''ଯଥାନୁସନ୍ଧିନା ଗତୋ''ତି ଜାନାତୀତି।

୧୦। ଭଦ୍ଦଜିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୦। ଦସମେ ଅଭିଭୂତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଠିତୋ ଜେଟ୍ଠକୋ। ଅନଭିଭୂତୋତି ଅଞ୍ଞେହି ଅନଭିଭୂତୋ। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୂତି ଏକଂସୱଚନେ ନିପାତୋ। ଦସ୍ସନୱସେନ ଦସୋ, ସବ୍ବଂ ପସ୍ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ୱସୱତ୍ତୀତି ସବ୍ବଂ ଜନଂ ୱସେ ୱତ୍ତେତି। ଯଥା ପସ୍ସତୋତି ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ୱା ହୋତୁ ଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ୱା , ଯେନାକାରେନ ତଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ। ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତୀତି ଅନନ୍ତରାଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯଥା ସୁଣତୋତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଥ ୱା ଯଂ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନିରନ୍ତରମେୱ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ତଂ ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାନନ୍ତରଂ ନାମ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ଇଦଂ ଦସ୍ସନାନଂ ଅଗ୍ଗନ୍ତି। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଯଥା ସୁଖିତସ୍ସାତି ଯେନ ମଗ୍ଗସୁଖେନ ସୁଖିତସ୍ସ। ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତୀତି ସମନନ୍ତରମେୱ ଅରହତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ସୁଖାନଂ ଅଗ୍ଗନ୍ତି ଇଦଂ ମଗ୍ଗସୁଖଂ ସୁଖାନଂ ଉତ୍ତମଂ। ଯଥା ସଞ୍ଞିସ୍ସାତି ଇଧାପି ମଗ୍ଗସଞ୍ଞାୱ ଅଧିପ୍ପେତା। ଯଥା ଭୂତସ୍ସାତି ଯସ୍ମିଂ ଭୱେ ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଠିତସ୍ସ। ଅନନ୍ତରାତି ଅନନ୍ତରାଯେନ ଅରହତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ଭୱାନଂ ଅଗ୍ଗନ୍ତି ଅଯଂ ପଚ୍ଛିମୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଭୱାନଂ ଅଗ୍ଗଂ ନାମ। ଅଥ ୱା ଯଥା ଭୂତସ୍ସାତି ଯେହି ଖନ୍ଧେହି ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଭୂତସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନସ୍ସ। ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତୀତି ମଗ୍ଗାନନ୍ତରମେୱ ଫଲଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ଭୱାନଂ ଅଗ୍ଗନ୍ତି ଇଦଂ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ ଭୱାନଂ ଅଗ୍ଗଂ ନାମାତି।

ଆଘାତୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

(୧୮) ୩। ଉପାସକଵଗ୍ଗୋ

୧-୩। ସାରଜ୍ଜସୁତ୍ତାଦିଵଣ୍ଣନା

୧୭୧-୧୭୩। ତତିଯସ୍ସ ପଠମଦୁତିଯତତିଯେସୁ ଅଗାରିଯପଟିପତ୍ତି କଥିତା। ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିନୋପି ହୋନ୍ତୁ, ଵଟ୍ଟନ୍ତିଯେଵ।

୪। ଵେରସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୭୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଭଯାନୀତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସଭଯାନି। ଵେରାନୀତି ଅକୁସଲଵେରାନିପି ପୁଗ୍ଗଲଵେରାନିପି । ଚେତସିକନ୍ତି ଚିତ୍ତନିସ୍ସିତଂ। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି କାଯପସାଦଵତ୍ଥୁକଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ଦୋମନସ୍ସଵେଦନଂ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଵିରତିପହାନଂ କଥିତଂ।

୫। ଚଣ୍ଡାଲସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୭୫। ପଞ୍ଚମେ ଉପାସକପତିକୁଟ୍ଠୋତି ଉପାସକପଚ୍ଛିମକୋ। କୋତୂହଲମଙ୍ଗଲିକୋତି ‘‘ଇମିନା ଇଦଂ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ଏଵଂ ପଵତ୍ତତ୍ତା କୋତୂହଲସଙ୍ଖାତେନ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତମଙ୍ଗଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେତି ନୋ କମ୍ମନ୍ତି ମଙ୍ଗଲଂ ଓଲୋକେତି, କମ୍ମଂ ନ ଓଲୋକେତି। ଇତୋ ଚ ବହିଦ୍ଧାତି ଇମମ୍ହା ସାସନା ବହିଦ୍ଧା। ପୁବ୍ବକାରଂ କରୋତୀତି ଦାନାଦିକଂ କୁସଲକିଚ୍ଚଂ ପଠମତରଂ କରୋତି।

୬। ପୀତିସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୭୬। ଛଟ୍ଠେ କିନ୍ତି ମଯନ୍ତି କେନ ନାମ ଉପାଯେନ ମଯଂ। ପଵିଵେକଂ ପୀତିନ୍ତି ପଠମଦୁତିଯଜ୍ଝାନାନି ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକପୀତିଂ। କାମୂପସଂହିତନ୍ତି କାମନିସ୍ସିତଂ ଦୁଵିଧେ କାମେ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଂ। ଅକୁସଲୂପସଂହିତନ୍ତି ‘‘ମିଗସୂକରାଦଯୋ ଵିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ’’ତି ସରଂ ଖିପିତ୍ଵା ତସ୍ମିଂ ଵିରଦ୍ଧେ ‘‘ଵିରଦ୍ଧଂ ମଯା’’ତି ଏଵଂ ଅକୁସଲେ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଂ। ତାଦିସେସୁ ପନ ଠାନେସୁ ଅଵିରଜ୍ଝନ୍ତସ୍ସ ‘‘ସୁଟ୍ଠୁ ମେ ଵିଦ୍ଧଂ, ସୁଟ୍ଠୁ ମେ ପହଟ’’ନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଂ ଅକୁସଲୂପସଂହିତଂ ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ନାମ। ଦାନାଦିଉପକରଣାନଂ ଅସମ୍ପତ୍ତିଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ପନ କୁସଲୂପସଂହିତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

୭। ଵଣିଜ୍ଜାସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୭୭। ସତ୍ତମେ ଵଣିଜ୍ଜାତି ଵାଣିଜକମ୍ମାନି। ଉପାସକେନାତି ତିସରଣଗତେନ। ସତ୍ଥଵଣିଜ୍ଜାତି ଆଵୁଧଭଣ୍ଡଂ କାରେତ୍ଵା ତସ୍ସ ଵିକ୍କଯୋ। ସତ୍ତଵଣିଜ୍ଜାତି ମନୁସ୍ସଵିକ୍କଯୋ। ମଂସଵଣିଜ୍ଜାତି ସୂକରମିଗାଦଯୋ ପୋସେତ୍ଵା ତେସଂ ଵିକ୍କଯୋ। ମଜ୍ଜଵଣିଜ୍ଜାତି ଯଂକିଞ୍ଚି ମଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ଵା ତସ୍ସ ଵିକ୍କଯୋ। ଵିସଵଣିଜ୍ଜାତି ଵିସଂ କାରେତ୍ଵା ତସ୍ସ ଵିକ୍କଯୋ। ଇତି ସବ୍ବମ୍ପି ଇମଂ ଵଣିଜ୍ଜଂ ନେଵ ଅତ୍ତନା କାତୁଂ, ନ ପରେ ସମାଦପେତ୍ଵା କାରେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି।

୮। ରାଜସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୭୮। ଅଟ୍ଠମେ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୀତି ରଟ୍ଠମ୍ହା ପବ୍ବାଜେନ୍ତି। ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ଵା କରୋନ୍ତୀତି ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଯଥାଜ୍ଝାସଯଂ କରୋନ୍ତି। ତଥେଵ ପାପକମ୍ମଂ ପଵେଦେନ୍ତୀତି ଯଥା ତେନ କତଂ, ତଂ ତଥେଵ ଅଞ୍ଞେସଂ ଆରୋଚେନ୍ତି କଥେନ୍ତି।

୯। ଗିହିସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୭୯। ନଵମେ ସଂଵୁତକମ୍ମନ୍ତନ୍ତି ପିହିତକମ୍ମନ୍ତଂ। ଆଭିଚେତସିକାନନ୍ତି ଉତ୍ତମଚିତ୍ତନିସ୍ସିତାନଂ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖଵିହାରାନନ୍ତି ପଚ୍ଚକ୍ଖେଯେଵ ଧମ୍ମେ ପଵତ୍ତିକ୍ଖଣେ ସୁଖଵିହାରାନଂ। ଅରିଯକନ୍ତେହୀତି ଅରିଯାନଂ କନ୍ତେହି ମଗ୍ଗଫଲସୀଲେହି।

ଅରିଯଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯାତି ଏତ୍ଥ ଅରିଯଧମ୍ମୋତି ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି କଥିତାନି। ମେରଯଂ ଵାରୁଣିନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ମେରଯଂ ପଞ୍ଚଵିଧଞ୍ଚ ସୁରଂ। ଧମ୍ମଞ୍ଚାନୁଵିତକ୍କଯେତି ନଵଵିଧଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସତିଵସେନେଵ ଵିତକ୍କେଯ୍ଯ। ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜଂ ହିତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଂ ମେତ୍ତାଦିବ୍ରହ୍ମଵିହାରଚିତ୍ତଂ।

ଦେୱଲୋକାଯ ଭାୱଯେତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକତ୍ଥାଯ ଭାୱେନ୍ତୁ। ପୁଞ୍ଜଞ୍ଜତ୍ଥସ୍ସ ଜିଗୀସତୋତି ପୁଞ୍ଜଞ୍ଜେନ ଅତ୍ଥିକସ୍ସ ପୁଞ୍ଜଞ୍ଜଂ ଗୱେସନ୍ତସ୍ସ। ସନ୍ତେସୂତି ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧତଥାଗତସାୱକେସୁ। ୱିପୁଲା ହୋତି ଦକ୍ଖିଣାତି ଏୱଂ ଦିନ୍ନଦାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। ଅନୁପୁବ୍ବେନାତି ସୀଲପୂରଣାଦିନା ଅନୁକ୍କମେନ। ସେସଂ ତିକନିପାତେ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

୧୦। ଗୱେସୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୦। ଦସମେ ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସୀତି ମହାମଗ୍ଗେନେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ସାଲୱନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କିଞ୍ଚି ସୁକାରଣଂ ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବ''ନ୍ତି ଅଦ୍ଦସ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ଗୱେସିନା ଉପାସକେନ କତଂ ସୁକାରଣଂ। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଇଦଂ ସୁକାରଣଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅପାକଟଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ହନ୍ଦ ନଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପାକଟଂ କରୋମୀ''ତି ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଠିତୋୱ ସିତପାତୁକମ୍ମଂ ଅକାସି, ଅଗ୍ଗଗ୍ଗଦନ୍ତେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମନ୍ଦହସିତଂ ହସି । ଯଥା ହି ଲୋକିଯମନୁସ୍ସା ଉଦରଂ ପହରନ୍ତା ''କହଂ କହ''ନ୍ତି ହସନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧା। ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ହସିତଂ ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠାକାରମତ୍ତମେୱ ହୋତି।

ହସିତଞ୍ଚ ନାମେତଂ ତେରସହି ସୋମନସ୍ସସହଗତଚିତ୍ତେହି ହୋତି। ତତ୍ଥ ଲୋକିଯମହାଜନୋ ଅକୁସଲତୋ ଚତୂହି, କାମାୱଚରକୁସଲତୋ ଚତୂହୀତି ଅଟ୍ଠହି ଚିତ୍ତେହି ହସତି, ସେଖା ଅକୁସଲତୋ ଦିଟ୍ଠିଗତସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ଦ୍ୱେ ଅପନେତ୍ୱା ଛହି ଚିତ୍ତେହି ହସନ୍ତି, ଖୀଣାସୱା ଚତୂହି ସହେତୁକକିରିଯଚିତ୍ତେହି, ଏକେନ ଅହେତୁକକିରିଯଚିତ୍ତେନାତି ପଞ୍ଚହି ଚିତ୍ତେହି ହସନ୍ତି। ତେସୁପି ବଲୱାରମ୍ମଣେ ଆପାଥମାଗତେ ଦ୍ୱୀହି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେହି ହସନ୍ତି, ଦୁବ୍ବଲାରମ୍ମଣେ ଦୁହେତୁକଚିତ୍ତଦ୍ୱଯେନ ଚ ଅହେତୁକଚିତ୍ତେନ ଚାତି ତୀହି ଚିତ୍ତେହି ହସନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ କିରିଯାହେତୁକମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁସୋମନସ୍ସସହଗତଚିତ୍ତଂ ଭଗୱତୋ ପହଟ୍ଠାକାରମତ୍ତହସିତଂ ଉପ୍ପାଦେତି।

ତଂ ପନେତଂ ହସିତଂ ଏୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଥେରସ୍ସ ପାକଟଂ ଅହୋସି। କଥଂ? ତଥାରୂପେ ହି କାଲେ ତଥାଗତସ୍ସ ଚତୂହି ଦାଠାହି ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘମୁଖତୋ ସମୋସରିତା ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ୱିରୋଚମାନା ମହାତାଲକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣା ରସ୍ମିୱଟ୍ଟିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସିରୱରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଦାଠଗ୍ଗେସୁଯେୱ ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତି। ତେନ ସଞ୍ଞାଣେନ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛମାନୋପି ସିତପାତୁଭାୱଂ ଜାନାତି।

ଇଦ୍ଧନ୍ତି ସମିଦ୍ଧଂ। ଫୀତନ୍ତି ଅତିସମିଦ୍ଧଂ ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲଂ ୱିଯ। ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସନ୍ତି ଜନସମାକୁଲଂ। ସୀଲେସୁ ଅପରିପୂରକାରୀତି ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ଅସମତ୍ତକାରୀ। ପଟିଦେସିତାନୀତି ଉପାସକଭାୱଂ ପଟିଦେସିତାନି। ସମାଦପିତାନୀତି ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାପିତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଚ୍ଚେତଂ ସମସମନ୍ତି ଇତି ଏତଂ କାରଣଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ସମଭାୱେନେୱ ସମଂ, ନ ଏକଦେସେନ। ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ଅତିରେକନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ଇମେହି କିଞ୍ଚି ଅତିରେକଂ ନତ୍ଥି। ହନ୍ଦାତି ୱୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅତିରେକାଯାତି ୱିସେସକାରଣତ୍ଥାଯ ପଟିପଜ୍ଜାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିଂ ଧାରେଥାତି ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ସମତ୍ତକାରୀତି ଜାନାଥ। ଏତ୍ତାୱତା ତେନ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ନାମ ହୋନ୍ତି। କିମଙ୍ଗ ପନ ନ ମଯନ୍ତି ମଯଂ ପନ କେନେୱ କାରଣେନ ପରିପୂରକାରିନୋ ନ ଭୱିସ୍ସାମ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଉପାସକୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୯) ୪। ଅରଞ୍ଞୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆରଞ୍ଞିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୧। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପଠମେ ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତାତି ନେୱ ସମାଦାନଂ ଜାନାତି, ନ ଆନିସଂସଂ। ଅତ୍ତନୋ ପନ ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ଅଞ୍ଞାଣେନେୱ ଆରଞ୍ଞକୋ ହୋତି। ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋତି ''ଅରଞ୍ଞେ ମେ ୱିହରନ୍ତସ୍ସ 'ଅଯଂ ଆରଞ୍ଞକୋ'ତି ଚତୁପଚ୍ଚଯସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, 'ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଲଜ୍ଜୀ ପୱିୱିତ୍ତୋ'ତିଆଦୀହି ଚ ଗୁଣେହି ସମ୍ଭାୱେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଏୱଂ ପାପିକାଯ ଇଚ୍ଛାଯ ଠତ୍ୱା ତାଯ ଏୱ ଇଚ୍ଛାଯ ଅଭିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ଆରଞ୍ଞକୋ ହୋତି। ଉମ୍ମାଦୱସେନ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତୋ ପନ ଉମ୍ମାଦା ଚିତ୍ତକ୍ଖେପା ଆରଞ୍ଞକୋ ନାମ ହୋତି। ୱଣ୍ଣିତନ୍ତି ଇଦଂ ଆରଞ୍ଞକଙ୍ଗଂ ନାମ ବୁଦ୍ଧେହି ଚ ବୁଦ୍ଧସାୱକେହି ଚ ୱଣ୍ଣିତଂ ପସତ୍ଥନ୍ତି ଆରଞ୍ଞକୋ ହୋତି। ଇଦମତ୍ଥିତନ୍ତି ଇମାଯ କଲ୍ୟାଣାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ଅତ୍ଥୋ ଏତସ୍ସାତି ଇଦମତ୍ଥୀ, ଇଦମତ୍ଥିନୋ ଭାୱୋ ଇଦମତ୍ଥିତା। ତଂ ଇଦମତ୍ଥିତଂଯେୱ ନିସ୍ସାଯ, ନ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଲୋକାମିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଇତୋ ପରେସୁ ଚ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଅରଞ୍ଞୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

(୨୦) ୫। ବ୍ରାହ୍ମଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୋଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୧। ପଞ୍ଚମସ୍ସ ପଠମେ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମାତି ବ୍ରାହ୍ମଣସଭାୱା। ସୁନଖେସୂତି କୁକ୍କୁରେସୁ। ନେୱ କିଣନ୍ତି ନ ୱିକ୍କିଣନ୍ତୀତି ନ ଗଣ୍ହନ୍ତା କିଣନ୍ତି, ନ ଦଦନ୍ତା ୱିକ୍କିଣନ୍ତି। ସମ୍ପିୟେନେୱ ସଂୱାସଂ ସଂବନ୍ଧାୟ ସମ୍ପୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ପିୟୋ ପିୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୱେଣିୟା ବନ୍ଧନତ୍ଥଂ ସଂୱାସଂ ପୱତ୍ତୟନ୍ତି । ଉଦରାୱଦେହକନ୍ତି ଉଦରଂ ଅୱଦିହିତ୍ୱା ଉପଚିନିତ୍ୱା ପୂରେତ୍ୱା। ଅୱସେସଂ ଆଦାୟ ପକ୍କମନ୍ତୀତି ୟଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତଂ ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟମେୱ କଥିତଂ।

୨। ଦୋଣବ୍ରାହ୍ମଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୨। ଦୁତିୟେ ୱମ୍ପି ନୋତି ୱମ୍ପି ନୁ। ପୱତ୍ତାରୋତି ପୱତ୍ତୟିତାରୋ। ୟେସନ୍ତି ୟେସଂ ସନ୍ତକଂ। ମନ୍ତପଦନ୍ତି ୱେଦସଙ୍ଖାତଂ ମନ୍ତମେୱ। ଗୀତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକାଦୀହି ଦସହି ପୋରାଣକବ୍ରାହ୍ମଣେହି ସରସମ୍ପତ୍ତିୱସେନ ସଜ୍ଝାୟିତଂ। ପୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ୱୁତ୍ତଂ, ୱାଚିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମୀହିତନ୍ତି ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହଂ ରାସିକତଂ, ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଠପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦନୁଗାୟନ୍ତୀତି ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ତଂ ତେହି ପୁବ୍ବେହି ଗୀତଂ ଅନୁଗାୟନ୍ତି ଅନୁସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ତଦନୁଭାସନ୍ତୀତି ତଂ ଅନୁଭାସନ୍ତି। ଇଦଂ ପୁରିମସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତୀତି ତେହି ଭାସିତଂ ଅନୁଭାସନ୍ତି। ସଜ୍ଝାୟିତମନୁସଜ୍ଝାୟନ୍ତୀତି ତେହି ସଜ୍ଝାୟିତଂ ଅନୁସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ୱାଚିତମନୁୱାଚେନ୍ତୀତି ତେହି ଅଞ୍ଞେସଂ ୱାଚିତଂ ଅନୁୱାଚେନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥିଦନ୍ତି ତେ କତମେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠକୋତିଆଦୀନି ତେସଂ ନାମାନି। ତେ କିର ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେତ୍ୱା ପରୂପଘାତଂ ଅକତ୍ୱା କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାୱଚନେନ ସହ ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଗନ୍ଥେସୁଂ। ଅପରାପରେ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣା ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତୟୋ ୱେଦେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୱଚନେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଦ୍ଧେ ଅକଂସୁ। ତ୍ୟାସ୍ସୁ’ମେତି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସୂତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଇମେ ପଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମନ୍ତେ ଅଧୀୟମାନୋତି ୱେଦେ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ। ଆଚରିୟଧନନ୍ତି ଆଚରିୟଦକ୍ଖିଣଂ ଆଚରିୟଭାଗଂ। ନ ଇସ୍ସତ୍ଥେନାତି ନ ୟୋଧାଜୀୱକମ୍ମେନ ଉପ୍ପାଦେତି। ନ ରାଜପୋରିସେନାତି ନ ରାଜୁପଟ୍ଠାକଭାୱେନ। କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟାତି ସୁଦ୍ଧାୟ ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ ଏୱ। କପାଲଂଅନତିମଞ୍ଞମାନୋତି ତଂ ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଅନତିମଞ୍ଞମାନୋ। ସୋ ହି ପୁଣ୍ଣପତ୍ତଂ ଆଦାୟ ସୀସଂ ନ୍ହାତୋ କୁଲଦ୍ୱାରେସୁ ଠତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିଂ, ମନ୍ତାପି ମେ ଗହିତା, ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଚରିୟଧନଂ ଦସ୍ସାମି, ଧନଂ ମେ ଦେଥା’’ତି ୟାଚତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ୟଥାସତ୍ତି ୟଥାବଲଂ ଅଟ୍ଠପି ସୋଳସପି ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ଦେନ୍ତି। ଏୱଂ ସକଲଗାମଂ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଧନଂ ଆଚରିୟସ୍ସ ନିୟ୍ୟାଦେତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଖୋ ଦୋଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମସମୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମସମୋ ନାମ ହୋତି।

ନେୱକୟେନ ନ ୱିକ୍କୟେନାତି ନେୱ ଅତ୍ତନା କୟଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ନ ପରେନ ୱିକ୍କୟଂ କତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ। ଉଦକୂପସ୍ସଟ୍ଠନ୍ତି ଉଦକେନ ଉପସ୍ସଟ୍ଠଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ। ସୋ ହି ୟସ୍ମିଂ କୁଲେ ୱୟପ୍ପତ୍ତା ଦାରିକା ଅତ୍ଥି, ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ତିଟ୍ଠତି। ‘‘କସ୍ମା ଠିତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦେମି, ତୁମ୍ହେ ମୟ୍ହଂ ଦାରିକଂ ଦେଥା’’ତି ୱଦତି। ତେ ଦାରିକଂ ଆନେତ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ସୋ ତଂ ଉଦକୂପସ୍ସଟ୍ଠଂ ଭରିୟଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଅତିମୀଳ୍ହଜୋତି ଅତିମୀଳ୍ହେ ମହାଗୂଥରାସିମ୍ହି ଜାତୋ। ତସ୍ସ ସାତି ତସ୍ସ ଏସା। ନ ଦୱତ୍ଥାତି ନ କୀଳନତ୍ଥା। ନ ରତତ୍ଥାତି ନ କାମରତିଅତ୍ଥା। ମେଥୁନଂଉପ୍ପାଦେତ୍ୱାତି ଧୀତରଂ ୱା ପୁତ୍ତଂ ୱା ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ପୱେଣି ଘଟୀୟିସ୍ସତୀ’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜତି। ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେୱ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦେୱସମୋ ହୋତୀତି ଦିବ୍ବୱିହାରେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଦେୱସମୋ ନାମ ହୋତି।

ତମେୱ ପୁତ୍ତସ୍ସାଦଂ ନିକାମୟମାନୋତି ୟ୍ୱାସ୍ସ ଧୀତରଂ ୱା ପୁତ୍ତଂ ୱା ଜାତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁତ୍ତପେମଂ ପୁତ୍ତସ୍ସାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ ଇଚ୍ଛମାନୋ। କୁଟୁମ୍ବଂ ଅଜ୍ଝାୱସତୀତି କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବମଜ୍ଝେ ୱସତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

୩। ସଙ୍ଗାରୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୩। ତତିୟେ ପଗେୱାତି ପଠମଞ୍ଞେୱ। କାମରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତେନାତି କାମରାଗଗ୍ଗହିତେନ। କାମରାଗପରେତେନାତି କାମରାଗାନୁଗତେନ।

ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ତିୱିଧଂ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିସ୍ସରଣଂ, ତଦଙ୍ଗନିସ୍ସରଣଂ, ସମୁଚ୍ଛେଦନିସ୍ସରଣନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅସୁଭେ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିସ୍ସରଣଂ ନାମ, ୱିପସ୍ସନା ତଦଙ୍ଗନିସ୍ସରଣଂ ନାମ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ସମୁଚ୍ଛେଦନିସ୍ସରଣଂ ନାମ। ତଂ ତିୱିଧମ୍ପି ନପ୍ପଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପୀତିଆଦୀସୁ ଅରହତ୍ତସଙ୍ଖାତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ତତ୍ଥୋ ନାମ, ପଚ୍ଚଯଦାଯକାନଂ ଅତ୍ଥୋ ପରତ୍ଥୋ ନାମ, ସ୍ୱେୱ ଦୁୱିଧୋ ଉଭଯତ୍ଥୋ ନାମ। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ବ୍ଯାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣନ୍ତିଆଦୀସୁ ହି ଦ୍ୱେୱ ନିସ୍ସରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ସମୁଚ୍ଛେଦନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ବ୍ଯାପାଦସ୍ସ ତାୱ ମେତ୍ତାଯ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିସ୍ସରଣଂ ନାମ, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ସମୁଚ୍ଛେଦନିସ୍ସରଣଂ, ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଆଲୋକସଞ୍ଞା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିସ୍ସରଣଂ , ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ସମୁଚ୍ଛେଦନିସ୍ସରଣଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଯୋ କୋଚି ସମଥୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିସ୍ସରଣଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପନେତ୍ଥ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ସମୁଚ୍ଛେଦନିସ୍ସରଣଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିସ୍ସରଣଂ, ପଠମମଗ୍ଗୋ ସମୁଚ୍ଛେଦନିସ୍ସରଣଂ।

ଯା ପନେତ୍ଥ ସେଯ୍ଯଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ସଂସଟ୍ଠୋ ଲାଖାଯ ୱାତିଆଦିକା ଉପମା ୱୁତ୍ତା, ତାସୁ ଉଦପତ୍ତୋତି ଉଦକଭରିତା ପାତି। ସଂସଟ୍ଠୋତି ୱଣ୍ଣଭେଦକରଣୱସେନ ସଂସଟ୍ଠୋ। ଉକ୍କୁଥିତୋତି କୁଥିତୋ। ଉସ୍ସଦକଜାତୋତି ଉସୁମକଜାତୋ। ସେୱାଲପଣକପରିଯୋନଦ୍ଧୋତି ତିଲବୀଜକାଦିଭେଦେନ ସେୱାଲେନ ୱା ନୀଲମଣ୍ଡୂକପିଟ୍ଠିୱଣ୍ଣେନ ୱା ଉଦକପିଟ୍ଠିଂ ଛାଦେତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେନ ପଣକେନ ପରିଯୋନଦ୍ଧୋ। ୱାତେରିତୋତି ୱାତେନ ଏରିତୋ କମ୍ପିତୋ। ଆୱିଲୋତି ଅପ୍ପସନ୍ନୋ। ଲୁଳିତୋତି ଅସନ୍ନିସିନ୍ନୋ। କଲଲୀଭୂତୋତି କଦ୍ଦମୀଭୂତୋ। ଅନ୍ଧକାରେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋତି କୋଟ୍ଠକନ୍ତରାଦିଭେଦେ ଅନାଲୋକଟ୍ଠାନେ ଠପିତୋ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଭଗୱା ତୀହି ଭୱେହି ଦେସନଂ ନିୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ନିଟ୍ଠପେସି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ସରଣମତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋତି।

୪। କାରଣପାଲୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୪। ଚତୁତ୍ଥେ କାରଣପାଲୀତି ପାଲୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ, ରାଜକୁଲାନଂ ପନ କମ୍ମନ୍ତେ କାରେତୀତି କାରଣପାଲୀ ନାମ ଜାତୋ। କମ୍ମନ୍ତଂକାରେତୀତି ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଦ୍ୱାରଟ୍ଟାଲକପାକାରେ ଅକତେ କାରେତି, ଜିଣ୍ଣେ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତି। ପିଙ୍ଗିଯାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଅରିଯସାୱକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ। ସୋ କିର ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ନଗରଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦେୱସିକଂ ୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂ ସୋ ଏୱଂ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଏତଦୱୋଚାତି ''ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଞ୍ଞୱା ଞାଣୁତ୍ତରୋ, କହଂ ନୁ ଖୋ ପାତୋୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ''ହନ୍ଦ କୁତୋ ନୂ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ।

ତତ୍ଥ ଦିୱା ଦିୱସ୍ସାତି ଦିୱସସ୍ସାପି ଦିୱା, ମଜ୍ଝନ୍ହିକକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ପଣ୍ଡିତୋ ମଞ୍ଞେତି ଭୱଂ ପିଙ୍ଗିଯାନୀ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପଣ୍ଡିତୋତି ମଞ୍ଞତି, ଉଦାହୁ ନୋତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। କୋ ଚାହଂ, ଭୋତି, ଭୋ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ଯତ୍ତିଯଜାନନେ ଅହଂ କୋ ନାମ? କୋ ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ଯତ୍ତିଯଂ ଜାନିସ୍ସାମୀତି କୁତୋ ଚାହଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ଯତ୍ତିଯଂ ଜାନିସ୍ସାମି, କେନ ନାମ କାରଣେନ ଜାନିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ସବ୍ବଥାପି ଅତ୍ତନୋ ଅଜାନନଭାୱଂ ଦୀପେତି। ସୋପି ନୂନସ୍ସ ତାଦିସୋୱାତି ଯୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ଯତ୍ତିଯଂ ଜାନେଯ୍ଯ, ସୋପି ନୂନ ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ତାଦିସୋ ବୁଦ୍ଧୋଯେୱ ଭୱେଯ୍ଯ। ସିନେରୁଂ ୱା ହି ପଥୱିଂ ୱା ଆକାସଂ ୱା ପମେତୁକାମେନ ତପ୍ପମାଣୋ ଦଣ୍ଡୋ ୱା ରଜ୍ଜୁ ୱା ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞଂ ଜାନନ୍ତେନପି ତସ୍ସ ଞାଣସଦିସମେୱ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ଆଦରୱସେନ ପନେତ୍ଥ ଆମେଡିତଂ କତଂ। ଉଳାରାଯାତି ଉତ୍ତମାଯ ସେଟ୍ଠାଯ। କୋ ଚାହଂ, ଭୋତି, ଭୋ, ଅହଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପସଂସନେ କୋ ନାମ। କୋ ଚ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପସଂସିସ୍ସାମୀତି କେନ କାରଣେନ ପସଂସିସ୍ସାମି।

ପସତ୍ଥପ୍ପସତ୍ଥୋତି ସବ୍ବଗୁଣାନଂ ଉପରି ଚରେହି ସବ୍ବଲୋକପସତ୍ଥେହି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେହେୱ ପସତ୍ଥୋ, ନ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞେହି ପସଂସନକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି। ଯଥା ହି ଚମ୍ପକପୁପ୍ଫଂ ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲଂ ୱା ପଦୁମଂ ୱା ଲୋହିତଚନ୍ଦନଂ ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧସିରିଯାୱ ପାସାଦିକଞ୍ଚେୱ ସୁଗନ୍ଧଞ୍ଚ, ନ ତସ୍ସ ଆଗନ୍ତୁକେହି ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧେହି ଥୋମନକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି। ଯଥା ଚ ମଣିରତନଂ ୱା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଲୋକେନେୱ ଓଭାସତି, ନ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞେନ ଓଭାସନକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ଏୱଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସବ୍ବଲୋକପସତ୍ଥେହି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେହେୱ ପସତ୍ଥୋ ଥୋମିତୋ, ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ସେଟ୍ଠତଂ ପାପିତୋ। ନ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞେନ ପସଂସନକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି।

ପସତ୍ଥେହି ୱା ପସତ୍ଥୋତିପି ପସତ୍ଥପ୍ପସତ୍ଥୋ। କେ ପନ ପସତ୍ଥା ନାମ? ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ କାସିକୋସଲୱାସିକେହି ପସତ୍ଥୋ, ବିମ୍ବିସାରୋ

ଅଙ୍ଗମଗଧୱାସୀହି, ୱେସାଲିକା ଲିଚ୍ଛୱୀ ୱଜ୍ଜିତଟ୍ଟୱାସୀହି ପସନ୍ନା, ପାୱେଯ୍ୟକା ମଲ୍ଲା କୋସିନାରକା ମଲ୍ଲା ଅଞ୍ଞେପି ତେ ତେ ଖତ୍ତିଯା ତେହି ତେହି ଜାନପଦେହି ପସନ୍ନା, ଚଙ୍କିଆଦଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣେହି, ଅନାଥପିଣ୍ଡିକାଦଯୋ ଉପାସକା ଉପାସକଗଣେହି, ୱିସାଖାଆଦିକା ଉପାସିକା ଅନେକସତାହି ଉପାସିକାହି, ସକୁଲୁଦାଯିଆଦଯୋ ପରିବ୍ବାଜକା ଅନେକେହି ପରିବ୍ବାଜକସତେହି, ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣତ୍ଥେରିଆଦିକା ମହାସାୱିକା ଅନେକେହି ଭିକ୍ଖୁନିସତେହି, ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରାଦଯୋ ମହାଥେରା ଅନେକସତେହି ଭିକ୍ଖୂହି, ସକ୍କାଦଯୋ ଦେୱା ଅନେକସହସ୍ସେହି ଦେୱେହି, ମହାବ୍ରହ୍ମାଦଯୋ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଅନେକସହସ୍ସେହି ବ୍ରହ୍ମେହି ପସନ୍ନା। ତେ ସବ୍ବେପି ଦସବଲଂ ଥୋମେନ୍ତି ୱଣ୍ଣେନ୍ତି ପସଂସନ୍ତୀତି ଭଗୱା ''ପସତ୍ଥପ୍ପସତ୍ଥୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅତ୍ଥୱସନ୍ତି ଅତ୍ଥାନିସଂସଂ।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ପସାଦକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ, ପୁରିସୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗରସପରିତିତ୍ତୋତି ଭୋଜନରସେସୁ ପାଯାସୋ ସ୍ନେହରସେସୁ ଗୋସପ୍ପି, କସାୱରସେସୁ ଖୁଦ୍ଦକମଧୁ ଅନେଳଅକଂ, ମଧୁରରସେସୁ ସକ୍କରାତି ଏୱମାଦଯୋ ଅଗ୍ଗରସା ନାମ। ତେସୁ ଯେନ କେନଚି ପରିତିତ୍ତୋ ଆକଣ୍ଠପ୍ପମାଣଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅଞ୍ଞେସଂ ହୀନାନନ୍ତି ଅଗ୍ଗରସେହି ଅଞ୍ଞେସଂ ହୀନରସାନଂ। ସୁତ୍ତସୋତି ସୁତ୍ତତୋ, ସୁତ୍ତଭାୱେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତୋ ତତୋତି ସୁତ୍ତାଦୀସୁ ତତୋ ତତୋ। ଅଞ୍ଞେସଂ ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣପ୍ପୱାଦାନନ୍ତି ଯେ ଅଞ୍ଞେସଂ ପୁଥୂନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଲଦ୍ଧିସଙ୍ଖାତପ୍ପୱାଦା, ତେସଂ। ନ ପିହେତୀତି ନ ପତ୍ଥେତି, ତେ କଥିଯମାନେ ସୋତୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛତି। ଜିଘଚ୍ଛାଦୁବ୍ବଲ୍ଯପରେତୋତି ଜିଘଚ୍ଛାଯ ଚେୱ ଦୁବ୍ବଲଭାୱେନ ଚ ଅନୁଗତୋ। ମଧୁପିଣ୍ଡିକନ୍ତି ସାଲିପିଟ୍ଠଂ ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚତୁମଧୁରେନ ଯୋଜେତ୍ୱା କତଂ ବଦ୍ଧସତ୍ତୁପିଣ୍ଡିକଂ, ମଧୁରପୂୱମେୱ ୱା। ଅଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି ଲଭେଯ୍ୟ। ଅସେଚନକନ୍ତି ମଧୁରଭାୱକରଣତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞେନ ରସେନ ଅନାସିତ୍ତକଂ ଓଜୱନ୍ତଂ ପଣୀତରସଂ।

ହରିଚନ୍ଦନସ୍ସାତି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଚନ୍ଦନସ୍ସ। ଲୋହିତଚନ୍ଦନସ୍ସାତି ରତ୍ତୱଣ୍ଣଚନ୍ଦନସ୍ସ। ସୁରଭିଗନ୍ଧନ୍ତି ସୁଗନ୍ଧଂ। ଦରଥାଦଯୋ ୱଟ୍ଟଦରଥା, ୱଟ୍ଟକିଲମଥା, ୱଟ୍ଟପରିଳାହା ଏୱ। ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ଉଦାହାରଂ ଉଦାହରି। ଯଥା ହି ଯଂ ତେଲଂ ମାନଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ୱିସ୍ସନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଅୱସେକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଞ୍ଚ ଜଲଂ ତଳାକଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଓଘୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱମେୱଂ ଯଂ ପୀତିୱଚନଂ ହଦଯଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଧିକଂ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଅସଣ୍ଠହିତ୍ୱା ବହି ନିକ୍ଖମତି, ତଂ ଉଦାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱରୂପଂ ପୀତିମଯୱଚନଂ ନିଚ୍ଛାରେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫। ପିଙ୍ଗିଯାନୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୫। ପଞ୍ଚମେ ନୀଲାତି ଇଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକଂ। ନୀଲୱଣ୍ଣାତିଆଦି ତସ୍ସେୱ ୱିଭାଗଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ନ ତେସଂ ପକତିୱଣ୍ଣୋ ନୀଲୋ, ନୀଲୱିଲେପନୱିଲିତ୍ତତ୍ତା ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନୀଲୱତ୍ଥାତି ପଟଦୁକୂଲକୋସେଯ୍ୟାଦୀନିପି ତେସଂ ନୀଲାନେୱ ହୋନ୍ତି। ନୀଲାଲଙ୍କାରାତି ନୀଲମଣୀହି ନୀଲପୁପ୍ଫେହି ଅଲଙ୍କତା, ତେସଂ ହତ୍ଥାଲଙ୍କାର-ଅସ୍ସାଲଙ୍କାର-ରଥାଲଙ୍କାର-ସାଣିୱିତାନକଞ୍ଚୁକାପି ସବ୍ବେ ନୀଲାଯେୱ ହୋନ୍ତି। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପଦୁମଂଯଥାତି ଯଥା ସତପତ୍ତଂ ରତ୍ତପଦୁମଂ। କୋକନଦନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପାତୋତି ପଗେୱ ସୁରିଯୁଗ୍ଗମନକାଲେ । ସିଯାତି ଭୱେଯ୍ୟ। ଅୱୀତଗନ୍ଧନ୍ତି ଅୱିଗତଗନ୍ଧଂ। ଅଙ୍ଗୀରସନ୍ତି ଭଗୱତୋ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗେହି ରସ୍ମିଯୋ ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅଙ୍ଗୀରସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତପନ୍ତମାଦିଚ୍ଚମିୱନ୍ତଲିକ୍ଖେତି ଦ୍ୱିସହସ୍ସଦୀପପରିୱାରେସୁ ଚତୂସୁ ମହାଦୀପେସୁ ଆଲୋକକରଣୱସେନ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ତପନ୍ତଂ ଆଦିଚ୍ଚଂ ୱିଯ ୱିରୋଚମାନଂ। ଅଙ୍ଗୀରସଂ ପସ୍ସାତି ଅତ୍ତାନମେୱ ୱା ମହାଜନଂ ୱା ସନ୍ଧାଯ ଏୱଂ ୱଦତି।

୬। ମହାସୁପିନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୬। ଛଟ୍ଠେ ମହାସୁପିନାତି ମହନ୍ତେହି ପୁରିସେହି ପସ୍ସିତବ୍ବତୋ ମହନ୍ତାନଞ୍ଚ ଅତ୍ଥାନଂ ନିମିତ୍ତଭାୱତୋ ମହାସୁପିନା। ପାତୁରହେସୁନ୍ତି ପାକଟା ଅହେସୁଂ। ତତ୍ଥ ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଚତୂହି କାରଣେହି ପସ୍ସତି ଧାତୁକ୍ଖୋଭତୋ ୱା ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବତୋ ୱା ଦେୱତୋପସଂହାରତୋ ୱା ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତତୋ ୱାତି।

ତତ୍ଥ ପିତ୍ତାଦୀନଂ ଖୋଭକରଣପଚ୍ଚଯପ୍ପଯୋଗେନ ଖୁଭିତଧାତୁକୋ ଧାତୁକ୍ଖୋଭତୋ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି। ପସ୍ସନ୍ତୋ ଚ ନାନାୱିଧଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି ପବ୍ବତା ପତନ୍ତୋ ୱିଯ, ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ, ୱାଳମିଗହତ୍ଥିଚୋରାଦୀହି ଅନୁବଦ୍ଧୋ ୱିଯ ଚ। ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେ ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବଂ ଆରମ୍ମଣଂ ପସ୍ସତି। ଦେୱତୋପସଂହାରତୋ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଦେୱତା ଅତ୍ଥକାମତାଯ ୱା ଅନତ୍ଥକାମତାଯ ୱା ଅତ୍ଥାଯ ୱା ଅନତ୍ଥାଯ ୱା ନାନାୱିଧାନି ଆରମ୍ମଣାନି ଉପସଂହରନ୍ତି। ସୋ ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ଆନୁଭାୱେନ ତାନି ଆରମ୍ମଣାନି ପସ୍ସତି। ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାପୁଞ୍ଞୱସେନ

ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁକାମସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱା ଅନତ୍ଥସ୍ସ ୱା ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଭୂତଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି ବୋଧିସତ୍ତମାତା ୱିଯ ପୁତ୍ତପଟିଲାଭନିମିତ୍ତଂ, କୋସଲରାଜା ୱିଯ ସୋଳସ ସୁପିନେ, ଅଯମେୱ ଭଗୱା ବୋଧିସତ୍ତଭୂତୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ମହାସୁପିନେ ୱିଯ ଚାତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ଧାତୁକ୍ଖୋଭତୋ ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବତୋ ଚ ସୁପିନେ ପସ୍ସତି, ନ ତଂ ସଚ୍ଚଂ ହୋତି। ଯଂ ଦେୱତୋପସଂହାରତୋ ପସ୍ସତି, ତଂ ସଚ୍ଚଂ ୱା ହୋତି ଅଲିକଂ ୱା। କୁଦ୍ଧା ହି ଦେୱତା ଉପାଯେନ ୱିନାସେତୁକାମା ୱିପରୀତମ୍ପି କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଯଂ ପନ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତତୋ ପସ୍ସତି, ତଂ ଏକନ୍ତଂ ସଚ୍ଚମେୱ ହୋତି। ଏତେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମୂଲକାରଣାନଂ ସଂସଗ୍ଗଭେଦତୋପି ସୁପିନଭେଦୋ ହୋତିଯେୱ।

ତଂ ପନେତଂ ଚତୁବ୍ବିଧମ୍ପି ସୁପିନଂ ସେଖପୁଥୁଜ୍ଜନାୱ ପସ୍ସନ୍ତି ଅପ୍ପହୀନୱିପଲ୍ଲାସତ୍ତା, ଅସେଖା ନ ପସ୍ସନ୍ତି ପହୀନୱିପଲ୍ଲାସତ୍ତା। କିଂ ପନେତଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁତ୍ତୋ ପସ୍ସତି ପଟିବୁଦ୍ଧୋ, ଉଦାହୁ ନେୱ ସୁତ୍ତୋ ନ ପଟିବୁଦ୍ଧୋତି? କିଞ୍ଚେତ୍ଥ ଯଦି ତାୱ ସୁତ୍ତୋ ପସ୍ସତି, ଅଭିଧମ୍ମୱିରୋଧୋ ଆପଜ୍ଜତି। ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତେନ ହି ସୁପତି, ତଂ ରୂପନିମିତ୍ତାଦିଆରମ୍ମଣଂ ରାଗାଦିସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ୱା ନ ହୋତି। ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଚ ଈଦିସାନି ଚିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପସ୍ସତି, ୱିନଯୱିରୋଧୋ ଆପଜ୍ଜତି। ଯଞ୍ହି ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପସ୍ସତି, ତଂ ସବ୍ବୋହାରିକଚିତ୍ତେନ ପସ୍ସତି। ସବ୍ବୋହାରିକଚିତ୍ତେନ ଚ କତେ ୱୀତିକ୍କମେ ଅନାପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତେନ ପନ କତେପି ୱୀତିକ୍କମେ ଏକନ୍ତଂ ଅନାପତ୍ତି ଏୱ। ଅଥ ନେୱ ସୁତ୍ତୋ ନ ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପସ୍ସତି, ନ ନାମ ପସ୍ସତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ସୁପିନସ୍ସ ଅଭାୱୋ ଚ ଆପଜ୍ଜତି? ନ ଅଭାୱୋ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା କପିମିଦ୍ଧପରେତୋ ପସ୍ସତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘କପିମିଦ୍ଧପରେତୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୁପିନଂ ପସ୍ସତୀ’’ତି।

କପିମିଦ୍ଧପରେତୋତି ମକ୍କଟନିଦ୍ଦାଯ ଯୁତ୍ତୋ। ଯଥା ହି ମକ୍କଟସ୍ସ ନିଦ୍ଦା ଲହୁପରିୱତ୍ତା ହୋତି, ଏୱଂ ଯା ନିଦ୍ଦା ପୁନପ୍ପୁନଂ କୁସଲାଦିଚିତ୍ତୱୋକିଣ୍ଣତ୍ତା ଲହୁପରିୱତ୍ତା, ଯସ୍ସା ପୱତ୍ତିଯଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୱଙ୍ଗତୋ ଉତ୍ତରଣଂ ହୋତି, ତାଯ ଯୁତ୍ତୋ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି। ତେନାଯଂ ସୁପିନୋ କୁସଲୋପି ହୋତି ଅକୁସଲୋପି ଅବ୍ୟାକତୋପି। ତତ୍ଥ ସୁପିନନ୍ତେ ଚେତିଯୱନ୍ଦନଧମ୍ମସ୍ସୱନଧମ୍ମଦେସନାଦୀନି କରୋନ୍ତସ୍ସ କୁସଲୋ, ପାଣାତିପାତାଦୀନି କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅକୁସଲୋ, ଦ୍ୱୀହି ଅନ୍ତେହି ମୁତ୍ତୋ ଆୱଜ୍ଜନତଦାରମ୍ମଣକ୍ଖଣେ ଅବ୍ୟାକତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସ୍ୱାଯଂ ଦୁବ୍ବଲୱତ୍ଥୁକତ୍ତା ଚେତନାଯ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଆକଡ୍ଢିତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ। ପୱତ୍ତେ ପନ ଅଞ୍ଞେହି କୁସଲାକୁସଲେହି ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତୋ ୱିପାକଂ ଦେତି। କିଞ୍ଚାପି ୱିପାକଂ ଦେତି, ଅଥ ଖୋ ଅୱିସଯେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅବ୍ବୋହାରିକାୱ ସୁପିନନ୍ତଚେତନା। ସୋ ପନେସ ସୁପିନୋ କାଲୱସେନପି ଦିୱା ତାୱ ଦିଟ୍ଠୋ ନ ସମେତି, ତଥା ପଠମଯାମେ ମଜ୍ଝିମଯାମେ ପଚ୍ଛିମଯାମେ ଚ। ବଲୱପଚ୍ଚୂସେ ପନ ଅସିତପୀତଖାଯିତେ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ଗତେ କାଯସ୍ମିଂ ଓଜାଯ ପତିଟ୍ଠିତାଯ ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛମାନେୱ ଦିଟ୍ଠୋ ସୁପିନୋ ସମେତି। ଇଟ୍ଠନିମିତ୍ତଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇଟ୍ଠଂ ପଟିଲଭତି, ଅନିଟ୍ଠନିମିତ୍ତଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନିଟ୍ଠଂ।

ଇମେ ପନ ପଞ୍ଚ ମହାସୁପିନେ ନେୱ ଲୋକିଯମହାଜନୋ ପସ୍ସତି, ନ ମହାରାଜାନୋ, ନ ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜାନୋ, ନ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ନ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା, ନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ଏକୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତୋଯେୱ ପସ୍ସତି। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ କଦା ଇମେ ସୁପିନେ ପସ୍ସୀତି? ‘‘ସ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ ପକ୍ଖସ୍ସ ରତ୍ତିୱିଭାଯନକାଲେ ପସ୍ସି। ତେରସିଯନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତିଯେୱ। ସୋ ଇମେ ସୁପିନେ ଦିସ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସଚେ ମଯା କପିଲୱତ୍ଥୁନଗରେ ଇମେ ସୁପିନା ଦିଟ୍ଠା ଅସ୍ସୁ, ପିତୁ ମହାରାଜସ୍ସ କଥେଯ୍ୟଂ। ସଚେ ପନ ମେ ମାତା ଜୀୱେଯ୍ୟ, ତସ୍ସା କଥେଯ୍ୟଂ। ଇମସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ଠାନେ ଇମେସଂ ପଟିଗ୍ଗାହକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅହମେୱ ପଟିଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତତୋ ‘‘ଇଦଂ ଇମସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ଇଦଂ ଇମସ୍ସା’’ତି ସଯମେୱ ସୁପିନେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଉରୁୱେଲଗାମେ ସୁଜାତାଯ ଦିନ୍ନଂ ପାଯାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଆରୁଯ୍ହ ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ମକୁଲବୁଦ୍ଧକାଲେ ଦିଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚ ମହାସୁପିନେ ୱିତ୍ଥାରେତୁଂ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ ମହାପଥୱୀତି ଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତା ମହାପଥୱୀ। ମହାସଯନଂ ଅହୋସୀତି ସିରିସଯନଂ ଅହୋସି। ଓହିତୋତି ଠପିତୋ। ସୋ ପନ ନ ଉଦକସ୍ମିଂଯେୱ ଠପିତୋ ଅହୋସି, ଅଥ ଖୋ ପାଚୀନସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଉପରୂପରିଭାଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାଚୀନଚକ୍କୱାଳମତ୍ଥକେ ଠପିତୋ ଅହୋସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଚ୍ଛିମେ ସମୁଦ୍ଦେ ଦକ୍ଖିଣେ ସମୁଦ୍ଦେତି ଏତେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତିରିଯା ନାମ ତିଣଜାତୀତି ଦବ୍ବତିଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ନାଭିଯା ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ନଭଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତା ଅହୋସୀତି ନଙ୍ଗଲମତ୍ତେନ ରତ୍ତଦଣ୍ଡେନ ନାଭିତୋ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ୱିଦତ୍ଥିମତ୍ତଂ ରତନମତ୍ତଂ ବ୍ୟାମମତ୍ତଂ ଯଟ୍ଠିମତ୍ତଂ ଗାୱୁତମତ୍ତଂ ଅଡ୍ଢଯୋଜନମତ୍ତଂ ଯୋଜନମତ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନେକଯୋଜନସହସ୍ସଂ ନଭଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତା ଅହୋସି। ପାଦେହି ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ୱାତି ଅଗ୍ଗନଖତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାଦେହି ଅଭିରୁହିତ୍ୱା। ନାନାୱଣ୍ଣାତି ଏକୋ ନୀଲୱଣ୍ଣୋ, ଏକୋ ପୀତୱଣ୍ଣୋ, ଏକୋ ଲୋହିତୱଣ୍ଣୋ, ଏକୋ ପଣ୍ଡୁପଲାସୱଣ୍ଣୋତି ଏୱଂ ନାନାୱଣ୍ଣା। ସେତାତି ପଣ୍ଡରା ପରିସୁଦ୍ଧା। ମହତୋ ମୀଳହପବ୍ବତସ୍ସାତି ତିଯୋଜନୁବ୍ବେଧସ୍ସ ଗୂଥପବ୍ବତସ୍ସ। ଉପରୂପରିଚଙ୍କମତୀତି ମତ୍ଥକମତ୍ଥକେ ଚଙ୍କମତି । ଦୀଘାଯୁକବୁଦ୍ଧା ପନ ତିଯୋଜନିକେ ମୀଳହପବ୍ବତେ ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ୱିଯ ହୋନ୍ତି।

ଏୱଂ ଏତ୍ତକେନ ଠାନେନ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସହ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ପଟିଲାଭଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ

ସବ୍ବଗୁଣଦାୟକତ୍ତା ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅନୁତ୍ତରା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧି ନାମ। ତସ୍ମା ଯଂ ସୋ ଚକ୍କୱାଳମହାପଥୱିଂ ସିରିସୟନଭୂତଂ ଅଦ୍ଦସ, ତଂ ବୁଦ୍ଧଭାୱସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଯଂ ହିମୱନ୍ତପବ୍ବତରାଜାନଂ ବିମ୍ବୋହନଂ ଅଦ୍ଦସ, ତଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣବିମ୍ବୋହନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଯଂ ଚତ୍ତାରୋ ହତ୍ଥପାଦେ ଚକ୍କୱାଳମତ୍ଥକେ ଠିତେ ଅଦ୍ଦସ, ତଂ ଧମ୍ମଚକ୍କସ୍ସ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିୟଭାୱେ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଯଂ ଅତ୍ତାନଂ ଉତ୍ତାନକଂ ନିପନ୍ନଂ ଅଦ୍ଦସ, ତଂ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ଅୱକୁଜ୍ଜାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଉତ୍ତାନମୁଖଭାୱସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଯଂ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିୟ ଅହୋସି, ତଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଯଂ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ଏକାଲୋକଂ ଅହୋସି, ତଂ ଅନାୱରଣଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ସେସଂ ପାଳିଇୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

୯। ୱସ୍ସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୯। ସତ୍ତମେ ନେମିତ୍ତାତି ନିମିତ୍ତପାଠକା। ତେଜୋଧାତୁ ପକୁପ୍ପତୀତି ମହାଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପାଣିନା ଉଦକଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱାତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନଂ ଉଦକଂ ତିୟୋଜନସତେନ ହତ୍ଥେନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା। ପମତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ କୀଳାୟ ପମତ୍ତା ହୋନ୍ତି ୱିପ୍ପୱୁଟ୍ଠସତିନୋ। ତେସଞ୍ହି ସକାୟ ରତିୟା ''ରମାମା''ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅକାଲେପି ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି, ତଦଭାୱେ ନ ୱସ୍ସତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ''ନ କାଲୱସ୍ସୀ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମନୱମାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୧୦। ନିସ୍ସାରଣୀୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୦। ଦସମେ ନିସ୍ସାରଣୀୟାତି ନିସ୍ସଟା ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତା। ଧାତୁୟୋତି ଅତ୍ତସୁଞ୍ଞସଭାୱା। କାମଂ ମନସିକରୋତୋତି କାମଂ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ, ଅସୁଭଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଅଗଦଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିସଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ୱିୟ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ କାମାଭିମୁଖଂ ଚିତ୍ତଂ ପେସେନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ନପ୍ପୱିସତି। ନପ୍ପସୀଦତୀତି ପସାଦଂ ନାପଜ୍ଜତି। ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତୀତି ନପ୍ପତିଟ୍ଠହତି। ନ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ନ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ଯଥା ପନ କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ୱା ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପଟିଲୀୟତି ପଟିକୁଟତି ପଟିୱଟ୍ଟତି ନ ସଂପସାରୀୟତି, ଏୱଂ ପଟିଲୀୟତି ନ ସଂପସାରୀୟତି। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଖୋ ପନାତି ଇଧ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ନାମ ଅସୁଭେସୁ ପଠମଜ୍ଝାନଂ, ତଦସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ତସ୍ସ ତଂ ଅସୁଭଜ୍ଝାନଚିତ୍ତଂ। ସୁଗତନ୍ତି ଗୋଚରେ ଗତତ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁ ଗତଂ। ସୁଭାୱିତନ୍ତି ଅହାନଭାଗିୟତ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁ ଭାୱିତଂ। ସୁୱୁଟ୍ଠିତନ୍ତି କାମତୋ ୱୁଟ୍ଠିତଂ। ସୁୱିମୁତ୍ତନ୍ତି କାମେହି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିମୁତ୍ତଂ। କାମପଚ୍ଚୟା ଆସୱା ନାମ କାମହେତୁକା ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା। ୱିଘାତାତି ଦୁକ୍ଖା। ପରିଳାହାତି କାମରାଗପରିଳାହା। ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିୟତୀତି ସୋ ତଂ କାମୱେଦନଂ ୱିଘାତପରିଳାହୱେଦନଞ୍ଚ ନ ୱେଦିୟତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଇଦଂ ଅସୁଭଜ୍ଝାନଂ କାମେହି ନିସ୍ସଟତ୍ତା କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଅକ୍ଖାତଂ। ଯୋ ପନ ତଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ତତିୟମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲେନ ନିବ୍ବାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ପୁନ କାମା ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ଜାନାତି। ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତନିସ୍ସରଣମେୱ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଦୁତିୟୱାରେ ମେତ୍ତାଝାନାନି ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ନାମ। ତତିୟୱାରେ କରୁଣାଝାନାନି ୱିହିଂସାୟ ନିସ୍ସରଣଂ ନାମ। ଚତୁତ୍ଥୱାରେ ଅରୂପଜ୍ଝାନାନି ରୂପାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ନାମ। ଅଚ୍ଚନ୍ତନିସ୍ସରଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ପଞ୍ଚମୱାରେ ସକ୍କାୟଂ ମନସିକରୋତୋତି ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକସ୍ସ ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାଭିମୁଖଂ ଚିତ୍ତଂ ପେସେନ୍ତସ୍ସ। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ସକ୍କାୟସ୍ସ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଇଦଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଚ ଫଲେନ ଚ ନିବ୍ବାନଂ ଦିସ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ''ପୁନ ସକ୍କାୟୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିଚିତ୍ତଂ ସକ୍କାୟସ୍ସ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଅକ୍ଖାତଂ। ଇଦାନି ଏୱଂ ସକ୍କାୟନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧଂ ପତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ତସ୍ସ କାମନନ୍ଦୀପି ନାନୁସେତୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନାନୁସେତୀତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଅନନୁସୟାତି ଅନିବ୍ବତ୍ତିୟା। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ଚତୁତ୍ଥପଣ୍ଣାସକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୫। ପଞ୍ଚମପଣ୍ଣାସକଂ

(୨୧) ୧। କିମିଲୱଗ୍ଗୋ

୧। କିମିଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୧। ପଞ୍ଚମସ୍ସ ପଠମେ କିମିଲାୟନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ନିଚୁଲୱନେତି ମୁଚଲିନ୍ଦୱନେ। ଏତଦୱୋଚାତି ଅୟଂ କିର ଥେରୋ ତସ୍ମିଂୟେୱ ନଗରେ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଲଭି। ସୋ ଅତ୍ତନା ନିୱୁଟ୍ଠଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ କସ୍ସପଦସବଲସ୍ସ ସାସନୋସକ୍କନକାଲେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚତୂସୁ ପରିସାସୁ ସାସନେ ଅଗାରୱଂ କରୋନ୍ତୀସୁ ନିସ୍ସେଣିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପବ୍ବତଂ ଆରୁୟ୍ହ ତତ୍ଥ ସମଣଧମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱୁଟ୍ଠଭାୱଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋ ‘‘ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏତଂ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ’’ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ।

ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସାତି ସତ୍ଥରି ଗାରୱଞ୍ଚେୱ ଜେଟ୍ଠକଭାୱଞ୍ଚ ଅନୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତତ୍ଥ ଚେତିୟଙ୍ଗଣାଦୀସୁ ଛତ୍ତଂ ଧାରେତ୍ୱା ଉପାହନା ଆରୁୟ୍ହ ୱିଚରନ୍ତୋ ନାନପ୍ପକାରଞ୍ଚ ନିରତ୍ଥକକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ନାମ। ଧମ୍ମସ୍ସୱନଗ୍ଗେ ପନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତୋ ଚେୱ ନାନପ୍ପକାରଞ୍ଚ ନିରତ୍ଥକକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ନାମ। ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ବାହାୱିକ୍ଖେପକଂ ନାନତ୍ତକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ଥେରନୱମଜ୍ଝିମେସୁ ଚ ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ନାମ। ସିକ୍ଖଂ ଅପରିପୂରେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାୟ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ନାମ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଲହଭଣ୍ଡନାଦୀନି କରୋନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ନାମ। ଦୁତିୟଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୩। ଅସ୍ସାଜାନୀୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୩-୨୦୪। ତତିୟେ ଅଜ୍ଜୱେନାତି ଉଜୁଭାୱେନ ଅୱଙ୍କଗମନେନ। ଜୱେନାତି ପଦଜୱେନ। ମଦ୍ଦୱେନାତି ସରୀରମୁଦୁତାୟ। ଖନ୍ତିୟାତି ଅଧିୱାସନକ୍ଖନ୍ତିୟା। ସୋରଚ୍ଚେନାତି ସୁଚିସୀଲତାୟ। ଭିକ୍ଖୁୱାରେ ଅଜ୍ଜୱନ୍ତି ଞାଣସ୍ସ ଉଜୁକଗମନଂ। ଜୱୋତି ସୂରଂ ହୁତ୍ୱା ଞାଣସ୍ସ ଗମନଭାୱୋ। ମଦ୍ଦୱନ୍ତି ସୀଲମଦ୍ଦୱଂ। ଖନ୍ତୀତି ଅଧିୱାସନକ୍ଖନ୍ତିୟେୱ। ସୋରଚ୍ଚଂ ସୁଚିସୀଲତାୟେୱ। ଚତୁତ୍ଥେ ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମିସ୍ସକାନି କଥିତାନି।

୫। ଚେତୋଖିଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୫। ପଞ୍ଚମେ ଚେତୋଖିଲାତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଥଦ୍ଧଭାୱା, କଚୱରଭାୱା, ଖାଣୁକଭାୱା। ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତୀତି ସତ୍ଥୁ ସରୀରେ ୱା ଗୁଣେ ୱା କଙ୍ଖତି। ସରୀରେ କଙ୍ଖମାନୋ ‘‘ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱରପୁରିସଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ନାମ ସରୀରଂ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି, ଗୁଣେ କଙ୍ଖମାନୋ ‘‘ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଜାନନସମତ୍ଥଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛତୀତି ୱିଚିନନ୍ତୋ କିଚ୍ଛତି, ଦୁକ୍ଖଂ ଆପଜ୍ଜତି, ୱିନିଚ୍ଛେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ନାଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ଏୱମେତନ୍ତି ଅଧିମୋକ୍ଖଂ ନ ପଟିଲଭତି। ନ ସମ୍ପସୀଦତୀତି ଗୁଣେସୁ ଓତରିତ୍ୱା ନିବ୍ବିଚିକିଚ୍ଛଭାୱେନ ପସୀଦିତୁଂ ଅନାୱିଲୋ ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଆତପ୍ପାୟାତି କିଲେସସନ୍ତାପକୱୀରିୟକରଣତ୍ଥାୟ। ଅନୁୟୋଗାୟାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ୟୋଗାୟ। ସାତଚ୍ଚାୟାତି ସତତକିରିୟାୟ। ପଧାନାୟାତି ପଦହନତ୍ଥାୟ। ଅୟଂ ପଠମୋ ଚେତୋଖିଲୋତି ଅୟଂ ସତ୍ଥରି ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଙ୍ଖାତୋ ପଠମୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଥଦ୍ଧଭାୱୋ ଏୱମେତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପହୀନୋ ହୋତି।

ଧମ୍ମେତି ପରିୟତ୍ତିଧମ୍ମେ ଚ ପଟିୱେଧଧମ୍ମେ ଚ। ପରିୟତ୍ତିଧମ୍ମେ କଙ୍ଖମାନୋ ‘‘ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଚତୁରାସୀତିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନୀତି ୱଦନ୍ତି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ପଟିୱେଧଧମ୍ମେ କଙ୍ଖମାନୋ ‘‘ୱିପସ୍ସନାନିସ୍ସନ୍ଦୋ ମଗ୍ଗୋ ନାମ, ମଗ୍ଗନିସ୍ସନ୍ଦଂ ଫଲଂ ନାମ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ନିବ୍ବାନଂ ନାମାତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ସଙ୍ଘେ କଙ୍ଖତୀତି ‘‘ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ’’ତିଆଦୀନଂ ପଦାନଂ ୱସେନ ‘‘ଏୱରୂପଂ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗଟ୍ଠା ଚତ୍ତାରୋ ଫଲଟ୍ଠାତି ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସମୂହଭୂତୋ ସଙ୍ଘୋ ନାମ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ସିକ୍ଖାୟ କଙ୍ଖମାନୋ ‘‘ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା ନାମ ଅଧିଚିତ୍ତଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା ନାମାତି ୱଦନ୍ତି, ସା ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋତି ଅୟଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୋପସଙ୍ଖାତୋ ପଞ୍ଚମୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଥଦ୍ଧଭାୱୋ କଚୱରଭାୱୋ ଖାଣୁକଭାୱୋ।

୬। ୱିନିବନ୍ଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୬। ଛଟ୍ଠେ ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧାତି ଚିତ୍ତଂ ୱିନିବନ୍ଧିତ୍ୱା ମୁଟ୍ଠିଯଂ କତ୍ୱା ୱିଯ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧା। କାମେତି ୱତ୍ଥୁକାମେପି କିଲେସକାମେପି। କାଯେତି ଅତ୍ତନୋ କାଯେ। ରୂପେତି ବହିଦ୍ଧାରୂପେ। ଯାୱଦତ୍ଥନ୍ତି ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛତି, ତତ୍ତକଂ। ଉଦରାୱଦେହକନ୍ତି ଉଦରପୂରଂ। ତଞ୍ହି ଉଦରଂ ଅୱଦେହନତୋ ଉଦରାୱଦେହକନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସେଯ୍ୟସୁଖନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠସୁଖଂ, ଉତୁସୁଖଂ ୱା। ପସ୍ସସୁଖନ୍ତି ଯଥା ସମ୍ପରିୱତ୍ତକଂ ସଯନ୍ତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସ ୱାମପସ୍ସାନଂ ସୁଖଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନସୁଖଂ। ମିଦ୍ଧସୁଖନ୍ତି ନିଦ୍ଦାସୁଖଂ। ଅନୁଯୁତ୍ତୋତି ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ପଣିଧାଯାତି ପତ୍ଥଯିତ୍ୱା। ସୀଲେନାତିଆଦୀସୁ ସୀଲନ୍ତି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। ୱତନ୍ତି ୱତସମାଦାନଂ। ତପୋତି ତପଚରଣଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ମେଥୁନୱିରତି। ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମୀତି ମହେସକ୍ଖଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି। ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱାତି ଅପ୍ପେସକ୍ଖଦେୱେସୁ ୱା ଅଞ୍ଞତରୋତି।

୭-୮। ଯାଗୁସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୦୭-୨୦୮। ସତ୍ତମେ ୱାତଂ ଅନୁଲୋମେତୀତି ୱାତଂ ଅନୁଲୋମେତ୍ୱା ହରତି। ୱତ୍ଥିଂ ସୋଧେତୀତି ଧମନିଯୋ ସୁଦ୍ଧା କରୋତି। ଆମାୱସେସଂ ପାଚେତୀତି ସଚେ ଆମାୱସେସକଂ ହୋତି, ତଂ ପାଚେତି। ଅଟ୍ଠମେ ଅଚକ୍ଖୁସ୍ସନ୍ତି ନ ଚକ୍ଖୂନଂ ହିତଂ, ଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ନ କରୋତି।

୯। ଗୀତସ୍ସରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୯। ନୱମେ ଆଯତକେନାତି ଦୀଘେନ, ପରିପୁଣ୍ଣପଦବ୍ୟଞ୍ଜନକଂ ଗାଥାୱତ୍ତଞ୍ଚ ୱିନାସେତ୍ୱା ପୱତ୍ତେନ। ସରକୁତ୍ତିମ୍ପି ନିକାମଯମାନସ୍ସାତି ଏୱଂ ଗୀତସ୍ସରୋ କାତବ୍ବୋତି ସରକିରିଯଂ ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ। ସମାଧିସ୍ସ ଭଙ୍ଗୋ ହୋତୀତି ସମଥୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିନାସୋ ହୋତି।

୧୦। ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୦। ଦସମେ ଦୁକ୍ଖଂ ସୁପତୀତି ନାନାୱିଧଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ସୁପତି। ଦୁକ୍ଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତୀତି ପଟିବୁଜ୍ଝନ୍ତୋପି ଉତ୍ତସିତ୍ୱା ସଲୋମହଂସୋ ପଟିବୁଜ୍ଝତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ମିସ୍ସକଂ କଥିତଂ।

କିମିଲୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୨) ୨। ଅକ୍କୋସକଵଗ୍ଗୋ

୧। ଅକ୍କୋସକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୧୧। ଦୁତିଯସ୍ସ ପଠମେ ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକୋତି ଦସହି ଅକ୍କୋସଵତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସକୋ, ଭଯଦସ୍ସନେନ ପରିଭାସକୋ। ଛିନ୍ନପରିପଞ୍ଚୋତି ଲୋକୁତ୍ତରପରିପନ୍ଥସ୍ସ ଛିନ୍ନତ୍ତା ଛିନ୍ନପରିପଞ୍ଚୋ। ରୋଗାତଙ୍କନ୍ତି ରୋଗୋଯେଵ କିଚ୍ଛଜୀଵିକାଯାଵହନତୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ନାମ।

୨। ଭଣ୍ଡନକାରକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୧୨। ଦୁତିଯେ ଅଧିକରଣକାରକୋତି ଚତୁନ୍ନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କାରକୋ। ଅନଧିଗତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପତ୍ତଵିସେସଂ।

୩। ସୀଲସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୧୩। ତତିଯେ ଦୁସ୍ସୀଲୋତି ଅସୀଲୋ ନିସ୍ସୀଲୋ। ସୀଲଵିପନ୍ନୋତି ଵିପନ୍ନସୀଲୋ ଭିନ୍ନସଂଵରୋ। ପମାଦାଧିକରଣନ୍ତି ପମାଦକାରଣା। ଇଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ ଵସେନ ଆଗତଂ, ପବ୍ବଜିତାନମ୍ପି ପନ ଲବ୍ଭତେଵ । ଗହଟ୍ଠୋ ହି ଯେନ ଯେନ ସିପ୍ପଟ୍ଠାନେନ ଜୀଵିକଂ କପ୍ପେତି, ଯଦି କସିଯା, ଯଦି ଵଣିଜ୍ଜାଯ, ପାଣାତିପାତାଦିଵସେନ ପମତ୍ତୋ ତଂ ତଂ ଯଥାକାଲଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥସ୍ସ ମୂଲଂ ଵିନସ୍ସତି। ମାଘାତକାଲେପି ପାଣାତିପାତଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀନି ଚ କରୋନ୍ତୋ ଦଣ୍ଡଵସେନ ମହନ୍ତିଂ ଭୋଗଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି। ପବ୍ବଜିତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପମାଦକାରଣା ସୀଲତୋ ବୁଦ୍ଧଵଚନତୋ ଝାନତୋ ସତ୍ତଅରିଯଧନତୋ ଚ ଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି। ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ''ଅସୁକୋ ଅସୁକକୁଲେ ଜାତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଇଧଲୋକପରଲୋକୋ ସଲାକଭତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ନ ଦେତୀ''ତି ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ''ଅସୁକୋ ନାସକ୍ଖି ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ବୁଦ୍ଧଵଚନଂ ଗହେତୁଂ, ଵେଜ୍ଜକମ୍ମାଦୀହି ଜୀଵତି, ଛହି ଅଗାରଵେହି ସମନ୍ନାଗତୋ''ତି ଏଵଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି।

ଅଵିସାରଦୋତି ଗହଟ୍ଠୋ ତାଵ ''ଅଵସ୍ସଂ ବହୂନଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ କୋଚି ମମ କମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସତି, ଅଥ ମଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି ଵା, ରାଜକୁଲସ୍ସ ଵା ଦସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ସଭଯୋ ଉପସଙ୍କମତି। ମଙ୍କୁଭୂତୋ ଚ ପତିତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଧୋମୁଖୋ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠକେନ ଭୂମିଂ କସନ୍ତୋ ନିସୀଦତି, ଵିସାରଦୋ ହୁତ୍ଵା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ପବ୍ବଜିତୋପି ''ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତିତା, ଅଵସ୍ସଂ କୋଚି ମମ କମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସତି, ଅଥ ମେ ଉପୋସଥମ୍ପି ପଵାରଣମ୍ପି ଠପେତ୍ଵା ସାମଞ୍ଞା ଚାଵେତ୍ଵା ନିକ୍କଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ସଭଯୋ ଉପସଙ୍କମତି, ଵିସାରଦୋ ହୁତ୍ଵା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ପନ ଦୁସ୍ସୀଲୋପି ଦପ୍ପିତୋ ଵିଯ ଚରତି, ସୋପି ଅଜ୍ଝାସଯେନ ମଙ୍କୁ ହୋତିଯେଵ।

ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତୀତି ତସ୍ସ ହି ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ଵତ୍ତିତଟ୍ଠାନଂ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ସୋ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ଵା ଇଧଲୋକଂ ପସ୍ସତି, ନିମ୍ମୀଲେତ୍ଵା ପରଲୋକଂ। ତସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ଅପାଯା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ସତ୍ତିସତେନ ସୀସେ ପହରିଯମାନୋ ଵିଯ ହୋତି। ସୋ ''ଵାରେଥ ଵାରେଥା''ତି ଵିରଵନ୍ତୋ ମରତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ''ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତୀ''ତି। ପଞ୍ଚମପଦଂ ଉତ୍ତାନମେଵ। ଆନିସଂସକଥା ଵୁତ୍ତଵିପରିଯାଯେନ ଵେଦିତବ୍ବା।

୪। ବହୁଭାଣିସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୧୪। ଚତୁତ୍ଥେ ବହୁଭାଣିସ୍ମିନ୍ତି ପଞ୍ଞାଯ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ବହୁଂ ଭଣନ୍ତେ। ମନ୍ତଭାଣିସ୍ମିନ୍ତି ମନ୍ତା ଵୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତାଯ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଭଣନ୍ତେ।

୫। ପଠମଅକ୍ଖନ୍ତିସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୧୫। ପଞ୍ଚମେ ଵେରବହୁଲୋତି ପୁଗ୍ଗଲଵେରେନପି ଅକୁସଲଵେରେନପି ବହୁଵେରୋ। ଵଜ୍ଜବହୁଲୋତି ଦୋସବହୁଲୋ।

୬। ଦୁତିଯଅକ୍ଖନ୍ତିସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୧୬। ଛଟ୍ଠେ ଲୁଦ୍ଦୋତି ଦାରୁଣୋ କକ୍ଖଳୋ। ୱିପ୍ପଟିସାରୀତି ମଙ୍କୁଭାୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

୭।ପଠମଅପାସାଦିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୭। ସତ୍ତମେ ଅପାସାଦିକେତି ଅପାସାଦିକେହି କାଯକମ୍ମାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତେ। ପାସାଦିକେତି ପସାଦାୱହେ ପରିସୁଦ୍ଧସମାଚାରେ। ଅଟ୍ଠମନୱମାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୧୦। ମଧୁରାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୦। ଦସମେ ପଞ୍ଚମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ମଧୁରାଯନ୍ତି ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମଧୁରାନଗରଂ ସମ୍ପାପୁଣିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପୱିସିତୁଂ ଆରଭି। ଅଥେକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଯକ୍ଖିନୀ ଅଚେଲା ହୁତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥେ ପସାରେତ୍ୱା ଜିୱ୍ହଂ ନିଲ୍ଲାଲେତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ଅନ୍ତୋନଗରଂ ଅପ୍ପୱିସିତ୍ୱା ତତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ମହାଜନୋ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଞ୍ଚେୱ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଞ୍ଚ ଆଦାଯ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥାଯ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ୱିସମାତି ନ ସମତଲା। ବହୁରଜାତି ୱାତପହରଣକାଲେ ଉଦ୍ଧତେନ ରଜକ୍ଖନ୍ଧେନ ପରିଯୋନଦ୍ଧା ୱିଯ ହୋତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଅକ୍କୋସକୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୩) ୩। ଦୀଘଚାରିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଦୀଘଚାରିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୧। ତତିଯସ୍ସ ପଠମେ ଅନୱଟ୍ଠଚାରିକନ୍ତି ଅୱୱତ୍ଥିତଚାରିକଂ। ସୁତଂ ନ ପରିଯୋଦପେତୀତି ଯମ୍ପିସ୍ସ ସୁତଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପରିଯୋଦପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସୁତେନେକଚ୍ଚେନ ଅୱିସାରଦୋ ହୋତୀତି ଥୋକଥୋକେନ ସୁତେନ ୱିଜ୍ଜମାନେନାପି ଞାଣେନ ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ନ ହୋତି। ସମୱଟ୍ଠଚାରେତି ସମୱତ୍ଥିତଚାରେ। ଦୁତିଯଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୩-୪। ଅତିନିୱାସସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୨୩-୨୨୪। ତତିଯେ ବହୁଭଣ୍ଡୋତି ବହୁପରିକ୍ଖାରୋ। ବହୁଭେସଜ୍ଜୋତି ସପ୍ପିନୱନୀତାଦୀନଂ ବହୁତାଯ ବହୁଭେସଜ୍ଜୋ। ବ୍ଯତ୍ତୋତି ବ୍ଯାସତ୍ତୋ। ସଂସଟ୍ଠୋତି ପଞ୍ଚୱିଧେନ ସଂସଗ୍ଗେନ ସଂସଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା। ଅନନୁଲୋମିକେନାତି ସାସନସ୍ସ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକେନ। ଚତୁତ୍ଥେ ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରୀତି ଗୁଣମଚ୍ଛରୀ। ଧମ୍ମମଚ୍ଛରୀତି ପରିଯତ୍ତିମଚ୍ଛରୀ।

୫-୬। କୁଲୂପକସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୨୫-୨୨୬। ପଞ୍ଚମେ ଅନାମନ୍ତଚାରେ ଆପଜ୍ଜତୀତି ''ନିମନ୍ତିତୋ ସଭତ୍ତୋ ସମାନୋ ସନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନାପୁଚ୍ଛା ପୁରେଭତ୍ତଂ ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ୱା କୁଲେସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯା''ତି ସିକ୍ଖାପଦେ (ପାରା। ୨୯୪) ୱୁତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ରହୋ ନିସଜ୍ଜାଯାତିଆଦୀନିପି ତେସଂ ତେସଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଛଟ୍ଠେ ଅତିୱେଲନ୍ତି ଅତିକ୍କନ୍ତପମାଣକାଲଂ। ସତ୍ତମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୮। ଉସ୍ସୂରଭତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୮। ଅଟ୍ଠମେ ଉସ୍ସୂରଭତ୍ତେତି ଅତିଦିୱାପଚନଭତ୍ତେ। ନ କାଲେନ ପଟିପୂଜେନ୍ତୀତି ଯାଗୁକାଲେ ଯାଗୁଂ, ଖଜ୍ଜକକାଲେ ଖଜ୍ଜକଂ , ଭୋଜନକାଲେ ଭୋଜନଂ ଅପଚନ୍ତା ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତକାଲସ୍ସ ଅତିନାମିତତ୍ତା ନ କାଲେନ ପଟିପୂଜେନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେନେୱ ଦେନ୍ତି ନାମ। ତତୋ ତେପି ତେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଆଗତେସୁ ତଥେୱ କରୋନ୍ତି। କୁଲପୱେଣିଯା ଆଗତା ବଲିପଟିଗ୍ଗାହିକା ଦେୱତାପି ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତକାଲେନ ଲାଭଂ ଲଭମାନାଯେୱ ରକ୍ଖନ୍ତି ଗୋପଯନ୍ତି ପୀଠଅଂ ଅକତ୍ୱା। ଅକାଲେ ଲଭମାନା ପନ ''ଇମେ ଅମ୍ହେସୁ ଅନାଦରା''ତି ଆରକ୍ଖଂ ନ କରୋନ୍ତି।

ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାପି ''ଏତେସଂ ଗେହେ ଭୋଜନୱେଲାଯ ଭୋଜନଂ ନ ହୋତି, ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଦେନ୍ତୀ''ତି ମଙ୍ଗଲାମଙ୍ଗଲେସୁ କାତବ୍ବଂ ନ କରୋନ୍ତି। ୱିମୁଖା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀତି ''ପାତୋ କିଞ୍ଚି ନ ଲଭାମ, ଖୁଦାଯ ପଟିପୀଳିତା କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମା''ତି କମ୍ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି। ଅନୋଜୱନ୍ତଂ ହୋତୀତି ଅକାଲେ ଭୁତ୍ତଂ ଓଜଂ ହରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ୱୁତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୯। ପଠମକଣ୍ହସପ୍ପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୯। ନୱମେ ସଭୀରୁତି ସନିଦ୍ଦୋ ମହାନିଦ୍ଦଂ ନିଦ୍ଦାଯତି। ସପ୍ପଟିଭଯୋତି ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ସପ୍ପଟିଭଯୋ। ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀତି ପାନଭୋଜନଦାଯକମ୍ପି ମିତ୍ତଂ ଦୁବ୍ଭତି ହିଂସତି। ମାତୁଗାମେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୧୦। ଦୁତିଯକଣ୍ହସପ୍ପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୦। ଦସମେ ଘୋରୱିସୋତି କକ୍ଖଳଅୱିସୋ। ଦ୍ୱିଜିୱ୍ହୋତି ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ନଜିୱ୍ହୋ। ଘୋରୱିସତାତି ଘୋରୱିସତାଯ। ସେସଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଦୀଘଚାରିକୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୪) ୪। ଆୱାସିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆୱାସିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୧। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପଠମେ ନ ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋତି ସମଣାକପ୍ପେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅଭାୱନୀୟୋ ହୋତୀତି ୱଡ୍ଢନୀୟୋ ନ ହୋତି। ଦୁତିୟଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୩। ସୋଭନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୩। ତତିୟେ ପଟିବଲୋତି କାୟବଲେନ ଚ ଞାଣବଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ପଟିବଲୋ।

୪। ବହୂପକାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲନ୍ତି ପତିତଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଭିନ୍ନଟ୍ଠାନଞ୍ଚ। ପଟିସଙ୍ଖରୋତୀତି ପଟିପାକତିକଂ କରୋତି। ଆରୋଚେତୀତି ଇଦଂ ପୱାରିତକୁଲାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

୫। ଅନୁକମ୍ପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୫। ପଞ୍ଚମେ ଅଧିସୀଲେସୂତି ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ। ଧମ୍ମଦସ୍ସନେ ନିୱେସେତୀତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଦସ୍ସନେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଅରହଗ୍ଗତନ୍ତି ସବ୍ବସଙ୍ଖାରାନଂ ଅରହେ ରତନତ୍ତୟେୱ ଗତଂ, ତୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଗରୁଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଛଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୭। ଦୁତିୟଅୱଣ୍ଣାରହସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୭। ସତ୍ତମେ ଆୱାସପଲିଗେଧୀତି ଆୱାସଂ ବଲୱଗିଦ୍ଧିୱସେନ ଗିଲିତ୍ୱା ୱିୟ ଠିତୋ। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଆୱାସିକୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୫) ୫। ଦୁଚ୍ଚରିତୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪୧। ପଞ୍ଚମସ୍ସ ପଠମେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ ସୁଚରିତେତି ଇଦଂ ଅଭେଦତୋ ୱୁତ୍ତଂ, କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେତିଆଦି କାଯଦ୍ୱାରାଦୀନଂ ୱସେନ ଭେଦତୋ। ସଦ୍ଧମ୍ମାତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମତୋ। ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋତି ଅକୁସଲକମ୍ମପଥସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସଦ୍ଧମ୍ମୋ।

୯। ସିୱଥିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪୯। ନୱମେ ସିୱଥିକାଯାତି ସୁସାନେ। ଆରୋଦନାତି ଆରୋଦନଟ୍ଠାନଂ। ଅସୁଚିନାତି ଜିଗୁଚ୍ଛନୀଯେନ।

୧୦। ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫୦। ଦସମେ ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦେତି ଏକପୁଗ୍ଗଲସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନପ୍ପସାଦେ। ଅନ୍ତେ ନିସୀଦାପେତୀତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆସନପରିଯନ୍ତେ ନିସୀଦାପେତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଦୁଚ୍ଚରିତୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ପଞ୍ଚମପଣ୍ଣାସକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

(୨୬) ୬। ଉପସମ୍ପଦାୱଗ୍ଗୋ

୧-୩। ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୫୧-୨୫୩। ଛଟ୍ଠସ୍ସ ପଠମେ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାୟେନ ହୁତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ଦୁତିୟେ ନିସ୍ସୟୋ ଦାତବ୍ବୋତି ଆଚରିୟେନ ହୁତ୍ୱା ନିସ୍ସୟୋ ଦାତବ୍ବୋ। ତତିୟେ ସାମଣେରୋ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ଉପଜ୍ଝାୟେନ ହୁତ୍ୱା ସାମଣେରୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଇତି ଇମାନି ତୀଣିପି ସୁତ୍ତାନି ପଠମବୋଧିୟଂ ଖୀଣାସୱୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି। ଚତୁତ୍ଥାଦୀନି ଅନୁପଦୱଣ୍ଣନାତୋ ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୧। ସମ୍ମୁତିପେୟ୍ୟାଲାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୭୨। ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକାଦୀନଂ ୱିନିଚ୍ଛୟକଥା ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଚୂଳୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୨୫) ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବାତି। ସମ୍ମତୋ ନ ପେସେତବ୍ବୋତି ପକତିୟା ସମ୍ମତୋ ‘‘ଗଚ୍ଛ ଭତ୍ତାନି ଉଦ୍ଦିସାହୀ’’ତି ନ ପେସେତବ୍ବୋ।

୨୭୩-୨୮୫।ସାଟିୟଗ୍ଗାହାପକୋତି ୱସ୍ସିକସାଟିକାୟ ଗାହାପକୋ। ପତ୍ତଗ୍ଗାହାପକୋତି ‘‘ଯୋ ଚ ତସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁପରିସାୟ ପତ୍ତପରିୟନ୍ତୋ, ସୋ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଦାତବ୍ବୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପତ୍ତଗ୍ଗାହାପକୋ।

୨୯୩-୩୦୨।ଆଜୀୱକୋତି ନଗ୍ଗପରିବ୍ବାଜକୋ। ନିଗଣ୍ଠୋତି ପୁରିମଭାଗପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ। ମୁଣ୍ଡସାୱକୋତି ନିଗଣ୍ଠସାୱକୋ। ଜଟିଲକୋତି ତାପସୋ। ପରିବ୍ବାଜକୋତି ଛନ୍ନପରିବ୍ବାଜକୋ। ମାଗଣ୍ଡିକାଦୟୋପି ତିତ୍ଥିୟା ଏୱ। ଏତେସଂ ପନ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତାୟ ଅଭାୱେନ ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ନ ଗହିତୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ମନୋରଥପୂରଣିୟା ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାୟ-ଅଟ୍ଠକଥାୟ

ପଞ୍ଚକନିପାତସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାୟେ

ଛକ୍କନିପାତ-ଅଟ୍ଠକଥା

୧। ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ

୧. ଆହୁନେୟ୍ୟୱଗ୍ଗୋ

୧. ପଠମଆହୁନେୟ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧. ଛକ୍କନିପାତସ୍ସ ପଠମେ ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଭିକ୍ଖୁ। ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋତି ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ରାଗସହଗତେନ ସୋମନସ୍ସେନ ସୁମନୋ ୱା ଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ଦୋସସହଗତେନ ଦୋମନସ୍ସେନ ଦୁମ୍ମନୋ ୱା ନ ହୋତି। ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତି ମଜ୍ଝତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଅସମପେକ୍ଖନେନ ଅଞ୍ଞାଣୁପେକ୍ଖାୟ ଉପେକ୍ଖକଭାୱଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ହୁତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣେ ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ସତତୱିହାରୋ କଥିତୋ।

୨. ଦୁତିୟଆହୁନେୟ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨-୪. ଦୁତିୟେ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧନ୍ତିଆଦୀନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତାନେୱ। ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱନ୍ତି ଆସୱାନଂ ଖୟେନ ଅନାସୱଂ, ନ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନଂ ୱିୟ ଅଭାୱେନାତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞା ପଟିପାଟିୟା କଥିତା। ତତିୟଚତୁତ୍ଥେସୁ ଖୀଣାସୱୋ କଥିତୋ।

୫-୭. ଆଜାନୀୟସୁତ୍ତତ୍ତୟୱଣ୍ଣନା

୫-୭. ପଞ୍ଚମେ ଅଙ୍ଗେହୀତି ଗୁଣଙ୍ଗେହି। ଖମୋତି ଅଧିୱାସକୋ। ରୂପାନନ୍ତି ରୂପାରମ୍ମଣାନଂ। ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋତି ସରୀରୱଣ୍ଣେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ। ଛଟ୍ଠେ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋତି କାୟବଲେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ। ସତ୍ତମେ ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋତି ପଦଜୱେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ।

୮-୯. ଅନୁତ୍ତରିୟସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୮-୯. ଅଟ୍ଠମେ ଅନୁତ୍ତରିୟାନୀତି ଅଞ୍ଞେନ ଉତ୍ତରିତରେନ ରହିତାନି ନିରୁତ୍ତରାନି। ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟନ୍ତି ରୂପଦସ୍ସନେସୁ ଅନୁତ୍ତରଂ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବପଦେସୁ । ହତ୍ଥିରତନାଦୀନଞ୍ହି ଦସ୍ସନଂ ନ ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ନିୱିଟ୍ଠପେମୱସେନ ଦସବଲସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା କସିଣଅସୁଭନିମିତ୍ତାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଦସ୍ସନଂ ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ ନାମ। ଖତ୍ତିୟାଦୀନଂ ଗୁଣକଥାସୱନଂ ନ ସୱନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ନିୱିଟ୍ଠପେମୱସେନ ତିଣ୍ଣଂ ୱା ରତନାନଂ ଗୁଣକଥାସୱନଂ ତେପିଟକବୁଦ୍ଧୱଚନସୱନଂ ୱା ସୱନାନୁତ୍ତରିୟଂ ନାମ। ମଣିରତନାଦୀନଂ ଲାଭୋ ନ ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସତ୍ତୱିଧଅରିୟଧନଲାଭୋ ପନ ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଂ ନାମ। ହତ୍ଥିସିପ୍ପାଦିସିକ୍ଖନଂ ନ ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସିକ୍ଖାତ୍ତୟସ୍ସ ପୂରଣଂ ପନ ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିୟଂ ନାମ। ଖତ୍ତିୟାଦୀନଂ ପାରିଚରିୟା ନ ପାରିଚରିୟାନୁତ୍ତରିୟଂ, ତିଣ୍ଣଂ ପନ ରତନାନଂ ପାରିଚରିୟା ପାରିଚରିୟାନୁତ୍ତରିୟଂ ନାମ। ଖତ୍ତିୟାଦୀନଂ ଗୁଣାନୁସ୍ସରଣଂ ନ ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିୟଂ, ତିଣ୍ଣଂ ପନ ରତନାନଂ ଗୁଣାନୁସ୍ସରଣଂ ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିୟଂ ନାମ। ଇତି ଇମାନି ଛ ଅନୁତ୍ତରିୟାନି ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରାନି କଥିତାନି। ନୱମେ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତୀତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣାରମ୍ମଣା ସତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୧୦. ମହାନାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦. ଦସମେ ମହାନାମୋତି ଦସବଲସ୍ସ ଚୂଳପିତୁ ପୁତ୍ତୋ ଏକୋ ସକ୍କରାଜା। ୟେନଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ହୁତ୍ୱା ଦାସପରିଜନପରିୱୁତୋ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ୟତ୍ଥ ସତ୍ଥା, ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ଅରିୟଫଲଂ ଅସ୍ସ ଆଗତନ୍ତି ଆଗତଫଲୋ। ସିକ୍ଖାତ୍ତୟସାସନଂ ଏତେନ ୱିଞ୍ଞାତନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାତସାସନୋ। ଇତି ଅୟଂ ରାଜା ‘‘ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ନିସ୍ସୟୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛାମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ନେୱସ୍ସ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତନ୍ତି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେନ ରାଗେନ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗହିତଂ। ଉଜୁଗତନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଉଜୁକମେୱ ଗତଂ। ତଥାଗତଂ ଆରବ୍ଭାତି ତଥାଗତଗୁଣେ ଆରବ୍ଭ। ଅତ୍ଥୱେଦନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ଧମ୍ମୱେଦନ୍ତି ପାଳିଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ଧମ୍ମୂପସଞ୍ହିତନ୍ତି ପାଳିଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଚ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ପମୁଦିତସ୍ସାତି ଦୁୱିଧେନ ପାମୋଜ୍ଜେନ ପମୁଦିତସ୍ସ। ପୀତି ଜାୟତୀତି ପଞ୍ଚୱିଧା ପୀତି ନିବ୍ବତ୍ତତି। କାୟୋ ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ନାମକାୟୋ ଚ କରଜକାୟୋ ଚ ଦରଥପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୟା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସୁଖନ୍ତି କାୟିକଚେତସିକସୁଖଂ। ସମାଧିୟତୀତି ଆରମ୍ମଣେ ସମ୍ମା ଠପିତଂ ହୋତି। ୱିସମଗତାୟ ପଜାୟାତି ରାଗଦୋସମୋହୱିସମଗତେସୁ ସତ୍ତେସୁ। ସମପ୍ପତ୍ତୋତି ସମଂ ଉପସମଂ ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା। ସବ୍ୟାପଜ୍ଝାୟାତି ସଦୁକ୍ଖାୟ। ଧମ୍ମସୋତଂସମାପନ୍ନୋତି ୱିପସ୍ସନାସଙ୍ଖାତଂ ଧମ୍ମସୋତଂ ସମାପନ୍ନୋ। ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତୀତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ

ବ୍ରୂହେତି ୱଡ୍ଢେତି। ଇମିନା ନୟେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତି ମହାନାମୋ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ନିସ୍ସୟୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛି। ସତ୍ଥାପିସ୍ସ ତମେୱ କଥେସି। ଏୱଂ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସୋତାପନ୍ନୋୱ କଥିତୋତି।

ଆହୁନେୟ୍ୟୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ସାରଣୀଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସାରଣୀଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧। ଦୁତିଯସ୍ସ ପଠମେ ସାରଣୀଯାତି ସରିତବ୍ବଯୁତ୍ତକା। ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମନ୍ତି ମେତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ କାତବ୍ବଂ କାଯକମ୍ମଂ। ୱଚୀକମ୍ମମନୋକମ୍ମେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇମାନି ଚ ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସେନ ଆଗତାନି, ଗିହୀସୁପି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ହି ମେତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ ଆଭିସମାଚାରିକଧମ୍ମପୂରଣଂ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିହୀନଂ ଚେତିଯୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ବୋଧିୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଘନିମନ୍ତନତ୍ଥାଯ ଗମନଂ, ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ, ପତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣଂ, ଆସନପଞ୍ଞାପନଂ, ଅନୁଗମନନ୍ତି ଏୱମାଦିକଂ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ।

ଭିକ୍ଖୂନଂ ମେତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ ଆଚାରପଣ୍ଣତ୍ତିସିକ୍ଖାପନଂ, କମ୍ମଟ୍ଠାନକଥନଂ, ଧମ୍ମଦେସନା, ତେପିଟକମ୍ପି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିହୀନଂ ''ଚେତିଯୱନ୍ଦନାଯ ଗଚ୍ଛାମ, ବୋଧିୱନ୍ଦନାଯ ଗଚ୍ଛାମ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ କରିସ୍ସାମ, ଦୀପମାଲାପୁପ୍ଫପୂଜଂ କରିସ୍ସାମ, ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସାମ, ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ଦସ୍ସାମ, ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦସ୍ସାମ, ଅଜ୍ଜ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ଦସ୍ସାମ, ସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଖାଦନୀଯାଦୀନି ସଂୱିଦହଥ, ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେଥ, ପାନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠାପେଥ, ସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଆନେଥ, ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଉସ୍ସାହଜାତା ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋଥା''ତିଆଦିୱଚନକାଲେ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ।

ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ ଚେତିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତାଦୀନି ଚ କତ୍ୱା ୱିୱିତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ସୁଖୀ ହୋନ୍ତୁ ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା''ତି ଚିନ୍ତନଂ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିହୀନଂ ''ଅଯ୍ୟା ସୁଖୀ ହୋନ୍ତୁ ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା''ତି ଚିନ୍ତନଂ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ।

ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚାତି ସମ୍ମୁଖା ଚ ପରମ୍ମୁଖା ଚ। ତତ୍ଥ ନୱକାନଂ ଚୀୱରକମ୍ମାଦୀସୁ ସହାଯଭାୱଗମନଂ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ, ଥେରାନଂ ପନ ପାଦଧୋୱନଦାନାଦିଭେଦଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସାମୀଚିକମ୍ମଂ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ଉଭଯେହିପି ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତାନଂ ଦାରୁଭଣ୍ଡାଦୀନଂ ତେସୁ ଅୱଞ୍ଞଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତାନଂ ୱିଯ ପଟିସାମନଂ ପରମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ''ଦେୱତ୍ଥେରୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ''ତି ଏୱଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ୱଚନଂ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ୱିହାରେ ଅସନ୍ତଂ ପନ ପଟିପୁଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ''କହଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେୱତ୍ଥେରୋ, କହଂ ଅମ୍ହାକଂ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ, କଦା ନୁ ଖୋ ଆଗମିସ୍ସତୀ''ତି ଏୱଂ ମମାଯନୱଚନଂ ପରମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ମେତ୍ତାସିନେହସିନିଦ୍ଧାନି ପନ ନଯନାନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ପସନ୍ନେନ ମୁଖେନ ଓଲୋକନଂ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ। ''ଦେୱତ୍ଥେରୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅରୋଗୋ ହୋତୁ ଅପ୍ପାବାଧୋ''ତି ସମନ୍ନାହରଣଂ ପରମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ।

ଲାଭାତି ଚୀୱରାଦଯୋ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯା। ଧମ୍ମିକାତି କୁହନାଦିଭେଦଂ ମିଚ୍ଛାଜୀୱଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଭିକ୍ଖାଚରିଯୱତ୍ତେନ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଅନ୍ତମସୋ ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନମତ୍ତମ୍ପୀତି ପଚ୍ଛିମକୋଟିଯା ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋଗତଂ ଦ୍ୱିତିକଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖାମତ୍ତମ୍ପି। ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ପଟିୱିଭତ୍ତାନି ନାମ ଆମିସପଟିୱିଭତ୍ତଂ ପନ ପୁଗ୍ଗଲପଟିୱିଭତ୍ତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ''ଏତ୍ତକଂ ଦସ୍ସାମି, ଏତ୍ତକଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତେନ ପଟିୱିଭଜନଂ ଆମିସପଟିୱିଭତ୍ତଂ ନାମ। ''ଅସୁକସ୍ସ ଦସ୍ସାମି, ଅସୁକସ୍ସ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତେନ ୱିଭଜନଂ ପନ ପୁଗ୍ଗଲପଟିୱିଭତ୍ତଂ ନାମ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ଯୋ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ଅଯଂ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ ନାମ। ସୀଲୱନ୍ତେହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସାଧାରଣଭୋଗୀତି ଏତ୍ଥ ସାଧାରଣଭୋଗିନୋ ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ – ଯଂ ଯଂ ପଣୀତଂ ଲଭତି, ତଂ ତଂ ନେୱ ଲାଭେନଲାଭଂ-ନିଜିଗୀସନତାମୁଖେନ ଗିହୀନଂ ଦେତି, ନ ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚ ''ସଙ୍ଘେନ ସାଧାରଣଂ ହୋତୂ''ତି ଗହେତ୍ୱା ଘଣ୍ଟିଂ ପହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ସଙ୍ଘସନ୍ତକଂ ୱିଯ ପସ୍ସତି।

ଇମଂ ପନ ସାରଣୀଯଧମ୍ମଂ କୋ ପୂରେତି, କୋ ନ ପୂରେତି? ଦୁସ୍ସୀଲୋ ତାୱ ନ ପୂରେତି। ନ ହି ତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ସୀଲୱନ୍ତା ଗଣ୍ହନ୍ତି। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ ପନ ୱତ୍ତଂ ଅଖଣ୍ଡେନ୍ତୋ ପୂରେତି। ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ତଂ – ଯୋ ହି ଓଦିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ମାତୁ ୱା ପିତୁ ୱା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାଦୀନଂ ୱା ଦେତି, ସୋ ଦାତବ୍ବଂ ଦେତି। ସାରଣୀଯଧମ୍ମୋ ପନସ୍ସ ନ ହୋତି, ପଲିବୋଧଜଗ୍ଗନଂ ନାମ ହୋତି। ସାରଣୀଯଧମ୍ମୋ ହି ମୁତ୍ତପଲିବୋଧସ୍ସ ୱଟ୍ଟତି। ତେନ ପନ ଓଦିସ୍ସକଂ ଦେନ୍ତେନ ଗିଲାନଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଆଗନ୍ତୁକଗମିକାନଞ୍ଚେୱ ନୱପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ। ଏତେସଂ ଦତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଅଦତ୍ୱା ଯୋ ଯତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ତତ୍ତକଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଅୱସିଟ୍ଠେ ଅସତି ପୁନ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା

ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯଂ ଯଂ ପଣୀତଂ, ତଂ ତଂ ଦତ୍ୱା ସେସଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ‘‘ସୀଲୱନ୍ତେହୀ’’ତି ୱଚନତୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ଅଦାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ଅଯଂ ପନ ସାରଣୀଯଧମ୍ମୋ ସୁସିକ୍ଖିତାଯ ପରିସାଯ ସୁପୂରୋ ହୋତି, ସୁସିକ୍ଖିତାଯ ହି ପରିସାଯ ଯୋ ଅଞ୍ଞତୋ ଲଭତି, ସୋ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଅଞ୍ଞତୋ ଅଲଭନ୍ତୋପି ପମାଣଯୁତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହତି, ନ ଅତିରେକଂ। ଅଯଂ ପନ ସାରଣୀଯଧମ୍ମୋ ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ଦେନ୍ତସ୍ସାପି ଦ୍ୱାଦସହି ୱସ୍ସେହି ପୂରେତି, ନ ତତୋ ଓରଂ। ସଚେ ହି ଦ୍ୱାଦସମେ ୱସ୍ସେ ସାରଣୀଯଧମ୍ମପୂରକୋ ପିଣ୍ଡପାତପୂରଂ ପତ୍ତଂ ଆସନସାଲାଯଂ ଠପେତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି, ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଚ ‘‘କସ୍ସେସୋ ପତ୍ତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସାରଣୀଯଧମ୍ମପୂରକସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଆହରଥ ନ’’ନ୍ତି ସବ୍ବଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ୱିଚାରେତ୍ୱାୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ରିତ୍ତପତ୍ତଂ ଠପେତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ରିତ୍ତପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ଅସେସେତ୍ୱାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୂ’’ତି ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ସାରଣୀଯଧମ୍ମୋ ଭିଜ୍ଜତି, ପୁନ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ପୂରେତବ୍ବୋ ହୋତି। ତିତ୍ଥିଯପରିୱାସସଦିସୋ ହେସ, ସକିଂ ଖଣ୍ଡେ ଜାତେ ପୁନ ପୂରେତବ୍ବୋୱ। ଯୋ ପନ ‘‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ ପତ୍ତଗତଂ ଅନାପୁଚ୍ଛାୱ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ସୋମନସ୍ସଂ ଜନେତି, ତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣୋ ନାମ ହୋତି।

ଏୱଂ ପୂରିତସାରଣୀଯଧମ୍ମସ୍ସ ପନ ନେୱ ଇସ୍ସା ନ ମଚ୍ଛରିଯଂ ହୋତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତି, ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତି, ସୁଲଭପଚ୍ଚଯୋ। ପତ୍ତଗତମସ୍ସ ଦିଯ୍ୟମାନମ୍ପି ନ ଖୀଯତି, ଭାଜନୀଯଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ଲଭତି, ଭଯେ ୱା ଛାତକେ ୱା ପତ୍ତେ ଦେୱତା ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି।

ତତ୍ରିମାନି ୱତ୍ଥୂନି – ସେନଗିରିୱାସୀ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ କିର ମହାଗିରିଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱସତି, ପଞ୍ଞାସ ମହାଥେରା ନାଗଦୀପଂ ଚେତିଯୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଗିରିଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଲଦ୍ଧା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଥେରୋ ପୱିସନ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଲଦ୍ଧଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି? ୱିଚରିମ୍ହା, ଆୱୁସୋତି। ସୋ ଅଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଯାୱାହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି, ତାୱ ଇଧେୱ ହୋଥା’’ତି। ମଯଂ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଞାସ ଜନା ପତ୍ତତେମନମତ୍ତମ୍ପି ନ ଲଭିମ୍ହାତି। ଭନ୍ତେ, ନେୱାସିକା ନାମ ପଟିବଲା ହୋନ୍ତି, ଅଲଭନ୍ତାପି ଭିକ୍ଖାଚାରମଗ୍ଗସଭାଗଂ ଜାନନ୍ତୀତି। ଥେରା ଆଗମେସୁଂ। ଥେରୋ ଗାମଂ ପାୱିସି। ଧୁରଗେହେଯେୱ ମହାଉପାସିକା ଖୀରଭତ୍ତଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଥେରଂ ଓଲୋକଯମାନା ଠିତା ଥେରସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସେୱ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ଆଦାଯ ଥେରାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଗଣ୍ହଥ , ଭନ୍ତେ’’ତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ ଆହ। ଥେରୋ ‘‘ଅମ୍ହେହି ଏତ୍ତକେହି କିଞ୍ଚି ନ ଲଦ୍ଧଂ, ଅଯଂ ସୀଘମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ’’ତି ସେସାନଂ ମୁଖଂ ଓଲୋକେସି। ଥେରୋ ଓଲୋକନାକାରେନେୱ ଞତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଲଦ୍ଧୋ, ନିକ୍କୁକ୍କୁଚା ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବେସଂ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନାପି ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜି।

ଅଥ ନଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଥେରା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ‘‘କଦା, ଆୱୁସୋ, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଜ୍ଝୀ’’ତି? ନତ୍ଥି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋତି। ଝାନଲାଭୀସି, ଆୱୁସୋତି। ଏତମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ନତ୍ଥୀତି? ନନୁ, ଆୱୁସୋ, ପାଟିହାରିଯନ୍ତି। ସାରଣୀଯଧମ୍ମୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପୂରିତୋ, ତସ୍ସ ମେ ପୂରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଚେପି ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସଂ ହୋତି, ପତ୍ତଗତଂ ନ ଖୀଯତୀତି। ସାଧୁ ସାଧୁ, ସପ୍ପୁରିସ, ଅନୁଚ୍ଛୱିକମିଦଂ ତୁଯ୍ହନ୍ତି। ଇଦଂ ତାୱ ପତ୍ତଗତଂ ନ ଖୀଯତୀତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ।

ଅଯମେୱ ପନ ଥେରୋ ଚେତିଯପବ୍ବତେ ଗିରିଭଣ୍ଡମହାପୂଜାଯ ଦାନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଦାନେ କିଂ ୱରଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଦ୍ୱେ ସାଟକା, ଭନ୍ତେତି। ଏତେ ମଯ୍ହଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତୀତି? ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି – ‘‘ଏକୋ ଦହରୋ ଏୱଂ ୱଦତୀ’’ତି। ‘‘ଦହରସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ, ମହାଥେରାନଂ ପନ ସୁଖୁମସାଟକା ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ମହାଥେରାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଠପେସି। ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପଟିପାଟିଯା ଠିତେ ଦେନ୍ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଠପିତାପି ତେ ସାଟକା ହତ୍ଥଂ ନାରୋହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେୱ ଆରୋହନ୍ତି। ଦହରସ୍ସ ଦାନକାଲେ ପନ ହତ୍ଥଂ ଆରୁଳ୍ହା। ସୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ମୁଖଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦହରଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦହରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘କଦା, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ସୋ ପରିଯାଯେନପି ଅସନ୍ତଂ ଅୱଦନ୍ତୋ ‘‘ନତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ, ମହାରାଜ, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ’’ତି ଆହ। ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେୱ ଅୱଚୁତ୍ଥାତି। ଆମ, ମହାରାଜ, ସାରଣୀଯଧମ୍ମପୂରକୋ ଅହଂ, ତସ୍ସ ମେ ଧମ୍ମସ୍ସ ପୂରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭାଜନୀଯଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ପାପୁଣାତୀତି। ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁଚ୍ଛୱିକମିଦଂ ତୁମ୍ହାକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଇଦଂ ଭାଜନୀଯଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ପାପୁଣାତୀତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ।

ବ୍ରାହ୍ମଣତିସ୍ସଭଯେ ପନ ଭାତରଗାମୱାସିନୋ ନାଗତ୍ଥେରିଯା ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ପଲାଯିଂସୁ। ଥେରୀ ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ‘‘ଅତିୱିଯ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସୋ ଗାମୋ, ଉପଧାରେଥ ତାୱା’’ତି ଦହରଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଆହ। ତା ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଥେରିଯା ଆରୋଚେସୁଂ। ସା ସୁତ୍ୱା ‘‘ମା ତୁମ୍ହେ ତେସଂ ଗତଭାୱଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଅତ୍ତନୋ ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଯୋନିସୋମନସିକାରେସୁଯେୱ ଯୋଗଂ କରୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାଯଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅତ୍ତଦ୍ୱାଦସମା ଗାମଦ୍ୱାରେ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲେ ଅଟ୍ଠାସି। ରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଦ୍ୱାଦସନ୍ନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା, ‘‘ଅୟ୍ୟେ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ମା ଗଚ୍ଛଥ, ନିଚ୍ଚଂ ଇଧେୱ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥା’’ତି ଆହ। ଥେରିଯା ପନ କନିଟ୍ଠଭାତା ନାଗତ୍ଥେରୋ ନାମ ଅତ୍ଥି। ସୋ ‘‘ମହନ୍ତଂ ଭଯଂ, ନ ସକ୍କା

ଯାପେତୁଂ, ପରତୀରଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଭିବାଦସମୋୱ ଅଭନୋ ୱସନଟ୍ଠାନା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘ଥେରିଂ ଦିସ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭାତରଗାମଂ ଆଗତୋ। ଥେରୀ ‘‘ଥେରା ଆଗତା’’ତି ସୁତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଅୟ୍ୟା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ସା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଏକଦିୱସଂ ୱିହାରେୱ ୱସିତ୍ୱା ସ୍ୱେ ଗମିସ୍ସଥା’’ତି ଆହ। ଥେରା ୱିହାରଂ ଅଗମିଂସୁ।

ଥେରୀ ପୁନଦିୱସେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ‘‘ୱଟ୍ଟିସ୍ସତି ଥେରୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅଟ୍ଠାସି। ଧମ୍ମିକୋ, ତାତ, ପିଣ୍ଡପାତୋ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜଥାତି । ୱଟ୍ଟିସ୍ସତି ଥେରୀତି? ସା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଖିପି, ପତ୍ତୋ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ ‘‘ସତ୍ତତାଲମତ୍ତେ ଠିତମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନୀଭତ୍ତମେୱ ଥେରୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଭୟଂ ନାମ ସଦ୍ଦକାଲଂ ନ ହୋତି, ଭୟେ ୱୂପସନ୍ତେ ଅରିୟୱଂସଂ କଥୟମାନୋ, ‘ଭୋ ପିଣ୍ଡପାତିକ, ଭିକ୍ଖୁନୀଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱୀତିନାମୟିତ୍ଥା’ତି ଚିତ୍ତେନ ଅନୁୱଦିୟମାନୋ ସନ୍ଥମ୍ଭିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥ ଥେରିୟୋ’’ତି ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ରୁକ୍ଖଦେୱତାପି ‘‘ସଚେ ଥେରୋ ଥେରିୟା ହତ୍ଥତୋ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି, ନ ତଂ ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମି। ସଚେ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି, ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତୟମାନା ଠତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଗମନଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖା ଓରୁୟ୍ହ ‘‘ପତ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଦେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥେରଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂୟେୱ ଆନେତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ପଟିଞ୍ଞଂ କାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଦ୍ୱାଦସ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଉପଟ୍ଠହି। ଇଦଂ ଦେୱତା ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ। ତତ୍ର ହି ଥେରୀ ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରିକା ଅହୋସି।

ଅଖଣ୍ଡାନୀତିଆଦୀସୁ ଯସ୍ସ ସତ୍ତସୁ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଆଦିମ୍ହି ୱା ଅନ୍ତେ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ଭିନ୍ନଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ସୀଲଂ ପରିୟନ୍ତେ ଛିନ୍ନସାଟକୋ ୱିୟ ଖଣ୍ଡଂ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ ୱେମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ଛିଦ୍ଦସାଟକୋ ୱିୟ ଛିଦ୍ଦଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ପଟିପାଟିୟା ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଭିନ୍ନାନି, ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିୟଂ ୱା କୁଚ୍ଛିୟଂ ୱା ଉଟ୍ଠିତେନ ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେନ କାଲରତ୍ତାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରୱଣ୍ଣା ଗାୱୀ ୱିୟ ସବଲଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଭିନ୍ନାନି, ତସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱିସଭାଗବିନ୍ଦୁୱିଚିତ୍ରା ଗାୱୀ ୱିୟ କମ୍ମାସଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ପନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅଭିନ୍ନାନି, ତସ୍ସ ତାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ନାମ ହୋନ୍ତି। ତାନି ପନେତାନି ତଣ୍ହାଦାସବ୍ୟତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣତୋ ଭୁଜିସ୍ସାନି, ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ୱିଞ୍ଞୂହି ପସତ୍ଥତ୍ତା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି, ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଅପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ‘‘ଇଦଂ ନାମ ତ୍ୱଂ ଆପନ୍ନପୁବ୍ବୋ’’ତି କେନଚି ପରାମଟ୍ଠୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତ୍ତା ଚ ଅପରାମଟ୍ଠାନି, ଉପଚାରସମାଧିଂ ଅପ୍ପନାସମାଧିଂ ୱା ସଂୱତ୍ତୟନ୍ତୀତି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋୱିହରତୀତି ତେସୁ ତେସୁ ଦିସାଭାଗେସୁ ୱିହରନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସମାନଭାୱୂପଗତସୀଲୋ ୱିହରତି। ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଞ୍ହି ସୀଲଂ ସମୁଦ୍ଦନ୍ତରେପି ଦେୱଲୋକେପି ୱସନ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଂ ସୀଲେନ ସମାନମେୱ ହୋତି, ନତ୍ଥି ମଗ୍ଗସୀଲେ ନାନତ୍ତଂ। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯାୟଂ ଦିଟ୍ଠୀତି ମଗ୍ଗସମ୍ପୟୁତ୍ତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଅରିୟାତି ନିଦ୍ଦୋସା। ନିୟ୍ୟାତୀତି ନିୟ୍ୟାନିକା। ତକ୍କରସ୍ସାତି ଯୋ ତଥାକାରୀ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟାୟାତି ସବ୍ବଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟତ୍ଥଂ। ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତୋତି ସମାନଦିଟ୍ଠିଭାୱଂ ଉପଗତୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହରତୀତି।

୨। ଦୁତିୟସାରଣୀୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨। ଦୁତିୟେ ଯୋ ତେ ଧମ୍ମେ ପୂରେତି, ତଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିୟଂ କରୋନ୍ତୀତି ପିୟକରଣା। ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୀତି ଗରୁକରଣା। ସଙ୍ଗହାୟାତି ସଙ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥାୟ। ଅୱିୱାଦାୟାତି ଅୱିୱଦନତ୍ଥାୟ। ସାମଗ୍ଗିୟାତି ସମଗ୍ଗଭାୱତ୍ଥାୟ। ଏକୀଭାୱାୟାତି ଏକଭାୱତ୍ଥାୟ ନିନ୍ନାନାକରଣାୟ। ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ୱତ୍ତନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି।

୩। ନିସ୍ସାରଣୀୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩। ତତିୟେ ନିସ୍ସାରଣୀୟା ଧାତୁୟୋତି ନିସ୍ସରଣଧାତୁୟୋୱ। ମେତ୍ତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନିକା ମେତ୍ତାୱ ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ନାମ । ଭାୱିତାତି ୱଡ୍ଢିତା। ବହୁଲୀକତାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କତା। ଯାନୀକତାତି ଯୁତ୍ତୟାନସଦିସା କତା। ୱତ୍ଥୁକତାତି ପତିଟ୍ଠା କତା। ଅନୁଟ୍ଠିତାତି ଅଧିଟ୍ଠିତା। ପରିଚିତାତି ସମନ୍ତତୋ ଚିତା ଆଚିତା ଉପଚିତା। ସୁସମାରଦ୍ଧାତି ସୁଟ୍ଠୁପଗୁଣକରଣେନ ସୁଟ୍ଠୁ ସମାରଦ୍ଧା। ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତୀତି ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ମା ହେୱନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନୀୟୋତି ଯସ୍ମା ଅଭୂତବ୍ୟାକରଣଂ ବ୍ୟାକରୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ମା ଏୱଂ ଭଣୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଯଦିଦଂ ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀତି ଯା ଅୟଂ ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ଇଦଂ ନିସ୍ସରଣଂ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ, ବ୍ୟାପାଦତୋ ନିସ୍ସଟାତି

ଅତ୍ଥୋ। ଯୋ ପନ ମେତ୍ତାୟ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ତତିୟମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା “ପୁନ ବ୍ୟାପାଦୋ ନତ୍ଥୀ”ତି ତତିୟଫଲେନ ନିବ୍ବାନଂ ପସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତନିସ୍ସରଣଂ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ। ଏତେନୁପାୟେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅନିମିତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀତି ବଲୱୱିପସ୍ସନା। ଦୀଘଭାଣକା ପନ ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ସା ହି ରାଗନିମିତ୍ତାଦୀନଞ୍ଚେୱ ରୂପନିମିତ୍ତାଦୀନଞ୍ଚ ନିଚ୍ଚନିମିତ୍ତାଦୀନଞ୍ଚ ଅଭାୱା ଅନିମିତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତା। ନିମିତ୍ତାନୁସାରୀତି ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦଂ ନିମିତ୍ତଂ ଅନୁସରଣସଭାୱଂ।

ଅସ୍ମୀତି ଅସ୍ମିମାନୋ। ଅୟମହମସ୍ମୀତି ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଅୟଂ ନାମ ଅହଂ ଅସ୍ମୀତି। ଏତ୍ତାୱତା ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକତଂ ହୋତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛାକଥଂକଥାସଲ୍ଲନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାଭୂତଂ କଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ। ମା ହେୱନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନୀୟୋତି ସଚେ ତେ ପଠମମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅରହତ୍ତବ୍ୟାକରଣଂ ମିଚ୍ଛା ହୋତି, ତସ୍ମା “ମା ଅଭୂତଂ ଗଣ୍ହୀ”ତି ୱାରେତବ୍ବୋ। ଅସ୍ମୀତିମାନସମୁଗ୍ଘାତୋତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଫଲୱସେନ ହି ନିବ୍ବାନେ ଦିଟ୍ଠେ ପୁନ ଅସ୍ମିମାନୋ ନତ୍ଥୀତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ “ଅସ୍ମୀତି ମାନସମୁଗ୍ଘାତୋ”ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଅଭୂତବ୍ୟାକରଣଂ ନାମ କଥିତଂ।

୪। ଭଦ୍ଦକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪। ଚତୁତ୍ଥେ ନ ଭଦ୍ଦକନ୍ତି ନ ଲଦ୍ଧକଂ। ତତ୍ଥ ଯୋ ହି ଭୀତଭୀତୋ ମରତି, ତସ୍ସ ନ ଭଦ୍ଦକଂ ମରଣଂ ହୋତି। ଯୋ ଅପାୟେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ନ ଭଦ୍ଦିକା କାଲକିରିୟା ହୋତି। କମ୍ମାରାମୋତିଆଦୀସୁ ଆରମଣଂ ଆରାମୋ, ଅଭିରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିହାରକରଣାଦିମ୍ହି ନୱକମ୍ମେ ଆରାମୋ ଅସ୍ସାତି କମ୍ମାରାମୋ। ତସ୍ମିଂୟେୱ କମ୍ମେ ରତୋତି କମ୍ମରତୋ। ତଦେୱ କମ୍ମାରାମତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୟୁତ୍ତୋତି ଅନୁୟୁତ୍ତୋ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଏତ୍ଥ ଚ ଭସ୍ସନ୍ତି ଆଲାପସଲ୍ଲାପୋ। ନିଦ୍ଦାତି ସୋପ୍ପଂ। ସଙ୍ଗଣିକାତି ଗଣସଙ୍ଗଣିକା। ସା “ଏକସ୍ସ ଦୁତିୟୋ ହୋତି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ହୋତି ତତିୟକୋ”ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ସଂସଗ୍ଗୋତି ଦସ୍ସନସୱନସମୁଲ୍ଲାପସମ୍ଭୋଗକାୟସଂସଗ୍ଗୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ସଂସଟ୍ଠଭାୱୋ। ପପଞ୍ଚୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିମାନୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ମଦନାକାରସଣ୍ଠିତୋ କିଲେସପପଞ୍ଚୋ। ସକ୍କାୟନ୍ତି ତେଭୂମକୱଟ୍ଟଂ। ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିୟାୟାତି ହେତୁନା ନୟେନ ସକଲୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିୱଟୁମପରିଚ୍ଛେଦକରଣତ୍ଥଂ। ମଗୋତି ମଗସଦିସୋ। ନିପ୍ପପଞ୍ଚପଦେତି ନିବ୍ବାନପଦେ। ଆରାଧୟୀତି ପରିପୂରୟି ତଂ ସମ୍ପାଦେସୀତି।

୫। ଅନୁତପ୍ପିୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫। ପଞ୍ଚମେ ଅନୁତପ୍ପାତି ଅନୁସୋଚିତବ୍ବା ଅନୁତାପକାରୀ। ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁପି ସୁତ୍ତେସୁ ଗାଥାସୁ ଚ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ।

୬। ନକୁଲପିତୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬। ଛଟ୍ଠେ ବାଢହଗିଲାନୋତି ଅଧିମତ୍ତଗିଲାନୋ। ଏତଦୱୋଚାତି ସାମିକସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ବ୍ୟାଧିଂ ୱୂପସମେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଇଦାନି ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିୟାୟ ବ୍ୟାଧିଂ ୱୂପସମେତୁଂ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଏତଂ “ମା ଖୋ ତ୍ୱ”ନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ସାପେକ୍ଖୋତି ସତଣ୍ହୋ। ନ ନକୁଲମାତାତି ଏତ୍ଥ ନ-କାରୋ ନ ସକ୍ଖତୀତି ଏୱଂ ପରପଦେନ ୟୋଜେତବ୍ବୋ। ସନ୍ଥରିତୁନ୍ତି ନିଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ କାତୁଂ, ସଣ୍ଠପେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେଣିଂ ଓଲିଖିତୁନ୍ତି ଏଢଅକଲୋମାନି କପ୍ପେତ୍ୱା ୱିଜଟେତ୍ୱା ୱେଣିଂ କାତୁଂ।

ଅଞ୍ଞଂ ଘରଂ ଗମିସ୍ସତୀତି ଅଞ୍ଞଂ ସାମିକଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି। ସୋଢଅସ ୱସ୍ସାନି ଗହଟ୍ଠକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସମାଚିଣ୍ଣନ୍ତି ଇତୋ ସୋଢଅସୱସ୍ସମତ୍ଥକେ ଗହଟ୍ଠବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ସମାଚିଣ୍ଣୋ। ଦସ୍ସନକାମତରାତି ଅତିରେକେନ ଦସ୍ସନକାମା। ଇମେହି ତୀହି ଅଙ୍ଗେହି ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା “ଇମିନା ସଚ୍ଚେନ ତୱ ସରୀରେ ବ୍ୟାଧି ଫାସୁ ହୋତୂ”ତି ସଚ୍ଚକିରିୟଂ ଅକାସି।

ଇଦାନି ଭଗୱନ୍ତଂ ସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀଲାଦିଗୁଣେହିପି ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କାତୁଂ ସିୟା ଖୋ ପନ ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପରିପୂରକାରିନୀତି ସମତ୍ତକାରିନୀ। ଚେତୋସମଥସ୍ସାତି ସମାଧିକମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ। ଓଗାଧପ୍ପତ୍ତାତି ଓଗାଧଂ ଅନୁପ୍ପୱେସଂ ପତ୍ତା। ପତିଗାଧପ୍ପତ୍ତାତି ପତିଗାଧଂ ପତିଟ୍ଠଂ ପତ୍ତା। ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତାତି ଅସ୍ସାସଂ ଅୱସ୍ସୟଂ ପତ୍ତା। ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତାତି ସୋମନସ୍ସଞ୍ଞାଣଂ ପତ୍ତା। ଅପରପ୍ପଚ୍ଚୟାତି ପରପ୍ପଚ୍ଚୟୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପରସଦ୍ଧା ପରପତ୍ତିୟାୟନା, ତାୟ ୱିରହିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମେହି ତୀହି ଅଙ୍ଗେହି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ ଆରବ୍ଭ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ ଅକାସି। ଗିଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଗିଲାନୋ ହୁତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠିତୋ। ୟାୱତାତି ୟତ୍ତିକାୟୋ। ତାସଂ ଅଞ୍ଞତରାତି ତାସଂ ଅନ୍ତରେ ଏକା। ଅନୁକମ୍ପିକାତି ହିତାନୁକମ୍ପିକା। ଓୱାଦିକାତି ଓୱାଦଦାୟିକା। ଅନୁସାସିକାତି ଅନୁସିଟ୍ଠିଦାୟିକା।

୭। ସୋପ୍ପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭। ସତ୍ତମେ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଏକୀଭାୱାୟ ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିତୋ ଫଲସମାପତ୍ତିୱିହାରତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ। ଯଥାୱିହାରନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନୱିହାରଂ। ନୱାତି ପଚ୍ଚଗ୍ଘାୟ ନୱକା। ତେ ପଞ୍ଚସତମତ୍ତା ଅହେସୁଂ। କାକଚ୍ଛମାନାତି କାକସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତା ଦନ୍ତେ ଖାଦନ୍ତା। ଥେରାତି ଥିରଭାୱଂ ପତ୍ତା। ତେନ ନୋତି ତେନ ନୁ। ସେୟ୍ୟସୁଖାଦୀନି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ। ରଟ୍ଠିକୋତି ଯୋ ରଟ୍ଠଂ ଭୁଞ୍ଜତି। ପେତ୍ତଣିକୋତି ଯୋ ପିତରା ଭୁତ୍ତାନୁଭୁତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି। ସେନାପତିକୋତି ସେନାୟ ଜେଟ୍ଠକୋ। ଗାମଗାମଣିକୋତି ଗାମଭୋଜକୋ। ପୂଗଗାମଣିକୋତି ଗଣଜେଟ୍ଠକୋ। ଅୱିପସ୍ସକୋକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନନ୍ତି କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନେସକୋ ଅଗୱେସକୋ ହୁତ୍ୱା। ବୋଧିପକ୍ଖିୟାନଂ ଧମ୍ମାନନ୍ତି ସତ୍ତତିଂସାୟ ବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମାନଂ।

୮। ମଚ୍ଛବନ୍ଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮। ଅଟ୍ଠମେ ମଚ୍ଛିକନ୍ତି ମଚ୍ଛଘାତକଂ। ହତ୍ଥିନା ଯାତୀତି ହତ୍ଥିୟାୟୀ। ପରତୋପି ଏସେୱ ନୟୋ। ୱଜ୍ଝେତି ୱଧିତବ୍ବେ। ୱଧାୟନୀତେତି ୱଧାୟ ଉପନୀତେ। ପାପକେନ ମନସାତି ଲାମକେନ ୱଧକଚିତ୍ତେନ। ପାଳିୟଂ ପନ ୱଧାୟୁପନୀତେତି ଲିଖନ୍ତି। ମାଗୱିକୋତି ମିଗଘାତକୋ। କୋ ପନ ୱାଦୋ ମନୁସ୍ସଭୂତନ୍ତି ଯୋ ମନୁସ୍ସଭୂତଂ ପାପକେନ ମନସା ଅନୁପେକ୍ଖତି, ତସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିୟା ଅଭାୱେ କିମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ପାପକସ୍ସ କମ୍ମୁନୋ ଅନିଟ୍ଠଫଲଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯେସଂ ପନ ତାଦିସଂ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନମ୍ପି ଯସପଟିଲାଭୋ ହୋତି, ତେସଂ ତଂ ଅକୁସଲଂ ନିସ୍ସାୟ କୁସଲଂ ୱିପଚ୍ଚତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ । ତେନ ପନସ୍ସ ଅକୁସଲକମ୍ମେନ ଉପହତତ୍ତା ୱିପାକୋ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଅକୁସଲପକ୍ଖୋୱ କଥିତୋ।

୯। ପଠମମରଣସ୍ସତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯। ନୱମେ ନାତିକେତି ଏୱଂନାମକେ ଗାମେ। ଗିଞ୍ଜକାୱସଥେତି ଇଟ୍ଠକାମୟେ ପାସାଦେ। ଅମତୋଗଧାତି ନିବ୍ବାନୋଗଧା, ନିବ୍ବାନପତିଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭାୱେଥ ନୋତି ଭାୱେଥ ନୁ। ମରଣସ୍ସତିନ୍ତି ମରଣସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ଅହୋ ୱତାତି ପତ୍ଥନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ବହୁଂୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସାତି ତୁମ୍ହାକଂ ସାସନେ ମମ କିଚ୍ଚଂ ବହୁ କତଂ ଅସ୍ସ। ତଦନ୍ତରନ୍ତି ତଂ ଅନ୍ତରଂ ଖଣଂ ଓକାସଂ। ଅସ୍ସସିତ୍ୱା ୱା ପସ୍ସସାମୀତି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସାସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନ୍ତୋ ପୱିସନୱାତୋ, ପସ୍ସାସୋ ବହି ନିକ୍ଖମନୱାତୋ। ଇତି ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ଯାୱ ଅନ୍ତୋ ପୱିଟ୍ଠୱାତୋ ବହି ନିକ୍ଖମତି, ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ୱାତୋ ଅନ୍ତୋ ପୱିସତି, ତାୱ ଜୀୱିତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଦନ୍ଧନ୍ତି ମନ୍ଦଂ ଗରୁକଂ ଅସୀଘପ୍ପୱତ୍ତଂ। ଆସୱାନଂ ଖୟାୟାତି ଅରହତ୍ତଫଲତ୍ଥାୟ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ମରଣସ୍ସତି ଅରହତ୍ତଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତାତି।

୧୦। ଦୁତିୟମରଣସ୍ସତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦। ଦସମେ ପତିଗତାୟାତି ପଟିପନ୍ନାୟ। ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟୋତି ଏତ୍ଥ ତିୱିଧୋ ଅନ୍ତରାୟୋ ଜୀୱିତନ୍ତରାୟୋ, ସମଣଧମ୍ମନ୍ତରାୟୋ, ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲକିରିୟଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସଗ୍ଗନ୍ତରାୟୋ ଚେୱ ମଗ୍ଗନ୍ତରାୟୋ ଚାତି। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସନ୍ଧାୟେୱମାହ। ବ୍ୟାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଅଜିଣ୍ଣକାଦିୱସେନ ୱିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଅଧିମତ୍ତୋତି ବଲୱା। ଛନ୍ଦୋତି କତ୍ତୁକମ୍ୟତାଛନ୍ଦୋ। ୱାୟାମୋତି ପୟୋଗୱୀରିୟଂ। ଉସ୍ସାହୋତି ଉସ୍ସାପନୱୀରିୟଂ। ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀତି ସମ୍ପାଦନୱୀରିୟଂ। ଅପ୍ପଟିୱାନୀତି ଅନୁକ୍କଣ୍ଠନା ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଘରଣା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ସାରଣୀୟୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ଅନୁତ୍ତରିଯବଗ୍ଗୋ

୧-୨। ସାମକସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୧-୨୨। ତତିଯସ୍ସ ପଠମେ ସାମଗାମକେତି ସାମକାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମେ ଗାମକେ। ପୋକ୍ଖରଣିଯାଯନ୍ତି ପୋକ୍ଖରଣିଯାନାମକେ ୱିହାରେ। ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯାତି ରତ୍ତିଯା ପଠମଯାମଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ମଜ୍ଝିମଯାମେ ସମ୍ପତ୍ତେ। ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣାତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଅତିମନାପୱଣ୍ଣା। କେୱଲକପ୍ପନ୍ତି ସକଲକପ୍ପଂ। ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ଓଭାସେତ୍ୱାତି ପୋକ୍ଖରଣିଯାନାମକଂ ମହାୱିହାରଂ ଅତ୍ତନୋ ଓଭାସେନ ଫରିତ୍ୱା। ସମନୁଞ୍ଞୋତି ସମାନଅନୁଞ୍ଞୋ ସମାନଚିତ୍ତୋ। ଦୋୱଚସ୍ସତାତି ଦୁବ୍ବଚଭାୱୋ। ପାପମିତ୍ତତାତି ଲାମକମିତ୍ତତା । ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ପରିହାନିଯଧମ୍ମାୱ କଥିତା। ଦୁତିଯେ ଅପରିହାନିଯଧମ୍ମା ଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା କଥିତା।

୩। ଭଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩। ତତିଯେ କାମରାଗରତ୍ତାଯନ୍ତି କାମରାଗରତ୍ତୋ ଅଯଂ। ଛନ୍ଦରାଗୱିନିବଦ୍ଧୋତି ଛନ୍ଦରାଗେନ ୱିନିବଦ୍ଧୋ। ଭଯାତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସଭଯା। ପଙ୍କାତି କିଲେସପଙ୍କତୋ। ସଙ୍ଗୋ ପଙ୍କୋ ଚ ଉଭଯନ୍ତି ସଙ୍ଗୋ ଚ ପଙ୍କୋ ଚ ଇଦମ୍ପି ଉଭଯଂ। ଏତେ କାମା ପୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ସତ୍ତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋତି ଯସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗେ ଚ ପଙ୍କେ ଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋ। ଉପାଦାନେତି ଚତୁବ୍ବିଧେ ଉପାଦାନେ। ଜାତିମରଣସମ୍ଭୱେତି ଜାତିଯା ଚ ମରଣସ୍ସ ଚ ସମ୍ଭୱେ ପଚ୍ଚଯଭୂତେ। ଅନୁପାଦାୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଅନୁପାଦିଯିତ୍ୱା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଜାତିମରଣସଙ୍ଖଯେତି ଜାତିମରଣାନଂ ସଙ୍ଖଯସଙ୍ଖାତେ ନିବ୍ବାନେ, ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱିୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତମେୱ ପତ୍ତୋ ଏସ ଭିକ୍ଖୁ। ଇଦାନି ତଂ ଖୀଣାସୱଂ ଥୋମେନ୍ତୋ ତେ ଖେମପ୍ପତ୍ତାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଖେମପ୍ପତ୍ତାତି ଖେମଭାୱଂ ପତ୍ତା। ସୁଖିନୋତି ଲୋକୁତ୍ତରସୁଖେନ ସୁଖିତା। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତାତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କିଲେସାଭାୱେନ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେଯେୱ ଅଭିନିବ୍ବୁତା। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟମେୱ କଥେତ୍ୱା ଗାଥାସୁ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ।

୪। ହିମୱନ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪। ଚତୁତ୍ଥେ ପଦାଲେଯ୍ଯାତି ଭିନ୍ଦେଯ୍ଯ। ଛୱାଯାତି ଲାମିକାଯ। ସମାଧିସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକୁସଲୋ ହୋତୀତି ଆହାରସପ୍ପାଯୋତୁସପ୍ପାଯାନି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସମାଧିଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ କୁସଲୋ ହୋତି ଛେକୋ ସମତ୍ଥୋ ପଟିବଲୋ। ସମାଧିସ୍ସ ଠିତିକୁସଲୋତି ସମାଧିସ୍ସ ଠିତିଯଂ କୁସଲୋ, ସମାଧିଂ ଠପେତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସମାଧିସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲୋତି ସମାଧିସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନେ କୁସଲୋ, ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସମାଧିସ୍ସ କଲ୍ଲିତକୁସଲୋତି ସମାଧିସ୍ସ କଲ୍ଲତାଯ କୁସଲୋ, ସମାଧିଚିତ୍ତଂ ହାସେତୁଂ କଲ୍ଲଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସମାଧିସ୍ସ ଗୋଚରକୁସଲୋତି ସମାଧିସ୍ସ ଅସପ୍ପାଯେ ଅନୁପକାରକେ ଧମ୍ମେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସପ୍ପାଯେ ଉପକାରକେ ସେୱନ୍ତୋପି, ''ଅଯଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣୋ ଅଯଂ ଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣୋ''ତି ଜାନନ୍ତୋପି ସମାଧିସ୍ସ ଗୋଚରକୁସଲୋ ନାମ ହୋତି। ସମାଧିସ୍ସ ଅଭିନୀହାରକୁସଲୋତି ଉପରିଉପରିସମାପତ୍ତିସମାପଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ ପଠମଜ୍ଝାନାଦିସମାଧିଂ ଅଭିନୀହରିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୋ ସମାଧିସ୍ସ ଅଭିନୀହାରକୁସଲୋ ନାମ ହୋତି। ସୋ ପଠମଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଦୁତିଯଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ଦୁତିଯଜ୍ଝାନା...ପେ... ତତିଯଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଚତୁତ୍ଥଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତି।

୫। ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫। ପଞ୍ଚମେ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନୀତି ଅନୁସ୍ସତିକାରଣାନି। ଇତିପି ସୋ ଭଗୱାତିଆଦୀନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୨୩ ଆଦଯୋ) ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱାତି ଇଦଂ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା। ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ପରମୱିସୁଦ୍ଧିଂ ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି ମିସ୍ସକାନି କଥିତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୬। ମହାକଚ୍ଚାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬। ଛଟ୍ଠେ ସମ୍ବାଧେତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣସମ୍ବାଧେ। ଓକାସାଧିଗମୋତି ଏତ୍ଥ ଓକାସା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି, ତେସଂ ଅଧିଗମୋ। ୱିସୁଦ୍ଧିଯାତି ୱିସୁଜ୍ଝନତ୍ଥାଯ। ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାଯାତି ସୋକାନଞ୍ଚ ପରିଦେୱାନଞ୍ଚ ସମତିକ୍କମତ୍ଥାଯ। ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯାତି ଅତ୍ଥଂ ଗମନତ୍ଥାଯ । ଞାଯସ୍ସ

ଅଧିଗମାୟାତି ସହୱିପସ୍ସନକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଧିଗମନତ୍ଥାୟ। ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟାତି ଅପଚ୍ଚୟପରିନିବ୍ବାନସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖକିରିୟତ୍ଥାୟ।

ସବ୍ବସୋତି ସବ୍ବାକାରେନ। ଆକାସସମେନାତି ଅଲଗ୍ଗନଟ୍ଠେନ ଚେୱ ଅପଲିବୁଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଚ ଆକାସସଦିସେନ। ୱିପୁଲେନାତି ନ ପରିତ୍ତକେନ। ମହଗ୍ଗତେନାତି ମହନ୍ତଭାୱଂ ଗତେନ, ମହନ୍ତେହି ୱା ଅରିୟସାୱକେହି ଗତେନ, ପଟିପନ୍ନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପମାଣେନାତି ଫରଣଅପ୍ପମାଣତାୟ ଅପ୍ପମାଣେନ। ଅୱେରେନାତି ଅକୁସଲୱେରପୁଗ୍ଗଲୱେରରହିତେନ। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନାତି କୋଧଦୁକ୍ଖୱଜ୍ଜିତେନ। ସବ୍ବମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଚିତ୍ତମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପରତୋପି ଏସେୱ ନୟୋ। ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମାତି ୱିସୁଜ୍ଝନସଭାୱା। ଇମସ୍ମିମ୍ପି ସୁତ୍ତେ ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି ମିସ୍ସକାନେୱ କଥିତାନୀତି।

୭। ପଠମସମୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭। ସତ୍ତମେ ମନୋଭାୱନୀୟସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ମନଂ ଭାୱେତି ୱଡ୍ଢେତୀତି ମନୋଭାୱନୀୟୋ। ଦସ୍ସନାୟାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ନିଗ୍ଗମନଂ ୱୂପସମନଂ। ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀତି କାମରାଗପ୍ପଜହନତ୍ଥାୟ ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତି। ଦୁତିୟୱାରାଦୀସୁ ବ୍ୟାପାଦପ୍ପହାନାୟ ମେତ୍ତାକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ଥିନମିଦ୍ଧପ୍ପହାନାୟ ଥିନମିଦ୍ଧୱିନୋଦନକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ୱା ୱୀରିୟାରମ୍ଭୱତ୍ଥୁଆଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପ୍ପହାନାୟ ସମଥକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାପହାନାୟ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଆଗମ୍ମାତି ଆରବ୍ଭ। ମନସିକରୋତୋତି ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଚିତ୍ତେ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖୟୋ ହୋତୀତି ଅନନ୍ତରାୟେନ ଆସୱାନଂ ଖୟୋ ହୋତି।

୮। ଦୁତିୟସମୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୮। ଅଟ୍ଠମେ ମଣ୍ଡଲମାଢଏତି ଭୋଜନସାଲାୟ। ଚାରିତ୍ତକିଲମଥୋତି ପିଣ୍ଡପାତଚରିୟାୟ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲମଥୋ। ଭତ୍ତକିଲମଥୋତି ଭତ୍ତଦରଥୋ। ୱିହାରପଚ୍ଛାୟାୟନ୍ତି ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ଛାୟାୟ। ଯଦେୱସ୍ସ ଦିୱା ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ମନସିକତଂ ହୋତୀତି ଯଂ ଏୱ ତସ୍ସ ତତୋ ପୁରିମଦିୱସଭାଗେ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତେ କତଂ ହୋତି। ତଦେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ସମୁଦାଚରତୀତି ତଂୟେୱ ଏତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଦିୱାୱିହାରେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ମନୋଦ୍ୱାରେ ସଞ୍ଚରତି। ଓଜଟ୍ଠାୟୀତି ଓଜାୟ ଠିତୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ଫାସୁକସ୍ସହୋତୀତି ଫାସୁକଂ ଅସ୍ସ ହୋତି। ସମ୍ମୁଖାତି କଥେନ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ। ସୁତନ୍ତି ସୋତେନ ସୁତଂ। ପଟିଗ୍ଗହିତନ୍ତି ଚିତ୍ତେନ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ।

୯। ଉଦାୟୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୯। ନୱମେ ଉଦାୟିନ୍ତି ଲାଢଉଦାୟିତ୍ଥେରଂ। ସୁଣୋମହଂ, ଆୱୁସୋତି, ଆୱୁସୋ, ନାହଂ ବଧିରୋ, ସୁଣାମି ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ, ପଞ୍ହଂ ପନ ଉପପରିକ୍ଖାମୀତି। ଅଧିଚିତ୍ତନ୍ତି ସମାଧିୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତଂ। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଇଦଂ ଝାନତ୍ତୟସଙ୍ଖାତଂ ଅନୁସ୍ସତିକାରଣଂ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାୟ ସଂୱତ୍ତତୀତି ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ସୁଖୱିହାରତ୍ଥାୟ ପୱତ୍ତତି। ଆଲୋକସଞ୍ଞନ୍ତି ଆଲୋକନିମିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞଂ। ଦିୱା ସଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି ଦିୱାତି ସଞ୍ଞଂ ଠପେତି । ଯଥା ଦିୱା ତଥା ରତ୍ତିନ୍ତି ଯଥାନେନ ଦିୱା ଆଲୋକସଞ୍ଞା ମନସିକତା, ରତ୍ତିମ୍ପି ତଥେୱ ତଂ ମନସି କରୋତି। ଯଥା ରତ୍ତିଂ ତଥା ଦିୱାତି ଯଥା ୱାନେନ ରତ୍ତିଂ ଆଲୋକସଞ୍ଞା ମନସିକତା, ଦିୱାପି ତଂ ତଥେୱ ମନସି କରୋତି। ୱିୱଟେନାତି ପାକଟେନ। ଅପରିୟୋନଦ୍ଧେନାତି ନୀୱରଣେହି ଅନୋନଦ୍ଧେନ। ସପ୍ପଭାସଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତୀତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣତ୍ଥାୟ ସହୋଭାସକଂ ଚିତ୍ତଂ ବ୍ରୂହେତି ୱଡ୍ଢେତି। ଯଂ ପନ ‘‘ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଥିନମିଦ୍ଧୱିନୋଦନାଲୋକସଞ୍ଞଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣାଲୋକନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଞାଣଦସ୍ସନପ୍ପଟିଲାଭାୟାତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଞାଣଦସ୍ସନସ୍ସ ପଟିଲାଭାୟ।

ଇମମେୱ କାୟନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା, ତଂ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବାକାରେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କାୟଗତାସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତଂ। କାମରାଗପ୍ପହାନାୟାତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକସ୍ସ ରାଗସ୍ସ ପହାନତ୍ଥାୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି ପସ୍ସେୟ୍ୟାତି ଯଥା ପସ୍ସେୟ୍ୟ। ସରୀରନ୍ତି ମତସରୀରଂ। ସିୱଥିକାୟ ଛଡ୍ଡିତନ୍ତି ସୁସାନେ ଅପୱିଦ୍ଧଂ। ଏକାହଂ ମତସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ଏକାହମତଂ। ଦ୍ୱୀହଂ ମତସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ଦ୍ୱୀହମତଂ। ତୀହଂ ମତସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ତୀହମତଂ। ଭସ୍ତା ୱିୟ ୱାୟୁନା ଉଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତପରିୟାଦାନା ଯଥାନୁକ୍କମଂ ସମୁଗ୍ଗତେନ ସୂନଭାୱେନ ଧୁମାତତ୍ତା ଉଦ୍ଧୁମାତଂ, ଉଦ୍ଧୁମାତମେୱ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ। ପଟିକୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ଉଦ୍ଧୁମାତନ୍ତି ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ। ୱିନୀଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିପରିଭିନ୍ନୱଣ୍ଣଂ, ୱିନୀଲମେୱ ୱିନୀଲକଂ। ପଟିକୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିନୀଲନ୍ତି ୱିନୀଲକଂ। ମଂସୁସ୍ସଦଟ୍ଠାନେସୁ ରତ୍ତୱଣ୍ଣସ୍ସ ପୁବ୍ବସନ୍ନିଚୟଟ୍ଠାନେସୁ ସେତୱଣ୍ଣସ୍ସ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଚ ନୀଲୱଣ୍ଣସ୍ସ ନୀଲଟ୍ଠାନେ ନୀଲସାଟକପାରୁତସ୍ସେୱ ଛୱସରୀରସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପରିଭିନ୍ନଟ୍ଠାନେହି ନୱହି ୱା ୱଣମୁଖେହି ୱିସ୍ସନ୍ଦମାନଂ ପୁବ୍ବଂ ୱିପୁବ୍ବଂ, ୱିପୁବ୍ବମେୱ ୱିପୁବ୍ବକଂ। ପଟିକୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିପୁବ୍ବନ୍ତି ୱିପୁବ୍ବକଂ। ୱିପୁବ୍ବକଂ ଜାତଂ ତଥାଭାୱଂ ଗତନ୍ତି ୱିପୁବ୍ବକଜାତଂ।

ସୋଇମମେୱ କାଯନ୍ତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ଅତ୍ତନୋ କାଯଂ ତେନ କାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଞାଣେନ ଉପସଂହରତି ଉପନେତି। କଥଂ? ଅଯମ୍ପି ଖୋ କାଯୋ ଏୱଂଧମ୍ମୋ ଏୱଂଭାୱୀ ଏୱଂଅନତୀତୋତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଆଯୁ ଉସ୍ମା ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥିତାଯ ଅଯଂ କାଯୋ ଠାନଗମନାଦିଖମୋ ହୋତି, ଇମେସଂ ପନ ୱିଗମା ଅଯମ୍ପି ଏୱଂଧମ୍ମୋ ଏୱଂପୂତିକସଭାୱୋଯେୱାତି। ଏୱଂଭାୱୀତି ଏୱମେୱଂ ଉଦ୍ଧୁମାତାଦିଭେଦୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଏୱଂ ଅନତୀତୋତି ଏୱଂ ଉଦ୍ଧୁମାତାଦିଭାୱଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତୋ।

ଖଜ୍ଜମାନନ୍ତି ଉଦରାଦୀସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉଦରମଂସଓଟ୍ଠମଂସଅକ୍ଖିକମଂସାଦୀନି ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଖାଦିଯମାନଂ। ସମଂସଲୋହିତନ୍ତି ସେସାୱସେସମଂସଲୋହିତଯୁତ୍ତଂ। ନିମ୍ମଂସଲୋହିତମକ୍ଖିତନ୍ତି ମଂସେ ଖୀଣେପି ଲୋହିତଂ ନ ସୁସ୍ସତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ନିମ୍ମଂସଲୋହିତମକ୍ଖିତ’’ନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେନାତି ଅଞ୍ଞେନ ଦିସାଭାଗେନ। ହତ୍ଥଟ୍ଠିକନ୍ତି ଚତୁସଟ୍ଠିଭେଦମ୍ପି ହତ୍ଥଟ୍ଠିକଂ ପାଟିଯେକ୍କଂ ପାଟିଯେକ୍କଂ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଂ। ପାଦଟ୍ଠିକାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତେରୋୱସ୍ସିକାନୀତି ଅତିକ୍କନ୍ତସଂୱଚ୍ଛରାନି। ପୂତୀନୀତି ଅବ୍ଭୋକାସେ ଠିତାନି ୱାତାତପୱୁଟ୍ଠିସମ୍ଫସ୍ସେନ ତେରୋୱସ୍ସିକାନେୱ ପୂତୀନି ହୋନ୍ତି, ଅନ୍ତୋଭୂମିଗତାନି ପନ ଚିରତରଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଚୁଣ୍ଣକଜାତାନୀତି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନି। ସବ୍ବତ୍ଥ ସୋ ଇମମେୱାତି ୱୁତ୍ତନଯେନ ଖଜ୍ଜମାନାଦୀନଂ ୱସେନ ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତାଯାତି ଅସ୍ମୀତି ପୱତ୍ତସ୍ସ ନୱୱିଧସ୍ସ ମାନସ୍ସ ସମୁଗ୍ଘାତତ୍ଥାଯ। ଅନେକଧାତୁପଟିୱେଧାଯାତି ଅନେକଧାତୂନଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନତ୍ଥାଯ। ସତୋୱ ଅଭିକ୍କମତୀତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସତିପଞ୍ଞାହି ସମନ୍ନାଗତୋୱ ଗଚ୍ଛତି। ସତୋୱ ପଟିକ୍କମତୀତି ପଟିନିୱତ୍ତନ୍ତୋପି ସତିପଞ୍ଞାହି ସମନ୍ନାଗତୋୱ ନିୱତ୍ତତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାଯାତି ସତିଯା ଚ ଞାଣସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥାଯ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସତିଞାଣାନି ମିସ୍ସକାନି କଥିତାନୀତି।

୧୦। ଅନୁତ୍ତରିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୦। ଦସମେ ଉଚ୍ଚାୱଚନ୍ତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ମହନ୍ତଖୁଦ୍ଦକଂ, ଉଚ୍ଚନୀଚଂ ୱା। ହୀନନ୍ତି ନିହୀନଂ। ଗମ୍ମନ୍ତି ଗାମୱାସିକାନଂ ଦସ୍ସନଂ। ପୋଥୁଜ୍ଜନିକନ୍ତି ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ସନ୍ତକଂ। ଅନରିଯନ୍ତି ନ ଅରିଯଂ ନ ଉତ୍ତମଂ ନ ପରିସୁଦ୍ଧଂ। ଅନତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ନ ଅତ୍ଥସନ୍ନିସ୍ସିତଂ। ନ ନିବ୍ବିଦାଯାତି ନ ୱଟ୍ଟେ ନିବ୍ବିନ୍ଦନତ୍ଥାଯ। ନ ୱିରାଗାଯାତି ନ ରାଗାଦୀନଂ ୱିରଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ। ନ ନିରୋଧାଯାତି ନ ରାଗାଦୀନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିନିରୋଧାଯ। ନ ଉପସମାଯାତି ନ ରାଗାଦୀନଂ ୱୂପସମନତ୍ଥାଯ। ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯାତି ନ ଅଭିଜାନନତ୍ଥାଯ। ନ ସମ୍ବୋଧାଯାତି ନ ସମ୍ବୋଧିସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣସ୍ସ ପଟିୱିଜ୍ଝନତ୍ଥାଯ। ନ ନିବ୍ବାନାଯାତି ନ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ।

ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋତି ପତିଟ୍ଠିତସଦ୍ଧୋ। ନିୱିଟ୍ଠପେମୋତି ପତିଟ୍ଠିତପେମୋ। ଏକନ୍ତଗତୋତି ଏକନ୍ତଂ ଗତୋ, ଅଚଲପ୍ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋତି ଅତିୱିଯ ପସନ୍ନୋ। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯନ୍ତି ଏତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ। ହତ୍ଥିସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖତୀତି ହତ୍ଥିନିମିତ୍ତଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ହତ୍ଥିସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଉଚ୍ଚାୱଚନ୍ତି ମହନ୍ତଖୁଦ୍ଦକଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖତି।

ଉପଟ୍ଠିତା ପାରିଚରିଯେତି ପାରିଚରିଯାଯ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା। ଭାୱଯନ୍ତି ଅନୁସ୍ସତିନ୍ତି ଅନୁତ୍ତରଂ ଅନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତି। ୱିୱେକପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବାନନିସ୍ସିତଂ କତ୍ୱା। ଖେମନ୍ତି ନିରୁପଦ୍ଦୱଂ। ଅମତଗାମିନନ୍ତି ନିବ୍ବାନଗାମିନଂ, ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପମାଦେ ପମୋଦିତାତି ସତିଯା ଅୱିପ୍ପୱାସସଙ୍ଖାତେ ଅପ୍ପମାଦେ ଆମୋଦିତା ପମୋଦିତା। ନିପକାତି ନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତା। ସୀଲସଂୱୁତାତି ସୀଲେନ ସଂୱୁତା ପିହିତା। ତେ ୱେ କାଲେନ ପଚ୍ଚେନ୍ତୀତି ତେ ୱେ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତକାଲେ ଜାନନ୍ତି। ଯତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ସକଲଂ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ତଂ ଅମତଂ ମହାନିବ୍ବାନଂ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଜାନନ୍ତୀତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଛ ଅନୁତ୍ତରିଯାନି ମିସ୍ସକାନି କଥିତାନୀତି।

ଅନୁତ୍ତରିଯୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ

୧। ସେଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୧। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପଠମେ ସେଖସ୍ସାତି ସତ୍ତୱିଧସ୍ସ ସେଖସ୍ସ। ପୁଥୁଜ୍ଜନେ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ପରିହାନାଯାତି ଉପରୂପରିଗୁଣପରିହାନାଯ।

୨-୩। ଅପରିହାନସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୩୨-୩୩। ଦୁତିଯେ ସତ୍ଥୁଗାରୱତାତି ସତ୍ଥରି ଗରୁଭାୱୋ। ଧମ୍ମଗାରୱତାତି ନୱୱିଧେ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ ଗରୁଭାୱୋ। ସଙ୍ଘଗାରୱତାତି ସଙ୍ଘେ ଗରୁଭାୱୋ। ସିକ୍ଖାଗାରୱତାତି ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ଗରୁଭାୱୋ। ଅପ୍ପମାଦଗାରୱତାତି ଅପ୍ପମାଦେ ଗରୁଭାୱୋ। ପଟିସନ୍ଥାରଗାରୱତାତି ଧମ୍ମାମିସୱସେନ ଦୁୱିଧେ ପଟିସନ୍ଥାରେ ଗରୁଭାୱୋ। ସତ୍ଥା ଗରୁ ଅସ୍ସାତି ସତ୍ଥୁଗରୁ। ଧମ୍ମୋ ଗରୁ ଅସ୍ସାତି ଧମ୍ମଗରୁ। ତିବ୍ବଗାରୱୋତି ବହଲଗାରୱୋ। ପଟିସନ୍ଥାରେ ଗାରୱୋ ଅସ୍ସାତି ପଟିସନ୍ଥାରଗାରୱୋ। ତତିଯେ ସପ୍ପତିସ୍ସୋତି ସଜେଟ୍ଠକୋ ସଗାରୱୋ। ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପନେତ୍ଥ ମିସ୍ସକଂ କଥିତଂ।

୪। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୪। ଚତୁତ୍ଥେ ତିସ୍ସୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୂତି ଥେରସ୍ସେୱ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ। ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋତି ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ମହତୀ ଇଦ୍ଧି ଅସ୍ସାତି ମହିଦ୍ଧିକୋ। ଅନୁଫରଣଟ୍ଠେନ ମହା ଆନୁଭାୱୋ ଅସ୍ସାତି ମହାନୁଭାୱୋ। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇମଂ ପରିଯାଯମକାସୀତି ଏୱରୂପଂ ଲୋକେ ପକତିଯା ପିଯସମୁଦାହାରୱଚନଂ ହୋତି। ଲୋକିଯା ହି ଚିରସ୍ସଂ ଆଗତମ୍ପି ଅନାଗତପୁବ୍ବମ୍ପି ମନାପଜାତିଯଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ''କୁତୋ ଭୱଂ ଆଗତୋ, ଚିରସ୍ସଂ ଭୱଂ ଆଗତୋ, କଥଂ ତେ ଇଧାଗମନମଗ୍ଗୋ ଞାତୋ, କିଂ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋସୀ''ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତି। ଅଯଂ ପନ ଆଗତପୁବ୍ବତ୍ତାଯେୱ ଏୱମାହ। ଥେରୋ ହି କାଲେନ କାଲଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗଚ୍ଛତିଯେୱ। ତତ୍ଥ ପରିଯାଯମକାସୀତି ୱାରଂ ଅକାସି। ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାଯାତି ଯୋ ଅଯଂ ଇଧାଗମନାଯ ୱାରୋ, ତଂ ଚିରସ୍ସଂ ଅକାସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ମହାରହଂ ବ୍ରହ୍ମପଲ୍ଲଙ୍କଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନାତି ଅଧିଗତେନ ଅଚଲେନ ମଗ୍ଗପ୍ପସାଦେନ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଞାଣଂ କଥିତଂ।

୫। ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୫। ପଞ୍ଚମେ ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯାତି ୱିଜ୍ଜାକୋଟ୍ଠାସିକା। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞାତି ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞାତି ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ପହାନସଞ୍ଞାତି ପହାନାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ୱିରାଗସଞ୍ଞାତି ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ନିରୋଧସଞ୍ଞାତି ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା।

୬। ୱିୱାଦମୂଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୬। ଛଟ୍ଠେ ୱିୱାଦମୂଲାନୀତି ୱିୱାଦସ୍ସ ମୂଲାନି। କୋଧନୋତି କୁଜ୍ଝନଲକ୍ଖଣେନ କୋଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଉପନାହୀତି ୱେରଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଲକ୍ଖଣେନ ଉପନାହେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିୱାଦୋ କଥଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି? କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱିଯ ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱିୱାଦଂ ଆପନ୍ନେସୁ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ତେସଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ୱିୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ୱିୱଦତି। ତତୋ ତେସଂ ଉପଟ୍ଠାକା ୱିୱଦନ୍ତି, ଅଥ ମନୁସ୍ସାନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୋନ୍ତି। ତଥା ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଧମ୍ମୱାଦିନିଯୋ ହୋନ୍ତି, ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଅଧମ୍ମୱାଦିନିଯୋ। ତତୋ ଆରକ୍ଖଦେୱତାନଂ ମିତ୍ତା ଭୁମ୍ମଦେୱତା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ପରମ୍ପରାଯ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଠପେତ୍ୱା ଅରିଯସାୱକେ ସବ୍ବେ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୋନ୍ତି। ଧମ୍ମୱାଦୀହି ପନ ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋୱ ବହୁତରା ହୋନ୍ତି। ତତୋ ଯଂ ବହୁକେହି ଗହିତଂ, ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଧମ୍ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ବହୁତରାୱ ଅଧମ୍ମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ଅଧମ୍ମଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତା ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିୱାଦୋ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ହୋତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ତୁମ୍ହାକଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିସାଯ। ବହିଦ୍ଧାତି ପରେସଂ ପରିସାଯ।

ମକ୍ଖୀତି ପରେସଂ ଗୁଣମକ୍ଖନଲକ୍ଖଣେନ ମକ୍ଖେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ପଳାସୀତି ଯୁଗଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣେନ ପଳାସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଇସ୍ସୁକୀତି ପରସ୍ସ

ସଙ୍ଖାରାଦୀନି ଇସ୍ସାୟନଲକ୍ଖଣାୟ ଇସ୍ସାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମଚ୍ଛରୀତି ଆୱାସମଚ୍ଛରିୟାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ସଠୋତି କେରାଟିକୋ। ମାୟାୱୀତି କତପଟିଚ୍ଛାଦକୋ। ପାପିଚ୍ଛୋତି ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନିଚ୍ଛକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ନତ୍ଥିକୱାଦୀ, ଅହେତୁୱାଦୀ, ଅକିରିୟୱାଦୀ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀତି ସୟଂ ଦିଟ୍ଠମେୱ ପରାମସତି। ଆଧାନଗ୍ଗାହୀତି ଦଳ୍ହଗ୍ଗାହୀ। ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀତି ନ ସକ୍କା ହୋତି ଗହିତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁଂ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟମେୱ କଥିତଂ।

୭। ଦାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୭। ସତ୍ତମେ ୱେଳୁକଣ୍ଡକୀତି ୱେଳୁକଣ୍ଡକନଗରୱାସିନୀ। ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତନ୍ତି ଛହି ଗୁଣଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୀତି ଦାନଂ ଦେତି। ପୁବ୍ବେୱ ଦାନା ସୁମନୋତି ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀତି ମାସଡ୍ଢମାସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଏତ୍ଥ ହି ପୁବ୍ବଚେତନା ଦସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ଇତୋ ଉଟ୍ଠିତେନ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଖେତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ଲବ୍ଭତି। ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତୀତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚଚେତନା ପନ ଦାନକାଲେୟେୱ ଲବ୍ଭତି। ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ହୋତୀତି ଅୟଂ ପନ ଅପରଚେତନା ଅପରାପରଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ଲବ୍ଭତି। ୱୀତରାଗାତି ୱିଗତରାଗା ଖୀଣାସୱା। ରାଗୱିନୟାୟ ୱା ପଟିପନ୍ନାତି ରାଗୱିନୟପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନା। ଉକ୍କଟ୍ଠଦେସନା ଚେସା, ନ କେୱଲଂ ପନ ଖୀଣାସୱାନଂ, ଅନାଗାମି-ସକଦାଗାମି-ସୋତାପନ୍ନାନମ୍ପି ଅନ୍ତମସୋ ତଦହୁପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଭଣ୍ଡଗାହକସାମଣେରସ୍ସାପି ଦିନ୍ନା ଦକ୍ଖିଣା ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତାୱ ହୋତି। ସୋପି ହି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗତ୍ଥମେୱ ପବ୍ବଜିତୋ।

ୟଞ୍ଞସ୍ସ ସମ୍ପଦାତି ଦାନସ୍ସ ପରିପୁଣ୍ଣତା। ସଞ୍ଞତାତି ସୀଲସଞ୍ଞମେନ ସଞ୍ଞତା। ସୟଂ ଆଚମୟିତ୍ୱାନାତି ଅତ୍ତନାୱ ହତ୍ଥପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା। ସକେହି ପାଣିଭୀତି ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେହି। ସୟେହୀତିପି ପାଠୋ। ସଦ୍ଧୋତି ରତନତ୍ତୟଗୁଣେ ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ। ମୁତ୍ତେନ ଚେତସାତି ଲାଭମଚ୍ଛରିୟାଦୀହି ୱିମୁତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝଂସୁଖଂ ଲୋକନ୍ତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଂ ଉଳାରସୁଖସୋମନସ୍ସଂ ଦେୱଲୋକଂ।

୮। ଅତ୍ତକାରୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅଦ୍ଦସଂ ୱା ଅସ୍ସୋସିଂ ୱାତି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ମା ଅଦ୍ଦସଂ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ୱସତୀତି ମା ଅସ୍ସୋସିଂ, କଥେନ୍ତସ୍ସ ୱା ୱଚନଂ ମା ଅସ୍ସୋସିଂ। କଥଞ୍ହି ନାମାତି କେନ ନାମ କାରଣେନ। ଆରମ୍ଭଧାତୂତି ଆରଭନୱସେନ ପୱତ୍ତୱୀରିୟଂ। ନିକ୍କମଧାତୂତି କୋସଜ୍ଜତୋ ନିକ୍ଖମନସଭାୱଂ ୱୀରିୟଂ। ପରକ୍କମଧାତୂତି ପରକ୍କମସଭାୱୋ। ଥାମଧାତୂତି ଥାମସଭାୱୋ। ଠିତିଧାତୂତି ଠିତିସଭାୱୋ। ଉପକ୍କମଧାତୂତି ଉପକ୍କମସଭାୱୋ। ସବ୍ବଂ ଚେତଂ ତେନ ତେନାକାରେନ ପୱତ୍ତସ୍ସ ୱୀରିୟସ୍ସେୱ ନାମଂ।

୯-୧୦। ନିଦାନସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୯-୪୦। ନୱମେ କମ୍ମାନନ୍ତି ୱଟ୍ଟଗାମିକମ୍ମାନଂ। ସମୁଦୟାୟାତି ପିଣ୍ଡକରଣତ୍ଥାୟ। ନିଦାନନ୍ତି ପଚ୍ଚୟୋ। ଲୋଭଜେନାତି ଲୋଭତୋ ଜାତେନ। ନପଞ୍ଞାୟନ୍ତୀତି ‘‘ଏୱରୂପେନ କମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତା’’ତି ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ସୁକ୍କପକ୍ଖେ କମ୍ମାନନ୍ତି ୱିୱଟ୍ଟଗାମିକମ୍ମାନଂ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ। ଦସମେ ନିଚୁଲୱନେତି ମହାମୁଚଲିନ୍ଦୱନେ। ସଦ୍ଧମ୍ମୋତି ସାସନସଦ୍ଧମ୍ମୋ।

୧୧। ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୧। ଏକାଦସମେ ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋତି ଚିତ୍ତୱସିଭାୱଂ ପତ୍ତୋ। ପଥୱୀତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟାତି ଥଦ୍ଧାକାରଂ ପଥୱୀଧାତୂତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେୟ୍ୟ। ୟଂ ନିସ୍ସାୟାତି ୟଂ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ଥଦ୍ଧାକାରଂ ପଥୱୀଧାତୁଂ ନିସ୍ସାୟ ଅମୁଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଥୱୀତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ, ସା ଏତ୍ଥ ପଥୱୀଧାତୁ ଅତ୍ଥୀତି। ଇମିନା ନୟେନ ସେସପଦାନିପି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ୟଥେୱ ହି ତସ୍ମିଂ ଥଦ୍ଧାକାରା ପଥୱୀଧାତୁ ଅତ୍ଥି, ଏୱଂ ୟୂସାକାରା ଆପୋଧାତୁ, ଉଣ୍ହାକାରା ତେଜୋଧାତୁ, ୱିତ୍ଥମ୍ଭନାକାରା ୱାୟୋଧାତୁ, ରତ୍ତୱଣ୍ଣମ୍ହି ସାରେ ପଦୁମପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣା ସୁଭଧାତୁ, ପୂତିଭୂତେ ଚୁଣ୍ଣେ ଚେୱ ଫେଗ୍ଗୁପପଟିକାସୁ ଚ ଅମନୁଞ୍ଞୱଣ୍ଣା ଅସୁଭଧାତୁ, ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଅମୁଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ ସଲ୍ଲକ୍ଖେୟ୍ୟାତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ମିସ୍ସକୱିହାରୋ ନାମ କଥିତୋ।

୧୨। ନାଗିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୨। ଦ୍ୱାଦସମେ ଗାମନ୍ତୱିହାରିନ୍ତି ଗାମନ୍ତସେନାସନୱାସିଂ। ସମାହିତଂ ନିସିନ୍ନନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଗାମନ୍ତସେନାସନେ ସମାଧିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ। ଇଦାନିମନ୍ତି

ଇଦାନି ଇମଂ। ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେସ୍ସତୀତି ସମାଧିତୋ ଉଟ୍ଠାପେସ୍ସତି। ନ ଅତ୍ତମନୋ ହୋମୀତି ନ ସକମନୋ ହୋମି। ପଚଲାଯମାନନ୍ତି ନିଦ୍ଦାଯମାନଂ। ଏକତ୍ତନ୍ତି ଏକସଭାୱଂ, ଏକଗ୍ଗତାଭୂତଂ ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂଯେୱ ଚିତ୍ତେ କରିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁରକ୍ଖିସ୍ସତୀତି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସତି। ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୋଚେସ୍ସତୀତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କାଲେ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଇଦାନି ପଞ୍ଚହି ୱିମୁତ୍ତୀହି ୱିମୋଚଯିସ୍ସତି। ରିଞ୍ଚତୀତି ୱଜ୍ଜେତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ପଟିପଣାମେତ୍ୱାତି ପନୁଦିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା। ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକମ୍ମାଯାତି ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକରଣତ୍ଥାଯ। ଇମିନା ଏକକେନ ଠାନେନ ସତ୍ଥାରା ଅରଞ୍ଞସେନାସନସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ କଥିତୋ। ସୁତ୍ତସ୍ସ ପନ ପଠମକୋଟ୍ଠାସେ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱାତି।

ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ନାଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୩। ପଞ୍ଚମସ୍ସ ପଠମେ ଆୟସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଇଦଂ ‘‘ଆୟାମାନନ୍ଦା’’ତି ଥେରଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଗତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ସତ୍ଥା ପନ ଅନୂନେହି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ଅଗମାସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ତେହେୱ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ପରିୱୁତୋ ଉପସଙ୍କମି। ପରିସିଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ୱୋହାରୱଚନମେତଂ, ନ୍ହାୟିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବାପୟମାନୋତି ରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଚୀୱରଂ ଦ୍ୱୀହି ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଲୋକଧାତୁଂ ପିଟ୍ଠିତୋ କତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମଲୋକଧାତୁଂ ଅଭିମୁଖୋ ୱୋଦକଭାୱେନ ଗତ୍ତାନି ପୁବ୍ବସଦିସାନି କୁରୁମାନୋ ଅଟ୍ଠାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ତେନ ତେନ ଠାନେନ ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂୟେୱ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଇତି ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଆକାସତୋ ପତମାନଂ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣକୁଣ୍ଡଲଂ ୱିୟ ସୂରିୟୋ ପଚ୍ଛିମଲୋକଧାତୁଂ ପଟିପଜ୍ଜି, ପରିସୁଦ୍ଧରଜତମଣ୍ଡଲୋ ୱିୟ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁତୋ ଚନ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଞ୍ଛି, ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେପି ପଞ୍ଚଭିକ୍ଖୁସତପରିୱାରୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଛବ୍ବଣ୍ଣବୁଦ୍ଧରସ୍ମିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୁବ୍ବକୋଟ୍ଠକନଦୀତୀରେ ଲୋକଂ ଅଲଙ୍କୁରୁମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ…ପେ… ସେତୋ ନାମ ନାଗୋତି ସେତୱଣ୍ଣତାୟ ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନାମୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ। ମହାତୂରିୟତାଳିତୱାଦିତେନାତି ମହନ୍ତେନ ତୂରିୟତାଳିତୱାଦିତେନ। ତତ୍ଥ ପଠମଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଂ ତାଳିତଂ ନାମ ହୋତି, ତତୋ ପରଂ ୱାଦିତଂ। ଜନୋତି ହତ୍ଥିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସନ୍ନିପତିତମହାଜନୋ। ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହାତି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ଘଂସିତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଉତ୍ତାରେତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଠପେତ୍ୱା ଗତ୍ତାନି ୱୋଦକାନି କତ୍ୱା ହତ୍ଥାଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କତଂ ତଂ ମହାନାଗଂ ଦିସ୍ୱା ଇଦଂ ‘‘ଅଭିରୂପୋ ୱତ, ଭୋ’’ତି ପସଂସାୱଚନମାହ। କାୟୁପପନ୍ନୋତି ସରୀରସମ୍ପତ୍ତିୟା ଉପପନ୍ନୋ, ପରିପୁଣ୍ଣଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆୟସ୍ମା ଉଦାୟୀତି ପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତୋ କାଳୁଦାୟିତ୍ଥେରୋ। ଏତଦୱୋଚାତି ତଂ ମହାଜନଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଜନୋ ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତହତ୍ଥିନୋ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତି, ନ ବୁଦ୍ଧହତ୍ଥିସ୍ସ। ଅହଂ ଦାନି ଇମିନା ହତ୍ଥିନାଗେନ ଉପମଂ କତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏତଂ ‘‘ହତ୍ଥିମେୱ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ’’ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ମହନ୍ତନ୍ତି ଆରୋହସମ୍ପନ୍ନଂ। ବ୍ରହନ୍ତନ୍ତି ପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନଂ। ଏୱମାହାତି ଏୱଂ ୱଦତି। ଅଥ ଭଗୱା ୟସ୍ମା ଅୟଂ ନାଗସଦ୍ଦୋ ହତ୍ଥିମ୍ହିଚେୱ ଅସ୍ସଗୋଣୋରଗରୁକ୍ଖମନୁସ୍ସେସୁ ଚାପି ପୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ହତ୍ଥିମ୍ପି ଖୋତିଆଦିମାହ।

ଆଗୁନ୍ତି ପାପକଂ ଲାମକଂ ଅକୁସଲଧମ୍ମଂ। ତମହଂ ନାଗୋତି ବ୍ରୂମୀତି ତଂ ଅହଂ ଇମେହି ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି ଦସନ୍ନଂ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥାନଂ ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଞ୍ଚ ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନଂ ଅକରଣତୋ ନାଗୋତି ୱଦାମି। ଅୟଞ୍ହି ନ ଆଗୁଂ କରୋତୀତି ଇମିନା ଅତ୍ଥେନ ନାଗୋ। ଇମାହି ଗାଥାହି ଅନୁମୋଦାମୀତି ଇମାହି ଚତୁସଟ୍ଠିପଦାହି ସୋଳସହି ଗାଥାହି ଅନୁମୋଦାମି ଅଭିନନ୍ଦାମି।

ମନୁସ୍ସଭୂତନ୍ତି ଦେୱାଦିଭାୱଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସମେୱ ଭୂତଂ। ଅତ୍ତଦନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ତନାୟେୱ ଦନ୍ତଂ, ନ ଅଞ୍ଞେହି ଦମଥଂ ଉପନୀତଂ। ଭଗୱା ହି ଅତ୍ତନା ଉପ୍ପାଦିତେନେୱ ମଗ୍ଗଦମଥେନ ଚକ୍ଖୁତୋପି ଦନ୍ତୋ, ସୋତତୋପି, ଘାନତୋପି, ଜିୱ୍ହାତୋପି, କାୟତୋପି, ମନତୋପୀତି ଇମେସୁ ଛସୁ ଠାନେସୁ ଦନ୍ତୋ ସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ତେନାହ – ‘‘ଅତ୍ତଦନ୍ତ’’ନ୍ତି। ସମାହିତନ୍ତି ଦୁୱିଧେନାପି ସମାଧିନା ସମାହିତଂ। ଇରିୟମାନନ୍ତି ୱିହରମାନଂ। ବ୍ରହ୍ମପଥେତି ସେଟ୍ଠପଥେ, ଅମତପଥେ, ନିବ୍ବାନପଥେ। ଚିତ୍ତସ୍ସୂପସମେ ରତନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନେନ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣାନି ୱୂପସମେତ୍ୱା, ଦୁତିୟଜ୍ଝାନେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରେ, ତତିୟଜ୍ଝାନେନ ପୀତିଂ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତସ୍ସୂପସମେ ରତଂ ଅଭିରତଂ।

ନମସ୍ସନ୍ତୀତି କାୟେନ ନମସ୍ସନ୍ତି, ୱାଚାୟ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମନସା ନମସ୍ସନ୍ତି, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତିୟା ନମସ୍ସନ୍ତି, ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି। ସବ୍ବଧମ୍ମାନପାରଗୁନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ଖନ୍ଧାୟତନଧାତୁଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାପାରଗୂ, ପରିଞ୍ଞାପାରଗୂ, ପହାନପାରଗୂ, ଭାୱନାପାରଗୂ, ସଚ୍ଛିକିରିୟାପାରଗୂ, ସମାପତ୍ତିପାରଗୂତି ଛବ୍ବିଧେନ ପାରଗମନେନ ପାରଗତଂ ପାରପ୍ପତ୍ତଂ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତଂ। ଦେୱାପି ତଂ ନମସ୍ସନ୍ତୀତି ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା ସୁବ୍ରହ୍ମଦେୱପୁତ୍ତାଦୟୋ ସୁଖପ୍ପତ୍ତା ଚ ସବ୍ବେୱ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳୱାସିନୋ ଦେୱାପି ତୁମ୍ହେ ନମସ୍ସନ୍ତି। ଇତି ମେ ଅରହତୋ ସୁତନ୍ତି ଇତି ମୟା ଚତୂହି କାରଣେହି ଅରହାତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରାନଂ ତୁମ୍ହାକଂୟେୱ ସନ୍ତିକେ ସୁତନ୍ତି ଦୀପେତି।

ସବ୍ବସଂୟୋଜନାତୀତନ୍ତି ସବ୍ବାନି ଦସୱିଧସଂୟୋଜନାନି ଅତିକ୍କନ୍ତଂ। ୱନା ନିବ୍ବନମାଗତନ୍ତି କିଲେସୱନତୋ ନିବ୍ବନଂ କିଲେସୱନରହିତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆଗତଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ। କାମେହି ନେକ୍ଖମ୍ମରତନ୍ତି ଦୁୱିଧେହି କାମେହି ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ପବ୍ବଜ୍ଜା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିୟମଗ୍ଗା କାମେହି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ

ନାମ, ତତ୍ଥ ରତଂ ଅଭିରତଂ। ମୁତ୍ତଂ ସେଲାଓ୍ୱ କଞ୍ଚନନ୍ତି ସେଲଧାତୁତୋ ମୁତ୍ତଂ କଞ୍ଚନସଦିସଂ।

ସବ୍ବେ ଅଚ୍ଚରୁଚୀତି ସବ୍ବସତ୍ତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୱତ୍ତରୁଚି। ଅଟ୍ଠମକଞ୍ହି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୱତ୍ତରୁଚିତାଯ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅଚ୍ଚରୁଚି ନାମ, ସୋତାପନ୍ନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୱତ୍ତରୁଚିତାଯ ସକଦାଗାମୀ…ପେ… ଖୀଣାସୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୱତ୍ତରୁଚିତାଯ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୱତ୍ତରୁଚିତାଯ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଚ୍ଚରୁଚି ନାମ। ହିମୱାୱଞ୍ଞେ ସିଲୁଚ୍ଚଯେତି ଯଥା ହିମୱା ପବ୍ବତରାଜା ଅଞ୍ଞେ ପବ୍ବତେ ଅତିରୋଚତି, ଏୱଂ ଅତିରୋଚତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଚ୍ଚନାମୋତି ତଚ୍ଛନାମୋ ଭୂତନାମୋ ଆଗୁଂ ଅକରଣେନେୱ ନାଗୋତି ଏୱଂ ଅୱିତଥନାମୋ।

ସୋରଚ୍ଚନ୍ତି ସୁଚିସୀଲଂ। ଅୱିହିଂସାତି କରୁଣା ଚ କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗୋ ଚ। ପାଦା ନାଗସ୍ସ ତେ ଦୁୱେତି ତେ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ଦୁୱେ ପୁରିମପାଦା।

ତପୋତି ଧୁତସମାଦାନଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ଅରିଯମଗ୍ଗସୀଲଂ। ଚରଣା ନାଗସ୍ସ ତ୍ୟାପରେତି ତେ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ଅପରେ ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଛିମପାଦା। ସଦ୍ଧାହତ୍ଥୋତି ସଦ୍ଧାମଯାଯ ସୋଣ୍ଡାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଉପେକ୍ଖାସେତଦନ୍ତୱାତି ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାମଯେହି ସେତଦନ୍ତେହି ସମନ୍ନାଗତୋ।

ସତି ଗୀୱାତି ଯଥା ନାଗସ୍ସ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସ୍ମିଂ ସିରାଜାଲାନଂ ଗୀୱା ପତିଟ୍ଠା, ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ସୋରଚ୍ଚାଦୀନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସତି ଗୀୱା''ତି। ସିରୋ ପଞ୍ଞାତି ଯଥା ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ସିରୋ ଉତ୍ତମଙ୍ଗୋ, ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତେନ ହି ସୋ ସବ୍ବଧମ୍ମେ ଜାନାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସିରୋ ପଞ୍ଞା''ତି। ୱୀମଂସା ଧମ୍ମଚିନ୍ତନାତି ଯଥା ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ଅଗ୍ଗସୋଣ୍ଡୋ ୱୀମଂସା ନାମ ହୋତି। ସୋ ତାଯ ଥଦ୍ଧମୁଦୁକଂ ଖାଦିତବ୍ବାଖାଦିତବ୍ବଞ୍ଚ ୱୀମଂସତି, ତତୋ ପହାତବ୍ବଂ ପଜହତି, ଆଦାତବ୍ବଂ ଆଦିଯତି, ଏୱମେୱ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସପରିଚ୍ଛେଦକଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତା ଧମ୍ମଚିନ୍ତନା ୱୀମଂସା। ତେନ ହି ଞାଣେନ ସୋ ଭବ୍ବାଭବ୍ବେ ଜାନାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ୱୀମଂସା ଧମ୍ମଚିନ୍ତନା''ତି । ଧମ୍ମକୁଚ୍ଛିସମାତପୋତି ଧମ୍ମୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାଧି, କୁଚ୍ଛିଯେୱ ସମାତପୋ କୁଚ୍ଛିସମାତପୋ। ସମାତପୋ ନାମ ସମାତପନଟ୍ଠାନଂ। ଧମ୍ମୋ କୁଚ୍ଛିସମାତପୋ ଅସ୍ସାତି ଧମ୍ମକୁଚ୍ଛିସମାତପୋ। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାଧିସ୍ମିଂ ଠିତସ୍ସ ହି ତେ ତେ ଇଦ୍ଧିୱିଧାଦିଧମ୍ମା ଇଜ୍ଝନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୋ କୁଚ୍ଛିସମାତପୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ୱିୱେକୋତି କାଯଚିତ୍ତୌପଧିୱିୱେକୋ। ଯଥା ନାଗସ୍ସ ୱାଲଧି ମକ୍ଖିକା ୱାରେତି, ଏୱଂ ତଥାଗତସ୍ସ ୱିୱେକୋ ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତେ ୱାରେତି। ତସ୍ମା ସୋ ୱାଲଧୀତି ୱୁତ୍ତୋ।

ଝାଯୀତି ଦୁୱିଧେନ ଝାନେନ ଝାଯୀ। ଅସ୍ସାସରତୋତି ନାଗସ୍ସ ହି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ୱିଯ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ଫଲସମାପତ୍ତି, ତତ୍ଥ ରତୋ, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେହି ୱିଯ ତାଯ ୱିନା ନ ୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂୱୁତୋତି ସବ୍ବଦ୍ୱାରେସୁ ସଂୱୁତୋ। ଅନୱଜ୍ଜାନୀତି ସମ୍ମାଆଜୀୱେନ ଉପ୍ପନ୍ନଭୋଜନାନି। ସାୱଜ୍ଜାନୀତି ପଞ୍ଚୱିଧମିଚ୍ଛାଜୀୱୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଭୋଜନାନି।

ଅଣୁଂଥୂଲନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଞ୍ଚ ମହନ୍ତଞ୍ଚ। ସବ୍ବଂ ଛେତ୍ୱାନ ବନ୍ଧନନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଦସୱିଧମ୍ପି ସଂଯୋଜନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାନ। ନୁପଲିପ୍ପତି ଲୋକେନାତି ଲୋକେନ ସଦ୍ଧିଂ ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିଲେପେହି ନ ଲିପ୍ପତି। ମହାଗିନୀତି ମହାଅଗ୍ଗି। ୱିଞ୍ଞୂହି ଦେସିତାତି ଇଧ ପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତୋ କାଳଉଦାଯିତ୍ଥେରୋୱ ୱିଞ୍ଞୂ ପଣ୍ଡିତୋ, ତେନ ଦେସିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଞ୍ଞସ୍ସନ୍ତି ମହାନାଗା, ନାଗଂ ନାଗେନ ଦେସିତନ୍ତି ଉଦାଯିତ୍ଥେରନାଗେନ ଦେସିତଂ ବୁଦ୍ଧନାଗଂ ଇତରେ ଖୀଣାସୱା ନାଗା ୱିଜାନିସ୍ସନ୍ତି।

ସରୀରଂୱିଜହଂ ନାଗୋ, ପରିନିବ୍ବିସ୍ସତୀତି ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଯମକସାଲନ୍ତରେ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସତି। ଏୱଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତୋ ଉଦାଯିତ୍ଥେରୋ ସୋଳସହି ଗାଥାହି ଚତୁସଟ୍ଠିଯା ପଦେହି ଦସବଲସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି । ଭଗୱା ଅନୁମୋଦି। ଦେସନାୱସାନେ ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନି ଅମତପାନଂ ପିୱିଂସୂତି।

୨। ମିଗସାଲାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୪। ଦୁତିଯେ କଥଂ କଥଂ ନାମାତି କେନ କେନ କାରଣେନ। ଅଞ୍ଞେଯ୍ୟୋତି ଆଜାନିତବ୍ବୋ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯସ୍ମିଂ ନାମ ଧମ୍ମେ। ସମସମଗତିକାତି ସମଭାୱେନେୱ ସମଗତିକା। ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଜାତା। ସକଦାଗାମିପତ୍ତୋ ତୁସିତଂ କାଯଂ ଉପପନ୍ନୋତି ସକଦାଗାମିପୁଗ୍ଗଲୋ ହୁତ୍ୱା ତୁସିତଭୱନେଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। କଥଂ କଥଂ ନାମାତି କେନ କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଜାନିତ୍ୱା ଦେସିତୋ, ଉଦାହୁ ଅଜାନିତ୍ୱାତି। ଥେରୋ କାରଣଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଏୱଂ ଖୋ ପନେତଂ ଭଗିନି ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତନ୍ତି ଆହ।

ଅମ୍ମକା ଅମ୍ମକପଞ୍ଞାତି ଇତ୍ଥୀ ହୁତ୍ୱା ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞାଯ ଏୱ ସମନ୍ନାଗତା। କେ ଚ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲପରୋପରିଯଞ୍ଞାଣେତି ଏତ୍ଥ

ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲପରୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲାନଂ ତିକ୍ଖମୁଦୁୱସେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ। ତସ୍ମା କା ଚ ବାଲା ମିଗସାଲା, କେ ଚ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟଞ୍ଞାଣେ ଅପ୍ପଟିହତୱିସୟା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ଉଭୟମେତଂ ଦୂରେ ସୁୱିଦୂରେତି ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ।

ଇଦାନି ମିଗସାଲାୟ ଅତ୍ତନୋ ଦୂରଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଛୟିମେ, ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ସୋରତୋ ହୋତୀତି ପାପତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ଓରତୋ ୱିରତୋ ହୋତି। ସୁରତୋତିପି ପାଠୋ। ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଏକତ୍ତୱାସେନାତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋୱାସେନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ତୁସ୍ସନ୍ତି। ଏକନ୍ତୱାସେନାତିପି ପାଠୋ, ସତତୱାସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୱନେନପି ଅକତଂ ହୋତୀତି ସୋତଦ୍ୱାରଯୁତ୍ତକଂ ଅସୁତଂ ହୋତି। ବାହୁସଚ୍ଚେନପି ଅକତଂ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ବାହୁସଚ୍ଚଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱୀରିୟଂ, ୱୀରିୟେନ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଅକତଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠିୟାପି ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ହୋତୀତି ଦିଟ୍ଠିୟା ପଟିୱିଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ସାମାୟିକମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିଂ ନ ଲଭତୀତି କାଲାନୁକାଲଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ନିସ୍ସାୟ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ନ ଲଭତି। ହାନଗାମୀୟେୱ ହୋତୀତି ପରିହାନିମେୱ ଗଚ୍ଛତି।

ପମାଣିକାତି ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣଗ୍ଗାହକା। ପମିନନ୍ତୀତି ପମେତୁଂ ତୁଲେତୁଂ ଆରଭନ୍ତି। ଏକୋ ହୀନୋତି ଏକୋ ଗୁଣେହି ହୀନୋ। ଏକୋ ପଣୀତୋତି ଏକୋ ଗୁଣେହି ପଣୀତୋ। ତଂ ହୀତି ତଂ ପମାଣକରଣଂ।

ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋତି ସୁନ୍ଦରତରୋ। ପଣୀତତରୋତି ଉତ୍ତମତରୋ। ଧମ୍ମସୋତୋ ନିବ୍ବହତୀତି ସୂରଂ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତମାନୱିପସ୍ସନାଞ୍ଞାଣଂ ନିବ୍ବହତି, ଅରିୟଭୂମିଂ ସମ୍ପାପେତି। ତଦନ୍ତରଂ କୋ ଜାନେୟ୍ୟାତି ତଂ ଅନ୍ତରଂ ତଂ କାରଣଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ତଥାଗତେନ କୋ ଜାନେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

କୋଧମାନୋତି କୋଧୋ ଚ ମାନୋ ଚ। ଲୋଭଧମ୍ମାତି ଲୋଭୋୟେୱ। ୱଚୀସଙ୍ଖାରାତି ଆଲାପସଲ୍ଲାପୱସେନ ୱଚନାନେୱ। ଯୋ ୱା ପନସ୍ସ ମାଦିସୋତି ଯୋ ୱା ପନ ଅଞ୍ଞୋପି ମୟା ସଦିସୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋୟେୱ ଅସ୍ସ, ସୋ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଞ୍ଞତୀତି ଗୁଣଖଣନଂ ପାପୁଣାତି। ଇମେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଛ ପୁଗ୍ଗଲାତି ଦ୍ୱେ ସୋରତା, ଦ୍ୱେ ଅଧିଗତକୋଧମାନଲୋଭଧମ୍ମା, ଦ୍ୱେ ଅଧିଗତକୋଧମାନୱଚୀସଙ୍ଖାରାତି ଇମେ ଛ ପୁଗ୍ଗଲା। ଗତିନ୍ତି ଞାଣଗତିଂ। ଏକଙ୍ଗହୀନାତି ଏକେକେନ ଗୁଣଙ୍ଗେନ ହୀନା। ପୂରଣୋ ସୀଲେନ ୱିସେସୀ ଅହୋସି, ଇସିଦତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ପୂରଣସ୍ସ ସୀଲଂ ଇସିଦତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞାଠାନେ ଠିତଂ, ଇସିଦତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞା ପୂରଣସ୍ସ ସୀଲଟ୍ଠାନେ ଠିତାତି।

୩। ଇଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୫। ତତିୟେ ଦାଲିଦ୍ଦିୟନ୍ତି ଦଲିଦ୍ଦଭାୱୋ। କାମଭୋଗିନୋତି କାମେ ଭୁଞ୍ଜନକସତ୍ତସ୍ସ। ଅସ୍ସକୋତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେନ ରହିତୋ। ଅନାଳ୍ହିକୋତି ନ ଅଡ୍ଢୋ। ଇଣଂ ଆଦିୟତୀତି ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଇଣଂ ଆଦିୟତି। ୱଡ୍ଢିଂ ପଟିସ୍ସୁଣାତୀତି ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱଡ୍ଢିଂ ଦସ୍ସାମୀତି ପଟିଜାନାତି। ଅନୁଚରନ୍ତିପି ନନ୍ତି ପରିସମଜ୍ଝଗଣମଜ୍ଝାଦୀସୁ ଆତପଠପନପଂସୁଓକିରଣାଦୀହି ୱିପ୍ପକାରଂ ପାପେନ୍ତୋ ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତି। ସଦ୍ଧା ନତ୍ଥୀତି ଓକପ୍ପନକସଦ୍ଧାମତ୍ତକମ୍ପି ନତ୍ଥି। ହିରୀ ନତ୍ଥୀତି ହିରୀୟନାକାରମତ୍ତକମ୍ପି ନତ୍ଥି। ଓତ୍ତପ୍ପଂନତ୍ଥୀତି ଭାୟନାକାରମତ୍ତକମ୍ପି ନତ୍ଥି। ୱୀରିୟଂ ନତ୍ଥୀତି କାୟିକୱୀରିୟମତ୍ତକମ୍ପି ନତ୍ଥି। ପଞ୍ଞା ନତ୍ଥୀତି କମ୍ମସ୍ସକତପଞ୍ଞାମତ୍ତକମ୍ପି ନତ୍ଥି। ଇଣାଦାନସ୍ମିଂ ୱଦାମୀତି ଇଣଗ୍ଗହଣଂ ୱଦାମି। ମା ମଂ ଜଞ୍ଞୂତି ମା ମଂ ଜାନାତୁ।

ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଧନଦଲିଦ୍ଦଭାୱୋ ଦୁକ୍ଖଂ। କାମଲାଭାଭିଜପ୍ପିନନ୍ତି କାମଲାଭଂ ପତ୍ଥେନ୍ତାନଂ। ପାପକମ୍ମୱିନିବ୍ବୟୋତି ପାପକମ୍ମୱଡ୍ଢକୋ। ସଂସପ୍ପତୀତି ପରିପ୍ଫନ୍ଦତି। ଜାନନ୍ତି ଜାନନ୍ତୋ। ଯସ୍ସ ୱିପ୍ପଟିସାରଜାତି ଯେ ଅସ୍ସ ୱିପ୍ପଟିସାରତୋ ଜାତା। ଯୋନିମଞ୍ଞତରନ୍ତି ଏକଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ। ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦୟନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେନ୍ତୋ ଦଦମାନୋ।

କଟଗ୍ଗାହୋତି ଜୟଗ୍ଗାହୋ, ଅନପରାଧଗ୍ଗାହୋ ହୋତି। ଘରମେସିନୋତି ଘରାୱାସଂ ପରିୟେସନ୍ତସ୍ସ ୱସମାନସ୍ସ ୱା। ଚାଗୋ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତୀତି ଚାଗୋତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ୱଡ୍ଢତି। ଚାଗା ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ୱା ପାଠୋ। ପତିଟ୍ଠିତାତି ପତିଟ୍ଠିତସଦ୍ଧା ନାମ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସଦ୍ଧା। ହିରିମନୋତି ହିରିସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ। ନିରାମିସଂ ସୁଖନ୍ତି ତୀଣି ଝାନାନି ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସୁଖଂ। ଉପେକ୍ଖନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୁପେକ୍ଖଂ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋତି ପରିପୁଣ୍ଣପଗ୍ଗହିତୱୀରିୟୋ। ଝାନାନିଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ପତ୍ୱା। ଏକୋଦି ନିପକୋ ସତୋତି ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ କମ୍ମସ୍ସକତଞାଣସତୀହି ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ।

ଏୱଂ ଞତ୍ୱା ଯଥାଭୂତନ୍ତି ଏୱଂ ଏତ୍ତକଂ କାରଣଂ ଯଥାସଭାୱଂ ଜାନିତ୍ୱା। ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖୟେତି ନିବ୍ବାନେ। ସବ୍ବସୋତି ସବ୍ବାକାରେନ। ଅନୁପାଦାୟାତି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା। ସମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖୟସଙ୍ଖାତେ ନିବ୍ବାନେ ସବ୍ବସୋ ଅନୁପାଦିୟିତ୍ୱା ସମ୍ମା ହେତୁନା ନୟେନ

ମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ‘‘ଏତଂ ଞତ୍ୱା ଯଥାଭୂତଂ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯ’’ନ୍ତିପି ପାଠଇଯଂ ଲିଖିତଂ, ତସ୍ସ ଏତଂ ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯସଙ୍ଖାତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁରିମପଚ୍ଛିମେହି ପନ ସନ୍ଧିଂ ନ ଘଟୀଯତି।

ତସ୍ସ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ଞାଣଂ ହୋତୀତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ହୋତି। ତାଦିନୋତି ତଂସଣ୍ଠିତସ୍ସ। ଅକୁପ୍ପାତି ଅକୁପ୍ପାରମ୍ମଣତ୍ତା କୁପ୍ପକାରଣାନଂ କିଲେସାନଞ୍ଚ ଅଭାୱେନ ଅକୁପ୍ପା। ୱିମୁତ୍ତୀତି ମଗ୍ଗୱିମୁତ୍ତିପି ଫଲୱିମୁତ୍ତିପି। ଭୱସଂଯୋଜନକ୍ଖଯେତି ଭୱସଂଯୋଜନକ୍ଖଯସଙ୍ଖାତେ ନିବ୍ବାନେ ଭୱସଂଯୋଜନାନଞ୍ଚ ଖଯନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଏତଂ ଖୋ ପରମଂ ଞାଣନ୍ତି ଏତଂ ମଗ୍ଗଫଲଞାଣଂ ପରମଞାଣଂ ନାମ। ସୁଖମନୁତ୍ତରନ୍ତି ଏତଦେୱ ମଗ୍ଗଫଲସୁଖଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୁଖଂ ନାମ। ଆଣଣ୍ୟମୁତ୍ତମନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ଅଣଣାନଂ ଖୀଣାସୱୋ ଉତ୍ତମଅଣଣୋ , ତସ୍ମା ଅରହତ୍ତଫଲଂ ଆଣଣ୍ୟମୁତ୍ତମନ୍ତି ଅରହତ୍ତଫଲେନ ଦେସନାଯ କୂଟଂ ଗଣ୍ହି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟମେୱ କଥେତ୍ୱା ଗାଥାସୁ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତନ୍ତି।

୪। ମହାଚୁନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୬। ଚତୁତ୍ଥେ ଚେତୀସୂତି ଚେତିରଟ୍ଠେ। ସଯଂଜାତିଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନିଗମେ। ମହାଚୁନ୍ଦୋତି ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭାତିକୋ। ଧମ୍ମେ ଯୋଗୋ ଅନୁଯୋଗୋ ଏତେସନ୍ତି ଧମ୍ମଯୋଗା। ଧମ୍ମକଥିକାନଂ ଏତଂ ନାମଂ। ଝାଯନ୍ତୀତି ଝାଯୀ। ଅପସାଦେନ୍ତୀତି ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ହିଂସନ୍ତି। ଝାଯନ୍ତୀତି ଚିନ୍ତେନ୍ତି। ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତିଆଦୀନି ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ୱଡ୍ଢିତାନି। କିମିମେ ଝାଯନ୍ତୀତି କିଂ ନାମ ଇମେ ଝାଯନ୍ତି। କିନ୍ତିମେ ଝାଯନ୍ତୀତି କିମତ୍ଥଂ ଇମେ ଝାଯନ୍ତି। କଥଂ ଇମେ ଝାଯନ୍ତୀତି କେନ କାରଣେନ ଇମେ ଝାଯନ୍ତି। ଅମତଂ ଧାତୁଂ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତୀତି ମରଣୱିରହିତଂ ନିବ୍ବାନଧାତୁଂ ସନ୍ଧାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତା ଅନୁକ୍କମେନ ତଂ ନାମକାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି। ଗମ୍ଭୀରଂ ଅତ୍ଥପଦନ୍ତି ଗୁଳ୍ହଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଖନ୍ଧଧାତୁଆଯତନାଦିଅତ୍ଥଂ। ପଞ୍ଞାଯଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସନ୍ତୀତି ସହୱିପସ୍ସନାଯ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନତ୍ଥେ ସମ୍ମସନପଟିୱେଧପଞ୍ଞାପି ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାପଞ୍ଞାପି ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି।

୫-୬। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୪୭-୪୮। ପଞ୍ଚମେ ସନ୍ତଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତେ ୱିଜ୍ଜମାନଂ। ଲୋଭୋତିଆଦୀହି ତୀଣି ଅକୁସଲମୂଲାନି ଦସ୍ସିତାନି। ଲୋଭଧମ୍ମାତିଆଦୀହି ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା। ଛଟ୍ଠେ କାଯସନ୍ଦୋସନ୍ତି କାଯଦ୍ୱାରସ୍ସ ଦୁସ୍ସନାକାରଂ। ସେସଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ସୁତ୍ତେସୁ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାୱ କଥିତା।

୭। ଖେମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୯। ସତ୍ତମେ ୱୁସିତୱାତି ୱୁତ୍ଥବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋ। କତକରଣୀଯୋତି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି କତ୍ତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଠିତୋ। ଓହିତଭାରୋତି ଖନ୍ଧଭାରଂ କିଲେସଭାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାରଭାରଞ୍ଚ ଓତାରେତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋତି ସଦତ୍ଥୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରହତ୍ତଂ, ତଂ ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋତି ଖୀଣଭୱବନ୍ଧନୋ। ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋତି ସମ୍ମା ହେତୁନା କାରଣେନ ଜାନିତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ। ତସ୍ସ ନ ଏୱଂ ହୋତି ଅତ୍ଥି ମେ ସେଯ୍ୟୋତି ୱାତିଆଦୀହି ସେଯ୍ୟସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନାଦଯୋ ତଯୋ ମାନା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା। ନ ହି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ‘‘ଅତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ସେଯ୍ୟୋ, ଅତ୍ଥି ସଦିସୋ, ଅତ୍ଥି ହୀନୋ’’ତି ମାନୋ ହୋତି। ନତ୍ଥି ମେ ସେଯ୍ୟୋତିଆଦୀହିପି ତେଯେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା। ନ ହି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ‘‘ଅହମେୱ ସେଯ୍ୟୋ, ଅହଂ ସଦିସୋ, ଅହଂ ହୀନୋ, ଅଞ୍ଞେ ସେଯ୍ୟାଦଯୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଏୱଂ ମାନୋ ହୋତି।

ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୂତି ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରିତ୍ୱା ଅଚିରଂଯେୱ ପକ୍କନ୍ତେସୁ। ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଂ କଥେନ୍ତି। ହସମାନକା ମଞ୍ଞେ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀତି ହସମାନା ୱିଯ କଥେନ୍ତି। ୱିଘାତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଦୁକ୍ଖଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି।

ନ ଉସ୍ସେସୁ ନ ଓମେସୁ, ସମତ୍ତେ ନୋପନୀଯରେତି ଏତ୍ଥ ଉସ୍ସାତି ଉସ୍ସିତତା ସେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲା। ଓମାତି ହୀନା। ସମତ୍ତୋତି ସଦିସୋ। ଇତି ଇମେସୁ ତୀସୁପି ସେଯ୍ୟହୀନସଦିସେସୁ ଖୀଣାସୱା ମାନେନ ନ ଉପନୀଯରେ, ନ ଉପନେନ୍ତି, ନ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଖୀଣା ଜାତୀତି ଖୀଣା ତେସଂ ଜାତି। ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ଥଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ଚରନ୍ତି ସଂଯୋଜନୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି ସବ୍ବସଂଯୋଜନେହି ୱିମୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଚରନ୍ତି। ସୁତ୍ତେପି ଗାଥାଯମ୍ପି ଖୀଣାସୱୋ କଥିତୋ।

୮। ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୦। ଅଟ୍ଠମେ ହତୂପନିସଂ ହୋତୀତି ହତୂପନିସ୍ସଯଂ ହୋତି। ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସାତି ୱିପନ୍ନସୀଲସ୍ସ। ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ତରୁଣୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ। ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋତି ଏତ୍ଥ ନିବ୍ବିଦା ବଲୱୱିପସ୍ସନା, ୱିରାଗୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ। ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲଂ, ଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ। ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତୀତି ସମ୍ପନ୍ନୋପନିସ୍ସଯଂ ହୋତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସୀଲାନୁରକ୍ଖଣିନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ କଥିତୋ।

୯। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୧। ନୱମେ କିତ୍ତାୱତାତି କିତ୍ତକେନ। ଅସ୍ସୁତଞ୍ଚେୱାତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କାଲେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବଂ। ନ ସମ୍ମୋସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱିନାସଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଚେତସୋ ସମ୍ଫୁଟ୍ଠପୁବ୍ବାତି ଚିତ୍ତେନ ଫୁସିତପୁବ୍ବା। ସମୁଦାଚରନ୍ତୀତି ମନୋଦ୍ୱାରେ ଚରନ୍ତି। ଅୱିଞ୍ଞାତଞ୍ଚ ୱିଜାନାତୀତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କାଲେ ଅୱିଞ୍ଞାତକାରଣଂ ଜାନାତି। ପରିଯାପୁଣାତୀତି ୱଠଅଞ୍ଜେତି କଥେତି। ଦେସେତୀତି ପକାସେତି। ପରଂ ୱାଚେତୀତି ପରଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତି।

ଆଗତାଗମାତି ଦୀଘାଦୀସୁ ଯୋ କୋଚି ଆଗମୋ ଆଗତୋ ଏତେସନ୍ତି ଆଗତାଗମା। ଧମ୍ମଧରାତି ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଧରା। ୱିନଯଧରାତି ୱିନଯପିଟକଧରା। ମାତିକାଧରାତି ଦ୍ୱେପାତିମୋକ୍ଖଧରା। ପରିପୁଚ୍ଛତୀତି ଅନୁସନ୍ଧିପୁବ୍ବାପରଂ ପୁଚ୍ଛତି। ପରିପଞ୍ହତୀତି ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ପରିତୁଲତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, କଥନ୍ତି, ଭନ୍ତେ, ଇଦଂ ଅନୁସନ୍ଧିପୁବ୍ବାପରଂ କଥଂ ହୋତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଇମସ୍ସ କ୍ୱତ୍ଥୋତି ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ କୋ ଅତ୍ଥୋତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅୱିୱଟନ୍ତି ଅୱିୱରିତଂ। ୱିୱରନ୍ତୀତି ପାକଟଂ କରୋନ୍ତି। କଙ୍ଖାଠାନିଯେସୂତି କଙ୍ଖାଯ କାରଣଭୂତେସୁ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ କଙ୍ଖା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସ୍ୱେୱ କଙ୍ଖାଠାନିଯୋ ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୦। ଖତ୍ତିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୨। ଦସମେ ଭୋଗାଧିପ୍ପାଯାତି ଭୋଗସଂହରଣତ୍ଥଂ ଠପିତାଧିପ୍ପାଯା ପୱତ୍ତଅଜ୍ଝାସଯା। ପଞ୍ଞୂପୱିଚାରାତି ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ ଭୱେଯ୍ୟାମାତି ଏୱଂ ପଞ୍ଞତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତୂପୱିଚାରା। ଅଯମେୱ ନେସଂ ୱିଚାରୋ ଚିତ୍ତେ ଉପୱିଚରତି। ବଲାଧିଟ୍ଠାନାତି ବଲକାଯାଧିଟ୍ଠାନା। ବଲକାଯଞ୍ହି ଲଦ୍ଧା ତେ ଲଦ୍ଧପତିଟ୍ଠା ନାମ ହୋନ୍ତି। ପଥୱିଭିନିୱେସାତି ପଥୱିସାମିନୋ ଭୱିସ୍ସାମାତି ଏୱଂ ପଥୱିଅତ୍ଥାଯ କତଚିତ୍ତାଭିନିୱେସା। ଇସ୍ସରିଯପରିଯୋସାନାତି ରଜ୍ଜାଭିସେକପରିଯୋସାନା। ଅଭିସେକଞ୍ହି ପତ୍ୱା ତେ ପରିଯୋସାନପ୍ପତ୍ତା ନାମ ହୋନ୍ତି। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସେସପଦେସୁ ପନେତ୍ଥ ଅଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ବ୍ରାହ୍ମଣା ତାୱ ମନ୍ତେ ଲଭିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧପତିଟ୍ଠା ନାମ ହୋନ୍ତି, ଗହପତିକା ଯଂକିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ, ଇତ୍ଥୀ କୁଲଦାଯଜ୍ଜସାମିକଂ ପୁତ୍ତଂ, ଚୋରା ଯଂକିଞ୍ଚି ଆୱୁଧସତ୍ଥଂ , ସମଣା ସୀଲପରିପୁଣ୍ଣା ଲଦ୍ଧପତିଟ୍ଠା ନାମ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ମନ୍ତାଧିଟ୍ଠାନାତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତାନି।

ବ୍ରାହ୍ମଣାନଞ୍ଚ ‘‘ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିସ୍ସାମା’’ତି ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିୱିସତି, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପତ୍ତେ ପରିଯୋସାନପ୍ପତ୍ତା ନାମ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ଯଞ୍ଞାଭିନିୱେସା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରିଯୋସାନାତି ୱୁତ୍ତା। କମ୍ମନ୍ତକରଣତ୍ଥାଯ ମନୋ ଏତେସଂ ଅଭିନିୱିସତୀତି କମ୍ମନ୍ତାଭିନିୱେସା। କମ୍ମେ ନିଟ୍ଠିତେ ପରିଯୋସାନପ୍ପତ୍ତା ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ନିଟ୍ଠିତକମ୍ମନ୍ତପରିଯୋସାନା।

ପୁରିସାଧିପ୍ପାଯାତି ପୁରିସେସୁ ପୱତ୍ତଅଜ୍ଝାସଯା। ଅଲଙ୍କାରତ୍ଥାଯ ମନୋ ଉପୱିଚରତି ଏତିସ୍ସାତି ଅଲଙ୍କାରୂପୱିଚାରା। ଅସପତ୍ତୀ ହୁତ୍ୱା ଏକିକାୱ ଘରେ ୱସେଯ୍ୟନ୍ତି ଏୱମସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିୱିସତୀତି ଅସପତ୍ତୀଭିନିୱେସା। ଘରାୱାସିସ୍ସରିଯେ ଲଦ୍ଧେ ପରିଯୋସାନପ୍ପତ୍ତା ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଇସ୍ସରିଯପରିଯୋସାନା।

ପରଭଣ୍ଡସ୍ସ ଆଦାନେ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଏତେସନ୍ତି ଆଦାନାଧିପ୍ପାଯା। ଗହନେ ନିଲୀଯନଟ୍ଠାନେ ଏତେସଂ ମନୋ ଉପୱିଚରତୀତି ଗହନୂପୱିଚାରା। ଅନ୍ଧକାରତ୍ଥାଯ ଏତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିୱିସତୀତି ଅନ୍ଧକାରାଭିନିୱେସା। ଅଦସ୍ସନପ୍ପତ୍ତା ପରିଯୋସାନପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ଅଦସ୍ସନପରିଯୋସାନା।

ଅଧିୱାସନକ୍ଖନ୍ତିଯଞ୍ଚ ସୁଚିଭାୱସୀଲେ ଚ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଏତେସନ୍ତି ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚାଧିପ୍ପାଯା। ଅକିଞ୍ଚନଭାୱେ ନିଗ୍ଗହଣଭାୱେ ଚିତ୍ତଂ ଏତେସଂ ଅଭିନିୱିସତୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଭିନିୱେସା। ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତା ପରିଯୋସାନପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ନିବ୍ବାନପରିଯୋସାନା।

୧୧। ଅପ୍ପମାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୩। ଏକାଦସମେ ସମଧିଗ୍ଗଯ୍ହାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା। ଜଙ୍ଗଲାନଂ ପାଣାନନ୍ତି ପଥୱୀତଲଚାରୀନଂ ସପାଦକପାଣାନଂ। ପଦଜାତାନୀତି ପଦାନି।

ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଓଧାନଂ ଉପନିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତୀତି ସେଟ୍ଠଂ ଅକ୍ଖାୟତି। ପଙ୍କଜଲାୟକୋତି ପଙ୍କଜତିଣଚ୍ଛେଦକୋ। ଓଧୁନାତୀତି ହେଟ୍ଠା ମୁଖଂ ଧୁନାତି। ନିଧୁନାତୀତି ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି ଧୁନାତି। ନିଚ୍ଛାଦେତୀତି ବାହାୟ ୱା ପହରତି, ରୁକ୍ଖେ ୱା ପହରତି। ଅମ୍ବପିଣ୍ଡିୟାତି ଅମ୍ବଫଲପିଣ୍ଡିୟା। ୱଣ୍ଟୂପନିବନ୍ଧନାନୀତି ୱଣ୍ଟେ ଉପନିବନ୍ଧନାନି , ୱଣ୍ଟେ ୱା ପତିଟ୍ଠିତାନି। ତଦନ୍ୱୟାନି ଭୱନ୍ତୀତି ୱଣ୍ଟାନୁୱତ୍ତକାନି ଭୱନ୍ତି, ଅମ୍ବପିଣ୍ଡିଦଣ୍ଡକାନୁୱତ୍ତକାନି ଭୱନ୍ତୀତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଖୁଦ୍ଦରାଜାନୋତି ଖୁଦ୍ଦକରାଜାନୋ, ପକତିରାଜାନୋ ୱା।

୧୨। ଧମ୍ମିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୪। ଦ୍ୱାଦସମେ ସଙ୍କସୋତି ସଙ୍କେସୁ। ସଭସୁ ୱିହାରେସୂତି ସଭସୁ ପରିୱେଣେସୁ। ପରିଭାସତୀତି ପରିଭୱତି ଭୟଂ ଉପଦଂସେତି। ୱିହିଂସତୀତି ୱିହେଠେତି। ୱିତୁଦତୀତି ୱିଜ୍ଝତି। ରୋସେତି ୱାଚାୟାତି ୱାଚାୟ ଘଟ୍ଟେତି। ପକ୍କମନ୍ତୀତି ଦିସା ପକ୍କମନ୍ତି। ନ ସଣ୍ଠହନ୍ତୀତି ନପ୍ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି। ରିଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଛଡ୍ଡେନ୍ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ପଙ୍କାଜେୟ୍ୟାମାତି ନୀହରେୟ୍ୟାମ। ହନ୍ଦାତି ୱୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅଲନ୍ତି ୟୁତ୍ତମେତଂ, ୟଂ ତଂ ପଙ୍କାଜେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ତେ ଇମିନାତି କିଂ ତୱ ଇମିନା ଜାତିଭୂମିୟଂ ୱାସେନ। ତୀରଦସ୍ସିଂ ସକୁଣନ୍ତି ଦିସାକାକଂ। ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଦିସାଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ସାମନ୍ତାତି ଅୱିଦୂରେ। ସମନ୍ତାତିପି ପାଠୋ, ସମନ୍ତତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିନିୱେସୋତି ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତସାଖାନଂ ନିୱେସୋ। ମୂଲସନ୍ତାନକାନନ୍ତି ମୂଲାନଂ ନିୱେସୋ।

ଆଳ୍ହକଥାଲିକାତି ତଣ୍ଡୁଲାଳ୍ହକସ୍ସ ଭତ୍ତପଚନଥାଲିକା। ଖୁଦ୍ଦଂ ମଧୁନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦମକ୍ଖିକାହି କତଂ ଦଣ୍ଡକମଧୁଂ। ଅନେଳକନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଂ। ନ ଚ ସୁଦଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଫଲାନି ହିଂସନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସେ ଫଲାନି ନ ହିଂସନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସେହି ମୂଲଂ ୱା ତଚଂ ୱା ପତ୍ତଂ ୱା ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସାଖାୟ ହେଟ୍ଠା ପତିତାନେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଅଞ୍ଞସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସତୋ ଅଞ୍ଞସ କୋଟ୍ଠାସଂ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗତମ୍ପି ''ନ ଅମ୍ହାକଂ ସାଖାୟ ଫଲ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ନୋ ଖାଦନ୍ତି। ୟାୱଦତ୍ଥଂ ଭକ୍ଖିତ୍ୱାତି କଣ୍ଠପ୍ପମାଣେନ ଖାଦିତ୍ୱା। ସାଖଂ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱାତି ଛତ୍ତପ୍ପମାଣମତ୍ତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଛାୟଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ୟତ୍ର ହି ନାମାତି ୟୋ ହି ନାମ। ପକ୍କମିସ୍ସତୀତି ପକ୍କନ୍ତୋ। ନାଦାସୀତି ଦେୱତାୟ ଆନୁଭାୱେନ ଫଲମେୱ ନ ଗଣ୍ହି। ଏୱଞ୍ହି ସା ଅଧିଟ୍ଠାସି।

ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଜନପଦୱାସୀହି ଗନ୍ତ୍ୱା, ''ମହାରାଜ, ରୁକ୍ଖୋ ଫଲଂ ନ ଗଣ୍ହି, ଅମ୍ହାକଂ ନୁ ଖୋ ଦୋସୋ ତୁମ୍ହାକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନେୱ ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ନ ଜାନପଦାନଂ, ଅମ୍ହାକଂ ୱିଜିତେ ଅଧମ୍ମୋ ନାମ ନ ୱତ୍ତତି, କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ରୁକ୍ଖୋ ନ ଫଲିତୋ, ସକ୍କଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୟେନ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ପୱତ୍ତେସୀତି ପରିୱତ୍ତେସି। ଉମ୍ମୂଲମକାସୀତି ଉଦ୍ଧଂମୂଲଂ ଅକାସି। ଅପି ନୁ ତ୍ୱନ୍ତି ଅପି ନୁ ତୱ। ଅଟ୍ଠିତାୟେୱାତି ଅଟ୍ଠିତାୟ ଏୱ। ସଚ୍ଛୱୀନୀତି ସମାନଚ୍ଛୱୀନି ପକତିଟ୍ଠାନେ ଠିତାନି। ନ ପଚ୍ଚକ୍କୋସତୀତି ନପ୍ପଟିକ୍କୋସତି। ରୋସନ୍ତନ୍ତି ଘଟ୍ଟେନ୍ତଂ। ଭଣ୍ଡନ୍ତନ୍ତି ପହରନ୍ତଂ।

ସୁନେତ୍ତୋତି ନେତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅକ୍ଖୀନି, ତେସଂ ସୁନ୍ଦରତାୟ ସୁନେତ୍ତୋ। ତିତ୍ଥକରୋତି ସୁଗତିଓଗାହନତିତ୍ଥସ୍ସ କାରକୋ। ୱୀତରାଗୋତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ୱିଗତରାଗୋ। ପସୱତୀତି ପଟିଲଭତି। ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନଂ, ସୋତାପନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଖନ୍ତିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଖଣନଂ। ୟଥାମଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୂତି ୟଥା ଇମଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଅକ୍କୋସନପରିଭାସନଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଏୱରୂପଂ ଗୁଣଖନ୍ତିଂ ନ ୱଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ନୋ ସମସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୂତି ଏତ୍ଥ ସମଜନୋ ନାମ ସକଜନୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ନ ନୋ ସକେସୁ ସମାନବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଚିତ୍ତାନି ପଦୁଟ୍ଠାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ଜୋତିପାଲୋ ଚ ଗୋୱିନ୍ଦୋତି ନାମେନ ଜୋତିପାଲୋ ଠାନେନ ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ। ସତ୍ତପୁରୋହିତୋତି ରେଣୁଆଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ପୁରୋହିତୋ। ଅହିଂସକା ଅତୀତଂସେତି ଏତେ ଛ ସତ୍ଥାରୋ ଅତୀତଂସେ ଅହିଂସକା ଅହେସୁଂ। ନିରାମଗନ୍ଧାତି କୋଧାମଗନ୍ଧେନ ନିରାମଗନ୍ଧା। କରୁଣେୱିମୁତ୍ତାତି କରୁଣଜ୍ଝାନେ ଅଧିମୁତ୍ତା, କରୁଣାୟ ଚ କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗେ ଚ ଠିତା। ୟେତେତି ଏତେ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ନ ସାଧୁରୂପଂ ଆସୀଦେତି ସାଧୁସଭାୱଂ ନ ଘଟ୍ଟେୟ୍ୟ। ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନପ୍ପହାୟିନନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତପ୍ପହାୟିନଂ। ସତ୍ତମୋତି ଅରହତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସତ୍ତମୋ। ଅୱୀତରାଗୋତି ଅୱିଗତରାଗୋ। ଏତେନ ଅନାଗାମିଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟା ମୁଦୂତି ପଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସନିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ମୁଦୂନି। ତସ୍ସ ହି ତାନି ସକଦାଗାମିଂ ଉପାଦାୟ ମୁଦୂନି ନାମ ହୋନ୍ତି। ୱିପସ୍ସନାତି ସଙ୍ଖାରପରିଗ୍ଗହଞ୍ଞାଣଂ। ପୁବ୍ବେୱ ଉପହଞ୍ଞତୀତି ପଠମତରଞ୍ଞେୱ ଉପହଞ୍ଞତି। ଅକ୍ଖତୋତି ଗୁଣଖଣନେନ ଅକ୍ଖତୋ ଅନୁପହତୋ ହୁତ୍ୱା। ସେସଂ ସଙ୍ଖତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୨। ଦୁତିୟପଣ୍ଣାସକଂ

୬। ମହାୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୋଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୫। ଛଟ୍ଠସ୍ସ ପଠମେ ସୋଣୋତି ସୁଖୁମାଲସୋଣତ୍ଥେରୋ। ସୀତୱନେତି ଏୱଂନାମକେ ସୁସାନେ। ତସ୍ମିଂ କିର ପଟିପାଟିୟା ପଞ୍ଚ ଚଙ୍କମନପଣ୍ଣସାଲାସତାନି ମାପିତାନି, ତେସୁ ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପାୟଚଙ୍କମନଂ ଗହେତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋତି। ତସ୍ସ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ ହୁତ୍ୱା ଚଙ୍କମତୋ ପାଦତଲାନି ଭିଜ୍ଜିଂସୁ, ଜାଣୂହି ଚଙ୍କମତୋ ଜାଣୁକାନିପି ହତ୍ଥତଲାନିପି ଭିଜ୍ଜିଂସୁ, ଛିଦ୍ଦାନି ଅହେସୁଂ। ଏୱଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଓଭାସନିମିତ୍ତମତ୍ତକମ୍ପି ଦସ୍ସେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତସ୍ସ ୱୀରିୟେନ କିଲମିତକାୟସ୍ସ କୋଟିୟଂ ପାସାଣଫଲକେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୟୋ ୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟାତି ପରିପୁଣ୍ଣପଗ୍ଗହିତୱୀରିୟା। ନ ଅନୁପାଦାୟ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ସଚେ ହି ଅହଂ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ ୱା ଅସ୍ସଂ ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ ୱା ନେୟ୍ୟୋ ୱା, ନୂନ ମେ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ। ଅଦ୍ଧା ପନସ୍ମି ପଦପରମୋ, ୟେନ ମେ ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ ପନାତିଆଦୀନି ଚିନ୍ତେସି। ତତ୍ଥ ଭୋଗାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ।

ପାତୁରହୋସୀତି ଥେରସ୍ସ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ''ଅୟଂ ସୋଣୋ ଅଜ୍ଜ ସୀତୱନେ ପଧାନଭୂମିୟଂ ନିସିନ୍ନୋ ଇମଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେତି, ଗନ୍ତ୍ୱାସ୍ସ ୱିତକ୍କଂ ସହୋଙ୍ଗଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱୀଣୋପମଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ପମୁଖେ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେତି ପଧାନିକଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଓୱଦିତୁଂ ଆଗତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ନିସୀଦନତ୍ଥଂ ୟଥାଲାଭେନ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱାୱ ପଧାନଂ କରୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଂ ଅଲଭମାନା ପୁରାଣପଣ୍ଣାନିପି ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ଉପରି ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଥେରୋପି ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପଧାନଂ ଅକାସି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ''ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ''ତି।

ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସୀତି ସତ୍ଥା ''ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଞ୍ଞସେସକମ୍ମଟ୍ଠାନେହି ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଅୟଂ ଗନ୍ଧବ୍ବସିପ୍ପେ ଛେକୋ ଚିଣ୍ଣୱସୀ, ଅତ୍ତନୋ ୱିସୟେ କଥିୟମାନଂ ଖିପ୍ପମେୱ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସ୍ସତୀ''ତି ୱୀଣୋପମଂ କଥେତୁଂ ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତିଆଦିମାହ। ୱୀଣାୟ ତନ୍ତିସ୍ସରେ କୁସଲତା ନାମ ୱୀଣାୟ ୱାଦନକୁସଲତା, ସୋ ଚ ତତ୍ଥ କୁସଲୋ। ମାତାପିତରୋ ହିସ୍ସ ''ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖନ୍ତୋ କାୟେନ କିଲମିସ୍ସତି, ଇଦଂ ପନ ସୟନେ ନିସିନ୍ନେନେୱ ସକ୍କା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତୁ''ନ୍ତି ଗନ୍ଧବ୍ବସିପ୍ପମେୱ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସୁଂ। ତସ୍ସ –

''ସତ୍ତ ସରା ତୟୋ ଗାମା, ମୁଚ୍ଛନା ଏକୱୀସତି;

ଠାନା ଏକୂନପଞ୍ଞାସ, ଇଚ୍ଚେତେ ସରମଣ୍ଡଲା''ତି। –

ଆଦିକଂ ଗନ୍ଧବ୍ବସିପ୍ପଂ ସବ୍ବମେୱ ପଗୁଣଂ ଅହୋସି। ଅଚ୍ଚାୟତାତି ଅତିଆୟତା ଖରମୁଚ୍ଛନା। ସରୱତୀତି ସରସମ୍ପନ୍ନା। କମ୍ମଞ୍ଞାତି କମ୍ମକ୍ଖମା କମ୍ମଯୋଗ୍ଗା। ଅତିସିଥିଲାତି ମନ୍ଦମୁଚ୍ଛନା। ସମେ ଗୁଣେ ପତିଟ୍ଠିତାତି ମଜ୍ଝିମେ ସରେ ଠପେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଛିତା।

ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧନ୍ତି ଅତିଗାଳ୍ହଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାୟ ସଂୱତ୍ତତୀତି ଉଦ୍ଧତଭାୱାୟ ସଂୱତ୍ତତି। ଅତିଲୀନନ୍ତି ଅତିସିଥିଲଂ। କୋସଜ୍ଜାୟାତି କୁସୀତଭାୱତ୍ଥାୟ। ୱୀରିୟସମଥଂ ଅଧିଟ୍ଠହାତି ୱୀରିୟସମ୍ପୟୁତ୍ତଂ ସମଥଂ ଅଧିଟ୍ଠହ, ୱୀରିୟଂ ସମଥେନ ଯୋଜେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଞ୍ଚ ସମତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝାତି ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ସମତଂ ସମଭାୱଂ ଅଧିଟ୍ଠାହି। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାୟ, ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାୟ, ୱୀରିୟଂ ସମାଧିନା, ସମାଧିଞ୍ଚ ୱୀରିୟେନ ଯୋଜୟତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ସମତା ଅଧିଟ୍ଠିତା ନାମ ହୋତି। ସତି ପନ ସବ୍ବତ୍ଥିକା, ସା ସଦା ବଲୱତୀୟେୱ ୱଟ୍ଟତି। ତଞ୍ଚ ପନ ତେସଂ ଯୋଜନାୱିଧାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୬୦-୬୨) ପକାସିତମେୱ। ତତ୍ଥ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଭାୱେ ସତି ୟେନ ଆଦାସେ ମୁଖବିମ୍ବେନେୱ ନିମିତ୍ତେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ତଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନାନିମିତ୍ତଂ ମଗ୍ଗନିମିତ୍ତଂ ଫଲନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାହି ନିବ୍ବତ୍ତେହୀତି ଏୱମସ୍ସ ସତ୍ଥା ଅରହତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି।

ତତ୍ଥ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ସମଥନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସନାନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗହେସି। ଛ ଠାନାନୀତି ଛ କାରଣାନି। ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି। ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଅରହତ୍ତୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଅରହତ୍ତଞ୍ହି ସବ୍ବକିଲେସେହି ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ତେହେୱ ପୱିୱିତ୍ତତ୍ତା ପୱିୱେକୋ, ବ୍ୟାପଜ୍ଜାଭାୱତୋ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ, ତଣ୍ହାକ୍ଖୟନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ତଣ୍ହାକ୍ଖୟୋ, ଉପାଦାନକ୍ଖୟନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଉପାଦାନକ୍ଖୟୋ,

ସମ୍ମୋହାଭାୱତୋ ଅସମ୍ମୋହୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକନ୍ତି ପଟିୱେଧରହିତଂ କେୱଲଂ ପଟିୱେଧପଞ୍ଞାୟ ଅସମ୍ମିସ୍ସକଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକଂ। ପଟିଚୟନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କରଣେନ ୱଡ୍ଢିଂ। ୱୀତରାଗତ୍ତାତି ମଗ୍ଗପଟିୱେଧେନ ରାଗସ୍ସ ୱିଗତତ୍ତାୟେୱ ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ଅରହତ୍ତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି, ଫଲସମାପତ୍ତିୱିହାରେନ ୱିହରତି, ତନ୍ନିନ୍ନମାନସୋୟେୱ ଚ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକନ୍ତି ଚତୁପଚ୍ଚୟଲାଭଞ୍ଚ ତେସଞ୍ଞେୱ ସୁକତଭାୱଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଭଣନଞ୍ଚ। ନିକାମୟମାନୋତି ଇଚ୍ଛମାନୋ ପତ୍ଥୟମାନୋ। ପୱିୱେକାଧିମୁତ୍ତୋତି ପୱିୱେକେ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ଅରହନ୍ତି ଏୱଂ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୀଲବ୍ବତପରାମାସନ୍ତି ସୀଲଞ୍ଚ ୱତଞ୍ଚ ପରାମସିତ୍ୱା ଗହିତଂ ଗହଣମତ୍ତଂ। ସାରତୋପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ସାରଭାୱେନ ଜାନନ୍ତୋ। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝାଧିମୁତ୍ତୋତି ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝଂ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋତି। ଇମିନାୱ ନୟେନ ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅପିଚେତ୍ଥ ''ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋତି ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଅରହତ୍ତଂ କଥିତଂ, ସେସେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି ଏକେ ୱଦନ୍ତି। ଅପରେ ''ଅସମ୍ମୋହାଧିମୁତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବାନଂ କଥିତଂ, ସେସେସୁ ଅରହତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ସାରୋ – ସବ୍ବେସ୍ୱେୱ ତେସୁ ଅରହତ୍ତମ୍ପି ନିବ୍ବାନମ୍ପି କଥିତମେୱାତି।

ଭୁସାତି ବଲୱନ୍ତୋ ଦିବ୍ବରୂପସଦିସା। ନେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦିୟନ୍ତୀତି ଏତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। କିଲେସା ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଚିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ନାମ। ଅମିସ୍ସୀକତନ୍ତି କିଲେସା ହି ଆରମ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚିତ୍ତଂ ମିସ୍ସଂ କରୋନ୍ତି, ତେସଂ ଅଭାୱା ଅମିସ୍ସୀକତଂ। ଠିତନ୍ତି ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଅଚଲପ୍ପତ୍ତଂ। ୱୟଞ୍ଚସ୍ସାନୁପସ୍ସତୀତି ତସ୍ସ ଚେସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦମ୍ପି ୱୟମ୍ପି ପସ୍ସତି। ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠୀତି ବଲୱା ୱାତକ୍ଖନ୍ଧୋ। ନେୱ ସମ୍ପକମ୍ପେୟ୍ୟାତି ଏକଭାଗେନ ଚାଲେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ। ନ ସମ୍ପକମ୍ପେୟ୍ୟାତି ଥୂଣଂ ୱିୟ ସବ୍ବଭାଗତୋ କମ୍ପେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ। ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟାତି ୱେଧେତ୍ୱା ପୱେଧେତ୍ୱା ପାତେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ।

ନେକ୍ଖମ୍ମଂଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସାତି ଅରହତ୍ତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ସେସପଦେସୁପି ଅରହତ୍ତମେୱ କଥିତଂ। ଉପାଦାନକ୍ଖୟସ୍ସ ଚାତି ଉପୟୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ଅସମ୍ମୋହଞ୍ଚ ଚେତସୋତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅସମ୍ମୋହଂ ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସ। ଦିସ୍ୱା ଆୟତନୁପ୍ପାଦନ୍ତି ଆୟତନାନଂ ଉପ୍ପାଦଞ୍ଚ ୱୟଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା। ସମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ମା ହେତୁନା ନୟେନ ଇମାୟ ୱିପସ୍ସନାପଟିପତ୍ତିୟା ଫଲସମାପତ୍ତିୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣେ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ୱା ଇମିନା ଖୀଣାସୱସ୍ସ ପଟିପଦା କଥିତା। ତସ୍ସ ହି ଆୟତନୁପ୍ପାଦଂ ଦିସ୍ୱା ଇମାୟ ୱିପସ୍ସନାୟ ଅଧିଗତସ୍ସ ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସାନୁଭାୱେନ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ତସ୍ସ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତସ୍ସ…ପେ… ନ ୱିଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସାତି ନିବ୍ବୁତଚିତ୍ତସ୍ସ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

୨। ଫଗ୍ଗୁନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୬। ଦୁତିୟେ ସମଧୋସୀତି ଉଟ୍ଠାନାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ପଟିକ୍କମନ୍ତୀତି ପରିହାୟନ୍ତି। ନୋ ଅଭିକ୍କମନ୍ତୀତି ନ ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ସୀସୱେଠନଂ ଦଦେୟ୍ୟାତି ସୀସଂ ୱେଠେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡକେନ ସମ୍ପରିୱତ୍ତକଂ ବନ୍ଧେୟ୍ୟ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ୱିପ୍ପସୀଦିଂସୂତି ତସ୍ମିଂ ମରଣସମୟେ ଛ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ୱିପ୍ପସନ୍ନାନି ଅହେସୁଂ। ଅତ୍ଥୁପପରିକ୍ଖାୟାତି ଅତ୍ଥାନତ୍ଥଂ କାରଣାକାରଣଂ ଉପପରିକ୍ଖନେ। ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖୟେତି ନିବ୍ବାନେ। ଅୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲେନ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୩। ଛଳଭିଜାତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୭। ତତିୟେ ଛଳଭିଜାତିୟୋତି ଛ ଜାତିୟୋ। ତତ୍ରିଦନ୍ତି ତତ୍ରାୟଂ। ଲୁଦ୍ଦାତି ଦାରୁଣା। ଭିକ୍ଖୁକଣ୍ଟକୱୁତ୍ତିକାତି ସମଣା ନାମେତେ। ଏକସାଟକାତି ଏକେନେୱ ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡେନ ପୁରତୋ ପଟିଚ୍ଛାଦନକା। ଅକାମକସ୍ସ ବିଲଂ ଓଲଗ୍ଗେୟ୍ୟୁନ୍ତି ସତ୍ଥେ ଗଚ୍ଛମାନେ ଗୋଣମ୍ପି ମତେ ଗୋମଂସମୂଲଂ ଉପ୍ପାଦନତ୍ଥାୟ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଖାଦମାନା ଏକସ୍ସ ଗୋମଂସଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସେୱ କୋଟ୍ଠାସଂ କତ୍ୱା ''ଅୟଞ୍ଚ ତେ ଖାଦିତବ୍ବୋ, ମୂଲଞ୍ଚ ଦାତବ୍ବ''ନ୍ତି ତଂ କୋଟ୍ଠାସସଙ୍ଖାତଂ ବିଲଂ ଓଲଗ୍ଗେୟ୍ୟୁଂ, ବଲକ୍କାରେନ ହତ୍ଥେ ଠପେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଖେତ୍ତଞ୍ଞୁନାତି ଅଭିଜାତିପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଖେତ୍ତଂ ଅଜାନନ୍ତେନ। ତଂ ସୁଣାହୀତି ତଂ ମମ ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ସୁଣାହି। କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋତି କାଳଅକଜାତିକୋ। କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାୟତୀତି କଣ୍ହସଭାୱୋ ହୁତ୍ୱା ଜାୟତି ନିବ୍ବତ୍ତତି, କଣ୍ହାଭିଜାତିୟଂ ୱା ଜାୟତି। ନିବ୍ବାନଂଅଭିଜାୟତୀତି ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣାତି, ଅରିୟଭୂମିସଙ୍ଖାତାୟ ୱା ନିବ୍ବାନଜାତିୟା ଜାୟତି।

୪। ଆସୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୮। ଚତୁତ୍ଥେ ସଂୱରା ପହାତବ୍ବାତି ସଂୱରେନ ପହାତବ୍ବା। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ପଟିସଙ୍ଖାତି ପଟିସଙ୍ଖାନିତ୍ୱା, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟୋନିସୋତି ଉପାୟେନ ପଥେନ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅସଂୱରେ ଆଦୀନୱପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ପଟିସଙ୍ଖାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସା ଚାୟଂ ''ୱରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତ୍ତାୟ ଅୟୋସଲାକାୟ ଆଦିତ୍ତାୟ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାୟ ସଜୋତିଭୂତାୟ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ ସମ୍ପଲିମଟ୍ଠଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେସୁ ରୂପେସୁ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୋ''ତିଆଦିନା ଆଦିତ୍ତପରିୟାୟେନ (ସଂ। ନି। ୪।୨୩୫) ୱେଦିତବ୍ବା। ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରସଂୱୁତୋୱିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମେୱ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସଂୱରଣତୋ ସଂୱରୋ, ପିଦହନତୋ ଥକନତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସତିୟା ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରୋ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୋ। ଜୱନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋପି ହେସ ତସ୍ମିଂ ଦ୍ୱାରେ କିଲେସାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱାରଣତୋ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଂୱୁତୋତି ତେନ ସଂୱରେନ ଉପେତୋ। ତଥା ହି ''ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ''ତି ଇମସ୍ସ ୱିଭଙ୍ଗେ ''ଇମିନା ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରେନ ଉପେତୋ ହୋତି…ପେ… ସମନ୍ନାଗତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ସଂୱରୀତି ସଂୱୁତୋ, ଥକେସି ପିଦହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରସଂୱୁତୋତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରସଙ୍ଖାତଂ ସତିକୱାଟଂ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଘରଦ୍ୱାରେ କୱାଟଂ ୱିୟ ସଂୱରି ଥକେସି ପିଦହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅୟମେୱେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ସୁନ୍ଦରତରୋ। ତଥା ହି ''ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରଂ ଅସଂୱୁତସ୍ସ ୱିହରତୋ, ସଂୱୁତସ୍ସ ୱିହରତୋ''ତି ଏତେସୁ ପଦେସୁ ଅୟମେୱତ୍ଥୋ ଦିସ୍ସତୀତି।

ୟଂ ହିସ୍ସାତିଆଦିମ୍ହି ୟଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରଂ ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସଂୱୁତସ୍ସ ଅଥକେତ୍ୱା ଅପିଦହିତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟେକାରସ୍ସ ୱା ଏସ ୟନ୍ତି ଆଦେସୋ, ୟେ ଅସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହାତି ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା ଚ ଅଞ୍ଞେ ଚ ୱିଘାତକରା କିଲେସପରିଳାହା ୱିପାକପରିଳାହା ୱା। ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରସ୍ମିଞ୍ହି ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତଂ କାମସ୍ସାଦୱସେନ ଅସ୍ସାଦୟତୋ ଅଭିନନ୍ଦତୋ କାମାସୱୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ''ଇଦିସଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିମ୍ପି ସୁଗତିଭୱେ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଭୱପତ୍ଥନାୟ ଅସ୍ସାଦୟତୋ ଭୱାସୱୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସତ୍ତୋତି ୱା ସତ୍ତସ୍ସାତି ୱା ଗଣ୍ହତୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସବ୍ବେହେୱ ସହଜାତଂ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋତି ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି । ଏତେହି ସମ୍ପୟୁତ୍ତା ଅପରେ କିଲେସା ୱିଘାତପରିଳାହା ଆୟତିଂ ୱା ତେସଂ ୱିପାକା ତେହିପି ଅସଂୱୁତସ୍ସେୱ ୱିହରତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱଂସତେତି ଏୱଂ ଅସ୍ସ ତେ, ଏତେନୁପାୟେନ ନ ହୋନ୍ତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ସୋତିନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରସଂୱୁତୋତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଆସୱା ସଂୱରା ପହାତବ୍ବାତି ଇମେସୁ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ କତ୍ୱା ଚତୁୱୀସତି ଆସୱା ସଂୱରେନ ପହାତବ୍ବାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ଚୀୱରନ୍ତିଆଦୀସୁ ୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୮) ସୀଲକଥାୟ ୱୁତ୍ତମେୱ। ୟଂ ହିସ୍ସାତି ୟଞ୍ହି ଚୀୱରଂ ପିଣ୍ଡପାତାଦୀସୁ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଅସ୍ସ। ଅପ୍ପଟିସେୱତୋତି ଏୱଂ ୟୋନିସୋ ଅପ୍ପଟିସେୱନ୍ତସ୍ସ। ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ ଅଲଦ୍ଧଂ ଚୀୱରାଦିଂ ପତ୍ଥୟତୋ ଲଦ୍ଧଂ ୱା ଅସ୍ସାଦୟତୋ କାମାସୱସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା, ଇଦିସଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିମ୍ପି ସୁଗତିଭୱେ ଲଭିସ୍ସାମୀତି ଭୱପତ୍ଥନାୟ ଅସ୍ସାଦୟତୋ ଭୱାସୱସ୍ସ, ଅହଂ ଲଭାମି ନ ଲଭାମୀତି ୱା ମୟ୍ହଂ ୱା ଇଦନ୍ତି ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠହତୋ ଦିଟ୍ଠାସୱସ୍ସ, ସବ୍ବେହେୱ ପନ ସହଜାତୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋତି ଏୱଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆସୱାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତି ୱିଘାତପରିଳାହାୱ ନୱୱେଦନୁପ୍ପାଦନତୋପି ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ପଟିସେୱନା ପହାତବ୍ବାତି ଇମେ ଏକମେକସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚୟେ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ କତ୍ୱା ସୋଳସ ଆସୱା ଇମିନା ଞାଣସଂୱରସଙ୍ଖାତେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣପଟିସେୱନେନ ପହାତବ୍ବାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସାତି ଉପାୟେନ ପଥେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଖନ୍ତା ହୋତି ସୀତସ୍ସ, ସୀତଂ ଖମତି ସହତି, ନ ଅୱୀରପୁରିସୋ ୱିୟ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନପି ସୀତେନ ଚଲତି କମ୍ପତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱିଜହତି। ଉଣ୍ହାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ୱଚନମେୱ ୱଚନପଥୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦୁକ୍ଖାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଦୁକ୍ଖମନଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖା, ବହଲଟ୍ଠେନ ତିବ୍ବା, ଫରୁସଟ୍ଠେନ ଖରା, ତିଖିଣଟ୍ଠେନ କଟୁକା, ଅସ୍ସାଦୱିରହତୋ ଅସାତା, ମନଂ ଅୱଡ୍ଢନତୋ ଅମନାପା, ପାଣହରଣସମତ୍ଥତାୟ ପାଣହରାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ୟଂ ହିସ୍ସାତି ସୀତାଦୀସୁ ୟଂକିଞ୍ଚି ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ଅସ୍ସ। ଅନଧିୱାସତୋତି ଅନଧିୱାସେନ୍ତସ୍ସ ଅକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ । ଆସୱୁପ୍ପତ୍ତି ପନେତ୍ଥ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା – ସୀତେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଉଣ୍ହଂ ପତ୍ଥୟତୋ କାମାସୱୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ। ''ନତ୍ଥି ସୁଗତିଭୱେ ସୀତଂ ୱା ଉଣ୍ହଂ ୱା''ତି ଭୱଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ଭୱାସୱୋ, ମୟ୍ହଂ ସୀତଂ ଉଣ୍ହନ୍ତି ଗାହୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ସବ୍ବେହେୱ ସମ୍ପୟୁତ୍ତୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଇମେ ସୀତାଦୀସୁ ଏକମେକସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ କତ୍ୱା ଅନେକେ ଆସୱା ଇମାୟ ଖନ୍ତିସଂୱରସଙ୍ଖାତାୟ ଅଧିୱାସନାୟ ପହାତବ୍ବାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ଚଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥିଂ ପରିୱଜ୍ଜେତୀତି ଅହଂ ସମଣୋତି ନ ଚଣ୍ଡସ୍ସ ହତ୍ଥିସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ଠାତବ୍ବଂ। ତତୋନିଦାନଞ୍ହି ମରଣମ୍ପି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଭୱେୟ୍ୟାତି ଏୱଂ ଉପାୟେନ ପଥେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥିଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି ପଟିକ୍କମତି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଚଣ୍ଡନ୍ତି ଦୁଟ୍ଠଂ ୱାଳଂ। ଖାଣୁନ୍ତି ଖଦିରଖାଣୁକାଦିଂ। କଣ୍ଟକଟ୍ଠାନନ୍ତି ୟତ୍ଥ କଣ୍ଟକା ୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ତଂ ଓକାସଂ। ସୋବ୍ଭନ୍ତି ସବ୍ବତୋ ଛିନ୍ନତଟଂ। ପପାତନ୍ତି ଏକତୋ ଛିନ୍ନତଟଂ। ଚନ୍ଦନିକନ୍ତି ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠୋଦକଗବ୍ଭମଲାଦୀନଂ ଛଡ୍ଡନଟ୍ଠାନଂ। ଓଳିଗଲ୍ଲନ୍ତି ତେସଂୟେୱ କଦ୍ଦମାଦୀନଂ ସନ୍ଦନୋକାସଂ। ତଂ ଜଣ୍ଣୁମତ୍ତମ୍ପି ଅସୁଚିଭରିତଂ ହୋତି। ଦ୍ୱେପି

ଚେତାନି ଠାନାନି ଅମନୁସ୍ସସ୍ସଦଟ୍ଠାନାନି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ୱଜ୍ଜେତବ୍ବାନି। ଅନାସନେତି ଏତ୍ଥ ଅଯୁତ୍ତଂ ଆସନଂ ଅନାସନଂ, ତଂ ଅତ୍ଥତୋ ଅନିଯତଓତ୍ଥଭୂତଂ ରହୋପଟିଚ୍ଛନ୍ନାସନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଗୋଚରେତି ଏତ୍ଥପି ଅଯୁତ୍ତୋ ଗୋଚରୋ ଅଗୋଚରୋ। ସୋ ୱେସିଯାଦିଭେଦତୋ ପଞ୍ଚୱିଧୋ। ପାପକେ ମିତ୍ତେତି ଲାମକେ ଦୁସ୍ସୀଲେ ମିତ୍ତପତିରୂପକେ ଅମିତ୍ତେ। ପାପକେସୂତି ଲାମକେସୁ। ଓକପ୍ପେଯ୍ୟୁନ୍ତି ସଦ୍ଦହେଯ୍ୟୁଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟୁଂ "ଅଦ୍ଧା ଅଯମାଯସ୍ମା ଅକାସି ୱା କରିସ୍ସତି ୱା"ତି। ଯଂ ହିସ୍ସାତି ହତ୍ଥିଆଦୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକମ୍ପି ଅସ୍ସ। ଆସୱୁପ୍ପତ୍ତି ପନେତ୍ଥ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା – ହତ୍ଥିଆଦିନିଦାନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୁଖଂ ପତ୍ଥଯତୋ କାମାସୱୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, "ନତ୍ଥି ସୁଗତିଭୱେ ଇଦିସଂ ଦୁକ୍ଖ"ନ୍ତି ଭୱଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ଭୱାସୱୋ, ମଂ ହତ୍ଥୀ ମଦ୍ଦତି ମଂ ଅସ୍ସୋତି ଗାହୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ସବ୍ବେହେୱ ସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଇମେ ହତ୍ଥିଆଦୀସୁ ଏକେକସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ କତ୍ୱା ଅନେକେ ଆସୱା ଇମିନା ସୀଲସଂୱରସଙ୍ଖାତେନ ପରିୱଜ୍ଜନେନ ପହାତବ୍ବାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ପଟିସଙ୍ଖାଯୋନିସୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତୀତି "ଇତିପାଯଂ ୱିତକ୍କୋ ଅକୁସଲୋ, ଇତିପି ସାୱଜ୍ଜୋ, ଇତିପି ଦୁକ୍ଖୱିପାକୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ଅତ୍ତବ୍ଯାବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ"ତିଆଦିନା (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୦୭-୨୦୮) ନଯେନ ଯୋନିସୋ କାମୱିତକ୍କେ ଆଦୀନୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି, ଚିତ୍ତଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନ ୱାସେତି, ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ୱା ନ ୱାସେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନଧିୱାସେନ୍ତୋ କିଂ କରୋତୀତି? ପଜହତି। କିଂ କଚୱରଂ ୱିଯ ପିଟକେନାତି? ନ ହି, ଅପି ଚ ଖୋ ନଂ ୱିନୋଦେତି ତୁଦତି ୱିଜ୍ଝତି ନୀହରତି। କିଂ ବଲିବଦ୍ଦଂ ୱିଯ ପତୋଦେନାତି? ନ ହି, ଅଥ ଖୋ ନଂ ବ୍ଯନ୍ତୀକରୋତି ୱିଗତନ୍ତଂ କରୋତି, ଯଥାସ୍ସ ଅନ୍ତୋପି ନାୱସିସ୍ସତି ଅନ୍ତମସୋ ଭଙ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି, ତଥା ନଂ କରୋତି। କଥଂ ପନ ନଂ ତଥା କରୋତୀତି? ଅନଭାୱଂ ଗମେତି ଅନୁ ଅନୁ ଅଭାୱଂ ଗମେତି, ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନେନ ଯଥା ସୁୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୋ ହୋତି, ତଥା କରୋତି। ସେସୱିତକ୍କଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେତି ଉପ୍ପନ୍ନେ ଉପ୍ପନ୍ନେ, ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସକିଂ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନେ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଦୁତିଯେ ୱାରେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତା ନ ହୋତି, ସତକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ଉପ୍ପନ୍ନେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ୱିନୋଦେତିଯେୱ। ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେତି ତେଯେୱ କାମୱିତକ୍କାଦଯୋ, ସବ୍ବେପି ୱା ନୱ ମହାୱିତକ୍କେ। ତତ୍ଥ ତଯୋ ୱୁତ୍ତା, ଅୱସେସା "ଞାତିୱିତକ୍କୋ, ଜନପଦୱିତକ୍କୋ, ଅମରାୱିତକ୍କୋ, ପରାନୁଦ୍ଦଯତାପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ, ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ, ଅନୱଞ୍ଞତ୍ତିପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ"ତି (ମହାନି॰ ୨୦୭) ଇମେ ଛ। ଯଂ ହିସ୍ସାତି ଏତେସୁ ୱିତକ୍କେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅସ୍ସ। କାମୱିତକ୍କୋ ପନେତ୍ଥ କାମାସୱୋ ଏୱ, ତବ୍ବିସେସୋ ଭୱାସୱୋ, ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ସବ୍ବୱିତକ୍କେସୁ ଅୱିଜ୍ଜା ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋତି ଏୱଂ ଆସୱୁପ୍ପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମେୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଇମେ କାମୱିତକ୍କାଦିୱସେନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ଆସୱା ଇମିନା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱିତକ୍କେ ଆଦୀନୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସହିତେନ ୱୀରିଯସଂୱରସଙ୍ଖାତେନ ୱିନୋଦନେନ ପହାତବ୍ବାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି ଅଭାୱନାଯ ଆଦୀନୱଂ ଭାୱନାଯ ଚ ଆନିସଂସଂ ଉପାଯେନ ପଥେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି। ଏସେୱ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଭାୱନା ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତାୱ। ଯଂ ହିସ୍ସାତି ଏତେସୁ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅସ୍ସ। ଆସୱୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ ପନେତ୍ଥ ଇମେସଂ ଅରିଯମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅଭାୱିତତ୍ତା ଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ କାମାସୱାଦଯୋ ଆସୱା, ଭାୱଯତୋ ଏୱଂସ ତେ ନ ହୋନ୍ତୀତି ଅଯଂ ନଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଇମେ କାମାସୱାଦଯୋ ଆସୱା ଇମାଯ ଲୋକୁତ୍ତରାଯ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଭାୱନାଯ ପହାତବ୍ବାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇମେହି ଛହାକାରେହି ପହୀନାସୱଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଥୋମେନ୍ତୋ ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯତୋତି ସାମିୱଚନେ ତୋ-କାରୋ, ଯସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପୋରାଣା ପନ ଯମ୍ହି କାଲେତି ୱଣ୍ଣଯନ୍ତି। ଯେ ଆସୱା ସଂୱରା ପହାତବ୍ବା, ତେ ସଂୱରା ପହୀନା ହୋନ୍ତୀତି ଯେ ଆସୱା ସଂୱରେନ ପହାତବ୍ବା, ତେ ସଂୱରେନେୱ ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ନ ଅପ୍ପହୀନେସ୍ୱେୱ ପହୀନସଞ୍ଞୀ ହୋତୀତି।

୫। ଦାରୁକମ୍ମିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୯। ପଞ୍ଚମେ ଦାରୁକମ୍ମିକୋତି ଦାରୁୱିକ୍କଯେନ ପୱତ୍ତିତାଜୀୱୋ ଏକୋ ଉପାସକୋ। କାସିକଚନ୍ଦନନ୍ତି ସଣ୍ହଚନ୍ଦନଂ। ଅଙ୍ଗେନାତି ଅଗୁଣଙ୍ଗେନ, ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ଗୁଣଙ୍ଗେନ। ନେମନ୍ତନିକୋତି ନିମନ୍ତନଂ ଗଣ୍ହନକୋ। ସଙ୍ଘେ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦସ୍ସାମି। ସୋ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ପଞ୍ଚସତା କୁଲୂପକା ଭିକ୍ଖୂ ଗିହିଭାୱଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ସୋ "କୁଲୂପକଭିକ୍ଖୂ ତେ ୱିବ୍ଭନ୍ତା"ତି ୱୁତ୍ତେ "କିଂ ଏତ୍ଥ ମଯ୍ହ"ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୱେମତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ନ ଅକାସି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ସତ୍ଥା ସଙ୍ଘେ ତେ ଦାନଂ ଦଦତୋ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦିସ୍ସତୀତି ଆହ।

୬। ହତ୍ଥିସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୦। ଛଟ୍ଠେ ଅଭିଧମ୍ମକଥନ୍ତି ଅଭିଧମ୍ମମିସ୍ସକଂ କଥଂ। କଥଂ ଓପାତେତୀତି ତେସଂ କଥଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କଥଂ କଥେତି। ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ଥେରେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯା ଚ ଥେରାନଂ ଅଭିଧମ୍ମକଥା, ତଂ ଅଯମ୍ପି କଥେତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚେତୋପରିଯାଯନ୍ତି ଚିତ୍ତୱାରଂ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ। ସୋରତସୋରତୋତି ସୂରତୋ ୱିଯ ସୂରତୋ, ସୋରଚ୍ଚସମନ୍ନାଗତୋ ୱିଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିୱାତନିୱାତୋତି ନିୱାତୋ ୱିଯ ନିୱାତୋ, ନିୱାତୱୁତ୍ତି ୱିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପସନ୍ତୁପସନ୍ତୋତି ଉପସନ୍ତୋ ୱିଯ ଉପସନ୍ତୋ । ୱପକସ୍ସତେୱ ସନ୍ତାରାତି ସନ୍ତୁ ସନ୍ତିକା ଅପଗଚ୍ଛତି। ସଂସଟ୍ଠସ୍ସାତି ପଞ୍ଚହି ସଂସଗ୍ଗେହି ସଂସଟ୍ଠସ୍ସ। ୱିସ୍ସଟ୍ଠସ୍ସାତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତସ୍ସ। ପାକତସ୍ସାତି ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ।

କିଟ୍ଟାଦୋତି କିଟ୍ଠଖାଦକୋ। ଅନ୍ତରଧାପେଯ୍ଯାତି ନାସେଯ୍ଯ। ଗୋପସୂତି ଗାୱୋ ଚ ଅଜିକା ଚ। ସିପ୍ପିସମ୍ବୁକନ୍ତି ସିପ୍ପିଯୋ ଚ ସମ୍ବୁକା ଚ। ସକ୍ଖରକଠଲନ୍ତି ସକ୍ଖରା ଚ କଠଲାନି ଚ। ଆଭିଦୋସିକନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞାତଦୋସଂ କୁଦ୍ରୁସକଭୋଜନଂ। ନଚ୍ଛାଦେଯ୍ଯାତି ନ ରୁଚ୍ଚେଯ୍ଯ। ତତ୍ଥ ଯଦେତଂ ପୁରିସଂ ଭୁତ୍ତାୱୀତି ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ତଂ ସାମିଅତ୍ଥେ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅମୁଂ ହାୱୁସୋ, ପୁରିସନ୍ତି, ଆୱୁସୋ, ଅମୁଂ ପୁରିସଂ।

ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ନିଚ୍ଚନିମିତ୍ତାଦୀନଂ ନିମିତ୍ତାନଂ। ଅନିମିତ୍ତଂ ଚେତୋସମାଧିନ୍ତି ବଲୱୱିପସ୍ସନାସମାଧିଂ। ଚୀରିକସଦ୍ଦୋତି ଝଲ୍ଲିକସଦ୍ଦୋ। ସରିସ୍ସତି ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସାତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଗୁଣଂ ସରିସ୍ସତି। ଅରହତଂ ଅହୋସୀତି ଭଗୱତୋ ସାୱକାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ଅରହା ଅହୋସି। ଅଯଞ୍ହି ଥେରୋ ସତ୍ତ ୱାରେ ଗିହୀ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତ ୱାରେ ପବ୍ବଜି। କିଂ କାରଣା? କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ କିରେସ ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗିହିଭାୱେ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି। ସୋ ତେନେୱ କମ୍ମେନ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯେ ୱିଜ୍ଜମାନେଯେୱ ସତ୍ତ ୱାରେ ଗିହିଭାୱେ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚ ସଞ୍ଚରନ୍ତୋ ସତ୍ତମେ ୱାରେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀତି।

୭। ମଜ୍ଝେସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୧। ସତ୍ତମେ ପାରାଯନେ ମେତ୍ତେଯ୍ଯପଞ୍ହେତି ପାରାଯନସମାଗମମ୍ହି ମେତ୍ତେଯ୍ଯମାଣୱସ୍ସ ପଞ୍ହେ। ଉଭୋନ୍ତେ ୱିଦିତ୍ୱାନାତି ଦ୍ୱେ ଅନ୍ତେ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଜାନିତ୍ୱା। ମଜ୍ଝେ ମନ୍ତା ନ ଲିପ୍ପତୀତି ମନ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତାଯ ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ୱିଦିତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ନ ଲିପ୍ପତି, ୱେମଜ୍ଝେଟ୍ଠାନେ ନ ଲିପ୍ପତି। ସିବ୍ବନିମଚ୍ଚଗାତି ସିବ୍ବନିସଙ୍ଖାତଂ ତଣ୍ହଂ ଅତୀତୋ। ଫସ୍ସୋତି ଫସ୍ସୱସେନ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ଅଯଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ। ଏକୋ ଅନ୍ତୋତି ଅଯମେକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ। ଫସ୍ସସମୁଦଯୋତି ଫସ୍ସୋ ସମୁଦଯୋ ଅସ୍ସାତି ଫସ୍ସସମୁଦଯୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ କତକମ୍ମଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅନାଗତତ୍ତଭାୱୋ। ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋତି ଦୁତିଯୋ କୋଟ୍ଠାସୋ। ଫସ୍ସନିରୋଧୋତି ନିବ୍ବାନଂ। ମଜ୍ଝେତି ସିବ୍ବିନିତଣ୍ହଂ ଛେତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧାକରଣଟ୍ଠେନ ନିବ୍ବାନଂ ମଜ୍ଝେ ନାମ ହୋତି। ତଣ୍ହା ହିନଂ ସିବ୍ବତୀତି ତଣ୍ହା ନଂ ଅତ୍ତଭାୱଦ୍ୱଯସଙ୍ଖାତଂ ଫସ୍ସଞ୍ଚ ଫସ୍ସସମୁଦଯଞ୍ଚ ସିବ୍ବତି ଘଟ୍ଟେତି। କିଂ କାରଣା? ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଯଦି ହି ତଣ୍ହା ନ ସିବ୍ବେଯ୍ଯ, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଭୱସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତି ନ ଭୱେଯ୍ଯ। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କୋଟିମଜ୍ଝିକୂପମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଦ୍ୱିନ୍ନଞ୍ହି କଣ୍ଡାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ସୁତ୍ତେନ ସଂସିବ୍ବିତାନଂ କୋଟି ମଜ୍ଝନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁତ୍ତେ ଛିନ୍ନେ ଉଭୋ କଣ୍ଡାନି ଉଭତୋ ପତନ୍ତି। ଏୱମେୱ କଣ୍ଡଦ୍ୱଯଂ ୱିଯ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ଦ୍ୱେ ଅନ୍ତା, ସିବ୍ବିତ୍ୱା ଠିତସୁତ୍ତଂ ୱିଯ ତଣ୍ହା, ସୁତ୍ତେ ଛିନ୍ନେ କଣ୍ଡଦ୍ୱଯସ୍ସ ଉଭତୋପତନଂ ୱିଯ ତଣ୍ହାଯ ନିରୁଦ୍ଧାଯ ଅନ୍ତଦ୍ୱଯଂ ନିରୁଦ୍ଧମେୱ ହୋତି। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ଇମିନା ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ୱିଦିତ୍ୱା ତଣ୍ହାଯ ମଜ୍ଝେ ଅନୁପଲିତ୍ତଭାୱେନ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାନାତି ନାମ, ତୀରଣପରିଞ୍ଞାଯ ଚ ପହାନପରିଞ୍ଞାଯ ଚ ପରିଜାନିତବ୍ବଂ ଲୋକିଯସଚ୍ଚଦ୍ୱଯଂ ପରିଜାନାତି ନାମ। ଦିଟ୍ଠେୱଧମ୍ମେତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତୀତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ କୋଟିକରୋ ପରିଚ୍ଛେଦପରିୱଟୁମକରୋ ହୋତି ନାମ।

ଦୁତିଯୱାରେ ତିଣ୍ଣଂ କଣ୍ଡାନଂ ୱସେନ ଉପମା ୱେଦିତବ୍ବା। ତିଣ୍ଣଞ୍ହି କଣ୍ଡାନଂ ସୁତ୍ତେନ ସଂସିବ୍ବିତାନଂ ସୁତ୍ତେ ଛିନ୍ନେ ତୀଣି କଣ୍ଡାନି ତୀସୁ ଠାନେସୁ ପତନ୍ତି, ଏୱମେୱ କଣ୍ଡତ୍ତଯଂ ୱିଯ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ଖନ୍ଧା, ସୁତ୍ତଂ ୱିଯ ତଣ୍ହା। ସା ହି ଅତୀତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଅନାଗତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସିବ୍ବତି। ସୁତ୍ତେ ଛିନ୍ନେ କଣ୍ଡତ୍ତଯସ୍ସ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ପତନଂ ୱିଯ ତଣ୍ହାଯ ନିରୁଦ୍ଧାଯ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ଖନ୍ଧା ନିରୁଦ୍ଧାୱ ହୋନ୍ତି।

ତତିଯୱାରେ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ମଜ୍ଝେତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱେଦନାନଂ ଅନ୍ତରଟ୍ଠକଭାୱେନ ମଜ୍ଝେ। ସୁଖଞ୍ହି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ, ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ସୁଖସ୍ସ ଅନ୍ତରଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତଣ୍ହା ସିବ୍ବିନୀତି ୱେଦନାସୁ ନନ୍ଦିରାଗୋ ୱେଦନାନଂ ଉପଚ୍ଛେଦଂ ନିୱାରେତୀତି ତା ସିବ୍ବତି ନାମ।

ଚତୁତ୍ଥୱାରେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେତି ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣମ୍ପି ସେସୱିଞ୍ଞାଣମ୍ପି ନାମରୂପପଚ୍ଚଯସମୁଦାଗତତ୍ତା ନାମରୂପାନଂ ମଜ୍ଝେ ନାମ।

ପଞ୍ଚମୱାରେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେତି କମ୍ମୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାଯତନେସୁ ୱା ମନାଯତନେନ କମ୍ମସ୍ସେ ଗହିତତ୍ତା ଇଧ ଯଂକିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେ ନାମ, ମନୋଦ୍ୱାରେ ୱା ଆୱଜ୍ଜନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାଯତନନିସ୍ସିତତ୍ତା ଜୱନୱିଞ୍ଞାଣଂ ମଜ୍ଝେ ନାମ।

ଛଟ୍ଠୱାରେ ସକ୍କାଯୋତି ତେଭୂମକୱଟ୍ଟଂ। ସକ୍କାଯସମୁଦଯୋତି ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ। ସକ୍କାଯନିରୋଧୋତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ। ପରିଯାଯେନାତି ତେନ ତେନ କାରଣେନେୱ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୮. ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିୟଞ୍ଞାଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୨. ଅଟ୍ଠମେ ଅଞ୍ଞତରୋତି ଦେୱଦତ୍ତପକ୍ଖିକୋ ଏକୋ. ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱାତି ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା. ଇଦଂ ସୋ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱତା ଜାନିତ୍ୱା କଥିତଂ, ଉଦାହୁ ଅଜାନିତ୍ୱା, ଏକଂସିକଂ ୱା କଥିତଂ ଉଦାହୁ ୱିଭଜ୍ଜକଥିତ’’ନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ପୁଚ୍ଛତି. ଆପାୟିକୋତି ଅପାୟେ ନିବ୍ବତ୍ତନକୋ. ନେରୟିକୋତି ନିରୟଗାମୀ. କପ୍ପଟ୍ଠୋତି କପ୍ପଟ୍ଠିୟକମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା କପ୍ପଂ ଠସ୍ସତି. ଅତେକିଚ୍ଛୋତି ନ ସକ୍କା ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ. ଦ୍ୱେଜ୍ଝନ୍ତି ଦ୍ୱିଧାଭାୱଂ. ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତନ୍ତି ୱାଲସ୍ସ ଅଗ୍ଗକୋଟିୟା ଦସ୍ସେତବ୍ବମତ୍ତକଂ, ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିପାତମତ୍ତକଂ ୱା. ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିୟଞ୍ଞାଣାନୀତି ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତଞ୍ଞାଣାନି, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ତିକ୍ଖମୁଦୁଭାୱଜାନନଞ୍ଞାଣାନୀତି ଅତ୍ଥୋ.

ୱିଜ୍ଜମାନା କୁସଲାପି ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାପି ଧମ୍ମାତି ଏତ୍ତକା କୁସଲା ଧମ୍ମା ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ଏତ୍ତକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି ଜାନାମି. ଅନ୍ତରହିତାତି ଅଦସ୍ସନଂ ଗତା. ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାତି ସମୁଦାଚାରୱସେନ ପାକଟା ଜାତା. କୁସଲମୂଲନ୍ତି କୁସଲଜ୍ଝାସୟୋ. କୁସଲା କୁସଲନ୍ତି ତମ୍ହା କୁସଲଜ୍ଝାସୟା ଅଞ୍ଞମ୍ପି କୁସଲଂ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି. ସାରଦାନୀତି ସାରାଦାନି ଗହିତସାରାନି, ସରଦମାସେ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତାନି. ସୁଖସୟିତାନୀତି ସୁଖସନ୍ନିଚିତାନି. ସୁଖେତ୍ତେତି ମଣ୍ଡଖେତ୍ତେ. ନିକ୍ଖିତ୍ତାନୀତି ୱୁତ୍ତାନି. ସପ୍ପଟିଭାଗାତି ସରିକ୍ଖକା. ଅଭିଦୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତନ୍ତି ଅଭିଅଡ୍ଢରତ୍ତଂ ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ଅଭିମୁଖୀଭୂତେ. ଭତ୍ତକାଲସମୟେତି ରାଜକୁଲାନଂ ଭତ୍ତକାଲସଙ୍ଖାତେ ସମୟେ. ପରିହାନଧମ୍ମୋତି କୋ ଏୱଂ ଭଗୱତା ଞାତୋତି? ଅଜାତସତ୍ତୁରାଜା. ସୋ ହି ପାପମିତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ମଗ୍ଗଫଲେହି ପରିହୀନୋ. ଅପରେପି ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧସୁନକ୍ଖତ୍ତାଦୟୋ ଭଗୱତା ଞାତାୱ. ଅପରିହାନଧମ୍ମୋତି ଏୱଂ ଭଗୱତା କୋ ଞାତୋ? ସୁସୀମୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଏୱରୂପା. ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ କୋ ଞାତୋ ଭଗୱତାତି? ସନ୍ତତିମହାମତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଏୱରୂପା.

୯. ନିବ୍ବେଧିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୩. ନୱମେ ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବେ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧାଦୟୋ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି ନିବ୍ବେଧିକପରିୟାୟୋ, ନିବ୍ବିଜ୍ଝନକାରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ. ନିଦାନସମ୍ଭୱୋତି କାମେ ନିଦେତି ଉପ୍ପାଦନସମତ୍ଥତାୟ ନିୟ୍ୟାଦେତୀତି ନିଦାନଂ. ସମ୍ଭୱତି ତତୋତି ସମ୍ଭୱୋ, ନିଦାନମେୱ ସମ୍ଭୱୋ ନିଦାନସମ୍ଭୱୋ. ୱେମତ୍ତତାତି ନାନାକରଣଂ.

କାମଗୁଣାତି କାମୟିତବ୍ବଟ୍ଠେନ କାମା, ବନ୍ଧନଟ୍ଠେନ ଗୁଣା ‘‘ଅନ୍ତଗୁଣ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ. ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟାତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ ପସ୍ସିତବ୍ବା. ଇଟ୍ଠାତି ପରିୟିଟ୍ଠା ୱା ହୋନ୍ତୁ ମା ୱା, ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଭୂତାତି ଅତ୍ଥୋ. କନ୍ତାତି କମନୀୟା. ମନାପାତି ମନୱଡ୍ଢନକା. ପିୟରୂପାତି ପିୟଜାତିକା. କାମୂପସଞ୍ହିତାତି ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେନ କାମେନ ଉପସଞ୍ହିତା. ରଜନୀୟାତି ରାଗୁପ୍ପତ୍ତିକାରଣଭୂତା. ନେତେ କାମାତି ନ ଏତେ କମନଟ୍ଠେନ କାମା ନାମ ହୋନ୍ତି. ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋତି ସଙ୍କପ୍ପୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନରାଗୋ. କାମୋତି ଅୟଂ କାମପ୍ପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନେହି ପହାତବ୍ବୋ. କମନଟ୍ଠେନ କାମୋ ନାମ. ଚିତ୍ରାନୀତି ଚିତ୍ରୱିଚିତ୍ରାରମ୍ମଣାନି.

ଫସ୍ସୋତି ସହଜାତଫସ୍ସୋ. କାମୟମାନୋତି କାମଂ କାମୟମାନୋ. ତଜ୍ଜଂ ତଜ୍ଜନ୍ତି ତଜ୍ଜାତିକଂ ତଜ୍ଜାତିକଂ. ପୁଞ୍ଞଭାଗିୟନ୍ତି ଦିବ୍ବେ କାମେ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ସୁଚରିତପାରିପୂରିୟା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ ପୁଞ୍ଞଭାଗିୟୋ ନାମ, ଦୁଚ୍ଚରିତପାରିପୂରିୟା ଅପାୟେ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଅପୁଞ୍ଞଭାଗିୟୋ ନାମ. ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମାନଂ ୱିପାକୋତି ଅୟଂ ଦୁୱିଧୋପି କାମପତ୍ଥନଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା କାମାନଂ ୱିପାକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି. ସୋ ଇମଂ ନିବ୍ବେଧିକନ୍ତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ଛସୁ ଠାନେସୁ ନିବ୍ବିଜ୍ଝନକଂ ସେଟ୍ଠଚରିୟଂ ଜାନାତି. କାମନିରୋଧନ୍ତି କାମାନଂ ନିରୋଧନେ ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନାମଂ. ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଠାନେ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସଙ୍ଖାତୋ ମଗ୍ଗୋୱ କାମନିରୋଧୋତି ୱୁତ୍ତୋ.

ସାମିସାତି କିଲେସାମିସସମ୍ପୟୁତ୍ତା. ଇମିନା ନୟେନ ସବ୍ବଠାନେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ. ଅପିଚେତ୍ଥ ୱୋହାରୱେପକ୍କନ୍ତି ୱୋହାରୱିପାକଂ. କଥାସଙ୍ଖାତୋ ହି ୱୋହାରୋ ସଞ୍ଞାୟ ୱିପାକୋ ନାମ. ୟଥାୟଥା ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନଂ-ଇତି ନିପାତମତ୍ତମେୱ. ଇତି ୟସ୍ମା ୟଥା ୟଥା ସଞ୍ଜାନାତି, ତଥା ତଥା ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ଅହୋସିନ୍ତି କଥେତି, ତସ୍ମା ୱୋହାରୱେପକ୍କାତି ଅତ୍ଥୋ.

ଅୱିଜ୍ଜାତି ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ଅଞ୍ଞାଣଭୂତା ବହଲଅୱିଜ୍ଜା. ନିରୟଂ ଗମେନ୍ତୀତି ନିରୟଗମନୀୟା, ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତିପଚ୍ଚୟାତି ଅତ୍ଥୋ. ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ. ଚେତନାହନ୍ତି ଚେତନଂ ଅହଂ. ଇଧ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକା ସଂୱିଦହନଚେତନା ଗହିତା. ଚେତୟିତ୍ୱାତି ଦ୍ୱାରପ୍ପୱତ୍ତଚେତନା. ମନସାତି ଚେତନାସମ୍ପୟୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ. ନିରୟୱେଦନୀୟନ୍ତି ନିରୟେ ୱିପାକଦାୟକଂ. ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ. ଅଧିମତ୍ତନ୍ତି ବଲୱଦୁକ୍ଖଂ. ଦନ୍ଧୱିରାଗୀତି ଗରୁକଂ ନ ଖିପ୍ପଂ ସଣିକଂ ୱିଗଚ୍ଛନକଦୁକ୍ଖଂ. ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତୀତି ଉରଂ ତାଳେତ୍ୱା ରୋଦତି. ପରିୟେଟ୍ଠିନ୍ତି ପରିୟେସନଂ. ଏକପଦଂ ଦ୍ୱିପଦନ୍ତି

ଏକପଦମନ୍ତଂ ୱା ଦ୍ୱିପଦମନ୍ତଂ ୱା, କୋ ମନ୍ତଂ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ମୋହୱେପକ୍କନ୍ତି ସମ୍ମୋହୱିପାକଂ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ହି ସମ୍ମୋହୋ ନିସ୍ସନ୍ଦୱିପାକୋ ନାମ। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପରିଯେସନାପି ହି ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦୱିପାକୋତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ।

୧୦। ସୀହନାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୪। ଦସମେ ଆସଭଂ ଠାନନ୍ତି ସେଟ୍ଠଂ ନିଚ୍ଚଲଟ୍ଠାନଂ। ସୀହନାଦନ୍ତି ଅଭୀତନାଦଂ ପମୁଖନାଦଂ। ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କନ୍ତି ସେଟ୍ଠଞାଣଚକ୍କଂ ପଟିୱେଧଞାଣଞ୍ଚେୱ ଦେସନାଞାଣଞ୍ଚ। ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋତି କାରଣଞ୍ଚ କାରଣତୋ। ଯମ୍ପୀତି ଯେନ ଞାଣେନ। ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସାତି ଇଦମ୍ପି ଠାନାଟ୍ଠାନଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ନାମ ହୋତି। ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କମ୍ମସମାଦାନାନନ୍ତି ସମାଦିଯିତ୍ୱା କତାନଂ କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମାନଂ, କମ୍ମମେୱ ୱା କମ୍ମସମାଦାନଂ। ଠାନସୋ ହେତୁସୋତି ପଚ୍ଚଯତୋ ଚେୱ ହେତୁତୋ ଚ। ତତ୍ଥ ଗତିଉପଧିକାଲପଯୋଗା ୱିପାକସ୍ସ ଠାନଂ, କମ୍ମଂ ହେତୁ। ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱିମୋକ୍ଖାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମାଧୀନଂ ନୱନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବସମାପତ୍ତୀନଞ୍ଚ। ସଂକିଲେସନ୍ତି ହାନଭାଗିଯଂ ଧମ୍ମଂ। ୱୋଦାନନ୍ତି ୱିସେସଭାଗିଯଂ ଧମ୍ମଂ। ୱୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ''ୱୋଦାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠାନଂ, ତମ୍ହା ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୮୨୮) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ପଗୁଣଜ୍ଝାନଞ୍ଚେୱ ଭୱଙ୍ଗଫଲସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ। ହେଟ୍ଠିମଂ ହେଟ୍ଠିମଞ୍ହି ପଗୁଣଜ୍ଝାନଂ ଉପରିମସ୍ସ ଉପରିମସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ୱୋଦାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଭୱଙ୍ଗେନ ପନ ସବ୍ବଜ୍ଝାନେହି ୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ଫଲସମାପତ୍ତିଯା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ''ତମ୍ହା ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନେକୱିହିତନ୍ତିଆଦୀନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୦୨) ୱଣ୍ଣିତାନି। ଆସୱକ୍ଖଯଞାଣଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ପୁରିମସ୍ସାପି ଞାଣତ୍ତଯସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରକଥଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯ ମହାସୀହନାଦୱଣ୍ଣନା (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୪୬ ଆଦଯୋ) ୱଲୋକେତବ୍ବା। ସମାହିତସ୍ସାତି ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତସ୍ସ। ସମାଧି ମଗ୍ଗୋତି ସମାଧି ଏତେସଂ ଞାଣାନଂ ଅଧିଗମାଯ ଉପାଯୋ। ଅସମାଧୀତି ଅନେକଗ୍ଗଭାୱୋ। କୁମ୍ମଗ୍ଗୋତି ମିଚ୍ଛାମଗ୍ଗୋ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ତଥାଗତସ୍ସ ଞାଣବଲଂ କଥିତନ୍ତି।

ମହାୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ

୧-୩। ଅନାଗାମିଫଲସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୬୫-୬୭। ସତ୍ତମସ୍ସ ପଠମେ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯନ୍ତି ଅସ୍ସଦ୍ଧଭାୱଂ। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞତନ୍ତି ନିପ୍ପଞ୍ଞଭାୱଂ। ଦୁତିଯେ ପମାଦନ୍ତି ସତିୱିପ୍ପୱାସଂ। ତତିଯେ ଆଭିସମାଚାରିକନ୍ତି ଉତ୍ତମସମାଚାରଭୂତଂ ୱତ୍ତୱସେନ ପଣ୍ଣତ୍ତିସୀଲଂ। ସେଖଧମ୍ମନ୍ତି ସେଖପଣ୍ଣତ୍ତିସୀଲଂ। ସୀଲାନୀତି ଚତ୍ତାରି ମହାସୀଲାନି।

୪। ସଙ୍ଗଣିକାରାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୮। ଚତୁତ୍ଥେ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋତି ଗଣସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ। ସୁତ୍ତନ୍ତିକଗଣାଦୀସୁ ପନ ଗଣେସୁ ଅତ୍ତନୋ ୱା ପରିସାସଙ୍ଖାତେ ଗଣେ ରମତୀତି ଗଣାରାମୋ। ପୱିୱେକେତି କାଯୱିୱେକେ। ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ସମାଧିୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ସମାଧିୱିପସ୍ସନାକାରଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ। ସମାଧିନ୍ତି ମଗ୍ଗସମାଧିଞ୍ଚେୱ ଫଲସମାଧିଞ୍ଚ। ସଂଯୋଜନାନୀତି ଦସ ସଂଯୋଜନାନି। ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅପଚ୍ଚଯପରିନିବ୍ବାନଂ।

୫। ଦେୱତାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୯। ପଞ୍ଚମେ ସୋୱଚସ୍ସତାତି ସୁବଚଭାୱୋ। କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାତି ସୁଚିମିତ୍ତତା। ସଦ୍ଧୁଗାରୱୋତି ସତ୍ଥରି ଗାରୱଯୁତ୍ତୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୬। ସମାଧିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୦। ଛଟ୍ଠେ ନ ସନ୍ତେନାତି ପଚ୍ଚନୀକକିଲେସେହି ଅୱୂପସନ୍ତେନ। ନ ପଣୀତେନାତି ନ ଅତପ୍ପକେନ। ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଲଦ୍ଧେନାତି କିଲେସପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଅଲଦ୍ଧେନ ଅପ୍ପତ୍ତେନ। ନ ଏକୋଦିଭାୱାଧିଗତେନାତି ନ ଏକଗ୍ଗଭାୱଂ ଉପଗତେନ।

୭। ସକ୍ଖିଭବ୍ବସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୧। ସତ୍ତମେ ତତ୍ର ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱିସେସେ। ସକ୍ଖିଭବ୍ବତନ୍ତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଭାୱଂ। ଆଯତନେତି କାରଣେ। ହାନଭାଗିଯାଦଯୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୩୯) ସଂୱଣ୍ଣିତା। ଅସକ୍କଚ୍ଚକାରୀତି ନ ସୁକତକାରୀ, ନ ଆଦରକାରୀ। ଅସପ୍ପାଯକାରୀତି ନ ସପ୍ପାଯକାରୀ, ନ ଉପକାରଭୂତଧମ୍ମକାରୀ।

୮। ବଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୨। ଅଟ୍ଠମେ ବଲତନ୍ତି ବଲଭାୱଂ ଥାମଭାୱଂ। ଅସାତଚ୍ଚକାରୀତି ନ ସତତକାରୀ। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୯-୧୦। ତଜ୍ଝାନସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୭୩-୭୪। ନୱମେ ନ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠୋ ହୋତୀତି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେସୁ ଆଦୀନୱୋ ନ ଯଥାସଭାୱତୋ ଝାନପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠୋ ହୋତି। ଦସମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ଅରହତ୍ତୱଗ୍ଗୋ

୧। ଦୁକ୍ଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୫। ଅଟ୍ଠମସ୍ସ ପଠମେ ସଉ୍ଘାତନ୍ତି ସୌପଘାତଂ ସୋପଦ୍ଦୱଂ। ସପରିଳାହନ୍ତି କାଯିକଚେତସିକେନ ପରିଳାହେନ ସପରିଳାହଂ। ପାଟିକଙ୍ଖାତି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା ଅୱସ୍ସଂଭାୱିନୀ।

୨। ଅରହତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୬। ଦୁତିଯେ ମାନନ୍ତି ଜାତିଆଦୀହି ମଜ୍ଜନଂ। ଓମାନନ୍ତି ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନଂ। ଅତିମାନନ୍ତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୱତ୍ତଂ ଅକ୍କୁଣ୍ଡତିମାନଂ। ଅଧିମାନନ୍ତି ଅଧିଗତମାନଂ। ଥମ୍ଭନ୍ତି କୋଧମାନେହି ଥଦ୍ଧଭାୱଂ। ଅତିନିପାତନ୍ତି ହୀନସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନଂ।

୩। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୭। ତତିଯେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାତି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମତୋ ଉତ୍ତରି। ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସନ୍ତି ଅରିଯଭାୱଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ, ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗେ ଚତ୍ତାରି ଚ ଫଲାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୁହନନ୍ତି ତିୱିଧଂ କୁହନୱତ୍ଥୁଂ। ଲପନନ୍ତି ଲାଭହେତୁକତାଯ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅୱକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ଲପନଂ।

୪। ସୁଖସୋମନସ୍ସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୮। ଚତୁତ୍ଥେ ଯୋନି ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ହୋତୀତି କାରଣଞ୍ଚସ୍ସ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି। ଧମ୍ମାରାମୋତି ଧମ୍ମେ ରତିଂ ୱିନ୍ଦତି। ଭାୱନାଯ ରମତି, ଭାୱେନ୍ତୋ ୱା ରମତୀତି ଭାୱନାରାମୋ। ପହାନେ ରମତି, ପଜହନ୍ତୋ ୱା ରମତୀତି ପହାନାରାମୋ। ତିୱିଧେ ପୱିୱେକେ ରମତୀତି ପୱିୱେକାରାମୋ। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଭାୱେ ରମତୀତି ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାରାମୋ। ନିପ୍ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାତେ ନିବ୍ବାନେ ରମତୀତି ନିପ୍ପପଞ୍ଚାରାମୋ।

୫। ଅଧିଗମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୯। ପଞ୍ଚମେ ନ ଆଯକୁସଲୋତି ନ ଆଗମନକୁସଲୋ। ନ ଅପାଯକୁସଲୋତି ନ ଅପଗମନକୁସଲୋ। ଛନ୍ଦନ୍ତି କତ୍ତୁକମ୍ୟତାଛନ୍ଦଂ। ନ ଆରକ୍ଖତୀତି ନ ରକ୍ଖତି।

୬। ମହନ୍ତତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୦। ଛଟ୍ଠେ ଆଲୋକବହୁଲୋତି ଞାଣାଲୋକବହୁଲୋ। ଯୋଗବହୁଲୋତି ଯୋଗେ ବହୁଲଂ କରୋତି। ୱେଦବହୁଲୋତି ପୀତିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ। ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋତି କୁସଲଧମ୍ମେସୁ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ। ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋତି ଅଟ୍ଠପିତଧୁରୋ ପଗ୍ଗହିତୱୀରିଯୋ। ଉତ୍ତରି ଚ ପତାରେତୀତି ସମ୍ପତି ଚ ଉତ୍ତରିଞ୍ଚ ୱୀରିଯଂ କରୋତେୱ। ସତ୍ତମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୮-୧୦। ଦୁତିଯନିରଯସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୮୨-୮୪। ଅଟ୍ଠମେ ପଗବ୍ଭୋତି କାଯପାଗବ୍ଭିଯାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ନୱମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଦସମେ ୱିଘାତୱାତି ମହିଚ୍ଛତଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନେନ ଲୋଭଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖିତୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଅରହତ୍ତୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ସୀତିୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୀତିଭାୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୫। ନୱମସ୍ସ ପଠମେ ସୀତିଭାୱନ୍ତି ସୀତଲଭାୱଂ। ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବନ୍ତିଆଦୀସୁ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିନା ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ନାମ, କୋସଜ୍ଜାନୁପତିତକାଲେ ୱୀରିଯେନ ପଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ନାମ, ନିରସ୍ସାଦଗତକାଲେ ସମାଧିନା ସମ୍ପହଂସିତବ୍ବଂ ନାମ, ସମପ୍ପୱତ୍ତକାଲେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାଯ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ନାମ।

୨। ଆୱରଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୬। ଦୁତିଯେ କମ୍ମାୱରଣତାଯାତି ପଞ୍ଚାନନ୍ତରିଯକକମ୍ମେହି। କିଲେସାୱରଣତାଯାତି ନିଯତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା। ୱିପାକାୱରଣତାଯାତି ଅକୁସଲୱିପାକପଟିସନ୍ଧିଯା ୱା କୁସଲୱିପାକେହି ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିଯା ୱାତି।

୪-୫। ସୁସ୍ସୂସତିସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୮୮-୮୯। ଚତୁତ୍ଥେ ଅନତ୍ଥନ୍ତି ଅୱଡ୍ଢିଂ। ଅତ୍ଥଂ ରିଞ୍ଚତୀତି ୱଡ୍ଢିଅତ୍ଥଂ ଛଡ୍ଡେତି। ଅନନୁଲୋମିକାଯାତି ସାସନସ୍ସ ଅନନୁଲୋମିକାଯ। ପଞ୍ଚମେ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦନ୍ତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ।

୮-୧୧। ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା

୯୨-୯୫। ଅଟ୍ଠମେ ଅନାଗମନୀଯଂ ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ଅନୁପଗନ୍ତବ୍ବଂ କାରଣଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ୱେରାନଂ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଯା ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅଟ୍ଠମଂ ଭୱନ୍ତି କାମାୱଚରେ ଅଟ୍ଠମଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ। ନୱମେ କୋତୂହଲମଙ୍ଗଲେନାତି ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତମଙ୍ଗଲେନ । ଦସମେ ସଯଂକତନ୍ତିଆଦୀନି ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠିୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି। ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଅହେତୁନିବ୍ବତ୍ତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ସୀତିୱଗ୍ଗୋ ନୱମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ଆନିସଂସୱଗ୍ଗୋ

୧-୨। ପାତୁଭାୱସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୯୬-୯୭। ଦସମସ୍ସ ପଠମେ ଅରିଯାଯତନେତି ମଜ୍ଝିମଦେସେ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନନ୍ତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ। ଦୁତିଯେ ସଦ୍ଧମ୍ମନିଯତୋତି ସାସନସଦ୍ଧମ୍ମେ ନିଯତୋ। ଅସାଧାରଣେନାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି ଅସାଧାରଣେନ।

୭। ଅନୱଦ୍ଧିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୨। ସତ୍ତମେ ଅନୋଧିଂ କରିତ୍ୱାତି ‘‘ଏତ୍ତକାୱ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା, ନ ଇତୋ ପରେ’’ତି ଏୱଂ ସୀମଂ ମରିଯାଦଂ ଅକତ୍ୱା। ଅନୱଦ୍ଧିତାତି ଅୱଦ୍ଧିତାଯ ରହିତା, ଭିଜ୍ଜମାନାୱ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବଲୋକେତି ସକଲେ ତେଧାତୁକେ। ସାମଞ୍ଞେନାତି ସମଣଭାୱେନ, ଅରିଯମଗ୍ଗେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୮। ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୩। ଅଟ୍ଠମେ ମେତ୍ତାୱତାଯାତି ମେତ୍ତାଯୁତ୍ତାଯ ପାରିଚରିଯାଯ। ସତ୍ତ ହି ସେଖା ତଥାଗତଂ ମେତ୍ତାୱତାଯ ପରିଚରନ୍ତି, ଖୀଣାସୱୋ ପରିଚିଣ୍ଣସତ୍ଥୁକୋ।

୯। ଅତମ୍ମଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୪। ନୱମେ ଅତମ୍ମଯୋତି ତମ୍ମଯା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଯୋ, ତାହି ରହିତୋ। ଅହଂକାରାତି ଅହଂକାରଦିଟ୍ଠି। ମମଂକାରାତି ମମଂକାରତଣ୍ହା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଆନିସଂସୱଗ୍ଗୋ ଦସମୋ।

ଦୁତିଯପଣ୍ଣାସକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୧। ତିକଓ୍ୱଗ୍ଗୋ

୧। ରାଗସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୦୭। ଏକାଦସମସ୍ସ ପଠମେ ଅସୁଭାତି ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ମେତ୍ତାତି ମେତ୍ତାକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ପଞ୍ଞାତି ସହଓ୍ୱିପସ୍ସନା ମଗ୍ଗପଞ୍ଞା।

୬। ଅସ୍ସାଦସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୧୨। ଛଟ୍ଠେ ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠୀତି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠୀତି ଅତ୍ତାନଂ ଅନୁଗତା ଓ୍ୱୀସତିଓ୍ୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଓ୍ୱିଧାପି ଦିଟ୍ଠି। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିକା ଓ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି।

୭। ଅରତିସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୧୩। ସତ୍ତମେ ଅଧମ୍ମଚରିଯାତି ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା।

୧୦। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୧୬। ଦସମେ ଅସଂଓ୍ୱରୋତି ଅନଧିଓ୍ୱାସକଭାଓ୍ୱୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓ୍ୱାତି।

ତିକଓ୍ୱଗ୍ଗୋ ଏକାଦସମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୨। ସାମଞ୍ଞୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୧୧୯-୧୨୧। ଇତୋ ପରେସୁ ତପୁସ୍ସୋତି ଦ୍ୱେୱାଚିକୁପାସକୋ। ତଥାଗତେ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣେସୁ ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ ପହୀନକଙ୍ଖୋ। ଅମତଂ ଅଦ୍ଦସାତି ଅମତଦ୍ଦସୋ। ଅରିୟେନାତି ନିଦ୍ଦୋସେନ ଲୋକୁତ୍ତରସୀଲେନ। ଞାଣେନାତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣେନ। ୱିମୁତ୍ତିୟାତି ସେଖଫଲୱିମୁତ୍ତିୟା । ତୱକଣ୍ଣିକୋତି ଏୱଂନାମକୋ ଗହପତି। ତପକଣ୍ଣିକୋତିପି ପାଠଇ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨୪। ରାଗପେୟ୍ୟାଲୱଣ୍ଣନା

୧୪୦।ରାଗସ୍ସାତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗସ୍ସ। ସେସଂ ସଙ୍ଖେପ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ମନୋରଥପୂରଣିଯା ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ଛକ୍କନିପାତସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯେ

ସତ୍ତକନିପାତ-ଅଟ୍ଠକଥା

ପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ଧନଵଗ୍ଗୋ

୧-୫। ପଠମପିୟସୁତ୍ତାଦିଵଣ୍ଣନା

୧-୫। ସତ୍ତକନିପାତସ୍ସ ପଠମେ ଅନଵଞ୍ଞତ୍ତିକାମୋତି ଅଭିଞ୍ଞାତଭାଵକାମୋ। ତତିୟେ ଯୋନିସୋ ଵିଚିନେ ଧମ୍ମନ୍ତି ଉପାୟେନ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଵିଚିନାତି। ପଞ୍ଞାୟତ୍ଥଂ ଵିପସ୍ସତୀତି ସହଵିପସ୍ସନାୟ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାୟ ସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଵିପସ୍ସତି। ପଜ୍ଜୋତସ୍ସେଵାତି ଦୀପସ୍ସେଵ। ଵିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ଚେତସୋତି ତସ୍ସ ଇମେହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଖୀଣାସଵସ୍ସ ଦୀପନିବ୍ବାନଂ ଵିୟ ଚରିମକଚିତ୍ତସ୍ସ ଵତ୍ଥାରମ୍ମଣେହି ଵିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି, ଗତଟ୍ଠାନଂ ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଚତୁତ୍ଥେ ସଦ୍ଧୋ ହୋତୀତିଆଦୀନି ପଞ୍ଚକନିପାତେ ଵଣ୍ଣିତାନେଵ। ପଞ୍ଚମେ ଧନାନୀତି ଅଦାଲିଦ୍ଦିୟକରଣଟ୍ଠେନ ଧନାନି।

୭। ଉଗ୍ଗସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୭। ସତ୍ତମେ ଉଗ୍ଗୋ ରାଜମହାମତ୍ତୋତି ପସେନଦିକୋସଲସ୍ସ ମହାଅମଚ୍ଚୋ। ଉପସଙ୍କମୀତି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଉପସଙ୍କମି। ଅଡ୍ଢୋତି ନିଧାନଗତେନ ଧନେନ ଅଡ୍ଢୋ। ମିଗାରୋରୋହଣେୟ୍ୟୋତି ରୋହଣସେଟ୍ଠିନୋ ନତ୍ତାରଂ ମିଗାରସେଟ୍ଠିଂ ସନ୍ଧାୟେଵମାହ। ମହଦ୍ଧନୋତି ଵଳଞ୍ଜନଧନେନ ମହଦ୍ଧନୋ। ମହାଭୋଗୋତି ଉପଭୋଗପରିଭୋଗଭଣ୍ଡସ୍ସ ମହନ୍ତତାୟ ମହାଭୋଗୋ। ହିରଞ୍ଞସ୍ସାତି ସୁଵଣ୍ଣସ୍ସେଵ। ସୁଵଣ୍ଣମେଵ ହିସ୍ସ କୋଟିସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଅହୋସି। ରୂପିୟସ୍ସାତି ସେସସ୍ସ ତଟ୍ଟକସରକଅତ୍ଥରଣପାଵୁରଣାଦିନୋ ପରିଭୋଗପରିକ୍ଖାରସ୍ସ ପମାଣସଙ୍ଖାନେ ଵାଦୋୟେଵ ନତ୍ଥି।

୮। ସଂୟୋଜନସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅନୁନୟସଂୟୋଜନନ୍ତି କାମରାଗସଂୟୋଜନଂ। ସବ୍ବାନେଵ ଚେତାନି ବନ୍ଧନଟ୍ଠେନ ସଂୟୋଜନାନୀତି ଵେଦିତବ୍ବାନି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଵଟ୍ଟମେଵ କଥିତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵାତି।

ଧନଵଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଅନୁସଯଓଗ୍ଗୋ

୩। କୁଲସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୧୩। ଦୁତିଯସ୍ସ ତତିଯେ ନାଲନ୍ତି ନ ଯୁତ୍ତଂ ନାନୁଚ୍ଛଓିକଂ। ନ ମନାପେନାତି ନ ମନମ୍ହି ଅପ୍ପନକେନ ଆକାରେନ ନିସିନ୍ନାସନତୋ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେନ୍ତି, ଅନାଦରମେଓ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ସନ୍ତମସ୍ସ ପରିଗୁହନ୍ତୀତି ଓିଜ୍ଜମାନମ୍ପି ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ଏତସ୍ସ ନିଗୁହନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତି। ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦେନ୍ତି ନୋ ସକ୍କଚ୍ଚନ୍ତି ଲୂଖଂ ଓା ହୋତୁ ପଣୀତଂ ଓା, ଅସହତ୍ଥା ଅଚିତ୍ତୀକାରେନ ଦେନ୍ତି, ନୋ ଚିତ୍ତୀକାରେନ।

୪। ପୁଗ୍ଗଲସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୧୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଉଭତୋଭାଗଓିମୁତ୍ତୋତି ଦ୍ୱୀହି ଭାଗେହି ଓିମୁତ୍ତୋ, ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯା ରୂପକାଯତୋ ଓିମୁତ୍ତୋ, ମଗ୍ଗେନ ନାମକାଯତୋ। ସୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନଂ ଏକେକତୋ ଓୁଟ୍ଠାଯ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ, ନିରୋଧା ଓୁଟ୍ଠାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତଅନାଗାମିନୋ ଚ ଓସେନ ପଞ୍ଚଓିଧୋ ହୋତି। ପାଠଇ ପନେତ୍ଥ ''କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଭତୋଭାଗଓିମୁତ୍ତୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠ ଓିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ଓିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସଓା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତୀ''ତି (ପୁ। ପ। ୨୦୮) ଏଓଂ ଅଟ୍ଠଓିମୋକ୍ଖଲାଭିନୋ ଓସେନ ଆଗତା।

ପଞ୍ଞାଯ ଓିମୁତ୍ତୋତି ପଞ୍ଞାଓିମୁତ୍ତୋ। ସୋ ସୁକ୍ଖଓିପସ୍ସକୋ, ଚତୂହି ଝାନେହି ଓୁଟ୍ଠାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା ଚତ୍ତାରୋ ଚାତି ଇମେସଂ ଓସେନ ପଞ୍ଚଓିଧୋ ହୋତି। ପାଠଇ ପନେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠଓିମୋକ୍ଖପଟିକ୍ଖେପଓସେନେଓ ଆଗତା। ଯଥାହ – ''ନ ହେଓ ଖୋ ଅଟ୍ଠ ଓିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ଓିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସଓା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ଓୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଞାଓିମୁତ୍ତୋ''ତି।

ଫୁଟ୍ଠନ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତୋତି କାଯସକ୍ଖୀ। ସୋ ଝାନଫସ୍ସଂ ପଠମଂ ଫୁସତି, ପଚ୍ଛା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ସୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଟ୍ଠଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାଓ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଟ୍ଠା ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତେନାହ – ''ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠ ଓିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ଓିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସଓା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ଓୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସକ୍ଖୀ''ତି (ପୁ। ପ। ୨୦୮)।

ଦିଟ୍ଠନ୍ତଂ ପତ୍ତୋତି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ରିଦଂ ସଙ୍ଖେପଲକ୍ଖଣଂ – ଦୁକ୍ଖା ସଙ୍ଖାରା, ସୁଖୋ ନିରୋଧୋତି ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ଓିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫୁସିତଂ ପଞ୍ଞାଯାତି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ଓିତ୍ଥାରତୋ ପନ ସୋପି କାଯସକ୍ଖୀ ଓିଯ ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତେନେଓାହ – ''ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ତଥାଗତପ୍ପଓେଦିତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ଓୋଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ଓୋଚରିତା ପଞ୍ଞାଯ…ପେ… ଅଯଂ ଓୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ''ତି।

ସଦ୍ଧାଯ ଓିମୁତ୍ତୋତି ସଦ୍ଧାଓିମୁତ୍ତୋ। ସୋପି ଓୁତ୍ତନଯେନେଓ ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତେନାହ – ''ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ତଥାଗତପ୍ପଓେଦିତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ଓୋଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ଓୋଚରିତା ପଞ୍ଞାଯ…ପେ… ନୋ ଚ ଖୋ ଯଥାଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ। ଅଯଂ ଓୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାଓିମୁତ୍ତୋ''ତି। ଏତସ୍ସ ହି ସଦ୍ଧାଓିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ସଦ୍ଦହନ୍ତସ୍ସ ଓିଯ ଓକପ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ଓିଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତସ୍ସ ଓିଯ ଚ କିଲେସକ୍ଖଯୋ ହୋତି, ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ କିଲେସଚ୍ଛେଦକଞାଣଂ ଅଦନ୍ଧଂ ତିଖିଣଂ ସୂରଂ ହୁତ୍ୱା ଓହତି। ତସ୍ମା ଯଥା ନାମ ନାତିତିଖିଣେନ ଅସିନା କଦଲିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ମଟ୍ଠଂ ନ ହୋତି, ଅସି ସୀଘଂ ନ ଓହତି, ସଦ୍ଦୋ ସୁଯ୍ଯତି, ବଲଓତରୋ ଓାଯାମୋ କାତବ୍ବୋ ହୋତି, ଏଓରୂପା ସଦ୍ଧାଓିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗଭାଓନା। ଯଥା ପନ ସୁନିସିତେନ ଅସିନା କଦଲିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ମଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଅସି ସୀଘଂ ଓହତି, ସଦ୍ଦୋ ନ ସୁଯ୍ଯତି, ବଲଓଓାଯାମକିଚ୍ଚଂ ନ ହୋତି, ଏଓରୂପା ପଞ୍ଞାଓିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗଭାଓନା ଓେଦିତବ୍ବା।

ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତୀତି ଧମ୍ମାନୁସାରୀ। ଧମ୍ମୋତି ପଞ୍ଞା, ପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାଓେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧାନୁସାରିମ୍ହିପି ଏସେଓ ନଯୋ। ଉଭୋପେତେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଟ୍ଠାଯେଓ। ଓୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞାଓାହିଂ ପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାଓେତି। ଅଯଂ ଓୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମାନୁସାରୀ। ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ସଦ୍ଧାଓାହିଂ ସଦ୍ଧାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାଓେତି। ଅଯଂ ଓୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ''ତି (ପୁ। ପ। ୨୦୮)। ଅଯମେତ୍ଥ

ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସା ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତାଦିକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୭୭୧, ୮୮୯) ପଞ୍ଞାଭାୱନାଧିକାରେ ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାତି।

୫। ଉଦକୂପମାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫। ପଞ୍ଚମେ ଉଦକୂପମାତି ନିମୁଜ୍ଜନାଦିଆକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକେନ ଉପମିତା। ସକିଂ ନିମୁଗ୍ଗୋତି ଏକୱାରମେୱ ନିମୁଗ୍ଗୋ। ଏକନ୍ତକାଳକେହୀତି ନିଯତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତୀତି ଉଟ୍ଠହତି। ସାଧୁତି ସୋଭନା ଭଦ୍ଦକା। ହାଯତିଯେୱାତି ଚଙ୍କୱାରେ ଆସିତ୍ତୋଦକଂ ୱିଯ ପରିହାଯତେୱ । ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସତି ୱିଲୋକେତୀତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଦିସଂ ୱିପସ୍ସତି ୱିଲୋକେତି। ପତରତୀତି ଗନ୍ତବ୍ବଦିସାଭିମୁଖୋ ତରତି ନାମ। ପଟିଗାଧପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଉଟ୍ଠାଯ ୱିଲୋକେତ୍ୱା ପତରିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ପତିଟ୍ଠାପତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି, ତିଟ୍ଠତି ନ ପୁନାଗଚ୍ଛତି। ତିଣ୍ଣୋପାରଙ୍ଗତୋ ଥଲେ ତିଟ୍ଠତୀତି ସବ୍ବକିଲେସୋଘଂ ତରିତ୍ୱା ପରତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିବ୍ବାନଥଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ନାମ ହୋତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ।

୬। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬। ଛଟ୍ଠେ ଅନିଚ୍ଚାତି ଏୱଂ ପଞ୍ଞାଯ ଫରନ୍ତୋ ଅନୁପସ୍ସତୀତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ। ଅନିଚ୍ଚାତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞା ଅସ୍ସାତି ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞୀ। ଅନିଚ୍ଚାତି ଏୱଂ ଞାଣେନ ପଟିସଂୱେଦିତା ଅସ୍ସାତି ଅନିଚ୍ଚପଟିସଂୱେଦୀ। ସତତନ୍ତି ସବ୍ବକାଲଂ। ସମିତନ୍ତି ଯଥା ପୁରିମଚିତ୍ତେନ ପଚ୍ଛିମଚିତ୍ତଂ ସମିତଂ ସମୁପଗତଂ ଘଟ୍ଟିତଂ ହୋତି, ଏୱଂ। ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣନ୍ତି ନିରନ୍ତରଂ ଅଞ୍ଞେନ ଚେତସା ଅସଂମିସ୍ସଂ। ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋତି ଚିତ୍ତେନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାପଯମାନୋ। ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋତି ୱିପସ୍ସନାଞାଣେନ ଅନୁପୱିସମାନୋ।

ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମନ୍ତି ଅପୁରେ ଅପଚ୍ଛା ଏକକ୍ଖଣେଯେୱ। ଇଧ ସମସୀସୀ କଥିତୋ। ସୋ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ହୋତି ରୋଗସମସୀସୀ, ୱେଦନାସମସୀସୀ, ଇରିଯାପଥସମସୀସୀ, ଜୀୱିତସମସୀସୀତି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସତୋ ରୋଗୱୂପସମୋ ଚ ଆସୱକ୍ଖଯୋ ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ହୋତି, ଅଯଂ ରୋଗସମସୀସୀ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ୱେଦନାୱୂପସମୋ ଚ ଆସୱକ୍ଖଯୋ ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ହୋତି, ଅଯଂ ୱେଦନାସମସୀସୀ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ ଠାନାଦୀସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ ଅଞ୍ଞତରସମଙ୍ଗିନୋ ୱିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଇରିଯାପଥସ୍ସ ପରିଯୋସାନଞ୍ଚ ଆସୱକ୍ଖଯୋ ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ହୋତି, ଅଯଂ ଇରିଯାପଥସମସୀସୀ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ ଉପକ୍କମତୋ ୱା ସରସତୋ ୱା ଜୀୱିତପରିଯାଦାନଞ୍ଚ ଆସୱକ୍ଖଯୋ ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ହୋତି, ଅଯଂ ଜୀୱିତସମସୀସୀ ନାମ। ଅଯମିଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଆସୱପରିଯାଦାନଂ ମଗ୍ଗଚିତ୍ତେନ, ଜୀୱିତପରିଯାଦାନଂ ଚୁତିଚିତ୍ତେନ ହୋତୀତି ଉଭିନ୍ନଂ ଏକକ୍ଖଣେ ସମ୍ଭୱୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯସ୍ମା ପନସ୍ସ ଆସୱେସୁ ଖୀଣମତ୍ତେସୁ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱାରାନନ୍ତରମେୱ ଜୀୱିତପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅନ୍ତରଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଯୋ ପଞ୍ଚସୁ ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଉପ୍ପନ୍ନୋ ନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖଣେ ୱା ଥୋକଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱା ୱେମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ତସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଯୋ ତତ୍ଥେୱ ଆଯୁୱେମଜ୍ଝଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଯୋ ତେସଂଯେୱ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅସଙ୍ଖାରେନେୱ ଅପ୍ପଯୋଗେନ କିଲେସେ ଖେପେତି। ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଯୋ ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପଯୋଗେନ କିଲେସେ ଖେପେତି। ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀତି ଯୋ ହେଟ୍ଠା ଚତୂସୁ ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅକନିଟ୍ଠେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି।

୭-୯। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସୀସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୭-୧୯। ସତ୍ତମେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସୀତି ପୀଳନାକାରଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ। ଅଟ୍ଠମେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସୀତି ଅୱସୱତ୍ତନାକାରଂ ଅନତ୍ତାତି ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ। ନୱମେ ସୁଖାନୁପସ୍ସୀତି ସୁଖନ୍ତି ଏୱଂ ଞାଣେନ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ।

୧୦। ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦। ଦସମେ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନୀତି ନିଦ୍ଦସାଦିୱତ୍ଥୂନି, ''ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୁ, ନିବ୍ବୀସୋ, ନିତ୍ତିଂସୋ, ନିଚ୍ଚତ୍ତାଲୀସୋ, ନିପ୍ପଞ୍ଞାସୋ''ତି ଏୱଂ ୱଚନକାରଣାନି। ଅଯଂ କିର ପଞ୍ହୋ ତିତ୍ଥିଯସମଯେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ତିତ୍ଥିଯା ହି ଦସୱସ୍ସକାଲେ ମତଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ନିଦ୍ଦସୋତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ କିର ପୁନ ଦସୱସ୍ସୋ ନ ହୋତି। ନ

କେୱଲଞ୍ଚ ଦସୱସ୍ସୋ, ନୱୱସ୍ସୋପି ଏକୱସ୍ସୋପି ନ ହୋତି। ଏତେନେୱ ନୟେନ ୱୀସତିୱସ୍ସାଦିକାଲେପି ମତଂ ନିଗଣ୍ଟଂ ‘‘ନିଦ୍ଧୀସୋ ନିତ୍ତିଂସୋ ନିଚତ୍ତାଲୀସୋ ନିପ୍ପଞ୍ଞାସୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଗାମେ ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ଆହ – ‘‘ନ ଇଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ତିଣ୍ଣିୟାନଂ ଅଧିୱଚନଂ, ମମ ସାସନେ ଖୀଣାସୱସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଖୀଣାସୱୋ ହି ଦସୱସ୍ସକାଲେ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ପୁନ ଦସୱସ୍ସୋ ନ ହୋତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଦସୱସ୍ସୋୱ, ନୱୱସ୍ସୋପି…ପେ… ଏକୱସ୍ସୋପି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏକୱସ୍ସୋୱ, ଏକାଦସମାସିକୋପି…ପେ… ଏକମାସିକୋପି ଏକମୁହୁତ୍ତିକୋପି ନ ହୋତିୟେୱ’’। କସ୍ମା? ପୁନ ପଟିସନ୍ଧିୟା ଅଭାୱା। ନିଦ୍ଧୀସାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇତି ଭଗୱା ‘‘ମମ ସାସନେ ଖୀଣାସୱସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଯେହି କାରଣେହି ନିଦ୍ଦସୋ ହୋତି, ତାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତୀତି ସିକ୍ଖାତ୍ତୟପୂରଣେ ବଲୱଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି। ଆୟତିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ଅୱିଗତପେମୋତି ଅନାଗତେ ପୁନଦିୱସାଦୀସୁପି ସିକ୍ଖାପୂରଣେ ଅୱିଗତପେମେନେୱ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଧମ୍ମନିସନ୍ତିୟାତି ଧମ୍ମନିସାମନାୟ। ୱିପସ୍ସନାୟେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଚ୍ଛାୱିନୟେତି ତଣ୍ହାୱିନୟେ। ପଟିସଲ୍ଲାନେତି ଏକୀଭାୱେ। ୱୀରିୟାରମ୍ଭେତି କାୟିକଚେତସିକସ୍ସ ୱୀରିୟସ୍ସ ପୂରଣେ। ସତିନେପକ୍କେତି ସତିୟଞ୍ଚେୱ ନିପକଭାୱେ। ଦିଟ୍ଠିପଟିୱେଧେତି ମଗ୍ଗଦସ୍ସନେ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଅନୁସୟୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

୩। ୱଜ୍ଜିସତ୍ତକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସାରନ୍ଦଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧। ତତିଯସ୍ସ ପଠମେ ସାରନ୍ଦଦେ ଚେତିଯେତି ଏୱଂନାମକେ ୱିହାରେ। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ କିର ତଥାଗତେ ତତ୍ଥ ସାରନ୍ଦଦସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ନିୱାସନଟ୍ଠାନଂ ଚେତିଯଂ ଅହୋସି, ଅଥେତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ୱିହାରଂ କାରେସୁଂ। ସୋ ସାରନ୍ଦଦଚେତିଯଂତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ଯାୱକୀୱଞ୍ଚାତି ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ। ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତାତି ଦିୱସସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସନ୍ନିପତନ୍ତାପି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସନ୍ନିପତନ୍ତାପି ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତାୱ। ସନ୍ନିପାତବହୁଲାତି ‘‘ହିଯ୍ୟୋପି ପୁରିମଦିୱସମ୍ପି ସନ୍ନିପତମ୍ହ, ପୁନ ଅଜ୍ଜ କିମତ୍ଥଂ ସନ୍ନିପତାମା’’ତି ୱୋସାନମନାପଜ୍ଜନେନ ସନ୍ନିପାତବହୁଲା। ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ ଲିଚ୍ଛୱୀ ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା ନୋ ପରିହାନୀତି ଅଭିଣ୍ହଂ ଅସନ୍ନିପତନ୍ତା ହି ଦିସାସୁ ଆଗତଂ ସାସନଂ ନ ସୁଣନ୍ତି, ତତୋ ‘‘ଅସୁକଗାମସୀମା ୱା ନିଗମସୀମା ୱା ଆକୁଲା, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଚୋରା ପରିଯୁଟ୍ଠିତା’’ତି ନ ଜାନନ୍ତି। ଚୋରାପି ‘‘ପମତ୍ତା ରାଜାନୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ଗାମନିଗମାଦୀନି ପହରନ୍ତା ଜନପଦଂ ନାସେନ୍ତି। ଏୱଂ ରାଜୂନଂ ପରିହାନି ହୋତି । ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପତନ୍ତା ପନ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁଣନ୍ତି, ତତୋ ବଲଂ ପେସେତ୍ୱା ଅମିତ୍ତମଦ୍ଦନଂ କରୋନ୍ତି। ଚୋରାପି ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତା ରାଜାନୋ, ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ୱଗ୍ଗବନ୍ଧନେନ ୱିଚରିତୁ’’ନ୍ତି ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଲାଯନ୍ତି। ଏୱଂ ରାଜୂନଂ ୱୁଦ୍ଧି ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ ଲିଚ୍ଛୱୀ ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି।

ସମଗ୍ଗାତିଆଦୀସୁ ସନ୍ନିପାତଭେରିଯା ନିଗ୍ଗତାଯ ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ କିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି ମଙ୍ଗଲଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ୱିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତା ନ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି ନାମ। ଭେରିସଦ୍ଦଂ ପନ ସୁତ୍ୱାୱ ଭୁଞ୍ଜମାନାପି ଅଲଙ୍କୁରୁମାନାପି ୱତ୍ଥାନି ନିୱାସଯମାନାପି ଅଦ୍ଧଭୁତ୍ତା ଅଦ୍ଧାଲଙ୍କତା ୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେନ୍ତାୱ ସନ୍ନିପତନ୍ତା ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି ନାମ। ସନ୍ନିପତିତା ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମନ୍ତେତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଏକତୋୱ ଅୱୁଟ୍ଠହନ୍ତା ନ ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଏୱଂ ୱୁଟ୍ଠିତେସୁ ହି ଯେ ପଠମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅମ୍ହେହି ବାହିରକଥାୱ ସୁତା, ଇଦାନି ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଏକତୋ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତା ପନ ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଅପିଚ ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଗାମସୀମା ୱା ନିଗମସୀମା ୱା ଆକୁଲା, ଚୋରା ୱା ପରିଯୁଟ୍ଠିତା’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘କୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅମିତ୍ତମଦ୍ଦନଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ପଠମଂ ଅହଂ ପଠମ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଏକସ୍ସ ପନ କମ୍ମନ୍ତେ ଓସୀଦମାନେ ସେସା ପୁତ୍ତଭାତରୋ ପେସେତ୍ୱା ତସ୍ସ କମ୍ମନ୍ତଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭଯମାନାପି ଆଗନ୍ତୁକରାଜାନଂ ‘‘ଅସୁକସ୍ସ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛତୁ, ଅସୁକସ୍ସ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଏକତୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତାପି ଏକସ୍ସ ମଙ୍ଗଲେ ୱା ରୋଗେ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱା ପନ ତାଦିସେ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସବ୍ବେ ତତ୍ଥ ସହାଯଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ସମଗ୍ଗା ୱଜ୍ଜିକରଣୀଯାନି କରୋନ୍ତି ନାମ।

ଅପ୍ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ପୁବ୍ବେ ଅକତଂ ସୁଙ୍କଂ ୱା ବଲିଂ ୱା ଦଣ୍ଡଂ ୱା ଆହରାପେନ୍ତା ଅପ୍ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି ନାମ। ପୋରାଣପୱେଣିଯା ଆଗତମେୱ ପନ ଅନାହରାପେନ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି ନାମ। ଚୋରୋତି ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସିତେ ଅୱିଚିନିତ୍ୱା ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତା ପୋରାଣଂ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ନ ୱତ୍ତନ୍ତି ନାମ। ତେସଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତାନଂ ଅଭିନୱସୁଙ୍କାଦିପୀଳିତା ମନୁସ୍ସା ‘‘ଅତିଉପଦ୍ଦୁତମ୍ହ, କେ ଇମେସଂ ୱିଜିତେ ୱସିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚୋରା ୱା ଚୋରସହାଯା ୱା ହୁତ୍ୱା ଜନପଦଂ ହନନ୍ତି। ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତାନଂ ପୱେଣିଆଗତାନି ସୁଙ୍କାଦୀନି ଅଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ କୋସୋ ପରିହାଯତି, ତତୋ ହତ୍ଥିଅସ୍ସବଲକାଯଓରୋଧାଦଯୋ ଯଥାନିବଦ୍ଧଂ ୱଟ୍ଟଂ ଅଲଭମାନା ଥାମବଲେନ ପରିହାଯନ୍ତି। ତେ ନେୱ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଖମା ହୋନ୍ତି ନ ପାରିଚରିଯକ୍ଖମା। ପୋରାଣଂ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ଅୱତ୍ତନ୍ତାନଂ ୱିଜିତେ ମନୁସ୍ସା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତଂ ପିତରଂ ଭାତରଂ ଅଚୋରଂଯେୱ ଚୋରୋତି କତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିଂସୁ ଭିନ୍ଦିଂସୂ’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚୋରା ୱା ଚୋରସହାଯା ୱା ହୁତ୍ୱା ଜନପଦଂ ହନନ୍ତି। ଏୱଂ ରାଜୂନଂ ପରିହାନି ହୋତି। ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତାନଂ ପନ ‘‘ପୱେଣିଆଗତଂଯେୱ ରାଜାନୋ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ମନୁସ୍ସା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା କସିୱାଣିଜ୍ଜାଦିକେ କମ୍ମନ୍ତେ ସମ୍ପାଦେନ୍ତି। ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତାନଂ ପୱେଣିଆଗତାନି ସୁଙ୍କାଦୀନି ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ କୋସୋ ୱଡ୍ଢତି, ତତୋ ହତ୍ଥିଅସ୍ସବଲକାଯଓରୋଧାଦଯୋ ଯଥାନିବଦ୍ଧଂ ୱଟ୍ଟଂ ଲଭମାନା ଥାମବଲସମ୍ପନ୍ନା ଯୁଦ୍ଧକ୍ଖମା ଚେୱ ପାରିଚରିଯକ୍ଖମା ଚ ହୋନ୍ତି। ପୋରାଣେ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସା ନ ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ‘‘ରାଜାନୋ ପୋରାଣପୱେଣିଯା କରୋନ୍ତି, ଅଟ୍ଟକୁଲିକସେନାପତିଉପରାଜୂହି ପରିକ୍ଖିତଂ ସଯମ୍ପି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୱେଣିପୋତ୍ଥକଂ ୱାଚାପେତ୍ୱା ଅନୁଚ୍ଛୱିକମେୱ ଦଣ୍ଡଂ ପୱତ୍ତଯନ୍ତି, ଏତେସଂ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଂଯେୱ ଦୋସୋ’’ତି ଅପ୍ପମତ୍ତା କମ୍ମନ୍ତେ କରୋନ୍ତି। ଏୱଂ ରାଜୂନଂ ୱୁଦ୍ଧି ହୋତି।

ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଯଂକିଞ୍ଚି ତେସଂ ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତା ସୁନ୍ଦରମେୱ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଗରୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଗରୁଭାୱଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା କରିସ୍ସନ୍ତି। ମାନେସ୍ସନ୍ତୀତି ମନେନ ପିଯାଯିସ୍ସନ୍ତି। ପୂଜେସ୍ସନ୍ତୀତି ପଚ୍ଚଯପୂଜାଯ ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି। ସୋତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତୀତି ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ କଥଂ

ସୋତଙ୍ଗଂ ସନ୍ଧାତଙ୍ଗଂ ମଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେ ଏୱଂ ମହଲ୍ଲକାନଂ ରାଜୂନଂ ସକ୍କାରାଦୀନି ନ କରୋନ୍ତି, ଓୱାଦତ୍ଥାଯ ୱା ନେସଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ତେହି ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ଅନୋୱଦିଯମାନା କୀଳ୍ହାପସୁତା ରଜ୍ଜତୋ ପରିହାଯନ୍ତି। ଯେ ପନ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେସଂ ମହଲ୍ଲକରାଜାନୋ "ଇଦଂ କାତଙ୍ଗଂ ଇଦଂ ନ କାତଙ୍ଗ"ନ୍ତି ପୋରାଣପୱେଣିଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି। ସଙ୍ଗାମଂ ପତ୍ୱାପି "ଏୱଂ ପୱିସିତଙ୍ଗଂ, ଏୱଂ ନିକ୍ଖମିତଙ୍ଗ"ନ୍ତି ଉପାଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ତେ ତେହି ଓୱଦିଯମାନା ଯଥାଓୱାଦଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନା ସକ୍କୋନ୍ତି ରଜ୍ଜପୱେଣିଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – "ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ ଲିଚ୍ଛୱୀ ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା"ତି।

କୁଲିତ୍ଥିଯୋତି କୁଲଘରଣିଯୋ। କୁଲକୁମାରିଯୋତି ଅନିୱିଦ୍ଧା ତାସଂ ଧୀତରୋ। ଓକସ୍ସାତି ୱା ପସଯ୍ହାତି ୱା ପସଯ୍ହାକାରସ୍ସେୱେତଂ ନାମଂ। ଓକାସାତିପି ପଠନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଓକସ୍ସାତି ଅୱକସିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା। ପସଯ୍ହାତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଅଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ହି କରୋନ୍ତାନଂ ୱିଜିତେ ମନୁସ୍ସା "ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ପୁତ୍ତଭାତରୋପି, ଖେଳସିଙ୍ଘାନିକାଦୀନି ମୁଖେନ ଅପନେତ୍ୱା ସଂୱଡ୍ଢିତା ଧୀତରୋପି ଇମେ ବଲକ୍କାରେନ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ୱାସେନ୍ତୀ"ତି କୁପିତା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚୋରା ୱା ଚୋରସହାଯା ୱା ହୁତ୍ୱା ଜନପଦଂ ହନନ୍ତି। ଏୱଂ ଅକରୋନ୍ତାନଂ ପନ ୱିଜିତେ ମନୁସ୍ସା ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ସକାନି କମ୍ମାନି କରୋନ୍ତା ରାଜକୋସଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱଜ୍ଜୀନଂୱଜ୍ଜିଚେତିଯାନୀତି ୱଜ୍ଜିରାଜୂନଂ ୱଜ୍ଜିରଟ୍ଠେ ଚିତ୍ତୀକତଟ୍ଠେନ ଚେତିଯାନୀତି ଲଦ୍ଧନାମାନି ଯକ୍ଖଟ୍ଠାନାନି। ଅବ୍ଭନ୍ତରାନୀତି ଅନ୍ତୋନଗରେ ଠିତାନି। ବାହିରାନୀତି ବହିନଗରେ ଠିତାନି। ଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ କତପୁବ୍ବନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଦିନ୍ନଞ୍ଚ କତଞ୍ଚ। ନୋ ପରିହାପେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅହାପେତ୍ୱା ଯଥାପୱତ୍ତମେୱ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଧମ୍ମିକଂ ବଲିଂ ପରିହାପେନ୍ତାନଞ୍ହି ଦେୱତା ଆରକ୍ଖଂ ସୁସଂୱିହିତଂ ନ କରୋନ୍ତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତିଯୋପି ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାସସୀସରୋଗାଦିଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତି, ସଙ୍ଗାମେ ପତ୍ତେ ସହାଯା ନ ହୋନ୍ତି। ଅପରିହାପେନ୍ତାନଂ ପନ ଆରକ୍ଖଂ ସୁସଂୱିହିତଂ କରୋନ୍ତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତିଯୋପି ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାସସୀସରୋଗାଦିଂ ହରନ୍ତି, ସଙ୍ଗାମସୀସେ ସହାଯା ହୋନ୍ତୀତି। ଏୱମେତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ରକ୍ଖା ଏୱ ଯଥା ଅନିଚ୍ଛିତଂ ନାଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ଆୱରଣତୋ ଆୱରଣଂ। ଯଥା ଇଚ୍ଛିତଂ ନ ନସ୍ସତି, ଏୱଂ ଗୋପାଯନତୋ ଗୁତ୍ତି। ତତ୍ଥ ବଲକାଯେନ ପରିୱାରେତ୍ୱା ରକ୍ଖନଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି ନାମ ନ ହୋତି। ଯଥା ପନ ୱିହାରସ୍ସ ଉପୱନେ ରୁକ୍ଖେ ନ ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ୱାଜିକା ୱାଜଂ ନ କରୋନ୍ତି, ପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ମଚ୍ଛେ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଏୱଂ କରଣଂ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି ନାମ। କିନ୍ତୀତି କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ।

ତତ୍ଥ ଯେ ଅନାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଆଗମନଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ଅସ୍ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ଅପ୍ପସନ୍ନା। ପବ୍ବଜିତେ ସମ୍ପତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ନ କରୋନ୍ତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ପଟିସନ୍ଥାରଂ ନ କରୋନ୍ତି, ପଞ୍ହଂ ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣନ୍ତି, ଦାନଂ ନ ଦେନ୍ତି, ଅନୁମୋଦନଂ ନ ସୁଣନ୍ତି, ନିୱାସନଟ୍ଠାନଂ ନ ସଂୱିଦହନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ଅୱଣ୍ଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି "ଅସୁକୋ ନାମ ରାଜା ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପସନ୍ନୋ, ପବ୍ବଜିତେ ସମ୍ପତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ନ କରୋତି…ପେ… ନିୱାସନଟ୍ଠାନଂ ନ ସଂୱିଦହତୀ"ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତା ତସ୍ସ ନଗରଦ୍ୱାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ନଗରଂ ନ ପୱିସନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଅନାଗମନମେୱ ହୋତି। ଆଗତାନଂ ପନ ଫାସୁୱିହାରେ ଅସତି ଯେପି ଅଜାନିତ୍ୱା ଆଗତା, ତେ "ୱସିସ୍ସାମାତି ତାୱ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତମ୍ହା, ଇମେସଂ ପନ ରାଜୂନଂ ଇମିନା ନୀହାରେନ କେ ୱସିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନାଗତେସୁ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଆଗତେସୁ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିହରନ୍ତେସୁ ସୋ ଦେସୋ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଅନାୱାସୋ ହୋତି। ତତୋ ଦେୱତାରକ୍ଖା ନ ହୋତି, ଦେୱତାରକ୍ଖାଯ ଅସତି ଅମନୁସ୍ସା ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତି, ଅମନୁସ୍ସା ଉସ୍ସନ୍ନା ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାଧିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନାଦିୱତ୍ଥୁକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଅନାଗମୋ ହୋତି। ୱିପରିଯାଯେନ ଯଥାୱୁତ୍ତକଣ୍ହପକ୍ଖୱିପରୀତସ୍ସ ସୁକ୍କପକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱୋ ହୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

୨। ୱସ୍ସକାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨। ଦୁତିଯେ ଅଭିଯାତୁକାମୋତି ଅଭିଭୱନତ୍ଥାଯ ଯାତୁକାମୋ। ୱଜ୍ଜୀତି ୱଜ୍ଜିରାଜାନୋ। ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେତି ଏୱଂ ମହତିଯା ରାଜିଦ୍ଧିଯା ସମନ୍ନାଗତେ। ଏତେନ ନେସଂ ସମଗ୍ଗଭାୱଂ କଥେତି। ଏୱଂମହାନୁଭାୱେତି ଏୱଂ ମହନ୍ତେନ ରାଜାନୁଭାୱେନ ସମନ୍ନାଗତେ । ଏତେନ ନେସଂ ହତ୍ଥିସିପ୍ପାଦୀସୁ କତସିକ୍ଖତଂ କଥେତି, ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – "ସିକ୍ଖିତା ୱତିମେ ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକା, ସୁସିକ୍ଖିତା ୱତିମେ ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକା, ଯତ୍ର ହି ନାମ ସୁଖୁମେନ ତାଳଚ୍ଛିଗ୍ଗଳେନ ଅସନଂ ଅତିପାତଯିସ୍ସନ୍ତି ପୋଙ୍ଖାନୁପୋଙ୍ଖଂ ଅୱିରାଧିତ"ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୫।୧୧୧୫)। ଉଚ୍ଛେଚ୍ଛାମୀତି ଉଚ୍ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମି। ୱିନାସେସ୍ସାମୀତି ଅଦସ୍ସନଂ ନଯିସ୍ସାମି। ଅନଯବ୍ୟସନନ୍ତି ଅୱଡ୍ଢିଞ୍ଚେୱ, ଞାତିବ୍ୟସନଞ୍ଚ। ଆପାଦେସ୍ସାମୀତି ପାପଯିସ୍ସାମି।

ଇତି କିର ସୋ ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଇମଂ ଯୁଦ୍ଧକଥମେୱ କଥେତି, "ଗମନସଜ୍ଜା ହୋଥା"ତି ଚ ବଲକାଯଂ ଆଣାପେତି। କସ୍ମା? ଗଙ୍ଗାଯ କିର ଏକଂ ପଟ୍ଟନଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଡ୍ଢଯୋଜନଂ ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ୱିଜିତଂ, ଅଡ୍ଢଯୋଜନଂ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ। ତତ୍ର ପବ୍ବତପାଦତୋ ମହଗ୍ଘଭଣ୍ଡଂ ଓତରତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା

‘‘ଅଜ୍ଜ ଯାମି, ସ୍ୱେ ଯାମୀ’’ତି ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ସଂୱିଦହନ୍ତସ୍ସେୱ ଲିଚ୍ଛୱିନୋ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ପୁରେତରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍କଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅଜାତସତ୍ତୁ ପଚ୍ଛା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ତେ ପୁନସଂୱଚ୍ଛରେପି ତଥେୱ କରୋନ୍ତି। ଅଥ ସୋ ବଲୱାଘାତଜାତୋ, ତଦା ଏୱମକାସି।

ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଦ୍ଧଂ ନାମ ଭାରିଯଂ, ଏକୋପି ମୋଘପ୍ପହାରୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକେନ ଖୋ ପନ ପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା କରୋନ୍ତୋ ନିରପରାଧୋ ହୋତି, ପଣ୍ଡିତୋ ଚ ସତ୍ଥାରା ସଦିସୋ ନତ୍ଥି, ସତ୍ଥା ଚ ଅୱିଦୂରେ ଧୁରୱିହାରେ ୱସତି, ହନ୍ଦାହଂ ପେସେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛାମି। ସଚେ ମେ ଗତେନ କୋଚି ଅତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସତ୍ଥା ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନତ୍ଥେ ପନ ସତି ‘କିଂ ରଞ୍ଞୋ ତତ୍ଥ ଗତେନା’ତି ୱକ୍ଖତୀ’’ତି। ସୋ ୱସ୍ସକାରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପେସେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ଅଥ ଖୋ ରାଜା…ପେ… ଆପାଦେସ୍ସାମି ୱଜ୍ଜୀତି।

ଭଗୱନ୍ତଂ ବୀଜଯମାନୋତି ଥେରୋ ୱତ୍ତସୀସେ ଠତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ବୀଜତି, ଭଗୱତୋ ପନ ସୀତଂ ୱା ଉଣ୍ହଂ ୱା ନତ୍ଥି। ଭଗୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅମନ୍ତେତ୍ୱା ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତୁକାମୋ କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

ଏକମିଦାହନ୍ତି ଇଦଂ ଭଗୱା ପୁବ୍ବେ ୱଜ୍ଜୀନଂ ଇମସ୍ସ ୱଜ୍ଜିସତ୍ତକସ୍ସ ଦେସିତଭାୱପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ ଆହ। ଅକରଣୀଯାତି ଅକତ୍ତବ୍ବା, ଅଗ୍ଗହେତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦିଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଯୁଦ୍ଧସ୍ସାତି କରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ଅଭିମୁଖଂ ଯୁଦ୍ଧେନ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଉପଲାପନାଯାତି ଠପେତ୍ୱା ଉପଲାପନଂ। ଉପଲାପନା ନାମ ‘‘ଅଲଂ ୱିୱାଦେନ, ଇଦାନି ସମଗ୍ଗା ହୋମା’’ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦୀନି ପେସେତ୍ୱା ସଙ୍ଗହକରଣଂ, ଏୱଞ୍ହି ସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା କେୱଲଂ ୱିସ୍ସାସେନ ସକ୍କା ଗଣ୍ହିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ମିଥୁଭେଦାତି ଠପେତ୍ୱା ମିଥୁଭେଦଂ। ଇମିନା ‘‘ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭେଦଂ କତ୍ୱାପି ସକ୍କା ଏତେ ଗହେତୁ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କଥାଯ ନଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆହ। କିଂ ପନ ଭଗୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଇମାଯ କଥାଯ ନଯଲାଭଂ ଜାନାତୀତି? ଆମ ଜାନାତି। ଜାନନ୍ତୋ କସ୍ମା କଥେସି? ଅନୁକମ୍ପାଯ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ମଯା ଅକଥିତେପି କତିପାହେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, କଥିତେ ପନ ସମଗ୍ଗେ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ତୀହି ସଂୱଚ୍ଛରେହି ଗଣ୍ହିସ୍ସତି। ଏତ୍ତକମ୍ପି ଜୀୱିତମେୱ ୱରଂ। ଏତ୍ତକଞ୍ହି ଜୀୱନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠାଭୂତଂ ପୁଞ୍ଞଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଚିତ୍ତେନ ନନ୍ଦିତ୍ୱା। ଅନୁମୋଦିତ୍ୱାତି ‘‘ଯାୱ ସୁଭାସିତମିଦଂ ଭୋତା ଗୋତମେନା’’ତି ୱାଚାଯ ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା। ପକ୍କାମୀତି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ରାଜାପି ତମେୱ ପେସେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପେସି।

୩। ପଠମସତ୍ତକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩। ତତିଯେ ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତାତି ଇଦଂ ୱଜ୍ଜିସତ୍ତକେ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ। ଇଧାପି ଚ ଅଭିଣ୍ହଂ ଅସନ୍ନିପତନ୍ତା ଦିସାସୁ ଆଗତସାସନଂ ନ ସୁଣନ୍ତି, ତତୋ ‘‘ଅସୁକୱିହାରସୀମା ଆକୁଲା, ଉପୋସଥପୱାରଣା ଠିତା, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଭିକ୍ଖୂ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଦୂତକମ୍ମାଦୀନି କରୋନ୍ତି, ୱିଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲା ଫଲପୁପ୍ଫଦାନାଦୀହି ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀନି ନ ଜାନନ୍ତି। ପାପଭିକ୍ଖୂପି ‘‘ପମତ୍ତୋ ସଙ୍ଘୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ରାସିଭୂତା ସାସନଂ ଓସକ୍କାପେନ୍ତି। ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପତନ୍ତା ପନ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁଣନ୍ତି, ତତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପେସେତ୍ୱା ସୀମଂ ଉଜୁଂ କାରେନ୍ତି, ଉପୋସଥପୱାରଣାଯୋ ପୱତ୍ତାପେନ୍ତି, ମିଚ୍ଛାଜୀୱାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଅରିଯୱଂସିକେ ପେସେତ୍ୱା ଅରିଯୱଂସଂ କଥାପେନ୍ତି, ପାପଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିନଯଧରେହି ନିଗ୍ଗହଂ କାରାପେନ୍ତି। ପାପଭିକ୍ଖୂପି ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସଙ୍ଘୋ, ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ୱଗ୍ଗବନ୍ଧନେନ ୱିଚରିତୁ’’ନ୍ତି ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଲାଯନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସମଗ୍ଗାତିଆଦୀସୁ ଚେତିଯପଟିଜଗ୍ଗନତ୍ଥଂ ୱା ବୋଧିଘରଉପୋସଥାଗାରଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ୱା କତିକୱତ୍ତଂ ୱା ଠପେତୁକାମତାଯ ‘‘ସଙ୍ଘୋ ସନ୍ନିପତତୂ’’ତି ଭେରିଯା ୱା ଘଣ୍ଟିଯା ୱା ଆକୋଟିତମତ୍ତାଯ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଚୀୱରକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି, ମଯ୍ହଂ ପତ୍ତୋ ପଚିତବ୍ବୋ, ମଯ୍ହଂ ନୱକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ୱିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତା ନ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି ନାମ। ସବ୍ବଂ ପନ ତଂ କମ୍ମଂ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ପୁରିମତରଂ, ଅହଂ ପୁରିମତର’’ନ୍ତି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସନ୍ନିପତନ୍ତା ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି ନାମ। ସନ୍ନିପତିତା ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମନ୍ତେତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଏକତୋୱ ଅୱୁଟ୍ଠହନ୍ତା ନ ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଏୱଂ ୱୁଟ୍ଠିତେସୁ ହି ଯେ ପଠମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ଏୱଂ ହୋତି ‘‘ଅମ୍ହେହି ବାହିରକଥାୱ ସୁତା, ଇଦାନି ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତା ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଅପିଚ ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ୱିହାରସୀମା ଆକୁଲା, ଉପୋସଥପୱାରଣା ଠିତା, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମାଦିକାରକା ପାପଭିକ୍ଖୂ ଉସ୍ସନ୍ନା’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘କୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ନିଗ୍ଗହଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ପଠମଂ, ଅହଂ ପଠମ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ।

ଆଗନ୍ତୁକଂ ପନ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ପରିୱେଣଂ ଯାହି, ଏତଂ ପରିୱେଣଂ ଯାହି, ଅଯଂ କୋ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ସବ୍ବେ ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତାପି, ଜିଣ୍ଣପତ୍ତଚୀୱରକଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପରିଯେସନ୍ତାପି, ଗିଲାନସ୍ସ ଗିଲାନଭେସଜ୍ଜଂ ପରିଯେସମାନାପି, ଗିଲାନମେୱ ଅନାଥଂ ‘‘ଅସୁକପରିୱେଣଂ ଯାହୀ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱେଣେ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତାପି, ଏକୋ ଓଲୀଯମାନକୋ ଗନ୍ଥୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତେନ ତଂ ଗନ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପାପେନ୍ତାପି ସମଗ୍ଗା ସଙ୍ଘକରଣୀଯାନି କରୋନ୍ତି ନାମ।

ଅପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ନୱଂ ଅଧମ୍ମିକଂ କତିକୱତ୍ତଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତା ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି ନାମ ପୁରାଣସନ୍ଥତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ୱିଯ। ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନଯଂ ସାସନଂ ଦୀପେନ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି ନାମ, ୱସ୍ସସତପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ୱେସାଲିକା ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ୱିଯ। ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକା ପନ ଆପତ୍ତିଯୋ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତା ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାଯ ନ ୱତ୍ତନ୍ତି ନାମ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ୱିଯ। ତଥା ଅକରୋନ୍ତା ପନ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି , ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତି ନାମ ଆଯସ୍ମା ଉପସେନୋ ୱିଯ, ଆଯସ୍ମା ଯସୋ କାକଣ୍ଡକପୁତ୍ତୋ ୱିଯ, ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ୱିଯ ଚ। ୱୁଦ୍ଧିଯେୱାତି ସୀଲାଦିଗୁଣେହି ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ନୋ ପରିହାନି।

ଥେରାତି ଥିରଭାୱପ୍ପତ୍ତା ଥେରକାରକେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତା। ବହୂ ରତ୍ତିଯୋ ଜାନନ୍ତୀତି ରତ୍ତଞ୍ଞୂ। ଚିରଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଏତେସନ୍ତି ଚିରପବ୍ବଜିତା। ସଙ୍ଘସ୍ସ ପିତିଟ୍ଠାନେ ଠିତାତି ସଙ୍ଘପିତରୋ। ପିତିଟ୍ଠାନେ ଠିତତ୍ତା ସଙ୍ଘଂ ପରିଣେନ୍ତି, ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ହୁତ୍ୱା ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ପୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ସଙ୍ଘପରିଣାଯକା।

ଯେ ତେସଂ ସକ୍କାରାଦୀନି ନ କରୋନ୍ତି, ଓୱାଦତ୍ଥାଯ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେପି ତେସଂ ଓୱାଦଂ ନ ଦେନ୍ତି, ପୱେଣିକଥଂ ନ କଥେନ୍ତି, ସାରଭୂତଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ନ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି। ତେ ତେହି ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ସୀଲାଦୀହି ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧେହି ସତ୍ତହି ଚ ଅରିଯଧନେହୀତି ଏୱମାଦୀହି ଗୁଣେହି ପରିହାଯନ୍ତି। ଯେ ପନ ତେସଂ ସକ୍କାରାଦୀନି କରୋନ୍ତି, ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ତେ ‘‘ଏୱଂ ତେ ଅଭିକ୍କମିତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିକଂ ଓୱାଦଂ ଦେନ୍ତି, ପୱେଣିକଥଂ କଥେନ୍ତି, ସାରଭୂତଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି, ତେରସହି ଧୁତଙ୍ଗେହି ଦସହି କଥାୱତ୍ଥୂହି ଅନୁସାସନ୍ତି। ତେ ତେସଂ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସୀଲାଦୀହି ଗୁଣେହି ୱଡ୍ଢମାନା ସାମଞ୍ଞତ୍ଥଂ ଅନୁପାପୁଣନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ହାନିୱୁଦ୍ଧିଯୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ପୁନବ୍ଭୱୋ ସୀଲମସ୍ସାତି ପୋନୋବ୍ଭୱିକା, ପୁନବ୍ଭୱଦାଯିକାତି ଅତ୍ଥୋ, ତସ୍ସା ପୋନୋବ୍ଭୱିକାଯ। ନ ୱସଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଯେ ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ କାରଣା ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ପଦାନୁପଦିକା ହୁତ୍ୱା ଗାମତୋ ଗାମଂ ୱିଚରନ୍ତି , ତେ ତସ୍ସା ୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାମ। ଇତରେ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ ହାନିୱୁଦ୍ଧିଯୋ ପାକଟାଯେୱ।

ଆରଞ୍ଞକେସୂତି ପଞ୍ଚଧନୁସତିକପଚ୍ଛିମେସୁ। ସାପେକ୍ଖାତି ସାଲଯା। ଗାମନ୍ତସେନାସନେସୁ ହି ଝାନଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱାପି ତତୋ ୱୁଟ୍ଠିତମତ୍ତୋୱ ଇତ୍ଥିପୁରିସଦାରକଦାରିକାଦିସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ଯେନସ୍ସ ଅଧିଗତୱିସେସୋପି ହାଯତିଯେୱ। ଅରଞ୍ଞସେନାସନେ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱାପି ପବୁଦ୍ଧମତ୍ତୋ ସୀହବ୍ଯଗ୍ଘମୋରାଦୀନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ଯେନ ଅରଞ୍ଞେ ପୀତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ତମେୱ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗଫଲେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଇତି ଭଗୱା ଗାମନ୍ତସେନାସନେ ଝାନଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଭିକ୍ଖୁତୋ ଅରଞ୍ଞେ ନିଦ୍ଦାଯମାନମେୱ ପସଂସତି। ତସ୍ମା ତମେୱ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ‘‘ଆରଞ୍ଞକେସୁ ସେନାସନେସୁ ସାପେକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହ।

ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତି। ପେସଲାତି ପିଯସୀଲା। ଇଧାପି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଆଗମନଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତା ନେୱାସିକା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ଅପ୍ପସନ୍ନା, ୱିହାରଂ ସମ୍ପତ୍ତଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନ-ପତ୍ତଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣ-ଆସନପଞ୍ଞାପନତାଲୱଣ୍ଟଗ୍ଗହଣାଦୀନି ନ କରୋନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ଅୱଣ୍ଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି ‘‘ଅସୁକୱିହାରୱାସିନୋ ଭିକ୍ଖୂ ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅପ୍ପସନ୍ନା ୱିହାରଂ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତମ୍ପି ନ କରୋନ୍ତୀ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତା ୱିହାରଦ୍ୱାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ୱିହାରଂ ନ ପୱିସନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନାଗତାନଂ ଅନାଗମନମେୱ ହୋତି। ଆଗତାନଂ ପନ ଫାସୁୱିହାରେ ଅସତି ଯେପି ଅଜାନିତ୍ୱା ଆଗତା, ତେ ‘‘ୱସିସ୍ସାମାତି ତାୱଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତମ୍ହା, ଇମେସଂ ପନ ନେୱାସିକାନଂ ଇମିନା ନୀହାରେନ କୋ ୱସିସ୍ସତୀ’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ସୋ ୱିହାରୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନାୱାସୋୱ ହୋତି। ତତୋ ନେୱାସିକା ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନଂ ଅଲଭନ୍ତା କଙ୍ଖାୱିନୋଦକଂ ୱା ଆଚାରସିକ୍ଖାପକଂ ୱା ମଧୁରଧମ୍ମସୱନଂ ୱା ନ ଲଭନ୍ତି। ତେସଂ ନେୱ ଅଗ୍ଗହିତଧମ୍ମଗ୍ଗହଣଂ ନ ଗହିତସଜ୍ଝାଯକରଣଂ ହୋତି। ଇତି ନେସଂ ହାନିଯେୱ ହୋତି, ନ ୱୁଦ୍ଧି।

ଯେ ପନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଆଗମନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ପସନ୍ନା, ଆଗତାନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାଦୀନି କତ୍ୱା ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି , ତେ ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ପୱିସନ୍ତି, କଙ୍ଖଂ ୱିନୋଦେନ୍ତି, ମଧୁରଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଲଭନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି ‘‘ଅସୁକୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ଏୱଂ ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନା ସଙ୍ଗାହକା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଦୂରତୋପି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସଂ ନେୱାସିକା ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତି, ସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢତରଂ ଆଗନ୍ତୁକଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି, ନୱକତରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସିସ୍ସଥ, ଗମିସ୍ସଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ‘‘ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସପ୍ପାଯଂ ସେନାସନଂ, ସୁଲଭା ଭିକ୍ଖା’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି। ୱିନଯଧରୋ ଚେ ହୋତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱିନଯଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ସୁତ୍ତନ୍ତାଦିଧରୋ ଚେ, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଂ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ତେ ଆଗନ୍ତୁକଥେରାନଂ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ଆଗନ୍ତୁକା ‘‘ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଦିୱସାନି ୱସିସ୍ସାମାତି ଆଗତମ୍ହା, ଇମେସଂ ପନ ସୁଖସଂୱାସତାଯ ଦସ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ୱସିମ୍ହା’’ତି ୱତ୍ତାରୋ

ହୋନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ହାନିୱୁଦ୍ଧିୟୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

୪। ଦୁତିୟସତ୍ତକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪। ଚତୁତ୍ଥେ ନ କମ୍ମାରାମାତି ଯେ ଦିୱସଂ ଚୀୱରକମ୍ମ-କାଯବନ୍ଧନପରିସ୍ସାୱନ-ଧମ୍ମକରଣ-ସମ୍ମଜ୍ଜନି-ପାଦକଠଲିକାଦୀନେୱ କରୋନ୍ତି, ତେ ସନ୍ଧାଯେସ ପଟିକ୍ଖେପୋ। ଯୋ ପନ ତେସଂ କରଣୱେଲାଯ ଏୱଂ ଏତାନି କରୋତି, ଉଦ୍ଦେସୱେଲାଯ ଉଦ୍ଦେସଂ ଗଣ୍ହାତି, ସଜ୍ଝାଯୱେଲାଯ ସଜ୍ଝାଯତି, ଚେତିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତୱେଲାଯ ଚେତିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତଂ କରୋତି, ମନସିକାରୱେଲାଯ ମନସିକାରଂ କରୋତି, ନ ସୋ କମ୍ମାରାମୋ ନାମ।

ଯୋ ଇତ୍ଥିୱଣ୍ଣପୁରିସୱଣ୍ଣାଦିୱସେନ ଆଲାପସଲ୍ଲାପଂ କରୋନ୍ତୋଯେୱ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ୱୀତିନାମେତି, ଏୱରୂପେ ଭସ୍ସେ ପରିଯନ୍ତକାରୀ ନ ହୋତି, ଅଯଂ ଭସ୍ସାରାମୋ ନାମ। ଯୋ ପନ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଧମ୍ମଂ କଥେତି, ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ଅଯଂ ଅପ୍ପଭସ୍ସୋୱ ଭସ୍ସେ ପରିଯନ୍ତକାରୀଯେୱ। କସ୍ମା? ''ସନ୍ନିପତିତାନଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱଯଂ କରଣୀଯଂ ଧମ୍ମୀ ୱା କଥା ଅରିଯୋ ୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱୋ''ତି (ମ। ନି। ୧।୨୭୩) ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ଯୋ ଠିତୋପି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ନିସିନ୍ନୋପି ଥିନମିଦ୍ଧାଭିଭୂତୋ ନିଦ୍ଦାଯତିଯେୱ, ଅଯଂ ନିଦ୍ଦାରାମୋ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ କରଜକାଯଗେଲଞ୍ଞେନ ଚିତ୍ତଂ ଭୱଙ୍ଗଂ ଓତରତି, ନାଯଂ ନିଦ୍ଦାରାମୋ। ତେନେୱାହ – ''ଅଭିଜାନାମହଂ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ , ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମିତା''ତି (ମ। ନି। ୧।୩୮୭)।

ଯୋ ''ଏକସ୍ସ ଦୁତିଯୋ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତତିଯୋ, ତିଣ୍ଣଂ ଚତୁତ୍ଥୋ''ତି ଏୱଂ ସଂସଟ୍ଠୋୱ ୱିହରତି, ଏକକୋ ଅସ୍ସାଦଂ ନ ଲଭତି, ଅଯଂ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ। ଯୋ ପନ ଚତୂସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ ଏକକୋୱ ଅସ୍ସାଦଂ ଲଭତି, ନାଯଂ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ।

ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନିଚ୍ଛାଯ ସମନ୍ନାଗତା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପିଚ୍ଛା ନାମ। ଯେସଂ ପାପକା ମିତ୍ତା ଚତୂସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ ସହ ଅଯନତୋ ପାପସହାଯା, ଯେ ଚ ତନ୍ନିନ୍ନତପ୍ପୋଣତପ୍ପବ୍ଭାରତାଯ ପାପେସୁ ସମ୍ପୱଙ୍କା, ତେ ପାପମିତ୍ତା ପାପସହାଯା ପାପସମ୍ପୱଙ୍କା ନାମ।

ଓରମତ୍ତକେନାତି ଅୱରମତ୍ତକେନ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ। ଅନ୍ତରାତି ଅରହତ୍ତଂ ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ଏତ୍ଥନ୍ତରେ। ୱୋସାନନ୍ତି ପରିନିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ''ଅଲମେତ୍ତାୱତା''ତି ଓସକ୍କନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯାୱ ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧିଜ୍ଝାନୱିପସ୍ସନା ସୋତାପନ୍ନଭାୱାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରମତ୍ତକେନ ୱୋସାନଂ ନାପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ତାୱ ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀତି।

୭। ସଞ୍ଞାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭। ସତ୍ତମେ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଦଯୋ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଦୀହି ସହଗତସଞ୍ଞା।

୮। ପଠମପରିହାନିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୮। ଅଟ୍ଠମେ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସଙ୍ଘକିଚ୍ଚାନଂ ନିତ୍ଥରଣେନ ଭାରଂ ୱହନ୍ତୀତି ଭାରୱାହିନୋ। ତେ ତେନ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସନ୍ତୀତି ତେ ଥେରା ତେନ ଅତ୍ତନୋ ଥେରଭାୱାନୁରୂପେନ କିଚ୍ଚେନ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସନ୍ତି। ତେସୁ ଯୋଗଂଆପଜ୍ଜତୀତି ପଯୋଗଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସଯଂ ତାନି କିଚ୍ଚାନି କାତୁଂ ଆରଭତୀତି।

୯। ଦୁତିଯପରିହାନିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୯। ନୱମେ ଭିକ୍ଖୁଦସ୍ସନଂ ହାପେତୀତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗମନଂ ହାପେତି। ଅଧିସୀଲେତି ପଞ୍ଚସୀଲଦସସୀଲସଙ୍ଖାତେ ଉତ୍ତମସୀଲେ। ଇତୋ ବହିଦ୍ଧାତି ଇମମ୍ହା ସାସନା ବହିଦ୍ଧା। ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସତୀତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକେ ପରିଯେସତି। ତତ୍ଥ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ କରୋତୀତି ତେସଂ ବାହିରାନଂ ତିତ୍ଥିଯାନଂ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ୱଜ୍ଜିସତ୍ତକୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ

୫। ପଠମମିତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୬। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପଞ୍ଚମେ ଦୁଦ୍ଦଦନ୍ତି ଦୁପ୍ପରିଚ୍ଚଜଂ ମହାରହଂ ଭଣ୍ଡକଂ। ଦୁକ୍କରଂ କରୋତୀତି କାତୁଂ ଅସୁକରଂ କମ୍ମଂ କରୋତି। ଦୁକ୍ଖମଂ ଖମତୀତି ସହାୟସ୍ସ ଅତ୍ତାୟ ଦୁରଧିୱାସଂ ଅଧିୱାସେତି। ଗୁୟ୍ହମସ୍ସ ଆୱିକରୋତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁୟ୍ହଂ ତସ୍ସ ଆୱିକରୋତି। ଗୁୟ୍ହମସ୍ସ ପରିଗୁହତୀତି ତସ୍ସ ଗୁୟ୍ହଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ନାଚିକ୍ଖତି। ଖୀଣେନ ନାତିମଞ୍ଞତୀତି ତସ୍ସ ଭୋଗେ ଖୀଣେ ତେନ ଖୟେନ ତଂ ନାତିମଞ୍ଞତି, ତସ୍ମିଂ ଓମାନଂ ଅତ୍ତନି ଚ ଅତିମାନଂ ନ କରୋତି।

୬। ଦୁତିୟମିତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୭। ଛଟ୍ଠେ ୱତ୍ତାତି ୱଚନକୁସଲୋ। ୱଚନକ୍ଖମୋତି ୱଚନଂ ଖମତି, ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦଂ କରୋତି। ଗମ୍ଭୀରନ୍ତି ଗୁୟ୍ହଂ ରହସ୍ସଂ ଝାନନିସ୍ସିତଂ ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନନିସ୍ସିତଂ।

୭। ପଠମପଟିସମ୍ଭିଦାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୮। ସତ୍ତମେ ଇଦଂ ମେ ଚେତସୋ ଲୀନତ୍ତନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନେ ଚେତସୋ ଲୀନତ୍ତେ ''ଇଦଂ ମେ ଚେତସୋ ଲୀନତ୍ତ''ନ୍ତି ୟଥାସଭାୱତୋ ଜାନାତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସଂଖିତ୍ତଂ ନାମ ଥିନମିଦ୍ଧାନୁଗତଂ। ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ନାମ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ୱେଦନାତିଆଦୀନି ପପଞ୍ଚମୂଲୱସେନ ଗହିତାନି। ୱେଦନା ହି ତଣ୍ହାୟ ମୂଲଂ ସୁଖୱସେନ ତଣ୍ହୁପ୍ପତ୍ତିତୋ, ସଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠିୟା ମୂଲଂ ଅୱିଭୂତାରମ୍ମଣେ ଦିଟ୍ଠିଉପ୍ପତ୍ତିତୋ, ୱିତକ୍କୋ ମାନସ୍ସ ମୂଲଂ ୱିତକ୍କୱସେନ ଅସ୍ମୀତି ମାନୁପ୍ପତ୍ତିତୋ। ସପ୍ପାୟାସପ୍ପାୟେସୂତି ଉପକାରାନୁପକାରେସୁ। ନିମିତ୍ତନ୍ତି କାରଣଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ମହାଯଞ୍ଞଵଗ୍ଗୋ

୧-୨। ସତ୍ତଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିସୁତ୍ତାଦିଵଣ୍ଣନା

୪୪-୪୫। ପଞ୍ଚମସ୍ସ ପଠମେ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋତି ପଟିସନ୍ଧିଵିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଠାନାନି। ସେୟ୍ୟଥାପୀତି ନିଦସ୍ସନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଯଥା ମନୁସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପରିମାଣେସୁ ହି ଚକ୍କଵାଳେସୁ ଅପରିମାଣାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଵଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାଦିଵସେନ ଦ୍ଵେପି ଏକସଦିସା ନତ୍ଥି। ଯେପି ହି କତ୍ଥଚି ଯମକଭାତରୋ ଵଣ୍ଣେନ ଵା ସଣ୍ଠାନେନ ଵା ସଦିସା ହୋନ୍ତି, ତେସମ୍ପି ଆଲୋକିତଵିଲୋକିତକଥିତହସିତଗମନଟ୍ଠାନାଦୀହି ଵିସେସୋ ହୋତିଯେଵ। ତସ୍ମା ନାନତ୍ତକାଯାତି ଵୁତ୍ତା। ପଟିସନ୍ଧିସଞ୍ଞା ପନ ନେସଂ ତିହେତୁକାପି ଦ୍ଵିହେତୁକାପି ଅହେତୁକାପି ହୋତି। ତସ୍ମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋତି ଵୁତ୍ତା। ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେଵାତି ଛ କାମାଵଚରଦେଵା। ତେସୁ ହି କେସଞ୍ଚି କାଯୋ ନୀଲୋ ହୋତି, କେସଞ୍ଚି ପୀତକାଦିଵଣ୍ଣୋ। ସଞ୍ଞା ପନ ତେସଂ ଦ୍ଵିହେତୁକାପି ତିହେତୁକାପି ହୋତି, ଅହେତୁକା ନତ୍ଥି। ଏକଚ୍ଚେଚ ଵିନିପାତିକାତି ଚତୁଅପାଯଵିନିମୁତ୍ତା ଉତ୍ତରମାତା ଯକ୍ଖିନୀ, ପିଯଙ୍କରମାତା, ଫୁସ୍ସମିତ୍ତା, ଧମ୍ମଗୁତ୍ତାତି ଏଵମାଦିକା ଅଞ୍ଞେ ଚ ଵେମାନିକା ପେତା। ଏତେସଞ୍ହି ପୀତଓଦାତକାଳମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛଵିସାମଵଣ୍ଣାଦିଵସେନ ଚେଵ କିସ ଥୂଲରସ୍ସଦୀଘଵସେନ ଚ କାଯୋ ନାନା ହୋତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ଵିଯ ଦ୍ଵିହେତୁକତିହେତୁକଅହେତୁକଵସେନ ସଞ୍ଞାପି। ତେ ପନ ଦେଵା ଵିଯ ନ ମହେସକ୍ଖା, କପଣମନୁସ୍ସା ଵିଯ ଅପ୍ପେସକ୍ଖା ଦୁଲ୍ଲଭଘାସଚ୍ଛାଦନା ଦୁକ୍ଖପୀଳିତା ଵିହରନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ କାଳପକ୍ଖେ ଦୁକ୍ଖିତା ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ସୁଖିତା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୁଖସମୁସ୍ସଯତୋ ଵିନିପତିତତ୍ତା ଵିନିପାତିକାତି ଵୁତ୍ତା। ଯେ ପନେତ୍ଥ ତିହେତୁକା, ତେସଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋପି ହୋତି ପିଯଙ୍କରମାତାଦୀନଂ ଵିଯ।

ବ୍ରହ୍ମକାଯିକାତି ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ। ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତାତି ତେ ସବ୍ବେପି ପଠମଜ୍ଝାନେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା। ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜା ପନ ପରିତ୍ତେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା, ତେସଂ କପ୍ପସ୍ସ ତତିଯୋ ଭାଗୋ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତା ମଜ୍ଝିମେନ, ତେସଂ ଉପଡ୍ଢକପ୍ପୋ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ, କାଯୋ ଚ ତେସଂ ଵିପ୍ଫାରିକତରୋ ହୋତି। ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ପଣୀତେନ, ତେସଂ କପ୍ପୋ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ, କାଯୋ ଚ ପନ ତେସଂ ଅତିଵିପ୍ଫାରିକୋଵ ହୋତି। ଇତି ତେ କାଯସ୍ସ ନାନତ୍ତା ପଠମଜ୍ଝାନଵସେନ ସଞ୍ଞାଯ ଏକତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ଯଥା ଚ ତେ, ଏଵଂ ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ସତ୍ତା। ନିରଯେସୁ ହି କେସଞ୍ଚି ଗାଵୁତଂ, କେସଞ୍ଚି ଅଡ୍ଢଯୋଜନଂ, କେସଞ୍ଚି ଯୋଜନଂ ଅତ୍ତଭାଵୋ ହୋତି, ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ପନ ଯୋଜନସତିକୋ ଜାତୋ। ତିରଚ୍ଛାନେସୁପି କେଚି ଖୁଦ୍ଦକା, କେଚି ମହନ୍ତା। ପେତ୍ତିଵିସଯେସୁପି କେଚି ସଟ୍ଠିହତ୍ଥା, କେଚି ଅସୀତିହତ୍ଥା ହୋନ୍ତି, କେଚି ସୁଵଣ୍ଣା, କେଚି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା। ତଥା କାଲକଞ୍ଚିକା ଅସୁରା। ଅପିଚେତ୍ଥ ଦୀଘପିଟ୍ଠିକପେତା ନାମ ସଟ୍ଠିଯୋଜନିକାପି ହୋନ୍ତି। ସଞ୍ଞା ପନ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଅକୁସଲଵିପାକାହେତୁକାଵ ହୋତି। ଇତି ଆପାଯିକାପି ନାନତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋତ୍ଵେଵ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ଆଭସ୍ସରାତି ଦଣ୍ଡୌକ୍କାଯ ଅଚ୍ଚି ଵିଯ ଏତେସଂ ସରୀରତୋ ଆଭା ଛିଜ୍ଜିତ୍ଵା ଛିଜ୍ଜିତ୍ଵା ପତନ୍ତୀ ଵିଯ ସରତି ଵିସ୍ସରତୀତି ଆଭସ୍ସରା। ତେସୁ ପଞ୍ଚକନଯେ ଦୁତିଯତତିଯଜ୍ଝାନଦ୍ଵଯଂ ପରିତ୍ତଂ ଭାଵେତ୍ଵା ଉପପନ୍ନା ପରିତ୍ତାଭା ନାମ ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଦ୍ଵେ କପ୍ପା ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ମଜ୍ଝିମଂ ଭାଵେତ୍ଵା ଉପପନ୍ନା ଅପ୍ପମାଣାଭା ନାମ ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଚତ୍ତାରୋ କପ୍ପା ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ପଣୀତଂ ଭାଵେତ୍ଵା ଉପପନ୍ନା ଆଭସ୍ସରା ନାମ ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଅଟ୍ଠ କପ୍ପା ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ଇଧ ପନ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦଵସେନ ସବ୍ବେଵ ତେ ଗହିତା। ସବ୍ବେସଞ୍ହି ତେସଂ କାଯୋ ଏକଵିପ୍ଫାରୋଵ ହୋତି, ସଞ୍ଞା ପନ ଅଵିତକ୍କଵିଚାରମତ୍ତା ଵା ଅଵିତକ୍କଅଵିଚାରା ଵାତି ନାନା।

ସୁଭକିଣ୍ହାତି ସୁଭେନ ଵୋକିଣ୍ଣା ଵିକିଣ୍ଣା, ସୁଭେନ ସରୀରପ୍ପଭାଵଣ୍ଣେନ ଏକଗ୍ଘନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେସଞ୍ହି ନ ଆଭସ୍ସରାନଂ ଵିଯ ଛିଜ୍ଜିତ୍ଵା ଛିଜ୍ଜିତ୍ଵା ପଭା ଗଚ୍ଛତି। ପଞ୍ଚକନଯେ ପନ ପରିତ୍ତମଜ୍ଝିମପଣୀତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ଵସେନ ସୋଳସବାତ୍ତିଂସଚତୁସଟ୍ଠିକପ୍ପାଯୁକା ପରିତ୍ତଅପ୍ପମାଣସୁଭକିଣ୍ହା ନାମ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଇତି ସବ୍ବେପି ତେ ଏକତ୍ତକାଯା ଚେଵ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସଞ୍ଞାଯ ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ଚାତି ଵେଦିତବ୍ବା। ଵେହପ୍ଫଲାପି ଚତୁତ୍ଥଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିମେଵ ଭଜନ୍ତି। ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା ଵିଞ୍ଞାଣାଭାଵା ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଗହଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସତ୍ତାଵାସେସୁ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ସୁଦ୍ଧାଵାସା ଵିଵଟ୍ଟପକ୍ଖେ ଠିତା ନ ସବ୍ବକାଲିକା, କପ୍ପସତସହସ୍ସମ୍ପି ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟମ୍ପି ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞେ ଲୋକେ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୋଳସକପ୍ପସହସ୍ସଅବ୍ଭନ୍ତରେ ବୁଦ୍ଧେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁଯେଵ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପଵତ୍ତିସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଖନ୍ଧାଵାରଟ୍ଠାନସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ନେଵ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଂ ନ ସତ୍ତାଵାସଂ ଭଜନ୍ତି। ମହାସୀଵତ୍ଥେରୋ ପନ ‘‘ନ ଖୋ ପନ ସୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଆଵାସୋ ସୁଲଭରୂପୋ, ଯୋ ମଯା ଅନାଵୁଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ ଇମିନା ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ଅଞ୍ଞତ୍ର ସୁଦ୍ଧାଵାସେହି ଦେଵେହୀ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୧୬୦) ଇମିନା ସୁତ୍ତେନ ସୁଦ୍ଧାଵାସାପି ଚତୁତ୍ଥଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଂ ଚତୁତ୍ଥସତ୍ତାଵାସଞ୍ଚ ଭଜନ୍ତୀତି ଵଦତି, ତଂ

ଅପ୍ପଟିବାହିଯତ୍ତା ସୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ।

ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଯଥେୱ ସଞ୍ଞାଯ, ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସାପି ସୁଖୁମତ୍ତା ନେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାୱିଞ୍ଞାଣଂ। ତସ୍ମା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତୀସୁ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତିଯେ ସମାଧିପରିକ୍ଖାରାତି ମଗ୍ଗସମାଧିସ୍ସ ସମ୍ଭାରା।

୩। ପଠମଅଗ୍ଗିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୬। ତତିଯେ ସବ୍ବେପି ରାଗାଦଯୋ ଅନୁଡହନଟ୍ଠେନ ଅଗ୍ଗୀ। ଆହୁନେଯ୍ୟଗ୍ଗୀତିଆଦୀସୁ ପନେତ୍ଥ ଆହୁନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସକ୍କାରୋ, ଆହୁନଂ ଅରହନ୍ତୀତି ଆହୁନେଯ୍ୟା। ମାତାପିତରୋ ହି ପୁତ୍ତାନଂ ବହୁପକାରତ୍ତା ଆହୁନଂ ଅରହନ୍ତି, ତେସୁ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜମାନା ପୁତ୍ତା ନିରଯାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା କିଞ୍ଚାପି ମାତାପିତରୋ ନ ଅନୁଡହନ୍ତି, ଅନୁଡହନସ୍ସ ପନ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ଇତି ଅନୁଡହନଟ୍ଠେନେୱ ଆହୁନେଯ୍ୟଗ୍ଗୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଗହପତୀତି ପନ ଗେହସାମିକୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ସଯନୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାଦିଅନୁପ୍ପଦାନେନ ବହୁପକାରୋ। ତଂ ଅତିଚରନ୍ତୋ ମାତୁଗାମୋ ନିରଯାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତସ୍ମା ସୋପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଅନୁଡହନଟ୍ଠେନ ଗହପତଗ୍ଗୀତି ୱୁତ୍ତୋ। ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଗ୍ଗୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଦକ୍ଖିଣାତି ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ। ସୋ ହି ଗିହୀନଂ ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ଦସସୁ ସୀଲେସୁ ମାତାପିତୁପଟ୍ଠାନେ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୁପଟ୍ଠାନେତି ଏୱମାଦୀସୁ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେସୁ ନିଯୋଜନେନ ବହୁପକାରୋ। ତସ୍ମିଂ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନା ଗିହୀ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ପରିଭାସିତ୍ୱା ନିରଯାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୋପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଅନୁଡହନଟ୍ଠେନ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଗ୍ଗୀତି ୱୁତ୍ତୋ। କଟ୍ଠତୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ପାକତିକୋୱ ଅଗ୍ଗି କଟ୍ଠଗ୍ଗି ନାମ।

୪। ଦୁତିଯଅଗ୍ଗିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୭। ଚତୁତ୍ଥେ ଉଗ୍ଗତସରୀରସ୍ସାତି ସୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ଅତ୍ତଭାୱେନପି ଭୋଗେହିପି ଉଗ୍ଗତୋ ସାରପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଉଗ୍ଗତସରୀରୋତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଉପକ୍ଖଟୋତି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ। ଥୂଣୂପନୀତାନୀତି ଯୂପସଙ୍ଖାତଂ ଥୂଣଂ ଉପନୀତାନି। ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯାତି ୱଧିତ୍ୱା ଯଜନତ୍ଥାଯ। ଉପସଙ୍କମୀତି ସୋ କିର ସବ୍ବଂ ତଂ ଯଞ୍ଞସମ୍ଭାରଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସମଣୋ କିର ଗୋତମୋ ମହାପଞ୍ଞୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଯଞ୍ଞସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସ୍ସତି ଉଦାହୁ ଅୱଣ୍ଣଂ, ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ଇମିନା କାରଣେନ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଗ୍ଗିସ୍ସଆଦାନନ୍ତି ଯଞ୍ଞଯଜନତ୍ଥାଯ ନୱସ୍ସ ମଙ୍ଗଲଗ୍ଗିନୋ ଆଦିଯନଂ। ସବ୍ବେନ ସବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବେନ ସୁତେନ ସବ୍ବଂ ସୁତଂ ସମେତି ସଂସନ୍ଦତି, ଏକସଦିସଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସତ୍ଥାନୀତି ୱିହିଂସନଟ୍ଠେନ ସତ୍ଥାନି ୱିଯାତି ସତ୍ଥାନି। ସଯଂ ପଠମଂ ସମାରମ୍ଭତୀତି ଅତ୍ତନାୱ ପଠମତରଂ ଆରଭତି। ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ହନିତୁଂ।

ପହାତବ୍ବାତି ପରିହରିତବ୍ବା। ଅତୋହଯନ୍ତି ଅତୋ ହି ମାତାପିତିତୋ ଅଯଂ। ଆହୁତୋତି ଆଗତୋ। ସମ୍ଭୂତୋତି ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗହପତଗ୍ଗୀତି ଅଯଂ ପୁତ୍ତଦାରାଦିଗଣୋ ଯସ୍ମା, ଗହପତି, ୱିଯ ଗେହସାମିକୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଅଗ୍ଗତି ୱିଚରତି, ତସ୍ମା ଗହପତଗ୍ଗୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅତ୍ତାନନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ। ଦମେନ୍ତୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମନେନ ଦମେନ୍ତି। ସମେନ୍ତୀତି ରାଗାଦିସମନେନ ସମେନ୍ତି। ତେସଞ୍ଞେୱ ପରିନିବ୍ବାପନେନ ପରିନିବ୍ବାପେନ୍ତି। ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବୋତି ଯଥା ନ ୱିନସ୍ସତି, ଏୱଂ ଠପେତବ୍ବୋ। ଉପୱାଯତନ୍ତି ଉପୱାଯତୁ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସବ୍ବେସମ୍ପି ତେସଂ ପାଣାନଂ ଜୀୱିତଂ ଦତ୍ୱା ଯଞ୍ଞସାଲଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ଓପାନଭୂତୋ ଅହୋସୀତି।

୫-୬। ସଞ୍ଞାସୁତ୍ତଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୪୮-୪୯। ପଞ୍ଚମେ ଅମତୋଗଧାତି ନିବ୍ବାନପତିଟ୍ଠା। ଅମତପରିଯୋସାନାତି ନିବ୍ବାନାୱସାନା। ଛଟ୍ଠେ ମେଥୁନଧମ୍ମସମାପତ୍ତିଯାତି ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ସମଙ୍ଗିଭାୱତୋ। ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲନ୍ତି ନ୍ହାରୁଖଣ୍ଡଂ ନ୍ହାରୁୱିଲେଖନଂ ୱା। ଅନୁସନ୍ଦତୀତି ପୱତ୍ତତି। ନତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋତି ନତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ପୁବ୍ବେନ ଅଭାୱିତକାଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅପରଂ ଭାୱିତକାଲେ ୱିସେସୋ। ଲୋକଚିତ୍ରେସୂତି ତିଧାତୁକଲୋକସନ୍ନିୱାସସଙ୍ଖାତେସୁ ଲୋକଚିତ୍ରେସୁ। ଆଲସ୍ୟେତି ଆଲସିଯଭାୱେ। ୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯେତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠଭାୱେ। ଅନନୁଯୋଗେତି ଯୋଗସ୍ସ ଅନନୁଯୁଞ୍ଜନେ। ଅହଙ୍କାରମମଙ୍କାରମାନାପଗତନ୍ତି ଅହଙ୍କାରଦିଟ୍ଠିତୋ ଚ ମମଙ୍କାରତଣ୍ହାତୋ ଚ ନୱୱିଧମାନତୋ ଚ ଅପଗତଂ। ୱିଧାସମତିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ତିସ୍ସୋ ୱିଧା ଅତିକ୍କନ୍ତଂ। ସନ୍ତନ୍ତି ତପ୍ପଚ୍ଚନୀକକିଲେସେହି ସନ୍ତଂ। ସୁୱିମୁତ୍ତନ୍ତି ପଞ୍ଚହି ୱିମୁତ୍ତୀହି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିମୁତ୍ତଂ।

୭। ମେଥୁନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୦। ସତ୍ତମେ ଉପସଙ୍କମୀତି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଦାସକମ୍ମକରପରିୱୁତୋ ଉପସଙ୍କମି। ଭୱମ୍ପିନୋତି ଭୱମ୍ପି ନୁ। ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପଟିଜାନାତୀତି ‘‘ଅହଂ

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ’’ତି ଏୱଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସଂ ପଟିଜାନାତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣସମୟେ ୱେଦଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରନ୍ତି। ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ ତୀସୁ ପାସାଦେସୁ ତିୱିଧନାଟକରତିୟା ଅଭିରମି, ଇଦାନି କିଂ ନୁ ଖୋ ୱକ୍ଖତୀ’’ତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟେୱଂ ପୁଚ୍ଛତି। ତତୋ ଭଗୱା ମନ୍ତେନ କଣ୍ଟକସପ୍ପଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିୟ ଅମିତ୍ତଂ ଗୀୱାୟ ପାଦେନ ଅକ୍କମନ୍ତୋ ୱିୟ ଅତ୍ତନୋ ସଂକିଲେସକାଲେ ଛନ୍ଦୱସ୍ସାନି ପଧାନଚରିୟାୟ ରଜ୍ଜସୁଖଂ ୱା ପାସାଦେସୁ ନାଟକସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱା ଆରବ୍ଭ ୱିତକ୍କମତ୍ତସ୍ସାପି ଅନୁପ୍ପନ୍ନଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ ସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ୟଞ୍ହି ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୟଂଦ୍ୱୟସମାପତ୍ତିନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି ଦ୍ୱୀହି ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବଭାୱଂ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତି ସକଲୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ। ସଞ୍ଜଗ୍ଘତୀତି ହସିତକଥଂ କଥେତି। ସଂକୀଳଅତୀତି କେଳିଂ କରୋତି। ସଂକେଳଆୟତୀତି ମହାହସିତଂ ହସତି। ଚକ୍ଖୁନା ଚକ୍ଖୁନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଚକ୍ଖୁନା ତସ୍ସା ଚକ୍ଖୁଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉପନିଜ୍ଝାୟତି। ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ୱା ତିରୋପାକାରଂ ୱାତି ପରକୁଟ୍ଟେ ୱା ପରପାକାରେ ୱା। ଦେୱୋତି ଏକୋ ଦେୱରାଜା। ଦେୱଞ୍ଞତରୋତି ଅଞ୍ଞତରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିନ୍ତି ଅରହତ୍ତଞ୍ଚେୱ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ।

୮। ସଂୟୋଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୧। ଅଟ୍ଠମେ ସଂୟୋଗୱିସଂୟୋଗନ୍ତି ସଂୟୋଗୱିସଂୟୋଗସାଧକଂ। ଧମ୍ମପରିୟାୟନ୍ତି ଧମ୍ମକାରଣଂ। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିୟନ୍ତି ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତେ ଇତ୍ଥିଭାୱଂ। ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତନ୍ତି ଇତ୍ଥିକିରିୟଂ। ଇତ୍ଥାକପ୍ପନ୍ତି ନିୱାସନପାରୁପନାଦିଇତ୍ଥିଆକପ୍ପଂ। ଇତ୍ଥିୱିଧନ୍ତି ଇତ୍ଥିୟା ମାନୱିଧଂ। ଇତ୍ଥିଛନ୍ଦନ୍ତି ଇତ୍ଥିୟା ଅଜ୍ଝାସୟଚ୍ଛନ୍ଦଂ। ଇତ୍ଥିସ୍ସରନ୍ତି ଇତ୍ଥିସଦ୍ଦଂ। ଇତ୍ଥାଲଙ୍କାରନ୍ତି ଇତ୍ଥିୟା ପସାଧନଭଣ୍ଡଂ। ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିୟାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ବହିଦ୍ଧା ସଂୟୋଗନ୍ତି ପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗମଂ। ଅତିୱତ୍ତତୀତି ଅନଭିରତାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାୟ ବଲୱୱିପସ୍ସନାୟ ଅରିୟମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ଅତିୱତ୍ତତି। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ।

୯। ଦାନମହପ୍ଫଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୨। ନୱମେ ସାପେଖୋତି ସତଣ୍ହୋ। ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ୱିପାକେ ବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ। ସନ୍ନିଧିପେଖୋତି ନିଧାନପେଖୋ ହୁତ୍ୱା। ପେଚ୍ଚାତି ପରଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା। ତଂ କମ୍ମଂ ଖେପେତ୍ୱାତି ତଂ କମ୍ମୱିପାକଂ ଖେପେତ୍ୱା। ଇଦ୍ଧିନ୍ତି ୱିପାକିଦ୍ଧିଂ। ୟସନ୍ତି ପରିୱାରସମ୍ପଦଂ। ଆଧିପଚ୍ଚନ୍ତି ଜେଟ୍ଠଭାୱକାରଣଂ। ଆଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ଇତ୍ଥଭାୱଂ ଇମେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପୁନ ଆଗନ୍ତା, ନ ତତ୍ରୂପପତ୍ତିକୋ ନ ଉପରୂପପତ୍ତିକୋ, ହେଟ୍ଠାଗାମୀୟେୱ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସାହୁ ଦାନନ୍ତି ଦାନଂ ନାମେତଂ ସାଧୁ ଭଦ୍ଦକଂ ସୁନ୍ଦରଂ। ତାନି ମହାୟଞ୍ଞାନୀତି ତାନି ସପ୍ପିନୱନୀତଦଧିମଧୁଫାଣିତାଦୀହି ନିଟ୍ଠାନଂ ଗତାନି ମହାଦାନାନି। ଚିତ୍ତାଲଙ୍କାରଚିତ୍ତପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ସମଥୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଲଙ୍କାରଭୂତଞ୍ଚେୱ ପରିୱାରଭୂତଞ୍ଚ। ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତନ୍ତି ନ ସକ୍କା ତତ୍ଥ ଦାନେନ ଉପପଜ୍ଜିତୁଂ। ୟସ୍ମା ପନ ତଂ ସମଥୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଲଙ୍କାରଭୂତଂ, ତସ୍ମା ତେନ ଦାନାଲଙ୍କତେନ ଚିତ୍ତେନ ଝାନଞ୍ଚେୱ ଅରିୟମଗ୍ଗଞ୍ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନେନ ତତ୍ଥ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅନାଗାମୀ ହୋତୀତି ଝାନାନାଗାମୀ ନାମ ହୋତି। ଅନାଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ପୁନ ଇତ୍ଥଭାୱଂ ନ ଆଗନ୍ତା, ଉପରୂପପତ୍ତିକୋ ୱା ତତ୍ରୂପପତ୍ତିକୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପରିନିବ୍ବାୟତି। ଇତି ଇମେସୁ ଦାନେସୁ ପଠମଂ ତଣ୍ହୁତ୍ତରିୟଦାନଂ, ଦୁତିୟଂ ଚିତ୍ତୀକାରଦାନଂ, ତତିୟଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଦାନଂ, ଚତୁତ୍ଥଂ ନିରୱସେସଦାନଂ , ପଞ୍ଚମଂ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଦାନଂ, ଛଟ୍ଠଂ ସୋମନସ୍ସୁପୱିଚାରଦାନଂ, ସତ୍ତମଂ ଅଲଙ୍କାରପରିୱାରଦାନଂ ନାମାତି।

୧୦। ନନ୍ଦମାତାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୩। ଦସମଂ ଅତ୍ଥୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଦେସିତଂ। ସତ୍ଥା କିର ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସୋ ପୱାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ଓହାୟ ‘‘ଦକ୍ଖିଣାଗିରିଂ ଚାରିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିକ୍ଖମି, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ, ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି, ୱିସାଖା ମହାଉପାସିକା, ଅଞ୍ଞେ ଚ ବହୁଜନା ଦସବଲଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ‘‘ସତ୍ଥାରଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି’’ନ୍ତି ରହୋ ଚିନ୍ତୟମାନୋ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ପୁଣ୍ଣା ନାମ ଦାସୀ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ତେ, ସାମି, ନ ପୁବ୍ବେ ୱିୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ୱିପ୍ପସନ୍ନାନୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଆମ, ପୁଣ୍ଣେ, ସତ୍ଥା ଚାରିକଂ ପକ୍କନ୍ତୋ, ତମହଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ। ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ଜାନିତୁଂ ପୁନ ସୀଘଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ୱା ନ ୱା, ତେନାହଂ ଚିନ୍ତୟମାନୋ ନିସିନ୍ନୋତି। ସଚାହଂ ଦସବଲଂ ନିୱତ୍ତେୟ୍ୟଂ, କିଂ ମେ କରେୟ୍ୟାସୀତି? ଭୁଜିସ୍ସଂ ତଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ନିୱତ୍ତଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। ମମ ନିୱତ୍ତନପଚ୍ଚୟା ତ୍ୱଂ କିଂ କରିସ୍ସସୀତି? ତୁମ୍ହେ, ଭନ୍ତେ, ମମ ପରାଧୀନଭାୱଂ ଜାନାଥ, ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ସରଣେସୁ ପନ ପତିଟ୍ଠାୟ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀତି। ସାଧୁ ସାଧୁ ପୁଣ୍ଣେତି, ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଗାରୱେନ ଏକପଦସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ନିୱତ୍ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘ଧମ୍ମଗରୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଗାରୱୋ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୫।୯୯)।

ସତ୍ଥା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଜେତୱନମହାୱିହାରଂ ପାୱିସି। ମହାଜନୋ ପୁଣ୍ଣାୟ ସାଧୁକାରସହସ୍ସାନି ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ମିଂ ସମାଗମେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନି ଅମତପାନଂ ପିୱିଂସୁ। ପୁଣ୍ଣାପି ସେଟ୍ଠିନା ଅନୁଞ୍ଞାତା ଭିକ୍ଖୁନିଉପସ୍ସୟଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ

ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଯଂ ଦିସଂ ଚାରିକାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ତତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛାମି। ତୁମ୍ହେ ତୁମ୍ହାକଂ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ଦିସଂ ଚାରିକଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ଇମିସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ୱେଳୁକଣ୍ଡକୀତି ୱେଳୁକଣ୍ଟକନଗରୱାସିନୀ। ତସ୍ସ କିର ନଗରସ୍ସ ପାକାରଗୁତ୍ତତ୍ଥାଯ ପାକାରପରିଯନ୍ତେନ ୱେଳୂ ରୋପିତା, ତେନସ୍ସ ୱେଳୁକଣ୍ଟକନ୍ତେୱ ନାମଂ ଜାତଂ। ପାରାଯନନ୍ତି ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତପାରଂ ଅଯନତୋ ପାରାଯନନ୍ତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରଂ ଧମ୍ମଂ। ସରେନ ଭାସତୀତି ସତ୍ତଭୂମିକସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ଉପରିମତଲେ ସୁସଂୱିହିତାରକ୍ଖଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନା ସମାପତ୍ତିବଲେନ ରତ୍ତିଭାଗଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ‘‘ଇମଂ ରତ୍ତାୱସେସଂ କତରାଯ ରତିଯା ୱୀତିନାମେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଧମ୍ମରତିଯା’’ତି କତସନ୍ନିଟ୍ଠାନା ତୀଣି ଫଲାନି ପତ୍ତା ଅରିଯସାୱିକା ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟଗାଥାସତପରିମାଣଂ ପାରାଯନସୁତ୍ତଂ ମଧୁରେନ ସରଭଞ୍ଞେନ ଭାସତି। ଅସ୍ସୋସି ଖୋତି ଆକାସଟ୍ଠକୱିମାନାନି ପରିହରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ଉପରିଭାଗଂ ଗତେନ ମଗ୍ଗେନ ନରୱାହନଯାନଂ ଆରୁଯ୍ହ ଗଚ୍ଛମାନୋ ଅସ୍ସୋସି। କଥାପରିଯୋସାନଂ ଆଗମଯମାନୋ ଅଟ୍ଠାସୀତି ‘‘କିଂ ସଦ୍ଦୋ ଏସ ଭଣେ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ନନ୍ଦମାତାଯ ଉପାସିକାଯ ସରଭଞ୍ଞସଦ୍ଦୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଓତରିତ୍ୱା ‘‘ଇଦମୱୋଚା’’ତି ଇଦଂ ଦେସନାପରିଯୋସାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅୱିଦୂରଟ୍ଠାନେ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି।

ସାଧୁ ଭଗିନି, ସାଧୁ ଭଗିନୀତି ‘‘ସୁଗ୍ଗହିତା ତେ ଭଗିନି ଧମ୍ମଦେସନା ସୁକଥିତା, ପାସାଣକଚେତିଯେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୋଳସନ୍ନଂ ପାରାଯନିକବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ କଥିତଦିୱସେ ଚ ଅଜ୍ଜ ଚ ନ କିଞ୍ଚି ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସାମି, ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନସୁୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ ତେ ସତ୍ଥୁ କଥିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସମେୱ କଥିତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ସାଧୁକାରଂ ଦଦନ୍ତୋ ଏୱମାହ। କୋ ପନେସୋ ଭଦ୍ରମୁଖାତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁସଂୱିହିତାରକ୍ଖଟ୍ଠାନେ ଏୱଂ ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ କୋ ନାମେସ, ଭଦ୍ରମୁଖ, ଲଦ୍ଧମୁଖ, କିଂ ନାଗୋ ସୁପଣ୍ଣୋ ଦେୱୋ ମାରୋ ବ୍ରହ୍ମାତି ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟୱଣ୍ଣଂ ୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ୱିଗତସାରଜ୍ଜା ତୀଣି ଫଲାନି ପତ୍ତା ଅରିଯସାୱିକା ୱେସ୍ସୱଣେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥଯମାନା ଏୱମାହ। ଅହଂ ତେ ଭଗିନି ଭାତାତି ସଯଂ ସୋତାପନ୍ନତ୍ତା ଅନାଗାମିଅରିଯସାୱିକଂ ଜେଟ୍ଠିକଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ‘‘ଭଗିନୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ପଠମୱଯେ ଠିତତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ କନିଟ୍ଠଂ, ଅତ୍ତାନଂ ପନ ନୱୁତିୱସ୍ସସତସହସ୍ସାଯୁକତ୍ତା ମହଲ୍ଲକତରଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ‘‘ଭାତା’’ତି ଆହ। ସାଧୁ ଭଦ୍ରମୁଖାତି, ଭଦ୍ରମୁଖ, ସାଧୁ ସୁନ୍ଦରଂ, ସ୍ୱାଗମନଂ ତେ ଆଗମନଂ, ଆଗନ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନମେୱସି ଆଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ତେ ହୋତୁ ଆତିଥେଯ୍ୟନ୍ତି ଇଦମେୱ ଧମ୍ମଭଣନଂ ତୱ ଅତିଥିପଣ୍ଣାକାରୋ ହୋତୁ, ନ ହି ତେ ଅଞ୍ଞଂ ଇତୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ଦାତବ୍ବଂ ପସ୍ସାମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ । ଏୱଞ୍ଚେୱ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଆତିଥେଯ୍ୟନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତିଦାନଂ ଯାଚିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ତେ ଧମ୍ମକଥିକସକ୍କାରୋ’’ତି ଅଡ୍ଢତେଳସାନି କୋଟ୍ଟସତାନି ରତ୍ତସାଲୀନଂ ପୂରେତ୍ୱା ‘‘ଯାୱାଯଂ ଉପାସିକା ଚରତି, ତାୱ ମା ଖଯଂ ଗମିଂସୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଯାୱ ଉପାସିକା ଅଟ୍ଠାସି, ତାୱ କୋଟ୍ଠାନଂ ହେଟ୍ଠିମତଲଂ ନାମ ଦଟ୍ଠୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ‘‘ନନ୍ଦମାତାଯ କୋଟ୍ଠାଗାରଂ ୱିଯା’’ତି ୱୋହାରୋ ଉଦପାଦି।

ଅକତପାତରାସୋତି ଅଭୁତ୍ତପାତରାସୋ। ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚନ୍ତି ପୁବ୍ବଚେତନା ଚ ମୁଞ୍ଚନଚେତନା ଚ। ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚମହୀତି ଅପରଚେତନା। ସୁଖାଯ ହୋତୂତି ସୁଖତ୍ଥାଯ ହିତତ୍ଥାଯ ହୋତୁ। ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାନେ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ପତ୍ତିଂ ଅଦାସି।

ପକରଣେତି କାରଣେ। ଓକ୍କସ୍ସ ପସଯ୍ହାତି ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଅଭିଭୱିତ୍ୱା। ଯକ୍ଖଯୋନିନ୍ତି ଭୁମ୍ମଦେୱତାଭାୱଂ। ତେନେୱ ପୁରିମେନ ଅତ୍ତଭାୱେନ ଉଦ୍ଦସ୍ସେତୀତି ପୁରିମସରୀରସଦିସମେୱ ସରୀରଂ ମାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତୋ ସିରିଗବ୍ଭସ୍ସଯନତଲେ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପାସିକା ପଟିଦେସିତାତି ଉପାସିକା ଅହନ୍ତି ଏୱଂ ଉପାସିକାଭାୱଂ ଦେସେସିଂ। ଯାୱଦେତି ଯାୱଦେୱ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ମହାଯଞ୍ଞୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ପଣ୍ଣାସକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୬। ଅବ୍ୟାକତୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅବ୍ୟାକତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୪। ଛଟ୍ଠୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଅବ୍ୟାକତୱତ୍ଥୂସୂତି ଏକଂସାଦିୱସେନ ଅକଥିତୱତ୍ଥୂସୁ। ତଥାଗତୋତି ସତ୍ତୋ। ଦିଟ୍ଠିଗତମେତନ୍ତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିମତ୍ତକମେତଂ, ନ ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଗହିତସତ୍ତୋ ନାମ ଅତ୍ଥି। ପଟିପଦନ୍ତି ଅରିଯମଗ୍ଗଂ। ନ ଛମ୍ଭତୀତି ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ନ କମ୍ପତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତଣ୍ହାଗତନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିତଣ୍ହା। ସଞ୍ଞାଗତାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞା ଏୱ ହେତ୍ଥ ସଞ୍ଞାଗତଂ, ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତମାନୋଯେୱ ଦିଟ୍ଠିମଞ୍ଞିତମେୱ ୱା ମଞ୍ଞିତଂ, ଦିଟ୍ଠିପପଞ୍ଚୋୱ ପପଞ୍ଚିତଂ, ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନମେୱ ଉପାଦାନଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ୱିରୂପଂ ପଟିସରଣଭାୱୋଯେୱ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗ୍ଗହଣେନ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ, ଦିଟ୍ଠିନିରୋଧଗାମିନିପଟିପଦାଗହଣେନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଗହିତୋତି।

୨। ପୁରିସଗତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୫। ଦୁତିଯେ ପୁରିସଗତିଯୋତି ପୁରିସସ୍ସ ଞାଣଗତିଯୋ। ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅପଚ୍ଚଯନିବ୍ବାନଂ। ନୋ ଚସ୍ସାତି ଅତୀତେ ଅତ୍ତଭାୱନିବ୍ବତ୍ତକଂ କମ୍ମଂ ନୋ ଚେ ଅଭୱିସ୍ସ। ନୋ ଚ ମେ ସିଯାତି ଏତରହି ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ନ ସିଯା। ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏତରହି ମେ ଅନାଗତତ୍ତଭାୱନିବ୍ବତ୍ତକଂ କମ୍ମଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ନ ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅନାଗତେ ମେ ଅତ୍ତଭାୱୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ଯଦତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତନ୍ତି ଯଂ ଅତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକ୍ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ। ତଂ ପଜହାମୀତି ଉପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତୀତି ତଂ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନେନ ପଜହାମୀତି ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ଭୱେ ନ ରଜ୍ଜତୀତି ଅତୀତେ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକେ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ନ ରଜ୍ଜତି। ସମ୍ଭୱେ ନ ରଜ୍ଜତୀତି ଅନାଗତେପି ତଥେୱ ନ ରଜ୍ଜତି। ଅତ୍ଥୁତ୍ତରିପଦଂ ସନ୍ତନ୍ତି ଉତ୍ତରି ସନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନପଦଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତୀତି ତଂ ସହୱିପସ୍ସନାଯ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ସମ୍ମା ପସ୍ସତି। ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବନ୍ତି ଏକଚ୍ଚାନଂ କିଲେସାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ସଚ୍ଚପଟିଚ୍ଛାଦକସ୍ସ ତମସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ଅୱିଦ୍ଧଂସିତତ୍ତା ନ ସବ୍ବାକାରେନ ସବ୍ବଂ। ହଞ୍ଞମାନେତି ସଣ୍ଡାସେନ ଗହେତ୍ୱା ମୁଟ୍ଠିକାଯ କୋଟ୍ଟିଯମାନେ। ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଉପପତ୍ତିସମନନ୍ତରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆଯୁନୋ ୱେମଜ୍ଝଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଏତ୍ଥନ୍ତରେ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ହୋତି। ଅନୁପହଚ୍ଚ ତଲନ୍ତି ଆକାସତଲଂ ଅନୁପହଚ୍ଚ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା , ଭୂମିଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଆକାସେଯେୱ ନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟାତି ଇମାହି ତୀହି ଉପମାହି ତଯୋ ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ଦସ୍ସିତା।

ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଆଯୁୱେମଜ୍ଝଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମକୋଟିଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତୋ ହୋତି। ଉପହଚ୍ଚ ତଲନ୍ତି ଜଲମାନା ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସତଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପଥୱୀତଲଂ ୱା ଉପହନିତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ପତିତମତ୍ତାୱ ନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟ। ଅସଙ୍ଖାରେନ ଅପ୍ପଯୋଗେନ କିଲେସେ ଖେପେତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ। ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପଯୋଗେନ କିଲେସେ ଖେପେତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯୀତି ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ। ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନିରାରକ୍ଖଂ ଅରଞ୍ଞଂ। ଦାଯନ୍ତି ସାରକ୍ଖଂ ଅଭଯତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନଂ ଅରଞ୍ଞଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲାୱ କଥିତାତି।

୩। ତିସ୍ସବ୍ରହ୍ମାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୬। ତତିଯେ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋତି ମହାପଜାପତିଯା ପରିୱାରା ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ। ୱିମୁତ୍ତାତି ପଞ୍ଚହି ୱିମୁତ୍ତୀହି ୱିମୁତ୍ତା। ଅନୁପାଦିସେସାତି ଉପାଦାନସେସଂ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ୱିମୁତ୍ତୀହି ଅନୱସେସାହିପି ୱିମୁତ୍ତା। ସୌପାଦିସେସେ ୱା ସୌପାଦିସେସୋତି ସୌପାଦାନସେସେ ପୁଗ୍ଗଲେ ‘‘ସୌପାଦାନସେସୋ ଅଯ’’ନ୍ତି। ଇତରସ୍ମିମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତିସ୍ସୋତି ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକବ୍ରହ୍ମା। ଅନୁଲୋମିକାନୀତି ପଟିପତ୍ତିଯା ଅନୁଲୋମାନି ୱିୱିତ୍ତାନି ଅନ୍ତିମପରିଯନ୍ତିମାନି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନୀତି ସଦ୍ଧାଦୀନି ୱିପସ୍ସନିନ୍ଦ୍ରିଯାନି। ସମନ୍ନାନଯମାନୋତି ସମନ୍ନାହାରେ ଠପଯମାନୋ। ନ ହି ପନ ତେତି ଇଦଂ କସ୍ମା ଆରଭି? ସତ୍ତମସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ସତ୍ତମୋ ହି ସଦ୍ଧାନୁସାରିପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଦସ୍ସିତୋ। ଅଥ ଭଗୱା ବଲୱୱିପସ୍ସକୱସେନ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ନିଚ୍ଚନିମିତ୍ତାଦୀନଂ। ଅନିମିତ୍ତନ୍ତି ବଲୱୱିପସ୍ସନାସମାଧିଂ।

୪। ସୀହସେନାପତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୭। ଚତୁତ୍ଥେ ମଚ୍ଛରୀତି ପଞ୍ଚମଚ୍ଛେରଯୁତ୍ତୋ। କଦରିଯୋତି ଥଦ୍ଧମଚ୍ଛରିଯୋ, ପରେସଂ ଦିଯ୍ୟମାନମ୍ପି ୱାରେତି। ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦାନଂ ଦଦମାନୋୱ ରମତି। ଅନୁକମ୍ପନ୍ତାତି ‘‘କୋ ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହେହି ଅନୁଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ, କସ୍ସ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାମ, ଧମ୍ମଂ ୱା ଦେସେଯ୍ୟାମା’’ତି ଏୱଂ

ଚିତ୍ତେନ ଅନୁକମ୍ପମାନା।

୫। ଅରକ୍ଖେଯ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୮। ପଞ୍ଚମେ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ଧମ୍ମନିମିତ୍ତମ୍ପି ପୁଗ୍ଗଲନିମିତ୍ତମ୍ପି। ଅଯଞ୍ହି ଅତ୍ତନା ଦେସିତଧମ୍ମେ ଏକପଦମ୍ପି ଦୁରକ୍ଖାତଂ ଅନିଯ୍ୟାନିକଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଧମ୍ମନିମିତ୍ତଂ ନ ସମନୁପସ୍ସତି, ''ଦୁରକ୍ଖାତୋ ତଯା ଧମ୍ମୋ ନ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ''ତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଟିପ୍ଫରନ୍ତଂ ଏକଂ ପୁଗ୍ଗଲମ୍ପି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲନିମିତ୍ତଂ ନ ସମନୁପସ୍ସତି ନାମ। ସେସଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଛଟ୍ଠସତ୍ତମାନି ଉତ୍ତାନାନେୱ।

୮। ପଚଲାଯମାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୧। ଅଟ୍ଠମେ ପଚଲାଯମାନୋତି ତଂ ଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଏକସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ସତ୍ତାହଂ ଚଙ୍କମନୱୀରିଯେନ ନିମ୍ମଥିତତ୍ତା କିଲନ୍ତଗତ୍ତୋ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ପଚଲାଯମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ପଚଲାଯସି ନୋତି ନିଦ୍ଦାଯସି ନୁ। ଅନୁମଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା। ଆଲୋକସଞ୍ଞନ୍ତି ମିଦ୍ଧୱିନୋଦନଆଲୋକସଞ୍ଞଂ। ଦିୱାସଞ୍ଞନ୍ତି ଦିୱାତିସଞ୍ଞଂ। ଯଥା ଦିୱା ତଥା ରତ୍ତିନ୍ତି ଯଥା ଦିୱା ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଅଧିଟ୍ଠିତା, ତଥା ନଂ ରତ୍ତିମ୍ପି ଅଧିଟ୍ଠହେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ରତ୍ତିଂ ତଥା ଦିୱାତି ଯଥା ଚ ତେ ରତ୍ତିଂ ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଅଧିଟ୍ଠିତା, ତଥା ନଂ ଦିୱାପି ଅଧିଟ୍ଠହେଯ୍ୟାସି। ସପ୍ପଭାସନ୍ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣତ୍ଥାଯ ସହୋଭାସଂ। ପଚ୍ଛାପୁରେସଞ୍ଞୀତି ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଅଭିହରଣସଞ୍ଞାଯ ସଞ୍ଞୀ। ଅନ୍ତୋଗତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହୀତି ବହି ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତେହି ଅନ୍ତୋ ଅନୁପୱିଟ୍ଠେହେୱ ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି। ମିଦ୍ଧସୁଖନ୍ତି ନିଦ୍ଦାସୁଖଂ। ଏତ୍ତକେନ ଠାନେନ ଭଗୱା ଥେରସ୍ସ ମିଦ୍ଧୱିନୋଦନକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି। ସୋଣ୍ଡନ୍ତି ମାନସୋଣ୍ଡଂ। କିଚ୍ଚକରଣୀଯାନୀତି ଏତ୍ଥ ଅୱସ୍ସଂ କତ୍ତବ୍ବାନି କିଚ୍ଚାନି, ଇତରାନି କରଣୀଯାନି। ମଙ୍କୁଭାୱୋତି ନିତ୍ତେଜତା ଦୋମନସ୍ସତା। ଏତ୍ତକେନ ଠାନେନ ସତ୍ଥାରା ଥେରସ୍ସ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତଂ କଥିତଂ।

ଇଦାନି ଭସ୍ସେ ପରିଯନ୍ତକାରିତାଯ ସମାଦପେତୁଂ ତସ୍ମାତିହାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିଗ୍ଗାହିକକଥନ୍ତି ''ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସୀ''ତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତା ୱିଗ୍ଗାହିକକଥା। ନାହଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାତିଆଦି ପାପମିତ୍ତସଂସଗ୍ଗୱିୱଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋତି କିତ୍ତକେନ ନୁ ଖୋ। ତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯେ ନିବ୍ବାନେ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତତାଯ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ସଂଖିତ୍ତେନ କିତ୍ତାୱତା ହୋତି। ଯାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତମେୱ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଂ ସଂଖିତ୍ତେନ ଦେସେଥାତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠୋତି ଖଯୱଯସଙ୍ଖାତଂ ଅନ୍ତଂ ଅତୀତାତି ଅଚ୍ଚନ୍ତା, ଅଚ୍ଚନ୍ତା ନିଟ୍ଠା ଅସ୍ସାତି ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠୋ, ଏକନ୍ତନିଟ୍ଠୋ ସତତନିଟ୍ଠୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚନ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମୀତି ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ଯୋଗକ୍ଖେମୀ, ନିଚ୍ଚଯୋଗକ୍ଖେମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚନ୍ତବ୍ରହ୍ମଚାରୀତି ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ନିଚ୍ଚବ୍ରହ୍ମଚାରୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ପରିଯୋସାନମସ୍ସାତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଅଚ୍ଚନ୍ତପରିଯୋସାନୋ। ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ଦେୱାନଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଉତ୍ତମୋ। ଏୱରୂପୋ ଭିକ୍ଖୁ କିତ୍ତାୱତା ହୋତି, ସଙ୍ଖେପେନେୱ ତସ୍ସ ପଟିପତ୍ତିଂ କଥେଥାତି ଯାଚତି।

ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ନାଲଂ ଅଭିନିୱେସାଯାତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ନାମ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ, ତେ ସବ୍ବେପି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଅଭିନିୱେସାଯ ନାଲଂ ନ ପରିଯତ୍ତା ନ ସମତ୍ଥା ନ ଯୁତ୍ତା। କସ୍ମା? ଗହିତାକାରେନ ଅତିଟ୍ଠନତୋ। ତେ ହି ନିଚ୍ଚା ସୁଖା ଅତ୍ତାତି ଗହିତାପି ଅନିଚ୍ଚା ଦୁକ୍ଖା ଅନତ୍ତାୱ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମା ନାଲଂ ଅଭିନିୱେସାଯ। ଅଭିଜାନାତୀତି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି ଞାତପରିଞ୍ଞାଯ ଅଭିଜାନାତି। ପରିଜାନାତୀତି ତଥେୱ ତୀରଣପରିଞ୍ଞାଯ ପରିଜାନାତି। ଯଂକିଞ୍ଚି ୱେଦନନ୍ତି ଅନ୍ତମସୋ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ୱେଦନଂ ଅନୁଭୱତି। ଇମିନା ଭଗୱା ଥେରସ୍ସ ୱେଦନାୱସେନ ଚ ୱିନିୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅରୂପପରିଗ୍ଗହଂ ଦସ୍ସେସି।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀତି ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ୱିରାଗା ଖଯୱିରାଗୋ ଚ ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିରାଗୋ ଚ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରାନଂ ଖଯଂ ଖଯତୋ ପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାପି, ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିରାଗଂ ନିବ୍ବାନଂ ୱିରାଗତୋ ଦସ୍ସନମଗ୍ଗଞାଣମ୍ପି ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା। ତଦୁଭଯସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ନାମ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ''ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ''ତି, ୱିରାଗତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସିମ୍ହିପି ଏସେୱ ନଯୋ। ନିରୋଧୋପି ହି ଖଯନିରୋଧୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତନିରୋଧୋତି ଦୁୱିଧୋଯେୱ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ। ସୋ ଚ ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋତି ଦୁୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋତି ୱିପସ୍ସନା। ସା ହି ତଦଙ୍ଗୱସେନ କିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ୱୋସ୍ସଜତି। ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋତି ମଗ୍ଗୋ। ସୋ ହି ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣତୋ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଦ୍ୱୀହିପି ୱା କାରଣେହି ସୋ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋଯେୱ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ଖନ୍ଧାନଂ କିଲେସାନଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଜନତୋ ନିବ୍ବାନେ ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦନତୋ। ତସ୍ମା କିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ପରିଚ୍ଚଜତୀତି ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ। ନିରୋଧାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋତି ଉଭଯମ୍ପେତଂ ମଗ୍ଗେ ସମେତି। ତଦୁଭଯସମଙ୍ଗୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇମାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ

ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ନାମ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନ କିଞ୍ଚି ଲୋକେ ଉପାଦିଯତୀତି କିଞ୍ଚି ଏକମ୍ପି ସଙ୍ଖାରଗତଂ ତଣ୍ହାୱସେନ ନ ଉପାଦିଯତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି। ଅନୁପାଦିଯଂ ନ ପରିତସ୍ସତୀତି ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତଣ୍ହାପରିତସ୍ସନାଯ ନ ପରିତସ୍ସତି। ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେୱ ପରିନିବ୍ବାଯତୀତି ସଯମେୱ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବାଯତି। ଖୀଣା ଜାତୀତିଆଦିନା ପନସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ଦସ୍ସିତା। ଇତି ଭଗୱା ସଂଖିତ୍ତେନ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପଟିପଦଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ସଂଖିତ୍ତେନେୱ କଥେସି। ଇଦଂ ପନ ସୁତ୍ତଂ ଥେରସ୍ସ ଓୱାଦୋପି ଅହୋସି ୱିପସ୍ସନାପି। ସୋ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ସୁତ୍ତେ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋତି।

୯। ମେତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୨। ନୱମେ ମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଞ୍ଞାନଂ ଭାଯିତ୍ଥାତି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତା ତେସଂ ମା ଭାଯିତ୍ଥ। ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଭାୱେସିନ୍ତି ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନିକାଯ ମେତ୍ତାଯ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ପଣୀତଂ କତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେସିନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ସଂୱଟ୍ଟମାନେ ସୁଦାହନ୍ତି ସଂୱଟ୍ଟମାନେ ସୁଦଂ ଅହଂ। ସଂୱଟ୍ଟମାନେତି ଝାଯମାନେ ୱିପଜ୍ଜମାନେ। ଧମ୍ମିକୋତି ଦସକୁସଲଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ। ଧମ୍ମରାଜାତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଧମ୍ମେନ ୱା ଲଦ୍ଧରଜ୍ଜତ୍ତା ଧମ୍ମରାଜା। ଚାତୁରନ୍ତୋତି ପୁରତ୍ଥିମସମୁଦ୍ଦାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମୁଦ୍ଦାନଂ ୱସେନ ଚାତୁରନ୍ତାଯ ପଥୱିଯା ଇସ୍ସରୋ। ୱିଜିତାୱୀତି ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ। ଜନପଦୋ ତସ୍ମିଂ ଥାୱରିଯଂ ଥିରଭାୱଂ ପତ୍ତୋତି ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ। ପରୋସହସ୍ସନ୍ତି ଅତିରେକସହସ୍ସଂ। ସୂରାତି ଅଭୀରୁକେ। ୱୀରଙ୍ଗରୂପାତି ୱୀରାନଂ ଅଙ୍ଗଂ ୱୀରଙ୍ଗଂ, ୱୀରିଯସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ୱୀରଙ୍ଗରୂପମେତେସନ୍ତି ୱୀରଙ୍ଗରୂପା। ୱୀରିଯଜାତିକା ୱୀରିଯସଭାୱା ୱୀରିଯମଯା ୱିଯ ଅକିଲାସୁନୋ ଦିୱସମ୍ପି ଯୁଜ୍ଝନ୍ତା ନ କିଲମନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସାଗରପରିଯନ୍ତନ୍ତି ଚକ୍କୱାଳପବ୍ବତଂ ସୀମଂ କତ୍ୱା ଠିତସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ। ଅଦଣ୍ଡେନାତି ଧନଦଣ୍ଡେନପି ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜାନୁସାସନେନ ସତ୍ଥଦଣ୍ଡେନପି ୱିନାଯେୱ। ଅସତ୍ଥେନାତି ଏକତୋଧାରାଦିନା ପରୱିହେଠନସତ୍ଥେନପି ୱିନାଯେୱ। ଧମ୍ମେନ ଅଭିୱିଜିଯାତି ଏହି ଖୋ, ମହାରାଜାତି ଏୱଂ ପଟିରାଜୂହି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତାଗମନୋ ''ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ''ତିଆଦିନା ଧମ୍ମେନେୱ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ପଥୱିଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା।

ସୁଖେସିନୋତି ସୁଖପରିଯେସକେ ସତ୍ତେ ଆମନ୍ତେତି। ସୁଞ୍ଞବ୍ରହ୍ମୁପଗୋତି ସୁଞ୍ଞବ୍ରହ୍ମୱିମାନୂପଗୋ। ପଥୱିଂ ଇମନ୍ତି ଇମଂ ସାଗରପରିଯନ୍ତଂ ମହାପଥୱିଂ। ଅସାହସେନାତି ନ ସାହସିକକମ୍ମେନ। ସମେନ ମନୁସାସିତନ୍ତି ସମେନ କମ୍ମେନ ଅନୁସାସିଂ। ତେହି ଏତଂ ସୁଦେସିତନ୍ତି ତେହି ସଙ୍ଗାହକେହି ମହାକାରୁଣିକେହି ବୁଦ୍ଧେହି ଏତଂ ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ସୁଦେସିତଂ ସୁକଥିତଂ। ପଥବ୍ୟୋତି ପୁଥୱିସାମିକୋ।

୧୦। ଭରିଯାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୩। ଦସମେ କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେତି କେୱଟ୍ଟାନଂ ମଚ୍ଛପଚ୍ଛିଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଠିତଟ୍ଠାନେ ଜାଲେ ୱା ଉଦକତୋ ଉକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ମଚ୍ଛଗ୍ଗାହକାନଂ ମହାସଦ୍ଦୋ ହୋତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୁଜାତାତି ୱିସାଖାଯ କନିଟ୍ଠା। ସା ନେୱ ସସ୍ସୁଂ ଆଦିଯତୀତି ସସ୍ସୁଯା କତ୍ତବ୍ବୱତ୍ତଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତଂ ନ କରୋତି, ସସ୍ସୁତିପି ନଂ ନ ଗଣେତି। ନ ସସୁରଂ ଆଦିଯତୀତି ୱଚନଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଏୱଂ ଅନାଦରତାଯପି ଅଗ୍ଗହଣେନପି ନ ଆଦିଯତି ନାମ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏୱଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ସୁଣିସାଯ ଆଚାରଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ପୁରତୋ ନିସୀଦି। ସାପି ସୁଜାତା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ସେଟ୍ଠି ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ମଯ୍ହଂ ଗୁଣଂ କଥେସ୍ସତି ଉଦାହୁ ଅଗୁଣ''ନ୍ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣନ୍ତୀ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ଏହି ସୁଜାତେତି ଆମନ୍ତେସି।

ଅହିତାନୁକମ୍ପିନୀତି ନ ହିତାନୁକମ୍ପିନୀ। ଅଞ୍ଞେସୂତି ପରପୁରିସେସୁ। ଅତିମଞ୍ଞତେତି ଓମାନାତି ମାନୱସେନ ଅତିମଞ୍ଞତି। ଧନେନ କୀତସ୍ସାତି ଧନେନ କୀତା ଅସ୍ସ। ୱଧାଯ ଉସ୍ସୁକା ୱଧିତୁଂ ଉସ୍ସୁକ୍କମାପନ୍ନା। ଯଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱିନ୍ଦତି ସାମିକୋ ଧନନ୍ତି ଇତ୍ଥିଯା ସାମିକୋ ଯଂ ଧନଂ ଲଭତି। ଅପ୍ପମ୍ପି ତସ୍ସ ଅପହାତୁମିଚ୍ଛତୀତି ଥୋକତୋପି ଅସ୍ସ ହରିତୁଂ ଇଚ୍ଛତି, ଉଦ୍ଧନେ ଆରୋପିତଉକ୍ଖଲିଯଂ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବତଣ୍ଡୁଲତୋପି ଥୋକଂ ହରିତୁମେୱ ୱାଯମତି। ଅଲସାତି ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନାୱ ଠିତଟ୍ଠାନେ ଠିତାୱ ହୋତି। ଫରୁସାତି ଖରା। ଦୁରୁତ୍ତୱାଦିନୀତି ଦୁବ୍ଭାସିତଭାସିନୀ, ଜଜ୍ଜଠଂ ୱାଚଅକଥମେୱ କଥେତି। ଉଟ୍ଠାଯକାନଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ୱତ୍ତତୀତି ଏତ୍ଥ ଉଟ୍ଠାଯକାନନ୍ତି ବହୁୱଚନୱସେନ ୱିରିଯୁଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ ସାମିକୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ତଂ ଉଟ୍ଠାନସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା କତ୍ୱା ୱତ୍ତତି। ପମୋଦତୀତି ଆମୋଦିତପମୋଦିତା ହୋତି । କୋଲେଯ୍ୟକାତି କୁଲସମ୍ପନ୍ନା। ପତିବ୍ବତାତି ପତିଦେୱତା। ୱଧଦଣ୍ଡତଜ୍ଜିତାତି ଦଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ୱଧେନ ତଜ୍ଜିତା, ''ଘାତେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଦାସୀସମନ୍ତି ସାମିକସ୍ସ ୱତ୍ତପୂରିକା ଦାସୀତି ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୂତି ୱତ୍ୱା ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାସି।

୧୧। କୋଧନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୪। ଏକାଦସମେ ସପତ୍ତକନ୍ତାତି ସପତ୍ତାନଂ ୱେରୀନଂ କନ୍ତା ପିଯା ତେହି ଇଚ୍ଛିତପତ୍ଥିତା। ସପତ୍ତକରଣାତି ସପତ୍ତାନଂ ୱେରୀନଂ ଅତ୍ଥକରଣା।

କୋଧପରେତୋତି କୋଧାନୁଗତୋ। ପଚୁରତ୍ଥତାୟାତି ବହୁଅତ୍ଥତାୟ ବହୁହିତତାୟ। ଅନତ୍ଥମ୍ପୀତି ଅୱୁଦ୍ଧିମ୍ପି। ଅତ୍ଥୋ ମେ ଗହିତୋତି ୱୁଡ୍ଢି ମେ ଗହିତା।

ଅଥୋ ଅତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱାନାତି ଅଥୋ ୱୁଡ୍ଢିଂ ଗହେତ୍ୱା। ଅନତ୍ଥଂ ଅଧିପଜ୍ଜତୀତି ଅନତ୍ଥୋ ମେ ଗହିତୋତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି। ୱଧଂ କତ୍ୱାନାତି ପାଣାତିପାତକମ୍ମଂ କତ୍ୱା। କୋଧସମ୍ମଦସମ୍ମତ୍ତୋତି କୋଧମଦେନ ମତ୍ତୋ, ଆଦିନ୍ନଗହିତପରାମଟ୍ଠୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆୟସକ୍ୟନ୍ତି ଅୟସଭାୱଂ, ଅୟସୋ ନିୟସୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତରତୋ ଜାତନ୍ତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତୀତି ୱୁଡ୍ଢିଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି। ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତୀତି ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି। ଅନ୍ଧତମନ୍ତି ଅନ୍ଧଭାୱକରଂ ତମଂ ବହଲତମଂ। ସହତେତି ଅଭିଭୱତି।

ଦୁମ୍ମଙ୍କୁୟନ୍ତି ଦୁମ୍ମଙ୍କୁଭାୱଂ ନିତ୍ତେଜତଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣମୁଖତଂ। ୟତୋ ପତାୟତୀତି ୟଦା ନିବ୍ବତ୍ତି। ନ ୱାଚୋ ହୋତି ଗାରୱୋତି ୱଚନସ୍ସପି ଗରୁଭାୱୋ ନ ହୋତି। ନ ଦୀପଂ ହୋତି କିଞ୍ଚନନ୍ତି କାଚି ପତିଟ୍ଠା ନାମ ନ ହୋତି। ତପନୀୟାନୀତି ତାପଜନକାନି। ଧମ୍ମେହୀତି ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମେହି। ଆରକାତି ଦୂରେ। ବ୍ରାହ୍ମଣନ୍ତି ଖୀଣାସୱବ୍ରାହ୍ମଣଂ। ୟାୟ ମାତୁ ଭତୋତି ୟାୟ ମାତରା ଭତୋ ପୋସିତୋ। ପାଣଦଦିଂ ସନ୍ତିନ୍ତି ଜୀୱିତଦାୟିକଂ ସମାନଂ। ହନ୍ତି କୁଦ୍ଧୋ ପୁଥୁତ୍ତାନନ୍ତି କୁଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଥୁ ନାନାକାରଣେହି ଅତ୍ତାନଂ ହନ୍ତି। ନାନାରୂପେସୁ ମୁଚ୍ଛିତୋତି ନାନାରମ୍ମଣେସୁ ଅଧିମୁଚ୍ଛିତୋ ହୁତ୍ୱା। ରଜ୍ଜୁୟା ବଜ୍ଝ ମୀୟନ୍ତୀତି ରଜ୍ଜୁୟା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମରନ୍ତି। ପବ୍ବତାମପି କନ୍ଦରେତି ପବ୍ବତକନ୍ଦରେପି ପତିତ୍ୱା ମରନ୍ତି।

ଭୂନହଚ୍ଚାନୀତି ହତୱୁଦ୍ଧୀନି। ଇତାୟନ୍ତି ଇତି ଅୟଂ। ତଂ ଦମେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦେତି ତଂ କୋଧଂ ଦମେନ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ। କତରେନ ଦମେନାତି? ପଞ୍ଞାୱୀରିୟେନ ଦିଟ୍ଠିୟାତି ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାୟ ଚେୱ ୱିପସ୍ସନାସମ୍ପୟୁତ୍ତେନ କାୟିକଚେତସିକୱୀରିୟେନ ଚ ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟା ଚ। ତଥେୱ ଧମ୍ମେ ସିକ୍ଖେଥାତି ୟଥା ଅକୁସଲଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମେପି ତଥେୱ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ। ମା ନୋ ଦୁମ୍ମଙ୍କୁୟଂ ଅହୂତି ମା ଅମ୍ହାକଂ ଦୁମ୍ମଙ୍କୁଭାୱୋ ଅହୋସୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ପତ୍ଥୟମାନା। ଅନାୟାସାତି ଅନୁପାୟାସା। ଅନୁସ୍ସୁକାତି କତ୍ଥଚି ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଅନାପନ୍ନା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଅବ୍ୟାକତୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ମହାୱଗ୍ଗୋ

୧। ହିରିଓତ୍ତପ୍ପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୫। ସତ୍ତମସ୍ସ ପଠମେ ହତୂପନିସୋତି ହତୌପନିସୋ ଛିନ୍ନପଚ୍ଚଯୋ। ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ତରୁଣୱିପସ୍ସନା। ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋତି ବଲୱୱିପସ୍ସନା ଚେୱ ମଗ୍ଗୋ ଚ। ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ଅରହତ୍ତୱିମୁତ୍ତି ଚ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ଚ।

୨। ସତ୍ତସୂରିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୬। ଦୁତିଯେ ଯସ୍ମା ଅଯଂ ସତ୍ତସୂରିଯଦେସନା ତେଜୋସଂୱଟ୍ଟଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତା, ତସ୍ମା ତଯୋ ସଂୱଟ୍ଟା, ତିସ୍ସୋ ସଂୱଟ୍ଟସୀମା, ତୀଣି ସଂୱଟ୍ଟମୂଲାନୀ, ତୀଣି କୋଲାହଲାନୀତି ଅଯଂ ତାୱ ଆଦିତୋୱ ଇମସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ପୁରେଚାରିକକଥା ୱେଦିତବ୍ବା। ସା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୦୩) ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସେ ୱିତ୍ଥାରିତାୱ। ଏତଦୱୋଚାତି ଅନିଚ୍ଚକମ୍ମଟ୍ଠାନିକାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ଅଜ୍ଝାସଯେନ ଉପାଦିନ୍ନକାନଂ ଅନୁପାଦିନ୍ନକାନଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ୱିପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଏତଂ ‘‘ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଖାରା’’ତିଆଦିସତ୍ତସୂରିଯୋପମସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚାତି ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚା। ସଙ୍ଖାରାତି ଉପାଦିନ୍ନକଅନୁପାଦିନ୍ନକା ସଙ୍ଖାରଧମ୍ମା। ଅଦ୍ଧୁୱାତି ଏୱଂ ଅଚିରଟ୍ଠେନ ନ ଧୁୱା। ଅନସ୍ସାସିକାତି ଅସସ୍ସତଭାୱେନ ଅସ୍ସାସରହିତା। ଅଲମେୱାତି ଯୁତ୍ତମେୱ।

ଅଜ୍ଝୋଗାଢହୋତି ଉଦକେ ଅନୁପୱିଟ୍ଠୋ। ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତୋତି ଉଦକପିଟ୍ଠିତୋ ଉଗ୍ଗତୋ। ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସତୀତି ପଠମଂ ତାୱ ଉପକପ୍ପନମେଘୋ ନାମ କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କୱାଢଏ ଏକମେଘୋ ହୁତ୍ୱା ୱସ୍ସତି, ତଦା ନିକ୍ଖନ୍ତବୀଜଂ ନ ପୁନ ଗେହଂ ପୱିସତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଧମକରଣେ ନିରୁଦ୍ଧଂ ୱିଯ ଉଦକଂ ହୋତି, ପୁନ ଏକବିନ୍ଦୁମ୍ପି ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସତୀତି ଉପମାନଧମ୍ମକଥାୱ ପମାଣଂ। ୱିନସ୍ସନ୍ତେ ପନ ଲୋକେ ପଠମଂ ଅୱୀଚିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୁଚ୍ଛୋ ହୋତି, ତତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସତ୍ତା ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଚ ତିରଚ୍ଛାନେସୁ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତିରଚ୍ଛାନେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତାପି ପୁତ୍ତଭାତିକେସୁ ମେତ୍ତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା କାଲକତା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଦେୱତା ଆକାସେନ ଚରନ୍ତିଯୋ ଆରୋଚେନ୍ତି – ‘‘ନ ଇଦଂ ଠାନଂ ସସ୍ସତଂ ନ ନିବଦ୍ଧଂ, ମେତ୍ତଂ ଭାୱେଥ, କରୁଣଂ, ମୁଦିତଂ, ଉପେକ୍ଖଂ ଭାୱେଥା’’ତି। ତେ ମେତ୍ତାଦଯୋ ଭାୱେତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି।

ବୀଜଗାମାତି ଏତ୍ଥ ବୀଜଗାମୋ ନାମ ପଞ୍ଚ ବୀଜଜାତାନି। ଭୂତଗାମୋ ନାମ ଯଂକିଞ୍ଚି ନିକ୍ଖନ୍ତମୂଲପଣ୍ଣଂ ହରିତକଂ। ଓସଧିତିଣୱନପ୍ପତଯୋତି ଏତ୍ଥ ଓସଧୀତି ଓସଧରୁକ୍ଖା। ତିଣାତି ବହିସାରା ତାଲନାଢଇକେରାଦଯୋ। ୱନପ୍ପତଯୋତି ୱନଜେଟ୍ଠକରୁକ୍ଖା। କୁନ୍ନଦିଯୋତି ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ମହାନଦିଯୋ ଅୱସେସା ନିନ୍ନଗା। କୁସୋବ୍ଭାତି ଠପେତ୍ୱା ସତ୍ତ ମହାସରେ ଅୱସେସା ରହଦାଦଯୋ। ଦୁତିଯୋ ସୂରିଯୋତିଆଦୀସୁ ଦୁତିଯସୂରିଯକାଲେ ଏକୋ ଉଦେତି, ଏକୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେତି। ତତିଯକାଲେ ଏକୋ ଉଦେତି, ଏକୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେତି, ଏକୋ ମଜ୍ଝେ ହୋତି। ଚତୁତ୍ଥକାଲେ ଚତୁକୁଲିକେ ଗାମେ ଚତ୍ତାରୋ ପିଣ୍ଡଚାରିକା ଦ୍ୱାରପଟିପାଟିଯା ଠିତା ୱିଯ ହୋନ୍ତି। ପଞ୍ଚମାଦିକାଲେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତନ୍ତି। ନେୱ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯତି ନ ମସୀତି ଚକ୍କୱାଢଅମହାପଥୱୀ ସିନେରୁପବ୍ବତରାଜା ହିମୱା ଚକ୍କୱାଢଅପବ୍ବତୋ ଛ କାମସଗ୍ଗା ପଠମଜ୍ଝାନିକବ୍ରହ୍ମଲୋକାତି ଏତ୍ତକେ ଠାନେ ଦଡ୍ଢେ ଅଚ୍ଛରାଯ ଗହେତବ୍ବମତ୍ତାପି ଛାରିକା ୱା ଅଙ୍ଗାରୋ ୱା ନ ପଞ୍ଞାଯତି। କୋ ମନ୍ତା କୋ ସଦ୍ଧାତାତି କୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧାପନତ୍ଥାଯ ସମତ୍ଥୋ, କୋ ୱା ତସ୍ସ ସଦ୍ଧାତା। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଦିଟ୍ଠପଦେହୀତି ଦିଟ୍ଠପଦେ ସୋତାପନ୍ନେ ଅରିଯସାୱକେ ଠପେତ୍ୱା କୋ ଅଞ୍ଞୋ ସଦ୍ଦହିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱୀତରାଗୋତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ୱୀତରାଗୋ। ସାସନଂ ଆଜାନିଂସୂତି ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ଜାନିଂସୁ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ। ସମସମଗତିଯୋତି ଦୁତିଯତ୍ତଭାୱେ ସବ୍ବାକାରେନ ସମଗତିକୋ ଏକଗତିକୋ। ଉତ୍ତରି ମେତ୍ତଂ ଭାୱେଯ୍ୟନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନତୋ ଉତ୍ତରି ଯାୱ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନା ପଣୀତଂ କତ୍ୱା ମେତ୍ତଂ ଭାୱେଯ୍ୟଂ। ଚକ୍ଖୁମାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା। ପରିନିବ୍ବୁତୋତି ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେଯେୱ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ ଦୀପେତ୍ୱା ସତ୍ଥରି ଦେସନଂ ୱିନିୱଟ୍ଟେନ୍ତେ ପଞ୍ଚସତାପି ତେ ଅନିଚ୍ଚକମ୍ମଟ୍ଠାନିକା ଭିକ୍ଖୂ ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାସନେସୁଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୂତି।

୩। ନଗରୋପମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୭। ତତିଯେ ଯତୋତି ଯଦା। ପଚ୍ଚନ୍ତିମନ୍ତି ରଟ୍ଠପରିଯନ୍ତେ ରଟ୍ଠାୱସାନେ ନିୱିଟ୍ଠଂ। ମଜ୍ଝିମଦେସନଗରସ୍ସ ପନ ରକ୍ଖାକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ତେନ ତଂ ନ ଗହିତଂ।

ନଗରପରିକ୍ଖାରେହି ସୁପରିକ୍ଖତନ୍ତି ନଗରାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କତଂ। ଅକରଣୀୟନ୍ତି ଅକତ୍ତବ୍ବଂ ଅଜିନିୟଂ। ଗମ୍ଭୀରନେମାତି ଗମ୍ଭୀରଆୱାଟା। ସୁନିଖାତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସନ୍ନିସୀଦାପିତା। ତଂ ପନେତଂ ଏସିକାଥମ୍ଭଂ ଇଟ୍ଠକାହି ୱା କରୋନ୍ତି ସିଲାହି ୱା ଖଦିରାଦୀହି ୱା ସାରରୁକ୍ଖେହି। ତଂ ନଗରଗୁତ୍ତତ୍ଥାୟ କରୋନ୍ତା ବହିନଗରେ କରୋନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରତ୍ଥାୟ କରୋନ୍ତା ଅନ୍ତୋନଗରେ। ତଂ ଇଟ୍ଠକାମୟଂ କରୋନ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଆୱାଟଂ କତ୍ୱା ଚୟଂ ଚିନିତ୍ୱା ଉପରି ଅଟ୍ଟଂସଂ କତ୍ୱା ସୁଧାୟ ଲିମ୍ପନ୍ତି। ଯଦା ହତ୍ଥିନା ଦନ୍ତେହି ଅଭିହତୋ ନ ଚଲତି, ତଦା ସୁଲିତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ସିଲାଥମ୍ଭାଦୟୋପି ଅଟ୍ଟଂସା ଏୱ ହୋନ୍ତି। ତେ ସତେ ଅଟ୍ଠ ରତନା ହୋନ୍ତି, ଚତୁରତନମତ୍ତଂ ଆୱାଟେ ପୱିସତି, ଚତୁରତନମତ୍ତଂ ଉପରି ହୋତି। ସୋଳସରତନୱୀସତିରତନେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସବ୍ବେସଞ୍ଚ ଉପଡ୍ଢଂ ହେଟ୍ଠା ହୋତି, ଉପଡ୍ଢଂ ଉପରି। ତେ ଗୋମୁତ୍ତୱଙ୍କା ହୋନ୍ତି, ତେନ ତେସଂ ଅନ୍ତରେ ପଦରମୟଂ କତ୍ୱା କମ୍ମଂ କାତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି, ତେ ପନ କତଚିତ୍ତକମ୍ମା ପଗ୍ଗହିତଦ୍ଧଜାୱ ହୋନ୍ତି।

ପରିଖାତି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତମାତିକା। ଅନୁପରିୟାୟପଥୋତି ଅନ୍ତୋ ପାକାରସ୍ସ ପାକାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗତୋ ମହାପଥୋ, ଯତ୍ଥ ଠିତା ବହିପାକାରେ ଠିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝନ୍ତି। ସଲାକନ୍ତି ସରତୋମରାଦିନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାୱୁଧଂ। ଜେୱନିକନ୍ତି ଏକତୋଧାରାଦିସେସାୱୁଧଂ।

ହତ୍ଥାରୋହାତି ସବ୍ବେପି ହତ୍ଥିଆଚରିୟହତ୍ଥିୱେଜ୍ଜହତ୍ଥିବନ୍ଧାଦୟୋ। ଅସ୍ସାରୋହାତି ସବ୍ବେପି ଅସ୍ସାଚରିୟଅସ୍ସୱେଜ୍ଜଅସ୍ସବନ୍ଧାଦୟୋ। ରଥିକାତି ସବ୍ବେପି ରଥାଚରିୟରଥଯୋଧରଥରକ୍ଖାଦୟୋ। ଧନୁଗ୍ଗହାତି ଇସ୍ସାସା। ଚେଲକାତି ଯେ ଯୁଦ୍ଧେ ଜୟଦ୍ଧଜଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଚଲକାତି "ଇଧ ରଞ୍ଞୋ ଠାନଂ ହୋତୁ, ଇଧ ଅସୁକମହାମତ୍ତସ୍ସା"ତି ଏୱଂ ସେନାବ୍ୟୂହକାରକା। ପିଣ୍ଡଦାୟିକାତି ସାହସିକମହାଯୋଧା। ତେ କିର ପରସେନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପିଣ୍ଡମିୱ ଛେତ୍ୱା ଛେତ୍ୱା ଦୟନ୍ତି, ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ନିଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେ ୱା ସଙ୍ଗାମମଜ୍ଝେ ଯୋଧାନଂ ଭତ୍ତପାନୀୟଂ ଗହେତ୍ୱା ପୱିସନ୍ତି, ତେସମ୍ପେତଂ ନାମଂ। ଉଗ୍ଗା ରାଜପୁତ୍ତାତି ଉଗ୍ଗତୁଗ୍ଗତା ସଙ୍ଗାମାୱଚରା ରାଜପୁତ୍ତା। ପକ୍ଖନ୍ଦିନୋତି ଯେ "କସ୍ସ ସୀସଂ ୱା ଆୱୁଧଂ ୱା ଆହରାମା"ତି ୱତ୍ୱା "ଅସୁକସ୍ସା"ତି ୱୁତ୍ତା ସଙ୍ଗାମଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ତଦେୱ ଆହରନ୍ତି, ଇମେ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତୀତି ପକ୍ଖନ୍ଦିନୋ। ମହାନାଗା ୱିୟ ମହାନାଗା, ହତ୍ଥିଆଦୀସୁପି ଅଭିମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଅନିୱତ୍ତିୟଯୋଧାନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସୂରାତି ଏକସୂରା, ଯେ ସଜାଲିକାପି ସୱମ୍ମିକାପି ସମୁଦ୍ଦଂ ତରିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଚମ୍ମଯୋଧିନୋତି ଯେ ଚମ୍ମକଞ୍ଚୁକଂ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ସରପରିତ୍ତାଣଚମ୍ମଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଦାସକପୁତ୍ତାତି ବଲୱସିନେହା ଘରଦାସଯୋଧା । ଦୋୱାରିକୋତି ଦ୍ୱାରପାଲକୋ। ୱାସନଲେପନସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱାସନେନ ସବ୍ବୱିୱରପଟିଚ୍ଛାଦନେନ ସୁଧାଲେପେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ। ବହି ୱା ଖାଣୁପାକାରସଙ୍ଖାତେନ ୱାସନେନ ଘନମଟ୍ଠେନ ଚ ସୁଧାଲେପେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଣ୍ଣଘଟପନ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତଚିତ୍ତକମ୍ମପଗ୍ଗହିତଦ୍ଧଜୋ। ତିଣକଟ୍ଠୋଦକନ୍ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନଂ ଘାସତ୍ଥାୟ ଗେହାନଞ୍ଚ ଛାଦନତ୍ଥାୟ ଆହରିତ୍ୱା ବହୂସୁ ଠାନେସୁ ଠପିତତିଣଞ୍ଚ, ଗେହକରଣପଚନାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଆହରିତ୍ୱା ଠପିତକଟ୍ଠଞ୍ଚ, ଯନ୍ତେହି ପୱେସେତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ଠପିତୋଦକଞ୍ଚ। ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତୀତି ପଟିକଚ୍ଚେୱ ଅନେକେସୁ ଠାନେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ନିଚିତଂ ହୋତି। ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିୟାତି ଅନ୍ତୋନଗରୱାସୀନଂ ରତିଅତ୍ଥାୟ। ଅପରିତସ୍ସାୟାତି ତାସଂ ଅନାପଜ୍ଜନତ୍ଥାୟ। ସାଲିୟୱକନ୍ତି ନାନପ୍ପକାରା ସାଲିୟୋ ଚେୱ ଯୱା ଚ। ତିଲମୁଗ୍ଗମାସାପରଣ୍ଣନ୍ତି ତିଲମୁଗ୍ଗମାସା ଚ ସେସାପରଣ୍ଣଞ୍ଚ।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ତଥାଗତସ୍ସ ନଗରେ କମ୍ମଂ ନାମ ନତ୍ଥି , ନଗରସଦିସଂ ପନ ଅରିୟସାୱକଂ, ନଗରପରିକ୍ଖାରସଦିସେ ଚ ସତ୍ତ ଧମ୍ମେ, ଚତୁଆହାରସଦିସାନି ଚ ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏକାଦସସୁ ଠାନେସୁ ଅରହତ୍ତଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦେସନଂ ୱିନିୱଟ୍ଟେସ୍ସାମୀତି ଅୟଂ ଉପମା ଆଭତା। ତସ୍ମା ତଂ ଦେସନଂ ପକାସେତୁଂ ଇଦଂ ଏୱମେୱ ଖୋତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧମ୍ମେହୀତି ସୁଧମ୍ମେହି। ସଦ୍ଧୋତି ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧାୟ ଚେୱ ପଚ୍ଚକ୍ଖସଦ୍ଧାୟ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତତ୍ଥ ଦାନସୀଲାଦୀନଂ ଫଲଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦାନାଦିପୁଞ୍ଞକରଣେ ସଦ୍ଧା ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ନାମ। ମଗ୍ଗେନ ଆଗତସଦ୍ଧା ପଚ୍ଚକ୍ଖସଦ୍ଧା ନାମ। ପସାଦସଦ୍ଧାତିପି ଏସା ଏୱ। ତସ୍ସା ଲକ୍ଖଣାଦୀହି ୱିଭାଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

"ସମ୍ପକ୍ଖନ୍ଦନଲକ୍ଖଣା ଚ, ମହାରାଜ, ସଦ୍ଧା ସମ୍ପସାଦନଲକ୍ଖଣା ଚା"ତି (ମି। ପ। ୨।୧।୧୦) ହି ୱଚନତୋ ଇଦଂ ସଦ୍ଧାୟ ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ। "ତୀହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଠାନେହି ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କତମେହି ତୀହି? ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନକାମୋ ହୋତୀ"ତିଆଦିନା (ଅ। ନି। ୩।୪୨) ନୟେନ ୱୁତ୍ତଂ ପନ ସଦ୍ଧାୟ ନିମିତ୍ତଂ ନାମ। "କୋ ଚାହାରୋ ସଦ୍ଧାୟ, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନୀୟ"ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୬୧) ଅୟଂ ପନସ୍ସା ଆହାରୋ ନାମ। "ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅୟଂ ଅନୁଧମ୍ମୋ ହୋତି, ଯଂ ରୂପେ ନିବ୍ବିଦାବହୁଲୋ ୱିହରିସ୍ସତୀ"ତି ଅୟମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମୋ ନାମ। "ସଦ୍ଧା ବନ୍ଧତି ପାଥେୟ୍ୟଂ, ସିରୀ ଭୋଗାନମାସୟୋ" (ସଂ। ନି। ୧।୭୯)। "ସଦ୍ଧା ଦୁତିୟା ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି" (ସଂ। ନି। ୧।୩୬)। "ସଦ୍ଧାୟ ତରତି ଓଘଂ" (ସଂ। ନି। ୧।୨୪୬)। "ସଦ୍ଧା ବୀଜଂ ତପୋ ୱୁଟ୍ଠି" (ସୁ। ନି। ୭୭; ସଂ। ନି। ୧।୧୯୭)। "ସଦ୍ଧାହତ୍ଥୋ ମହାନାଗୋ। ଉପେଖାସେତଦନ୍ତୱା"ତିଆଦୀସୁ ପନ ସୁତ୍ତେସୁ ଏତିସ୍ସା ବଦ୍ଧଭତ୍ତପୁଟାଦିସରିକ୍ଖତାୟ ଅନେକସରସତା ଭଗୱତା ପକାସିତା। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ନଗରୋପମସୁତ୍ତନ୍ତେ ଏସା ଅଚଲସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତତାୟ ଏସିକାଥମ୍ଭସଦିସା କତ୍ୱା ଦସ୍ସିତା।

ସବ୍ବେସିକୋତି ସବ୍ବଂ ଏସିକାଥମ୍ଭଂ କତ୍ୱା ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତୀତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ଅପିଚେତ୍ଥ ହିରୋତ୍ତପ୍ପେହି ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ସଂୱରୋ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ହୋତି । ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଏକାଦସସୁ ଠାନେସୁ ଅରହତ୍ତଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦେସନାଯ କୂଟଂ ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୪। ଧମ୍ମଞ୍ଜୂସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୮। ଚତୁତ୍ଥେ କାଲଂ ଜାନାତୀତି ଯୁତ୍ତପତ୍ତକାଲଂ ଜାନାତି। ଅଯଂ କାଲୋ ଉଦ୍ଦେସସ୍ସାତି ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନକାଲୋ। ପରିପୁଚ୍ଛାଯାତି ଅତ୍ଥାନତ୍ଥଂ କାରଣାକାରଣଂ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ। ଯୋଗସ୍ସାତି ଯୋଗେ କମ୍ମଂ ପକ୍ଖିପନସ୍ସ। ପଟିସଲ୍ଲାନସ୍ସାତି ନିଲୀଯନସ୍ସ ଏକୀଭାୱସ୍ସ। ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋତି ନୱନ୍ନଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନଂ ଅନୁରୂପଧମ୍ମଂ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପୁଗ୍ଗଲପରୋପରଞ୍ଞୂ ହୋତୀତି ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ପରୋପରଂ ତିକ୍ଖମୁଦୁଭାୱଂ ଜାନନସମତ୍ଥୋ ନାମ ହୋତି।

୫। ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬୯। ପଞ୍ଚମେ ପନ୍ନପଲାସୋତି ପତିତପଲାସୋ। ଜାଲକଜାତୋତି ସଞ୍ଜାତପତ୍ତପୁପ୍ଫଜାଲୋ। ତସ୍ସ ହି ପତ୍ତଜାଲଞ୍ଚ ପୁପ୍ଫଜାଲଞ୍ଚ ସହେୱ ନିକ୍ଖମତି। ଖାରକଜାତୋତି ପାଟିଯେକ୍କଂ ସଞ୍ଜାତେନ ସୁୱିଭତ୍ତେନ ପତ୍ତଜାଲକେନ ଚ ପୁପ୍ଫଜାଲକେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। କୁଟୁମଲକଜାତୋତି ସଞ୍ଜାତମକୁଳୋ। କୋରକଜାତୋତି ଅୱିକସିତେହି ମହାକୁଚ୍ଛୀହି ସମ୍ଭିନ୍ନମୁଖେହି ପୁପ୍ଫେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲୋତି ସବ୍ବାକାରେନ ସୁପୁପ୍ଫିତୋ। ଦିବ୍ବେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେତି ଦିବ୍ବେନ ଆଯୁନା ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ। ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ପନ ତାନି ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି। ପରିଚାରେନ୍ତୀତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଚାରେନ୍ତି, କୀଳନ୍ତି ରମନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆଭାଯ ଫୁଟଂ ହୋତୀତି ତତ୍ତକଂ ଠାନଂ ଓଭାସେନ ଫୁଟଂ ହୋତି। ତେସଞ୍ହି ପୁପ୍ଫାନଂ ବାଲସୂରିଯସ୍ସ ୱିଯ ଆଭା ହୋତି, ପତ୍ତାନି ପଣ୍ଣଚ୍ଛତ୍ତପ୍ପମାଣାନି, ଅନ୍ତୋ ମହାତୁମ୍ବମତ୍ତୋ ରେଣୁ ହୋତି। ପୁପ୍ଫିତେ ପନ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକେ ଆରୋହନକିଚ୍ଚଂ ୱା ଅଙ୍କୁସକଂ ଗହେତ୍ୱା ନମନକିଚ୍ଚଂ ୱା ପୁପ୍ଫାହରଣତ୍ଥଂ ଚଙ୍ଗୋଟକକିଚ୍ଚଂ ୱା ନତ୍ଥି, କନ୍ତନକୱାତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ୱଣ୍ଟତୋ କନ୍ତତି, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନକୱାତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ପୱେସନକୱାତୋ ସୁଧମ୍ମଂ ଦେୱସଭଂ ପୱେସେତି, ସମ୍ମଜ୍ଜନକୱାତୋ ପୁରାଣପୁପ୍ଫାନି ନୀହରତି, ସନ୍ଥରଣକୱାତୋ ପତ୍ତକଣ୍ଣିକକେସରାନି ରଞ୍ଜେନ୍ତୋ ସନ୍ଥରତି। ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ଧମ୍ମାସନଂ ହୋତି ଯୋଜନପ୍ପମାଣୋ ରତନପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଉପରି ତିଯୋଜନେନ ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ଧାରିଯମାନେନ, ତଦନନ୍ତରଂ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଆସନଂ ଅତ୍ଥରିଯତି, ତତୋ ତେତ୍ତିଂସାଯ ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ, ତତୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ମହେସକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ, ଅଞ୍ଞତରଦେୱତାନଂ ପୁପ୍ଫକଣ୍ଣିକାୱ ଆସନଂ ହୋତି। ଦେୱା ଦେୱସଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି। ତତୋ ପୁପ୍ଫେହି ରେଣୁୱଟ୍ଟି ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପରିକଣ୍ଣିକଂ ଆହଚ୍ଚ ନିପତମାନା ଦେୱତାନଂ ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଲାଖାରସପରିକମ୍ମସଜ୍ଜିତଂ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣଚୁଣ୍ଣପିଞ୍ଜରଂ ୱିଯ କରୋତି। ଏକଚ୍ଚେ ଦେୱା ଏକେକଂ ପୁପ୍ଫଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପହରନ୍ତାପି କୀଳନ୍ତିଯେୱ। ପହରଣକାଲେପି ମହାତୁମ୍ବପ୍ପମାଣା ରେଣୁ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସରୀରଂ ପଭାସମ୍ପନ୍ନେହି ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣେହି ସଞ୍ଚିତମନୋସିଲାରାଗଂ ୱିଯ କରୋତି। ଏୱଂ ସା କୀଳଆ ଚତୂହି ମାସେହି ପରିଯୋସାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଯମାନୁଭାୱୋତି ଅଯଂ ଅନୁଫରିତୁଂ ଆନୁଭାୱୋ।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ନ ସବ୍ବା ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକେନ ଅତ୍ଥିକୋ, ତେନ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ଉପମେତ୍ୱା ସତ୍ତ ଅରିଯସାୱକେ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ, ତସ୍ମା ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଏୱମେୱ ଖୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚେତେତୀତି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତି। ଦେୱାନଂୱାତି ଦେୱାନଂ ୱିଯ। ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତୀତି ପଥୱିତଲତୋ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସାଧୁକାରସଦ୍ଦେନ ସଦ୍ଦଂ ଏକସଦ୍ଦମେୱ ହୋତି। ଅଯମାନୁଭାୱୋତି ଅଯଂ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁଫରଣାନୁଭାୱୋ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାନିସ୍ସିତଂ ହୋତି, କସିଣପରିକମ୍ମଂ ପଠମଜ୍ଝାନସନ୍ନିସ୍ସିତଂ, ୱିପସ୍ସନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତଯୋ ମଗ୍ଗା ତୀଣି ଚ ଫଲାନି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସନ୍ନିସ୍ସିତାନି ହୋନ୍ତି। ଦେସନାଯ ହେଟ୍ଠତୋ ୱା ଉପରିତୋ ୱା ଉଭଯତୋ ୱା ପରିଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି, ଇଧ ପନ ଉଭଯତୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସଙ୍ଖେପତୋ ପନେତ୍ଥ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୬। ସକ୍କଚ୍ଚସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୦। ଛଟ୍ଠେ ପରିସୁଦ୍ଧା ଚ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ପରିସୁଦ୍ଧା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନିମ୍ମଲା। ସକମ୍ମାରଗତୋତି ଏତ୍ଥ ସ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, କମ୍ମାରଗତୋ କମ୍ମାରୁଦ୍ଧନଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୭। ଭାୱନାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୧। ସଉମେ ଅନନୁଯୁତ୍ତସ୍ସାତି ନ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତସ୍ସ ହୁତ୍ୱା ୱିହରତୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡାନୀତି ଇମା କଣ୍ହପକ୍ଖସୁକ୍କପକ୍ଖୱସେନ ଦ୍ୱେ ଉପମା ୱୁତ୍ତା। ତାସୁ କଣ୍ହପକ୍ଖୂପମା ଅହ୍ମସ୍ସ ଅସାଧିକା, ଇତରା ସାଧିକାତି ସୁକ୍କପକ୍ଖୂପମାଯ ଏୱ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେୟ୍ୟଥାତି ଓପମ୍ମତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅପୀତି ସମ୍ଭାୱନତ୍ଥେ। ଉଭଯେନାପି ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଦସ୍ସେତି। କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡାନି ଅଟ୍ଠ ୱା ଦସ ୱା ଦ୍ୱାଦସ ୱାତି ଏତ୍ଥ ପନ କିଞ୍ଚାପି କୁକ୍କୁଟିଯା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରତୋ ଊନାଧିକାନିପି ଅଣ୍ଡାନି ହୋନ୍ତି, ୱଚନସିଲିଟ୍ଠତାଯ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଞ୍ହି ଲୋକେ ସିଲିଟ୍ଠଂ ୱଚନଂ ହୋତି। ତାନସ୍ସୂତି ତାନି ଅସ୍ସୁ, ଭୱେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କୁକ୍କୁଟିଯା ସମ୍ମା ଅଧିସଯିତାନୀତି ତାଯ ଜନେତ୍ତିଯା କୁକ୍କୁଟିଯା ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଉପରି ସଯନ୍ତିଯା ସମ୍ମା ଅଧିସଯିତାନି। ସମ୍ମା ପରିସେଦିତାନୀତି କାଲେନ କାଲଂ ଉତୁଂ ଗଣ୍ହାପେନ୍ତିଯା ସୁଟ୍ଠୁ ସମନ୍ତତୋ ସେଦିତାନି, ଉସ୍ମୀକତାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସମ୍ମାପରିଭାୱିତାନୀତି କାଲେନ କାଲଂ ସୁଟ୍ଠୁ ସମନ୍ତତୋ ଭାୱିତାନି, କୁକ୍କୁଟଗନ୍ଧଂ ଗାହାପିତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କିଞ୍ଚାପି ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିଯାତି ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିଯା ଇମଂ ତିୱିଧକିରିଯାକରଣେନ ଅପ୍ପମାଦଂ କତ୍ୱା କିଞ୍ଚାପି ନ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଅଥ ଖୋ ଭବ୍ବାୱ ତେତି ଅଥ ଖୋ ତେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ୱୁତ୍ତନଯେନ ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜିତୁଂ ଭବ୍ବାୱ। ତେ ହି ଯସ୍ମା ତାଯ କୁକ୍କୁଟିଯା ଏୱଂ ତୀହାକାରେହି ତାନି ଅଣ୍ଡାନି ପରିପାଲିଯମାନାନି ନ ପୂତୀନି ହୋନ୍ତି। ଯୋପି ନେସଂ ଅଲ୍ଲସିନେହୋ, ସୋ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି, କପାଲଂ ତନୁକଂ ହୋତି, ପାଦନଖସିଖା ଚ ମୁଖତୁଣ୍ଡକଞ୍ଚ ଖରଂ ହୋତି, ସଯମ୍ପି ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛତି। କପାଲସ୍ସ ତନୁତ୍ତା ବହିଦ୍ଧା ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ''ଚିରଂ ୱତ ମଯଂ ସଂକୁଟିତହତ୍ଥପାଦା ସମ୍ବାଧେ ସଯିମ୍ହା, ଅଯଞ୍ଚ ବହି ଆଲୋକୋ ଦିସ୍ସତି, ଏତ୍ଥ ଦାନି ନୋ ସୁଖୱିହାରୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ନିକ୍ଖମିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା କପାଲଂ ପାଦେନ ପହରନ୍ତି, ଗୀୱଂ ପସାରେନ୍ତି, ତତୋ ତଂ କପାଲଂ ଦ୍ୱେଧା ଭିଜ୍ଜତି। ଅଥ ତେ ପକ୍ଖେ ୱିଧୁନନ୍ତା ତଂଖଣାନୁରୂପଂ ୱିରୱନ୍ତା ନିକ୍ଖମନ୍ତିଯେୱ। ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଚ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତଂ ଉପସୋଭଯମାନା ୱିଚରନ୍ତି।

ଏୱମେୱଖୋତି ଇଦଂ ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନଂ। ତଂ ଏୱଂ ଅତ୍ଥେନ ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ୱେଦିତବ୍ବଂ – ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡେସୁ ଅଧିସଯନାଦିତିୱିଧକିରିଯାକରଣଂ ୱିଯ ହି ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାୱନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତକାଲୋ , କୁକ୍କୁଟିଯା ତିୱିଧକିରିଯାସମ୍ପାଦନେନ ଅଣ୍ଡାନଂ ଅପୂତିଭାୱୋ ୱିଯ ଭାୱନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତିୱିଧାନୁପସ୍ସନାସମ୍ପାଦନେନ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ଅପରିହାନି। ତସ୍ସା ତିୱିଧକିରିଯାକରଣେନ ଅଣ୍ଡାନଂ ଅଲ୍ଲସିନେହପରିଯାଦାନଂ ୱିଯ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତିୱିଧାନୁପସ୍ସନାସମ୍ପାଦନେନ ଭୱତ୍ତଯାନୁଗତନିକନ୍ତିସିନେହପରିଯାଦାନଂ, ଅଣ୍ଡକପାଲାନଂ ତନୁଭାୱୋ ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସସ୍ସ ତନୁଭାୱୋ, କୁକ୍କୁଟପୋତକାନଂ ନଖତୁଣ୍ଡକାନଂ ଥଦ୍ଧଭାୱୋ ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ତିକ୍ଖଖରୱିପ୍ପସନ୍ନସୂରଭାୱୋ, କୁକ୍କୁଟପୋତକାନଂ ପରିଣାମକାଲୋ ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ପରିଣାମକାଲୋ ୱଡ୍ଢିକାଲୋ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣକାଲୋ, କୁକ୍କୁଟପୋତକାନଂ ପାଦନଖସିଖାଯ ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ପକ୍ଖେ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିବ୍ଭିଦାକାଲୋ ୱିଯ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ ତଜ୍ଜାତିକଂ ଉତୁସପ୍ପାଯଂ ୱା ଭୋଜନସପ୍ପାଯଂ ୱା ପୁଗ୍ଗଲସପ୍ପାଯଂ ୱା ଧମ୍ମସ୍ସୱନସପ୍ପାଯଂ ୱା ଲଭିତ୍ୱା ଏକାସନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସେୱ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବାଧିଗତେନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାପକ୍ଖେ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତକାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯଥା ପନ କୁକ୍କୁଟପୋତକାନଂ ପରିଣତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମାତାପି ଅଣ୍ଡକୋସଂ ଭିନ୍ଦତି, ଏୱଂ ତଥାରୂପସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଞାଣପରିପାକଂ ଞତ୍ୱା ସତ୍ଥାପି –

''ଉଚ୍ଛିନ୍ଦ ସିନେହମତ୍ତନୋ, କୁମୁଦଂ ସାରଦିକଂୱ ପାଣିନା;

ସନ୍ତିମଗ୍ଗମେୱ ବ୍ରୂହଯ, ନିବ୍ବାନଂ ସୁଗତେନ ଦେସିତ''ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୨୮୫) –

ଆଦିନା ନଯେନ ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ଗାଥାଯ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପହରତି। ସୋ ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯଥା ତେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ଗାମକ୍ଖେତ୍ତଂ ଉପସୋଭଯମାନା ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତି, ଏୱଂ ଅଯମ୍ପି ମହାଖୀଣାସୱୋ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣଂ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ସଙ୍ଘାରାମଂ ଉପସୋଭଯମାନୋ ୱିଚରତି।

ଫଲଗଣ୍ଡସ୍ସାତି ୱଡ୍ଢକିସ୍ସ। ସୋ ହି ଓଲମ୍ବକସଙ୍ଖାତଂ ଫଲଂ ଚାରେତ୍ୱା ଦାରୂନଂ ଗଣ୍ଡଂ ହରତୀତି ଫଲଗଣ୍ଡୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱାସିଜଟେତି ୱାସିଦଣ୍ଡକସ୍ସ ଗହଣଟ୍ଠାନେ। ଏତ୍ତକଂ ମେ ଅଜ୍ଜ ଆସୱାନଂ ଖୀଣନ୍ତି ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ହି ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଦେସେନ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ ଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଯା ଚ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୀଯମାନାନଂ ପନ ନେସଂ ''ଏତ୍ତକଂ ଅଜ୍ଜ ଖୀଣଂ ଏତ୍ତକଂ ହିୟ୍ୟୋ''ତି ଏୱମସ୍ସ ଞାଣଂ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମାଯ ଉପମାଯ ୱିପସ୍ସନାନିସଂସୋ ଦୀପିତୋ।

ହେମନ୍ତିକେନାତି ହେମନ୍ତସମଯେନ। ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀତି ଥିରଭାୱେନ ପରିହାଯନ୍ତି। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ୱିଯ ସାସନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ନାୱା ୱିଯ ଯୋଗାୱଚରୋ, ନାୱାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ପରିଯାଯନଂ ୱିଯ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଊନପଞ୍ଚୱସ୍ସକାଲେ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ସନ୍ତିକେ ୱିଚରଣଂ, ନାୱାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦୋଦକେନ ଖଜ୍ଜମାନାନଂ ବନ୍ଧନାନଂ ତନୁଭାୱୋ ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଦୀହିପେୱ ସଂଯୋଜନାନଂ ତନୁଭାୱୋ, ନାୱାଯ ଥଲେ ଉକ୍ଖିତ୍ତକାଲୋ ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିସ୍ସଯମୁତ୍ତକସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱସନକାଲୋ, ଦିୱା ୱାତାତପେନ ସଂସୁସ୍ସନଂ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଞାଣେନ ତଣ୍ହାସିନେହସ୍ସ ସଂସୁସ୍ସନଂ, ରତ୍ତିଂ ହିମୋଦକେନ ତେମନଂ ୱିଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନେନ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ଚିତ୍ତତେମନଂ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ୱାତାତପେହି ଚେୱ ହିମୋଦକେନ ଚ ପରିସୁକ୍ଖପରିତିନ୍ତାନଂ ବନ୍ଧନାନଂ ଦୁବ୍ବଲଭାୱୋ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଞାଣପୀତିପାମୋଜ୍ଜେହି ସଂଯୋଜନାନଂ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଦୁବ୍ବଲଭାୱୋ, ପାୱୁସ୍ସକମେଘୋ ୱିଯ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣଂ, ମେଘୱୁଟ୍ଠିଉଦକେନ ନାୱାଯ ଅନ୍ତୋପୂତିଭାୱୋ ୱିଯ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକସ୍ସ ରୂପସତ୍ତକାଦିୱସେନ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତସ୍ସ ଓକ୍କାଯମାନେ ପକ୍କାଯମାନେ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଏକଦିୱସଂ ଉତୁସପ୍ପାଯାଦୀନି ଲଦ୍ଧା ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଅରହତ୍ତଫଲାଧିଗମୋ। ପୂତିବନ୍ଧନାଯ ନାୱାଯ କିଞ୍ଚି କାଲଂ ଠାନଂ ୱିଯ ଖୀଣସଂଯୋଜନସ୍ସ ଅରହତୋ ମହାଜନଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠାନଂ, ପୂତିବନ୍ଧନାଯ ନାୱାଯ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅପଣ୍ଣତ୍ତିକଭାୱୂପଗମୋ ୱିଯ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଉପାଦିନ୍ନକ୍ଖନ୍ଧଭେଦେନ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ଅପଣ୍ଣତ୍ତିକଭାୱୂପଗମୋତି ଇମାଯ ଉପମାଯ ସଂଯୋଜନାନଂ ଦୁବ୍ବଲତା ଦୀପିତା।

୮। ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋପମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୨। ଅଟ୍ଠମଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ କଥିତଂ। ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତି ପନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଚୂଳଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାଯ (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୫୧ ଆଦଯୋ) ୱିତ୍ଥାରିତା ଏୱ। ପସ୍ସଥ ନୋତି ପସ୍ସଥ ନୁ। ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱାତି ଉପଗୂହିତ୍ୱା। ଉପନିସୀଦେଯ୍ୟାତି ସମୀପେ ନିସ୍ସାଯ ନିସୀଦେଯ୍ୟ। ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ଆରୋଚଯାମୀତି ଆଚିକ୍ଖାମି। ପଟିୱେଦଯାମୀତି ପଟିୱେଦେତ୍ୱା ଜାନାପେତ୍ୱା କଥେମି। ୱାଲରଜ୍ଜୁଯାତି ଅସ୍ସୱାଲଗୋୱାଲେହି ୱଟ୍ଟିତରଜ୍ଜୁଯା। ପଙ୍ଘୋରସ୍ସନ୍ତି ଉରମଜ୍ଝେ। ଫେଣୁଦ୍ଦେହକନ୍ତି ଫେଣଂ ଉଦ୍ଦେହିତ୍ୱା, ଉସ୍ସାଦେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଂ ଅତ୍ଥଂ। ପରତ୍ଥୋଭଯତ୍ଥେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା, ତଂ ସବ୍ବଂ ଚୂଳଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାତସୁତ୍ତସ୍ସ (ଅ। ନି। ୧।୫୧ ଆଦଯୋ) ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ କଥିତମେୱ। ଇଦଞ୍ଚ ପନ ସୁତ୍ତଂ କଥେତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଚୂଳଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାତସୁତ୍ତଂ କଥେସି। ନୱମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୧୦। ଅରକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୪। ଦସମେ ପରିତ୍ତନ୍ତି ଅପ୍ପଂ ଥୋକଂ। ତଞ୍ହି ସରସପରିତ୍ତତାଯପି ଖଣପରିତ୍ତତାଯପି ଠିତିପରିତ୍ତତାଯପି ପରିତ୍ତମେୱ। ଲହୁଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନତୋ ଲହୁକଂ। ମନ୍ତାଯଂବୋଦ୍ଧବ୍ବନ୍ତି ମନ୍ତାଯ ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ, ପଞ୍ଞାଯ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପବ୍ବତେଯ୍ୟାତି ପବ୍ବତସମ୍ଭୱା। ହାରହାରିନୀତି ରୁକ୍ଖନଳଅୱେଳୁଆଦୀନି ହରିତବ୍ବାନି ହରିତୁଂ ସମତ୍ଥା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ମହାୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ୱିନଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମୱିନଯଧରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୫। ଅଟ୍ଠମସ୍ସ ପଠମେ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତୀତି ଆପତ୍ତିଂଯେୱ ଆପତ୍ତୀତି ଜାନାତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୨। ଦୁତିଯୱିନଯଧରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୬। ଦୁତିଯେ ସ୍ୱାଗତାନୀତି ସୁଆଗତାନି ସୁପ୍ପଗୁଣାନି। ସୁୱିଭତ୍ତାନୀତି କୋଟ୍ଠାସତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଭତ୍ତାନି । ସୁପ୍ପୱତ୍ତୀନୀତି ଆୱଜ୍ଜିତାୱଜ୍ଜିତଟ୍ଠାନେ ସୁଟ୍ଠୁ ପୱତ୍ତାନି ଦଢହପ୍ପଗୁଣାନି। ସୁୱିନିଚ୍ଛିତାନୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିନିଚ୍ଛିତାନି। ସୁତ୍ତସୋତି ୱିଭଙ୍ଗତୋ। ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋତି ଖନ୍ଧକପରିୱାରତୋ।

୩। ତତିଯୱିନଯଧରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୭। ତତିଯେ ୱିନଯେ ଖୋ ପନ ଠିତୋ ହୋତୀତି ୱିନଯଲକ୍ଖଣେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ହୋତି। ଅସଂହୀରୋତି ନ ସକ୍କା ହୋତି ଗହିତଗ୍ଗହଣଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁଂ।

୯। ସତ୍ଥୁସାସନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୩। ନୱମେ ଏକୋତି ଅଦୁତିଯୋ। ୱୂପକଟ୍ଠୋତି କାଯେନ ଗଣତୋ, ଚିତ୍ତେନ କିଲେସେହି ୱୂପକଟ୍ଠୋ ୱିୱେକଟ୍ଠୋ ଦୂରୀଭୂତୋ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ସତିଅୱିପ୍ପୱାସେ ଠିତୋ। ପହିତତ୍ତୋତି ପେସିତତ୍ତୋ। ନିବ୍ବିଦାଯାତି ୱଟ୍ଟେ ଉକ୍କଣ୍ଠନତ୍ଥାଯ। ୱିରାଗାଯାତି ରାଗାଦୀନଂ ୱିରଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ। ନିରୋଧାଯାତି ଅପ୍ପୱତ୍ତିକରଣତ୍ଥାଯ। ୱୂପସମାଯାତି କିଲେସୱୂପସମାଯ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଯା। ଅଭିଞ୍ଞାଯାତି ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅଭିଜାନନତ୍ଥାଯ। ସମ୍ବୋଧାଯାତି ମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ। ନିବ୍ବାନାଯାତି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକରଣତ୍ଥାଯ।

୧୦। ଅଧିକରଣସମଥସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୪। ଦସମେ ଅଧିକରଣାନି ସମେନ୍ତି ୱୂପସମେନ୍ତୀତି ଅଧିକରଣସମଥା। ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ। ଅଧିକରଣାନନ୍ତି ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣନ୍ତି ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ। ସମଥାଯ ୱୂପସମାଯାତି ସମଥତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ୱୂପସମନତ୍ଥଞ୍ଚ। ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ଦାତବ୍ବୋ…ପେ… ତିଣୱତ୍ଥାରକୋତି ଇମେ ସତ୍ତ ସମଥା ଦାତବ୍ବା। ତେସଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନତୋ (ଚୂଢଅୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୮୬-୧୮୭ ଆଦଯୋ) ଗହେତବ୍ବୋ। ଅପିଚ ଦୀଘନିକାଯେ ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାଯମ୍ପି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୩୧ ଅଧିକରଣସମଥସତ୍ତକୱଣ୍ଣନା) ୱିତ୍ଥାରିତୋଯେୱ, ତଥା ମଜ୍ଝିମନିକାଯେ ସାମଗାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାଯାତି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪୬)।

ୱିନଯୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

ଇତୋ ପରାନି ସତ୍ତ ସୁତ୍ତାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ। ନ ହେତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ହେଟ୍ଠା ଅୱୁତ୍ତନଯଂ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି।

ମନୋରଥପୂରଣିଯା ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ସତ୍ତକନିପାତସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।